THEOLOGIAE MORALIS

INSTITUTIONES

EX SACRIS SCRIPTURIS CANONIBUS

AC SS. PATRUM SANIORUMQUE DOCTORUM SENTENTIIS COLLECTAE

PASCHALIS FULCO

INSIGNIS COLLEGIATÆ AC PRIMIGENIÆ PAROCHIALIS ECCLESIÆ
S. JOANNIS MAJORIS NEAPOLIS CANONICI

EDITIO NOVISSIMA

IN QUA AD UTRIUSQUE JURIS RECENTIORES SANCTIONES PLURIMA ADDITAMENTA
TRACTATUM DE MONIALIBUS APPENDICES DE MATRIMONIO
DE ECCLESIIS RECEPTITIIS DE TITULO IN ORDINATIONE REQUISITO
DE REGULIS JURIS CANONICI ETC.

NUNC PRIMUM

accesserunt doctrinæ theorico-practicæ

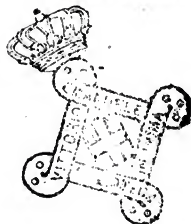
EX OPERIBUS DEPROMPTÆ

S. ALPHONSI M. DE LIGORIO

OPERA ET STUDIO

IOSEPHI ROMANI PRESB. NEAP.

IN ARCHIEPISCOPALI LYCEO UTRIUSQUE JURIS ANTECESSORIS SUBSTITUTI

TOM. IV.

Neapoli

EX TYPOGRAPHEO AD SIGNUM ANCORÆ

MDCCCXLIV

INSTITUTIONES

THEOLOGIÆ MORALIS

TRACTATUS XII.

SECTIO I.

De Censuris in genere

Si quae sunt inter cetera moralis doctrinae documenta, quae, et ipsis poenitentibus, et multo magis Confessariis ipsis scitu necessaria sunt, ea jure merito plerique viri docti arbitrantur esse, quae de Censuris ecclesiasticis traduntur. Propterea quemadmodum eas omnes, omni meliori, qua possumus, diligentia et claritate aperire decrevimus, ut brevitatis non obliviscamur simul, et in necessariis non deficiamus, ita hac ratione usi vestrum erit pariter tribuere brevitati memoriam, claritati intelligentiam, necessitati solertiam. Sit igitur:

CAPUT I.

De definitione, et divisione Censurae

Censura, si ad nominis notionem spectemus, dicitur a *censendo.* Hoc nomen usitatissimum apud Romanos fuit. Significabatur autem per ipsum vel Censoris dignitas, qui mores corrigebat, vel ipsa censio, seu correctio, vel punitio, qua coercebautur improbi, et delinquentes corrigebantur. Hinc illud Juven. Satyr. I. de Junone canentis: *dat veniam corvis, vexat censura columbas.* Sed haec secunda acceptio fuit in causa, ut etiam nunc correctioni, et punitioni spirituali, quae ab Ecclesiae Praelatis contumacibus delinquentibus iufligitur, *Censurae* nomen daretur.

Censura definitur: *Poena spiritualis, ac medicinalis pro culpa inflicta, privans hominem usu aliquorum bonorum spiritualium, per ecclesiasticam potestatem imposita, ut Fidelis a contumacia desistat* (1).

(1) Quum Apostoli, eorumque Successores a Christo Domino nostro ligandi, atque solvendi potestatem acceperint, hinc ad bonum Ecclesiae regimen jus ferendi censuras, quibus maleferiati homines coerceantur, eorumque plectatur contumacia, ipsis Pastoribus inhaerere exploratissima in Jure res est. *Jurisdictio* enim (habetur in Cap. *Pastoralis* Extra *de Officio Delegati*) *nullius videretur esse momenti, si coercitionem aliquam non haberet.* Et Jure Civili cautum: *Cui jurisdictio data est,*

Dicitur *poena spiritualis*, quia hac poena Anima, quae spiritus est, in primis punitur, eidemque usus spiritualium potissimum prohibetur: et licet aliquando censura etiam res corporales attingat, hoc est secundario, et quatenus referuntur ad spiritualia. Hinc exilia, carceres, etc. ab Ecclesiastica potestate aliquando imposita, non dicuntur censurae, quia non attingunt primario Animam. Layman.

Dicitur *medicinalis*, quia censura proprie spectat futuram correctionem peccatoris, ejusque contumaciae remotionem, arg. Cap. *Cum medicinalis* 2. de sent. excomm. in VI.

Dicitur *pro culpa inflicta*, quia non potest quis ligari censura, nisi ob culpam, et ad differentiam irregularitatis, quae aliquando sine culpa, sed ex aliquo defectu incurritur.

Dicitur *privans usu bonorum spiritualium*, quia censura non est poe-

ea quoque concessa esse videntur, sine quibus jurisdictio expleri non potuit (L. 2. D. Tit. de Jurisd. omn. Judic.).

Sunt autem ecclesiasticae censurae poenae medicinales,quas Ecclesia infligit non solum, ut peccatores puniat: sed ut eos ad poenitentiam adducat, qui profecto illarum finis est.

Jamvero hanc potestatem exercuit Apostolus cum Incestuosum Corinthium excommunicavit (I. ad Corinth. v.).*Et non magis luctum habuistis*, inquit, *ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu jam judicavi, ut praesens eum, qui sic operatus est in nomine Domini nostri Jesu-Christi, congregatis vobis, et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu tradere hujusmodi Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* Et paulo infra: *Si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum ejusmodi nec cibum sumere.* Et II. ad Thessalonicenses III. *Quod si quis non obedit verbo nostro per Epistolam hunc notate et ne commisceamini cum illo, ut confundatur.* His accedit Ecclesiae Patrum testimonium, quorum brevitatis ergo unum, aut alterum heic subjiciendum duximus. Insignis est *Tertulliani locus in Apologetico* Cap. XXXIX. ubi sacros Christianorum adscribit. *Ibidem etiam inquit exhortationes, castigationes, et Censura divina. Nam et judicatur magno cum pondere ut apud certos de Dei conspectu, summumque futuri judicii praejudicium est, si quis ita deliquerit,ut a communicatione orationis et conventus,et omnis sancti commercii relegetur*: cui proprie, aptisque verbis illud respondet Hieronymi (Epist. I. ad *Heliodorum*): *In veteri quidem Lege quicumque Sacerdotibus non obtemperasset,aut extra castra positus lapidabatur a populo,aut gladio cervice subjecta,contemptum expiabat cruore. Nunc vero impediens spirituali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesia rabido Daemonum ore discerpitur.*Tum Augustinus (Libro *De Fide et Operibus*,Cap,II,) malos in Ecclesia non ita tollerari, docet, ut disciplinae severitas, sive diligentia solvatur omnino, atque omittatur. *Neque enim quia illam primi populi permixtionem Moyses Dei famulus patientissime perferebat, ideo non in multos, etiam gladio vindicavit. Et Phinees, Sacerdos adulteros simul inventos ferro ultore confixit. Quod utique Degradationibus et Excommunicationibus significatum est esse faciendum hoc tempore cum in Ecclesiae Disciplina visibilis fuerat gladius cessaturus.*

Denique Ecclesia, quodlibet percurramus aevum, tum per Summos Pontifices, tum in Oecumenicis Synodis, uti ex historica re edocemur, haereticos, et schismaticos anathemate confixit, et graviorum criminum reos censuris latis damnavit.

Quamobrem ex praemissis liquido patet satis ineptire Protestantes, Boehmerum praesertim,qui *systema collegiale*,ex quo asserunt *jura Collegialia, et majestatica* profluere sibi confingunt, atque hanc potestatem Ecclesia Christi impie denegant.

na civilis, quae posita est in rerum temporalium jactura, ac detrimento illato, sed est poena spiritualis, quae privat aliquibus bonis spiritualibus, uti est ministratio, et receptio Sacramentorum, participatio publicorum suffragiorum, et cetera bujusmodi. Tamen non tollit gratiam habitualem, nec virtutes infusas, characterem, potestatem ordinis delet.

Dicitur *per ecclesiasticam potestatem imposita*, quia facultas ferendi censuram soli Potestati Ecclesiasticae competit, et quidem jure Divino juxta illud Matth., 16. : *Quodcumque ligaveris super terram, etc.* et 18. : *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, et Publicanus*, hoc est segregatus a communione Fidelium, quemadmodum explicant Patres.

Dicitur, *ut Fidelis, etc*; quia censura emanari potest solum contra baptizatum, qui solus est Ecclesiae subditus, non autem contra Paganos, Judaeos, etc.

Tandem dicitur *ut a contumacia recedat*, ut cognoscatur, quod sicut censura fertur per modum medicinae, ut delinquens a reatu emendetur, et ad meliorem frugem revertatur: sic censura est per absolutionem tollenda, statim ac contumacia tollitur, et emendatio sequitur, arg. cit. Cap. *Cum medicinalis* in VI. ibi: *Caute provideat Judex Ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi, quod corrigentis fuerit, et medentis*. Uno verbo finis censurae est a contumacia resipiscentia, et a peccatis abstinentia.

Q. Quaenam differentia intercedit inter censuram, et irregularitem?

R. Haec est, quia censura semper supponit culpam, minime vero irregularitas. Per violationem censurae per actum ordinis majoris incurritur irregularitas: per violationem vero irregularitatis, praeter peccatum, non incurritur alia irregularitas. Prima tollitur absolutione, secunda dispensatione. Prima potest esse a Jure, et ab homine, secunda tantum a Jure, in prima semper habetur contumacia, non semper in secunda.

Differt etiam Censura a cessatione a divinis, cum illa sit poena, haec vero simplex prohibitio, per censurae violationem per actum ordinis majoris irregularitas contrahitur, non vero per violationem cessationis a divinis. Porro differt a depositione, et degradatione, nam istae non sunt censurae, sed quaedam poenae vindicativae uti vocant, statutae contra incorrigibiles a Jure Canonico.

Q. Quotuplex est censura?

R. Triplex est, scilicet Excommunicatio, Suspensio, et Interdictum. Nam in Jure ubicumque fit mentio censurae solummodo istae tres nominantur, Cap. *Cum medicinalis*, Cap. *Statutum*, Cap. *Is cui* de sentent. excomm. in VI., et Cap. *Quaerenti* de verbor. signif. Prima potest ferri contra omnes baptizatos. Secunda contra Clericos. Tertia coutra locum, vel personam, prout erit interdictum locale, vel personale.

Q. Quomodo deviditur censura?

R. Multipliciter, scilicet in censuram *a jure, vel ab homine, latae sententiae, vel ferendae sententiae.* Censura *a jure* est illa, quae a Legislatore fertur cum intentione condendi legem, vel statutum generale perpetuum, injuncta transgressoribus poena censurae. Censura *ab homine* est illa, quae fertur a Superiore aliquid praecipiente cum intentione ferendi praeceptum temporaneum, imposita contra inobedientes censura, et ista potest esse vel

generalis, si generatim, et indeterminate fertur in aliquos, vel particularis, si fertur in determinatam personam. Illa, sive a Jure semper est generalis, nec expirat morte Superioris, Cap. *finali* de Off. legati, haec sicut expirat ab homine, et expirat vel morte, vel amotione Superioris, antequam contrahatur, non vero si jam contracta sit.

Censura *latae sententiae* dicitur illa, quam reus sine alia Judicis sententia ipso facto, vel criminis commissione incurrit. Censura *ferendae sententiae* dicitur, quae non incurritur, nisi post sententiam Judicis.

Q. Quomodo cognoscitur censura, num sit latae, vel ferendae sententiae?

R. Si in censura hae adhibeantur particulae, *confestim, statim, ipso facto, etc.*, vel est lata per verba praesentis, vel praeteriti temporis modi indicativi, ut *excommunicamus, volumus esse excommunicatum, etc.*, et tunc censura est latae sententiae. Si vero est lata per verba futuri temporis, v. g. *excommunicabitur, suspendetur*, vel per verba, quae exigant Judicis actionem, v. g. *excommunicetur, suspendatur, etc.*, sive per verba temporis indicativi, vel per verba minatoria, uti sub poena excommunicationis, et tunc est ferendae sententiae, Layman, Antoine, aliique (1).

Q In dubio Censura quomodo judicanda est?

R. Debet potius judicari censura ferendae sententiae ex Reg. Juris 49. in VI. In poenis benignior est facienda interpretatio Ita Layman.

CAPUT II.

De causa efficiente censurae, seu de iis qui possunt censuras infligere.

Q. Quinam habent facultatem ferendi censuram?

R. Illi, qui habent potestatem Jurisdictionis spiritualem in foro externo, uti Summus Pontifex pro toto Orbe, Episcopus pro sua Dioecesi, Cap. *Per-*

(1) Ad dignoscendum quandonam censura est *latae*, et quando *ferendae sententiae*, dicunt DD. quod cum verba includunt actionem ab altero faciendam sunt *ferendae*: quando aliter sunt *latae*; unde dicunt esse *latae sententiae*, quando dicitur *ipso jure*, *ipso facto*, *aut sine alia sententia*, aut si verba sint praeteriti aut praesentis temporis v.g. *excommunicamus*, *excommunicatus est*, *excommunicantur*, *jubemus esse excommunicatum* etc. Contra sunt ferendae *sententiae*, si verba sunt de tempore futuro *excommunicabitur*, aut si sunt comminativae *sub poena excommunicationis, sed interminatione anathematis*, modo ex contextu aliorum verborum oppositum non arguatur): item si dicitur *volumus excommunicari*, *aut excommunicetur*; hoc tamen intelligi debet quando a jure interponitur Episcopo praeceptum excommunicandi, sed quando absolute dicitur excommunicetur *suspendatur* etc.: intelligitur *latae sententiae*, ut communiter dicunt *Bonac.*, *Silvest.*, *Saur.*, *Vasq.*, etc. Cum autem dicitur excommunicatus, aut *anathema* sit volunt Suar., et *Tournely* esse *latae sententiae*; sed *Sanch: Laym. Dicast.* volunt esse ferendae, modo non sint adversus aliquem errorem haeresis: utraque sententia est probabilis (d). Si *autem dicatur maneat excommunicatus aut suspensus*, volunt *Nav. Silv. Henriq.* etc. neutram incurri censuram; sed *Sayrus*, *Bon. Salm. Co.* etc. tenent tunc dari optionem reo ad eligendam quam malit *S. Ligorius homo apost. Tract. XIX. de Censuris Cap. 1. §. 2.*

niciosam, et Cap. *Conquerente* de Offic., Trident. sess. 14. Cap. 4. de Reform.... Praelatus Regularis pro suis subditis, Cap. *Cum in Ecclesiis* de majorit., et obedient. et Cap. *Ea quae* 8. de stat. monach.

Q. Quotuplex est facultas ferendi censuras ?

R. Duplex est, ordinaria, et delegata, *Ordinaria*, est illa, quae competit alicui ratione sui officii. *Delegata* est, quae competit alicui ratione commissionis, Cap. *Novit*. 5. de offic. Legat., et Cap. *legatos* 2. de offic. Legat. in VI.

Q. Potestas Censurandi alteri delegata expiratne morte delegati ?

R. Si est concessa in causa determinata, sive per modum mandati, et res est integra, expirat, non vero si negotium non sit integrum per solam citationem Cap. *Licet*. 30. *de* Off. delegat. Si vero est absolute concessa, et sine determinatione causae, vel personae, sed absolute concessa, et per modum gratiae in favorem delegati, non cessat, quia beneficium debet esse manens, et aequiparatur donationi, quae post acceptationem durat post mortem donantis, etiam re integra. Haec clare cauta sunt in Cap. *Si cui nulla* de Praeben. in VI.

Q. Potestas censurandi alteri delegata expiratne morte delegantis ?

R. Maxime, verum si negotium non est integrum, non expirat, Cap. *Licet*. 30. de off. Judic. delegat.

Q. Quot conditiones in ferente censuras requiruntur ?

R. Sex, 1. ut sit vir. 2. ut sit baptizatus. 3. ut sit saltem prima tonsura initiatus. 4. ut sit compos rationis. 5. ut non sit irretitus aliqua censura. 6. ut libere agat sine vi, et metu; cum tamen sit valida censura per metum lata, quia speciali jure non irritatur.

Q. Potestne Episcopus excommunicare alium Episcopum ?

R. Si habet facultatem delegatam a Summo Pontifice, vel a Concilio potest, alias non potest, quia par in parem non habet imperium, Cap. *Innotuit* 20. de elect.

Q. An Archiepiscopi possint ferre censuras in suffraganeos ?

R. Minime, nisi causa per appellationem ipsis devoluta sit, et tempore visitationis. Ita communiter ex Cap. Venerabilibus de sentent. Excom. in VI.

Q. Vicarius generalis habet facultatem ordinariam, an delegatam ferendi censuras ?

R. Habet facultatem delegatam, ideoque non potest ferre censuras nisi habeat delegationem, Cap. *Venerabilibus* 7. de sentent. excom. in VI. licet Bonacina, Sanchez, et alii contrarium sentiant, quia facit unum tribunal cum Episcopo ex Cap. Romana Ecclesia de Appellationibus in VI. Tamen si censurae latae sunt a Jure, potest declarare subditos incurrisse eas, quamvis in ipsa delegatione non exprimatur; et ratio est, quia tunc non fert censuram, sed decernit censuram fuisse incursam a delinquente. Layman.

Q. An possint Parochi ordinarie ferre censuras ?

R. Minime, cum haec potestas sit abrogata per consuetudinem contrariam, quia non habent jurisdictionem in foro externo. Ita communiter. At si aliquando habebant, erant potius Chorepiscopi.

Q. Num ferens censuram, illam possit ferre in causa propria scilicet, in materia communi inter partes, inter quas causa agitur ?

R. Regulariter loquendo non potest, quia eodem tempore sustineret acto-

ris et Judicis partes, quod fieri non potest, Cap. *inter querelas* 23. q. 4. ; tum quia, qua parte esset actor, esset subditus, qua parte esset Judex, esset Superior, et simul, et semel esset subditus, et Superior. Excipe tamen casum defensionis, dum ille per modum defensionis censuram fert in eum, qui sibi violentiam infert, tunc enim licitum est uti suis armis ad propulsandam vim, Cap. *Delecto* de sentent. Excomm. in VI.

Q. Si prohibitum est delictum aliquod sub censura ab Episcopo, et subditus extra Dioecesim tale delictum committit, incurritne censuram?

R. Si censura lata est per modum statuti, sive legis, subditus non incurrit censuram, quia lex, et statutum non obligat extra territorium, uti apertissime patet ex Cap. 2. de constitut. in VI., ibi: *Cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune.* Si vero censura lata est per modum praecepti, vel per sententiam, incurrit censuram, quia praeceptum adhaeret personae, ideoque afficit personam, ubicumque sit: Layman, Bonacina, aliique.

Q. Num Superior existens extra suum territorium, possit ferre censuras contra suos subditos?

R. Minime, quando ad illam ferendam opus est jurisdictione contentiosa, scilicet, quae exercetur cum causae cognitione, et strepitu judiciali, quia jurisdictio contentiosa non potest exerceri extra proprium territorium, absque proprii Ordinarii licentia, sicut neque in loco exempto, Cap. *Episcoporum* 11. q. 3., Cap. ult. de constit. in VI. Dixi *quando requiritur jurisdictio contentiosa;* quia si non requiritur quia causa est clara, potest contra aliquos, quia tunc non invadit alienam jurisdictionem, sicut etiam potest cum causae cognitione et strepitu judiciali, utendo scilicet jurisdictione contentiosa, si Ordinarius loci det facultatem instruendi processum, ut docet Abbas in Cap. *Novit.* de offic. legat., Layman, aliique. Vel demum, si Episcopus impeditur, ne jurisdictionem exerceat in proprio territorio, tunc potest illam exercere in alieno vicino suo Episcopatu, Clement. 1. de foro comp. Ita Bonac., aliique communiter.

Q. Num Episcopus existens intra proprium territorium possit inligare censuris proprium subditum in alieno territorio existentem pro delicto commisso in proprio territorio Episcopi?

R. Maxime, quia alias jurisdictio Ecclesiastica contemneretur, et delictum remaneret impunitum, cum non puniretur a proprio Episcopo, nec potest puniri ab Episcopo loci, in quo est, quia non est illi subditus. Ita Salmant., Collet, Bonacin. . Et hoc ita verum est, ut habeat locum etiamsi subditus commisit delictum extra dioecesim, et res circa quam deliquit, in proprio territorio Episcopi, scilicet censuram infligentis manet: ut si Clericus tali Ecclesiae assistere debeat, et extra Dioecesim sit, potest ab Episcopo censurari, nisi intra tot dies ad assistentiam redeat, et si secus fecerit, in censuram incurrit, quia illud peccatum non residentiae in proprio territorio consummatur, tum quia delictum omissionis censetur ibi committi, ubi actus praeceptus exercendus erat.

Q. Quid si censura feratur a Superiore per metum gravem illi incussum ad extorquendam censuram, num sit valida?

R. Est valida supposita causa. Ita Glossa, Abbas, aliique, quia haec censurae prolatio non est nulla Jure Naturae, quia Jure Naturae metus non tol-

lit voluntarium, non jure positivo, quia de hoc jure talem censuram irritante non constat, Bonac., Suarez, Collet, aliique.

CAPUT III.

De subjecto censurae, seu de illo, qui ligari potest censura

Q. Qualis esse debeat ille, contra quem fertur censura?

R. Debet esse viator, hoc est, vitam agens in hoc mortali corpore. Pro vivis enim dedit Dominus jurisdictionem, unde dixit: *Quodcumque ligaveris super terram. etc.* Porro censura fertur contra contumacem, ut resipiscat, mortuus autem quomodo esset contumax; vel resipiscere potest? Debet esse baptizatus, quia aliter Ecclesia non habet jus supra illum; unde Judaei, Pagani etc. cum Ecclesiae potestati non subsint, nulli censurae subjiciuntur, juxta illud Apostoli I. ad Corinth. 5.: *Quid mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* Debet esse subditus, quia nonnisi subditus puniri potest a Superiore. Debet esse delinquens, quia censura cum sit poena, requirit culpam. Debet esse contumax, quia Ecclesia utitur censura ad repellendam contumaciam. Taudem debet esse capax rationis, et doli, quia, ut contrahatur censura, requiritur culpa cum contumacia: quomodo autem, et culpa, et contumacia haberi potest, nisi habeatur ratio, et dolus in subjecto? Ita communiter.

Q. Si censura ferenda est in viatores, quare Ecclesia excommunicat mortuos, vel eos ab excommunicatione absolvit?

R. Ecclesia dum eos excommunicat, nihil aliud facit, quam declarare eos decessisse ex hac vita cum contumacia, et proinde directe prohibet subditis viatoribus, ne communicent cum illis in Divinis. Sicuti dum illos absolvit declarat cessisse poenitentes, et directe permittit Fidelibus, ut cum illis communicent in Divinis. Layman, Bon., Concin., Suarez, aliique. Ideoque Ecclesia solvit, et ligat defunctos indirecte, et ita est explicandum, Caput *Nobis* de sentent. Excomm., in quo dicitur excommunicatum posse absolvi post mortem.

Q. Num possit ligari censura, qui coepit delictum committere, dum erat rationis compos, et consumavit illud in amentia?

R. Maxime, si illi delicto erat censura a jure adnexa, quia jam apparet contumacia sufficiens. Si vero agatur de censura ferenda ab homine per sententiam, non licet ferre, et si feratur, nulla erit; quia nulla apparet contumacia. Et est medicinalis, et medicinae non est capax talis homo. Ita Suarez.

Q. Vagi, peregrini, advenae tenenturne censuris municipalibus loci, ubi reperiuntur?

R. Vagi, et Advenae, quia tenentur legibus loci ubi reperiuntur, illigantur censuris ejusdem. Peregrini vero juxta plerosque inligantur censuris latis per statutum, quia statutum, sive lex municipalis afficit locum, et proinde degentes in tali loco. Layman, Bonac., Suarez.

Q. Num impuberes ligentur censuris?

R. Impuberem doli capacem posse censuris ligari a Jure, et ab homine, sicut enim possunt peccare mortaliter, ita et puniri per censuras, quae feruntur in poenam peccati. Per sententiam autem particularem non possunt li-

cito excommunicari, licet valide, si excommunicentur, arg. Cap. 1. et 2. de delict. pueror.

Q. Censura imposita contra delinquentes committens delictum, includitne etiam mandantes, et consulentes, si non exprimantur ?

R. Minime, nam leges poenales, quia odiosae, stricte sunt interpretandae, et secundum proprietatem verborum. Hinc licet isti committant delictum, tamen non committunt physice, et proprie, sed moraliter, et improprie. Et licet in Cap.. . *Nuper* de sentent. excomm. habeatur, *quod facientem, et consentientem par poena constringat*, quod sine dubio complectitur etiam mandantes, hoc tamen non est intelligendum, nisi de casu particulari, de quo loquitur, scilicet violentae manuum injectionis in Clericos, de quo statutum est in Jure, quod poena excommunicationis inflicta etiam ad mandantes extendatur, Cap. *Mulieres* 6. de sent. excomm.

Q. Quando ergo mandantes, et consulentes incidunt in censuram?

R. Quando in decreto, sive in lege censurae ipsi etiam sunt expressi. Ita tamen, quod si censura lata est aeque principaliter contra mandantes, et consulentes incidunt in censuram, dato mandato, vel consilio, uti accidit in mandato homicidii per assassinium, Cap. 1. de homicid. in VI. Si vero censura lata est principaliter contra committentes delictum, et per accidens, etiam contra mandantes, et consulentes, ut accidit in delicto injicientium manus violentas in Clericos, citat. Cap. *Mulieres* de sentent. excomm., et tunc isti incidunt in censuram secuto delicto, quia tunc habetur delictum completum, Suarez, Bonac., aliique.

Q. Quid si mandatum, vel consilium traditum, fuerit revocatum ?

R. Si revocatio innotuit mandatario, vel consulto, mandans, et consulens non incurrunt censuram, quia ablata est contumacia, et causa delicti ex parte sua. Si vero revocatio non innotuit, et tunc uterque incurrit, quia revocatio, quae non innotuit, habetur perinde ac si non fuisset facta. Consulens non incurrit in censuram si revocatio innotuerit consulto, dum Consilium innitebatur falso facto, vel falsae doctrinae, vel instructioni, et omnibus efficacissimi modis conatus est avertere consultum a tali proposito.

Q. Num Episcopi, et alii superiores continentur sub generali praecepto censurae ?

R. Vel censura est suspensio, aut interdictum, et dico non contineri, nisi de iis expressa mentio fiat, Cap. *Quia periculosum* 4. de sentent. excomm, in VI., vel censura est excommunicatio, et dico teneri generali praecepto ejus, etiamsi non fiat mentio de iis, quia in cit. Cap. tantum mentio fit de suspensione et interdicto. Salmantic., Bonac., aliique communiter.

Q. An ligatus una censura, possit innodari altera censura ejusdem rationis, v. g. excommunicatus possit denuo excommunicari ?

R. Maxime, uti patet ex Cap. *Cum pro causa* de sent. excomm., et ratio est, quia multiplicatis causis, debent multiplicari et effectus, unde si multiplicetur delictum, quod est causa, debet multiplicari censura, quae est effectus, idque vi, non actu.

Q. Num toties multiplicetur censura, quoties reperitur transgressio praecepti censuram continentis ?

R. Vel actu sunt moraliter interrupti, et dico multiplicari censuras: quia sicuti tunc sunt plures actus contra praeceptum, ita et sunt plures censu-

rae, quia censura ponitur propter transgressionem praecepti, ita ut si quis mane percutiet Clericum, et eumdem post horam denuo repercutiat, duplicem incurrit excommunicationem. Vel actus non sunt moraliter interrupti, et dico censuras non multiplicari, quia sicuti tunc habetur unica moralis transgressio, ita et una censura. Hinc qui successive percutit Clericum pluribus ictibus moraliter continuatis unam contrahit censuram excommunicationis. Bonac. cum aliis communit.

CAPUT IV.

De causa materiali censurae, quae est peccatum

Omnibus notum est causam, ob quam ferri potest censura gravis, esse peccatum mortale, externum, in suo esse completum, et cum contumacia conjunctum. Quod requiratur peccatum mortale, clare patet; quia cum censura sit gravis poena, grave peccatum requirit, quia poena debet esse commensurata culpae, Cap. 5. de Poenit. V., et Can. *Corripiantur* 17. c. 24. q. 3. Quod debeat esse externum peccatum, patet etiam, quia Ecclesia non judicat de mere internis, Cap. *Erubescant*, et Cap. *Sicut tuis* de Simon.: Quod debeat esse in sua natura completum, colligitur ex Cap. *Perpetuo sanctionis oraculo* de elect. in VI. Denique quod debeat esse cum contumacia, colligitur ex Cap. *Ex parte* de verbor. signif., ubi causa, ob quam Excommunicationis, vel Interdicti sententia in aliquem proferri potest, dicitur esse contumacia, quia nempe citatus stare noluit juri, vel quia jussus, maleficium noluit emendare. Contumacia est inobedientia delinquentis, per quam reus Ecclesiae monentis, et praecipientis auctoritatem spernere censetur.

Q. Potestne superior pro peccato gravi infligere censuram levem?

R. Maxime, quia ligare potest subditum, prout vult. Bonac., Layman, aliique. Censurae porro leves sunt, e. g. suspensio ad breve tempus ab aliquo officii usu. Interdictum particularis personae ad breve intervallum. Pro levi potest infligere censuram levem.

Q. Potestne superior pro peccato levi infligere censuram gravem?

R. Pro culpa undequaque levi non potest, quia poena debet esse proportionata culpae. Si vero culpa, quae esset per se levis, fit gravis ex fine vel ex alia circumstantia a Superiore intenta, et tunc potest ferri censura gravis. Hinc in hac Dioecesi Neapolitana pro locutione cum Monialibus de indifferentibus habetur excommunicatio Archiepiscopo reservata, quia licet talis collocutio esset peccatum per se leve, tamen fit peccatum grave; nam prohibetur talis collocutio ex fine per se gravi, ne scilicet Moniales distrahantur ab oratione, a Choro etc., ne adhaereant saecularibus.

Q. Potestne licite pro quocumque peccato infligi censura?

R. Minime, quia illa peccata sunt sub censura prohibenda quae alia via non possunt corrigi, vel impediri. Trident. sess. 25. Cap. 3. (1).

(1) Requiruntur ad incurrendam censuram gravem, puta excommunicationem majorem, aut suspensionem ab omni usu, et ad longum tempus, 1.° peccatum grave, nempe quod materia importet culpam gravem (c). Sed in dubio gravitatis ma-

Q. An censura infligi debeat ob culpam, vel contumaciam alterius?

R. Si loqui velimus de Excommunicatione, vel de Interdicto personali, vel suspensione personali, utique infligi non possunt, nisi propter culpam propriam, Cap. *Si habes* 24. q. 7. Si vero loquimur de suspensione, vel interdicto generali atque haec infligi possunt ob delictum alterius in Civitatem, in Clerum, puta ob delictum Superioris, Gubernatoris, etc. Cap. *Si sententia* 16. de sent. excomm. in VI., et Cap. *Vel non est compos* 14 de tempor. Ordinat. qui in aliis punitur.

Q. Potestne quis ligari censura ob peccatum praeteritum?

R. Minime, quando peccatum penitus cessavit, et est mere praeteritum, quia non adest contumacia. Si vero peccatum aliquo modo perseverat vel in se, puta, in ejus consuetudine, vel in aliquo suo effectu, et tunc potest plecti, ac puniri censura, quia perseverat contumacia, Cap. *Ex parte* 23. de verbor. signif. Ita Layman, aliique communiter.

Q. An ob peccatum externum, sed occultum possit infligi censura?

R. Maxime, quia habetur peccatum a Jure requisitum, et licet sit occultum, ita ut Ecclesia de ea non possit ferre judicium, hoc per accidens se habet uti patet ex excommunicatione lata contra haereticos externos, sed occultos. Ita DD. communit.

Q. Potestne ferri censura ob peccatum internum?

R. Vel peccatum est mere internum, et nullam habet connexionem cum actu externo, et tunc non potest esse obnoxium censurae, quia Ecclesia non judicat de internis judicio coercitivo, sive poenali. Vel habet connexionem aliquam cum actu externo, et cum isto ita conjungitur, ut sit de ejus substantia, et tunc potest esse obnoxium censurae, quia actus internus unum quid constituit cum actu externo. Hac ratione, si sub excommunicationis poena praeciperetur recitatio Officii Canonici, auditio Sacri, qui animo plane distracto recitaret Officium, aut audiret Sacrum censuram incurreret, quia non poneret substantiam operis praecepti, cum actus interior sit de substantia operis praecepti, in casibus adductis.

Q. An pro peccato externo, sed occulto possit Censura infligi?

R. Maxime, cum actus revera sit externus, et per accidens Ecclesia non potest ferre judicium, quod patet ex excommunicatione lata contra haereticos externos, sed occultos.

Q. An incidat in censuram, qui committit peccatum prohibitum sub hac poena, si ante complementum confitetur, et absolvatur?

teriae obligat praeceptum Superioris, quia in dubio possidet potestas ejus, ut recte dicunt *Salm.* et *Cornejo*. Et cum praeceptum est impositum sub censura *latae sententiae* jam obligat sub gravi, licet materia non esset ex se gravis, sed esset talis ut valde conduceret ad finem intentum. Secus autem si materia non esset de se gravis, et censura esset *ferendae sententiae;* ita *Sot. Avil. Ronc. Salm.* etc. 2. Requiritur actus externus, qui posset ab aliis externe cognosci; unde si quis diceret *ita est* intelligendo ita haeresim confirmare, non incurrit excommunicationem, ut comm: dicunt *Suar. Tour. Conin. Sayr. Salm.* Et debet item esse graviter externus, proinde non est excommunicatus, qui leviter percutit Clericum, licet illi sit animus eum occidendi: ita iidem AA. 3. Requiritur actus peccati consumatus, nisi aliter lex exprimat: ita etiam communiter *Sanch. Suar. Castr. Bonac. Salm. Busemb.* etc. *S. Ligorius loc. cit.* § 7.

R. Lugo cum aliis affirmat, quia fuit contumax in ipso actu peccati lethalis, nec requiritur, ut contumacia perseveret, dum impletur conditio. Palaus vero cum aliis negat, quia deleta culpa per poenitentiam, contumacia non habetur saltem materialiter perseverans tempore complementi delicti. Verum si sermo sit de peccato tantum reservato omnino cessat reservatio per confessionem ante complementum.

Q. Num praeceptum, cui adnexa est censura obliget semper sub mortali?

R. Vel censura est latae sententiae, et dico obligare semper sub mortali, quia, qui vult aliquid, censetur velle etiam omne necessarium ad illud, Cap. *Praeterea* de offic. deleg. Atqui, ut censura gravis incurratur, necessario requiritur peccatum grave. Ergo Superior, qui vult ipso facto incurri censuram, vult etiam obligari sub gravi. Hinc cum Superior velit censuram gravem incurri pro transgressione praecepti, censetur etiam velle tale praeceptum obligare sub gravi, quia pro censura gravi requiritur transgressio gravis.

Vel est ferendae sententiae, et videndum: vel in illo praecepto continetur clausula, quod absque ulla monitione possit censura applicari a Judice, et dico etiam sub mortali obligare, quia comminatio poenae non adjungitur legi, nisi transgressio legis sit digua tali poena. Vel in illo praecepto non continetur ea clausula, et dico non obligare statim sub mortali, quando materia est levis, quia eo ipso, quod censura non contrahitur, nisi post monitionem, signum est nolle praecipientem obligare sub gravi cum materia est levis, nisi post monitionem. Ita Salmantic. Si vero materia est gravis semper obligat sub gravi.

CAPUT V.

De forma, seu ritu servando in ferenda censura

Ad incurrendam censuram est necesse, ut illa feratur a Judice per signa externa, et non per solam voluntatem internam, quia cum censura non incurratur, nisi ob contumaciam contra praeceptum Superioris, contumacia certe non habetur, cum praeceptum Superioris non exprimitur, ut illa innotescat.

Q. Num debeant verba, quibus exprimitur censura, esse determinata etiam ad aliquam personam?

R. Maxime, ita ut persona vel expresse designetur, vel demonstretur in ordine ad delictum, uti si dicatur: *Clericus, qui gestaverit comam, in suspensionem incidat.* Ratio est, quia verba faciunt in censuris, quod significant, unde quando nullam personam significant, nullam afficiunt, ac proinde nihil efficiunt. Hinc nulla esset excommunicatio, si diceret Superior: *excommunico unum ex iis, qui furati sunt,* nullum determinando, quia deest determinatio personae in quam cadat censura.

Q. Quid requiritur ex dispositione juris, ut debite censura proferatur?

R. I. Ut censura feratur in scriptis. II. Ut praecedat trina monitio, vel una pro tribus modo id exprimatur, et quidem monitio facienda est praesentibus testibus, uti patet ex Cap. *Sacro* 48. de sentent excomm.: *Per-*

sonis praesentibus idoneis, per quas si necesse fuerit, possit probari monitio. III. Ut exprimatur nomen tam ejus, qui fert, quam ejus, contra quem fertur censura. VI. Ut tradatur exemplum scripturae reo petenti, Cap. *Cum medicinalis* de sentent. excomm. in VI. V. Ut exprimatur causa, et species censurae, laud. Cap. *Cum medicinalis*.

Ratio harum solemnitatum requisitarum adducitur per ipsum Textum citat., scilicet, ut Judex cautior fiat in ferenda censura, ne imprudens habeatur ferendo censuram ob quamcumque levem causam, nam, ut ait idem Textus: *Dum sententia scribitur, quid magis deceat, advertitur, mens componitur et ira sedatur*.

Q. Num omissio harum solemnitatum reddat censuram nullam, vel injustam?

R. Si loquamur de defectu reliquarum solemnitatum praeter monitionem, et dico istiusmodi defectus reddit censuram tantum injustam, non vero nullam, nam sunt istae solemnitates accidentales, uti colligitur ex cit. Cap. *Cum medicinalis*, nam ibi habetur, loquendo de tali censura: *Superior ad quem recurritur, censuram ipsam sine difficultate relaxet*: quia si censura est relaxanda non supponitur incerta, sed valida, etiam absque dictis solemnitatibus. Bonac., Layman. Salmant., dixi *praeter monitionem*, nam de monitione mox dicemus.

Q. Num peccat Superior, et incidat in aliquam poenam, tales omittendo solemnitates?

R. Peccat mortaliter, quia agit contra Ecclesiae praeceptum in re gravi, et incidit in Interdictum ab ingressu Ecclesiae, et in suspensionem ab officiis Divinis per mensem. cit Cap. *Cum medicinalis*. Verum eximuntur a talibus poenis I. Episcopi juxta Cap. *Quia periculosum* de sentent. excomm. in VI. Hinc sequitur quod Episcopi in generali Decreto suspensionis, et Interdicti non comprehenduntur sine expressa mentione II. Denuntiantes aliquem esse censuratum, quia fit mentio in cit. Cap. *Cum medicinalis* de Superiore ferente censuram, non autem de Superiore denuntiante, seu declarante censuram incursam, inquit enim. *Quisquis excommunicat, etc.* III. Ferentes censuram sine hisce solemnitatibus ex aliqua justa vel urgenti causa, vel bona fide, aut inadvertenter, quia in cit. Cap. *Cum medicinalis* punitur temerarius violator, ut in Cap. cum. Sacr. Si praesumpserit.

Q. Num requiratur monitio ad ferendam censuram?

R. Vel loquimur de censura ab homine infligenda pro culpa praesenti, vel praeterita, in qua reus contumaciter persistit, vel pro ea jussus satisfacere recusat, et monitio requiritur, Cap. *Romana* de sentent. excomm. in VI. Cap. *Statutum* tit. eod. in VI. et Cap. *Reprehensibilis* de appellat.; nam priusquam ab Ecclesia sit monitus, non dicitur contumax. Vel loquimur de censura a Jure, vel ab homine pro culpa futura, et monitionem non requiri pro certo habendum est; quia ipsa Lex, aut Superioris praeceptum sub tali comminatione latum continuo monet, arg. cit. Cap. *Reprehensibilis*, et Cap. *Conquesti* 22. de sent. excomm., Bonac., Layman., Salmantic.

Verum hic adverte, quod si iste talis delinquens, qui censuram contraxit, velit a Judice denuntiari censuratus, oportet, ut citetur, data illa copia, et facultate se defendendi naturali Jure ei debita, Clement. *Pastoralis*

de sent., et re judic., secus talis denuntiatio et declaratio est nulla Layman.

Q. Quo jure praemittenda est monitio ?

R. Omni jure. Jure naturali ex illo effato : *Contra inauditam partem sententia non est ferenda*, Jure divino ex illo Matth. 18. *Quod Si Ecclesiam non audierit, sit tibi, sicut ethnicus*: Jure Ecclesiastico ex Cap. Sacro de Sent. excom. et ex aliis Capitibus (1).

Q. Num censura pro culpa praeterita, vel praesenti , quae contumaciter durat , inflicta sine ulla monitione , valeat ?

R. Minime , quia tunc nulla haberetur contumacia , adeoque nulla contraheretur censura , cum non possit dari censura sine contumacia. Et hoc verum est, etiamsi delictum, et contumacia sit notoria, et etiam constet delinquentem non esse emendandum;quia contumacia debet esse in actu completa, quatenus monitus noluit se emendare.

Nota. Si suspensio , et interdictum infligatur tamquam pura poena vindicativa (quod fieri non potest in excommunicatione) pro peccato praeterito , vel praesenti , non requiritur ad essentiam monitio , arg. Cap. *Cum in cunctis* 7. §.final. de Elect., ubi eligentes contra formam a jure praescriptam ab Ecclesiasticis beneficiis triennio sunt suspensi. Horum autem ratio est,quia excommunicatio nunquam ferri potest , nisi ut poena medicinalis, adeoque semper supponit contumaciam. At vero suspensio , et interdictum aliquando feruntur per modum purae poenae , et tunc non requirunt contumaciam.

Q. Quot monitiones requiruntur , ut censura legitime feratur ?

R. Tres monitiones intra debitum tempus , vel urgente necessitate , una pro tribus, assignatis competentibus aliquorum dierum intervallis,quae aequivalent trinae monitioni , monendo delinquentem illam esse ultimam, et

(1) Quum censurae in contumaces dumtaxat ferri possint , et nemo in Jure contumax evadit, qui admonitus non fuerit,aperto liquet quod admonitio omnino praecedere debet Censuras. Quamobrem Apostolus (*epist. ad Tit. 3. 10.*) *hereticum hominem*, jubet, *post unam, et secundam correptionem devita*.

Isthaec autem monitio ex antiqua disciplina triplex esse debet. Revera inter eos canones, *qui apostolici* dicuntur, constitutum legimus (*can. 30.*) laicos sese ab Episcopo suo sine causa separantes , excommunicationis poena mulctandos , postquam ter admoniti fuerint: *Segregentur , hoc autem post unam , et secundam, et tertiam admonitionem fiat.* (*Tom. 1. Concil. pag. 31.*). Ita Ephesini Patres Nestorium non damnarunt , nisi post triplicem monitionem. *Porro* , ajunt , *cum Canones praescribant tertio quoque contumacem esse admonendum*, *missis iterum aliis ad illum Episcopis, durum et immorigerum eumdem invenimus (Concil. tom. 3. pag. 570.)*. Et Chalcedonensis Oecumenica Synodus Dioscurum non prius anathemate percussit, quam ter monitus fuerit , addens : *secundum quod placuit ecclesiasticae disciplinae (Concil. tom. 4. pag. 462.)* Unde Innocentius III. veteris disciplinae vestigiis inhaerens : *Prohibemus* , inquit, *ne quis in aliquem excommunicationis sententiam promulgare praesumat* , *nisi competenti admonitione praemissa. (Lib. V. Decretal. Tit. 39. Cap. 48.)*.

Jamvero Canonistae in hac Innocentiana constitutione *competenti admonitione* triplicem admonitionem fieri contendunt. Lubet hic prae ceteris illud Wan-Esp. testimonium adferre : *Ergo non dubium* , inquit , *morem praemittendae trinae monitionis , ut quis contumax in ordine ad excommunicationem judicetur , ad nos ex Traditione Apostolica . . . dimanasse (De Cens. Eccl. Cap. 3. sect. 2. pag. 20. Lovan. tom. 4.)*.

peremptoriam suam citationem, cit. Cap. *Statutum* de sentent. excomm. in VI., et Cap. *Constitutionem* tit. eod. in VI.

Q. Num dentur casus, in quibus defectu trinae monitionis invalida dicitur censura?

R. Maxime, et I. Est, quando Judex excommunicat excommunicatione majore, aut suspendit, vel interdicit communicantem cum excommunicato a se, cit. Cap. *Statutum* de sentent. excomm. in VI. II. Quando delegatus sub ea conditione facultatem ferendi censuram accepit, scilicet, praemissa trina monitione. Salmantic., Suarez, aliique.

Q. Quibus ex causis censura est injusta, licet sit valida?

R. Ex pluribus I. Si non feratur ex amore justitiae, et ad delinquentis resipiscentiam, sed ex odio, invidia etc. II. Si feratur praetermisso accidentario juris ordine, sine necessitate, uti supra diximus, puta sine scriptura, vel expressione causae, etc.

Q. Quibus ex causis censura dicitur nulla?

R. Ex tribus, et I. Defectu ferentis hoc est, si jurisdictione careat, vel impeditam habeat per aliquam censuram, vel suspensam per legitimam appellationem, quae fuit interposita ante sententiam absolute a Judice latam. II. Defectu solemnitatis substantialis praetermissae in prolatione censurae, puta, si reus non citetur, et moneatur, vel ad sui defensionem non admittatur. III. Defectu justae causae. Antoine, Bonac., Layman.

Q. Quotupliciter deficere potest causa?

R. Tripliciter, vel quia delictum revera adest, sed probari non potest in judicio, vel quia non adest, sed probatur per testes falsos, vel tandem quia delictum non adest, neque probatur. Ita cit. Doctores. Quando causa nec reipsa, nec juridice subsistit. Censura est sine dubio nulla, quia continet intolerabilem errorem Cap. *Solet* de Sent. excom. Quando vero a parte rei crimen non subsistit, sed juridice contra reum probatur falso etiam est nulla ex Layman contra alios, cum Ecclesia nec velit, nec possit excedere limites suae potestatis, tenetur tamen putatus reus in foro externo se gerere, uti censuratum ad evitandum scandalum, non vero in foro conscientiae, uti recte statuit Inn. III. in Cap. *Inquisitioni tuae* de Sent. excom. debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, si vero crimen adsit, sed non in ordine ad judicium quia de eo non convincitur, etiam est invalida, licet Judex privatim illud cognoscat; siquidem Judex non secundum privatam notitiam, sed secundum publicam tenetur judicare. Ita apud Layman.

Not. Monitio facienda est ipsimet reo, et si se latet, est facienda in valvis domus, vel loci pubblici, ex quo reus possit habere notitiam suae citationis.

CAPUT VI.

De causis excusantibus a censura

Multae sunt causae excusantes, et impedientes, ne contrahatur censura, scilicet Ignorantia, Metus, Impotentia, Appellatio, Consensus illius in favorem cujus lata est censura, et omne id, quod excusat a peccato mortali.

De ignorantia, et metu, vide quae dicta sunt in Tractatu de Actibus humanis Cap. 5., et 6. (1).

Q. Num impotentia faciendi id quod praecipitur sub censura, excuset ab eadem?

R. Maxime, tum quia ad impossibile nemo tenetur, tum quia talis impotentia excusat a peccato, et contumacia, quod verum est, sive impotentia sit physica, sive moralis, hoc est, quando quis praeceptum implere non potest sine gravi incommodo. Hinc excusatur a censura quis coactus a Superiore ad restitutionem faciendam sub censura, et ipse restituere non potest, quia non habet, unde restituat, vel si habet, non potest restituere sine detrimento bonorum superioris ordinis, puta famae, vitae, etc. Bonac., Collet., aliique communiter.

Q. Num per appellationem quis excusetur a censuris?

R. Vel appellatio fuit proposita ante censurae prolationem, vel post. Si ante prolationem, excusatur a censura: quia appellatio devolvit causam ad alium Judicem, adeoque post appellationem Superior ferens censuram valide ferre non potest, cum jurisdictione careat. Si vero post censurae prolationem, et non excusatur: quia censura absolute lata executionem secum trahit, et suum sortitur effectum, ac tamdiu ligat, donec ligatus absolvatur, uti statuit Innoc. III. in Cap. *Pastoralis* 53. §. *Verum* de appellat., et Cap. *Ad reprimendam* 8.

Not. Si aliquis innocens censuratus sit secundum allegata, et probata in foro externo pro tali habere se debet, licet coram Deo ab ea immunis sit. Ita communit., ne infringat debitam auctoritati Ecclesiae reverentiam, et obedientiam, si lata in eum sententia publice fuerit promulgata: *Ne* (verba sunt Gregorii Homil. 26. in Evangel.) *etsi injuste ligatus est, culpa quae non erat, fiat.* Tamen in secreto posset talis se gerere, ut non cen-

(1) Requiritur ad incurrendam censuram contumacia, quae importat contemptum censurae. Et ex hoc I. Infertur, quod ad incurrendas censuras non sufficit scientia Legis ecclesiasticae (et etiamsi delictum sit prohibitum Lege Divina), sed requiritur amplius scientia ipsius censurae; quare communiter dicunt *Suar. Cajet. Castrop. Bonac.* et alii excusare a censura ignorantiam, non solum antecedentem, sed etiam concomitantem: *concomitans* esset, si quis occideret Clericum ignorans esse Clericum, sed eo animo paratus, quod si scivisset, etiam occidisset. Excusat etiam ignorantia crassa, cum censura est lata in *audentes*, aut *praesumentes*, aut *consulto*, aut *temere peccantes;* ita *Sanchez, Escob.* etc. imo tunc admittunt *Bon. Ronc. Sanch. Salm. Silv.* etc. (contra sententiam *Suar. Castr. Tourn. Conc.* etc. quae caeteroquin est communior) quod excusat etiam ignorantia affectata; et reapse id nequit dici improbabile; quia in ipsa (loquendo in rigore) non adest dolus formalis, qui inducit verum contemptum censurae: infertur 2. valde probabiliter cum *Suar. Castr. Bon. Salm. Conin.* etc.: quod metus gravis etiam excuset a censura, licet crimen, super quod inflicta est, sit vetitum Lege Divina (modo non peccetur in contemptum legis); nam metus excusat a Lege humana, uti humana accepta. Infertur 3. quod censura licet possit ferri ob crimina futura, ut communiter, et valde probabiliter dicunt *Layman. Coninc. Abbas. Spor. Viva* etc. (adversus *Tourn.*) et uti jam praticatur ad ea vitanda, nihilominus non potest imponi ob peccata mere praeterita, et quae non habent tractum successivum, ubi non praecesserit rei admonitio; quia alias deest contumacia. Hoc tamen intelligitur tantum pro excommunicatione, dum suspensio, et interdictum possunt infligi pro delictis per modum purae poenae, ut dicunt *Castr. Bon. Salm. Coninch. etc. S. Ligorius loc. cit.* §. *8.*

suratus, Cap. *Cui est illata* 46. caus. 11. q. 3. ibi: ***Cui est illata sententia... Si injusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum, et Ecclesiam ejus neminem potest iniqua gravare sententia. Ita ergo ea se non absolvi desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum.*** Hinc si Clericus secundum publicas probationes a Judice excommunicatus, actum sui ordinis exerceat, non contrahit irregularitatem, quia talis non vere, sed apparenter erat censuratus, et porro Canones verae censurae violatoribus irregularitatem tribuunt.

Verum si in judicio convincatur celebrasse cum censura, non est dubium, quin a Judice declaretur irregularis, et tanquam irregularis se gerere debet exterius. Idem dic de collatione beneficii facta huic Clerico, quae valida erit in foro interno, ac proinde tuta conscientia retinere poterit beneficium; licet in foro externo tanquam irrita judicabitur; Bonac., Layman, Suarez, aliique.

CAPUT VII.

De absolutione Censurae

Sicuti certum est per omnes, teneri censuratum sub mortali absolutionem censurae sollicitare, ac sibi procurare, quam primum potuerit; ita omnibus esse persuasum debet, non posse censuram proprie dictam alio modo tolli, nisi absolutione proprii ac legitimi Judicis, ac Superioris. Hinc patet censuram contractam non tolli morte ferentis, quia poena per legitimam Judicis sententiam inflicta transit in rem judicatam, et poena semel contracta non tollitur, nisi per actum legitimi Superioris illam remittentis. Nec etiam tolli per mortem delinquentis, quia etiam mortuus cum censura caret Ecclesiae suffragiis, et Ecclesiastica sepultura, Cap. *Is cui* de sentent. excomm. in VI. Nec denique tolli deposita contumacia, nisi sequatur absolutio, quia sicut juridica Ecclesiae potestate fuit ligatus, ita et eadem solvendus erit. Quare contrariam proposit. damnavit recte Alexander VII. die 18 Mart. 1666. ***Quoad forum conscientiae, reo correcto, ejusque contumacia cessante cessant censurae.***

Q. Quinam potest absolvere a censuris?

R. Si sint reservatae, possunt absolvi ab eo, cui sunt reservatae. Si non sint reservatae, et latae sunt a Jure, vel ab homine per edictum, sive per modum sententiae generalis adversus crimen futurum, potest ab eis absolvere quivis Confessarius, quia quando Jus, vel Superior non reservat, intendit dare facultatem absolvendi cuicumque Confessario, Cap. *Nuper* 29. de sentent. excomm. Si vero censurae latae sint ab homine per sententiam particularem, potest ea eis absolvere ille solus, qui sententiam protulit, vel ejus Superior, aut Delegatus, Cap. *Pastoralis* 11. §. *Praeterea* de offic. Judic. ordinar., et Cap. *Quaerenti* de offic. Deleg. Bonac., Collet, Layman. (1)

(1) Notandum 1. hujusmodi absolutionem valere pro foro tam interno, quam externo, unde dicunt *Roncaglia Conin. Castrop. Suar. Spor Salm.* etc. posse dari absolutionem etiam extra confessionem. Notandum 2. quemlibet Confessarium posse pariter absolvere ab omnibus censuris latis ab homine per sententiam non

Q. A quibus censuris potest Episcopus absolvere?

R. Potest Episcopus absolvere non solum a censuris a se, vel a suis praedecessoribus latis sive per generalem, sive particularem sententiam, aut statutum, Cap. *Si Episcopus* 11. q. 3., seu etiam a censuris, et casibus reservatis summo Pontifici per seipsum, aut Vicarium, aut per alium a se deputatum, dummodo absolvat in foro conscientiae, dummodo censurae, vel casus proveniant ex delicto occulto, et non sint deductae ad forum contentiosum, et dummodo sistant in propria dioecesi, Trident. sess. 24. Cap. *Liceat* 6. de Reformat. Sed Episcopus per seipsum, et non per Vicarios absolvit a crimine haeresis in eodem foro conscientiae.

Q. Num detur casus, in quo potest Episcopus absolvere a censuris Pontifici reservatis per delictum pubblicum contractis?

R. Potest, quando accessus ad summum Pontificem est vel impossibilis, vel difficilis, cit. Cap. *Nuper* de sentent. excomm., ut accidit, si adsit periculum mortis, vel gravis damni in itinere, infirmitas longa, licet non mortifera, vel magna debilitas, aetas senilis, impubertas, fragilitas sexus, uti feminae, Moniales, etc., quia casus Pontificis, interveniente legitimo impedimento recurrendi ad ipsum, fiunt Episcopales.

Q. Num debeat Episcopus aliquam obligationem imponere delinquenti, dato, quod ab his casibus absolvat?

R. Debet imponere obligationem se praesentandi Summo Pontifici, postquam cessaverit impedimentum, si non sit perpetuum. Quin, ut alii volunt, debet exigere juramentum, ita ut, si elapso impedimento, non se praesentaverit, incurrat in eamdem censuram, Cap. *Eos, qui* 22. de sentent. excomm. in VI.

Q. Simplex Sacerdos potestne aliquando absolvere a censuris?

R. Maxime in articulo, vel periculo mortis; quia tali tempore ex benignitate Ecclesiae quilibet Sacerdos habet facultatem, quamvis sit haereticus, degradatus, irregularis etc. Trident. sess. 14. Cap. 7. de poenit.

Q. Num possit simplex Sacerdos, vel Confessarius in articulo mortis absolutionem omnium censurarum impertire?

R. Minime, sed solum absolutionem ab illis censuris, quae obstant susceptioni Sacramentorum, et ecclesiasticae sepulturae, uti est excommunicatio, interdictum personale, et suspensio a susceptione sacramentorum, vel ab Ecclesiastica sepultura, quia ideo Tridentinum dat talem facultatem, ne aliquis pereat, vel tunc damnum spirituale patiatur, ideoque non potest absolvere a suspensione ab officio, vel beneficio, vel ordine, vel ab irregularitate, quae nec periculum salutis, nec damnum spirituale censurato inducunt.

Q. Quotuplici modo potest quis a censura absolvi?

jam particularem, sed generalem, quia illae aequiparantur censuris latis a jure, ut probabilius dicunt *Castr. Ronc. Laym. Conc. Salm. Holzm. Coninc. Bon. Croix* etc. communissime contra *Suar. et Filliuc.* Notandum 3. Episcopum extra Dioecesim licet moretur, posse absolvere subditum a censuris, cum causae cognitione opus non est; *Silv. Salm. Avil.* etc., sed secus si quis extra Dioecesim delinquit, et per sententiam particularem excommunicatus est ab Episcopo illius; tunc enim non potest a proprio Episcopo absolvi, nisi de Episcopi licentia: *Coninc. Turiun. Diana Salm. etc. S. Ligorius loc. cit.* §. 12.

*

R. Multipliciter, scilicet *absolute*, *conditionate*, *quoad effectum aliquem*, *et quoad reincidentiam.* Absolvitur *absolute*, quando absque ulla conditione a censura absolvitur, v.gr. *si hoc, vel illud praestiterit, vel si censura contracta sit.* Absolvitur *quoad effectum aliquem*, quando absolvitur quoad aliquem actum. Quemadmodum absolutio, quae praemitti solet in Rescriptis Pontificis, valet ad solum effectum gratiae non impediendum. Absolvitur *quoad reincidentium*, quando absolvitur cum onere se praesentandi, ita ut, nisi se praesentet, reincidat in eamdem censuram. Bonac., Layman, aliique (1).

Q. Qui censura est ligatus, peccatne mortaliter, si absolutionem non sollicitat?

R. Maxime, quando per se stat, ne absolvatur, quia privat se voluntarie suffragiis Ecclesiae, magnisque spiritualibus bonis.

Q. Quaenam obligatio est imponenda, quando quis a censuris absolvitur in articulo, vel periculo mortis a Sacerdote non habente facultatem?

R. Si censurae sint reservatae Pontifici, et sunt casus extra Urbem, et intra Italiam, vel casus specialis Reservationis, et ei, qui absolvitur, debet Confessarius, vel Sacerdos imponere onus se praesentandi data opportunitate, et exigere ab isto juramentum. Ita communit. Si vero sint alii casus summo Pontifici reservati, debet ei imponere onus se praesentandi solummodo, Cap. *Eos* 12. de sentent. excom. in VI. Si sint casus Episcopales reservati cum censura, debet imponere onus se praesentandi, cit. Cap. Si vero sint reservati absque censura, nullum onus imponere debet. At si Confessarius vel ex oblivione, vel ignorantia non imposuit talem obligationem, tunc remanet absolutus poenitens, nam Ecclesia non irritat talem absolutionem. Bonac., aliique communit. Alii DD. innixi pluribus Capitibus Juris Canonici tenent semper exigendum juramentum se praesentandi, dum absolutio a Casibus reservatis cum censura impertitur ab inferioribus, uti Cap. de Caetero 2. Cap. quod de his 26. Cap. Quamvis 58. de sent. excomm.

Q. Quinam sunt casus extra Urbem, et intra Italiam a Clemente VIII. Pontifici reservati?

R. Isti sunt, quorum I. Est violatio clausurae Monialium ad malum finem. II. Violenta manuum injectio *gravis*, vel *enormis* in Clericum, vel Monachum. III. Simonia realis scienter contracta *in professione religiosa, in beneficiis*, *et in ordine*. IV. Simonia confidentialis, seu beneficialis. V. Duellum juxta Trident., et Gregorii VIII. constitutiones. VI. Violatio immunitatis Ecclesiasticae circa confugientes ad Ecclesiam, *etiam attentantes* ex Greg. XIII.

(1) Licite datur absolutio cum *reincidentia*, nempe quod si absolutus intra tempus praefixum suae obligationi non satisfaciat, in eamdem censuram reincidat. Sed tunc juxta probabiliorem sententiam *Laym. Coninc. Castrop. Ron. Tourn., Salm.* etc. contra *Suarez. Bon.* etc. requiritur nova culpa, qua deficiente non potest renasci illa censura, quae semel sublata est; nam non possunt censurae sine Pontificis auctoritate suspendi. Et item dicunt *Laym. Coninc. Salmant.* etc. tenendum esse quando Papa absolvit *ad omnem effectum*, licet cum reincidentia. *S. Ligorius loc. cit. §. 13.*

Q. Quinam sint casus specialissimi Pontifici reservati, ita ut non comprehendantur in facultate obtenta a Pontifice, nisi exprimantur?

R. Sunt tres cum censura, absolutio complicis contra Mazzotta: ait enim Bened. XIV. In Bulla *Sacramentum Poenitentiae*, *a qua* absolvendi potestate nobis solis, nostrisque successoribus dumtaxat reservamus. II. Haeresis, etc., et infractio clausurae facta ab ipsa Moniali ad malum finem. Sine censura sunt duo, I. Donatio gratuita facta a persona religiosa ultra decem ducatos monetae Romanae, ex Bulla Clementis VIII. Religiosae Congregationis, ex illa Urbani VIII. Nuper a Congregatione, et ex Bulla Bened. XIV. Pastor bonus, ex qua Confessarius non absolvat, nisi restitutione facta. II. Accusatio de falso crimine Sollicitationis, et procuratio. In Bulla Benedicti XIV. Sacramentum Poenitentiae, Confessario negatur facultas absolvendi quovis privilegio munito.

Q. Num ille, qui habet facultatem generalem absolvendi a censura, possit ab interdicto, et suspensione absolvere?

R. Maxime, quia cum haec facultas sit generalis, non est restringenda uni speciei, imo cum sit favoribilis, est amplianda, nisi aliter constet de mente concedentis. Salmantic.

Q. Num ille, qui habet facultatem absolvendi a casibus Papae reservatis, possit etiam a censuris eidem reservatis absolvere?

R. Maxime, quia casus, uti plurimum, non sunt Papae reservati, nisi ob censuram illis adnexam. Bonac., Suarez.

Q. In quam poenam incidunt illi, qui praetextu privilegiorum a casibus absolvunt?

R. Si absolvant praetextu privilegiorum a casibus Pontifici reservatis a Clemente VIII. extra Urbem, et intra Italiam, vel etiam a casibus Ordinario reservatis, et cum censura, et sine, incidunt ipso facto in privationem beneficiorum, et inhabilitatem ad talia beneficia in posterum obtinenda, in privationem vocis activae, et passivae, et in excommunicationem Summo Pontifici reservatam. Ita ex decreto S. Congregationis confirmato a Clemente VIII., quod incipit *Sacra Congregatio.* Si vero absolvant ab aliis casibus Pontifici reservatis sub tali praetextu privilegii, in nullam incidunt poenam, cum non inveniamus illam in jure statutam. Peccant tamen dupliciter tum contra Religionem, quia nulliter absolvunt, tum contra obedientiam, quia non parent Ecclesiae determinationibus. Ita communit. Etiam peccant contra justitiam, quia laedunt jura poenitentum.

Q. Quid si elapso impedimento, vel morbo, quamprimum commode potuit, non se praesentaverit Superiori?

R. Reincidit in eamdem censuram, a qua fuerat absolutus, Cap. *Eos qui* de sent. excomm., etiamsi satisfecerit parti laesae. Ita Bonac., aliique communit., quia advertunt, talem praesentationem requiri ab Ecclesia, non ut de novo absolvatur, cum jam fuerit absolutus, Cap. *Non dubium* de sent. excomm., sed ut se demonstret obedientem ad recipiendam debitam medicinam, et ad exhibendam majorem satisfactionem, si ita Superior judicaverit. Potest quis absolvi ab una censura, alia relicta, quia inter eas non adest necessaria connexio Cap. XIX. de Sent. Excomm.

Absolutio censurae extorta per vim, vel per metum a tertio, imo extorquens incidit in excommunicationem nemini reservatam: Cap. Unic. de

his, quae vi, aut metu in VI. Absolutio censurae ab habente facultatem ordinariam absentibus datur valide, cum censura sit poena, quae a superiore ad libitum potest auferri. Ut vero sit licita talis absolutio requiritur urgens causa nam aliter licet valida, erit tamen illicita; quia expedit reum esse praesentem ad majorem cautionem, et ipsius censurati humiliationem. Ita Sanchez., Salmant. etc.

Absolutio censurae potest dari sub conditione, cum pendeat a voluntate ministri, utpote de Jure humano, non vero absolutio a peccatis. Nam licet absolutio sacramentalis dependeat indirecte ex intentione ministri, ut applicet debitam materiam, et formam, tamen quoad effectum non dependet directe ab illa, quia applicata materia, et forma, non est in voluntate ministri suspendere absolutionem, vel non, sed statim producit suum effectum, supposita dispositione.

SECTIO II.

De censuris in specie

Tres sunt in specie censurae, nempe *Excommunicatio*, *Suspensio*, *et Interdictum*, Cap. *Quaerenti* de verbor. signif., proinde de his sermo erit in praesenti sectione. Quare sit:

CAPUT I.

De Definitione, divisione, et effectibus excommunicationis

Excommunicatio significat extra communionem, quia per excommunicationem separatur fidelis a communione ceterorum, et a Sacramentorum participatione, praesertim Eucharistiae, quae etiam communio noncupatur, solet dici etiam anathema, et proprie dicitur illa, quae cum majori solemnitate profertur, Cap. *Debent* 106. caus. 11. q. 3.

Q. Quid est Excommunicatio?

R. Est censura Ecclesiastica, per quam homo Christianus a communione Ecclesiae separatur, Cap. *Omnis Christianus* causs. 11. q. 3.

Q. Quotuplex est excommunicatio?

R. Duplex est major et minor. *Major* est censura ecclesiastica, qua Christianus separatur a communione fidelium absolute, et simpliciter, sive privatur omnibus bonis communibus, scilicet Sacramentis Ecclesiae, tam quoad administrationem, quam quoad susceptionem, publicis suffragiis, et convictu, seu societate civili. *Minor* est censura ecclesiastica, qua Christianus privatur solum passiva perceptione Sacramentorum, Cap. *Si quem* 59. de sentent. excomm. Ubi decernitur, quod si in aliquem excommunicatio absolute proferatur, dicendus erit ligatus *non tantum minori, quae a perceptione Sacramentorum, sed majori excommunicatione etiam, quae a communione Fidelium separet.*

Nota. Excommunicationi etiam accomodantur singulae divisiones, quas in principio de censuris in genere retulimus, scilicet a Jure, et ab homine latae, et ferendae sententiae, de quibus quoniam satis ibi locuti fuimus, hic non immoramur.

Q. Qua communione privatur excommunicatus excommunicatione majori?

R. Communione externa, et mixta, quia his communionibus potuit Ecclesia eum privare. Potuit jure externa privare, quia sicut Respubblica sontes ab insontibus eliminare potest, ne hi inficiantur ab eis, ita et Ecclesia, quae perfectissima Respublica est, potest malos a bonis excludere, ne hi contaminentur. Potuit mixta itidem privare, quia Ecclesia est dispensatrix fidelis communium suffragiorum, et satisfactionum, ac proinde indignos ab illis prohibere potest, ac debet.

Non potuit autem a communione pure interna privare contumacem Ecclesia per excommunicationem, quia Fide, et Caritate nemo invitus spoliatur ab alio. Quo fit, quod in excommunicato aliquando veram fidem, et spem reperiamus, imo et caritatem, cum neque caritas a censura tollatur, sed potius supponit ademptam per mortalem contumaciae culpam: postea vero fieri potest, ut fidelis prinsquam ab excommunicatione absolvatur, in gratiam, et amicitiam cum Deo per contritionem redeat. Layman, aliique.

Q. Quotuplicis generis sunt effectus excommunicationis majoris?

R. Sunt duplicis generis, nam alii dicuntur *directi*, alii *indirecti*. Directi sunt I: Privatio activa, et passiva sacramentorum. II. Privatio communium Ecclesiae suffragiorum. III. Privatio celebrationis, vel presentiae Divinorum officiorum. IV. Inhabilitas ad quodvis Ecclesiasticum beneficium. V. Privatio exercitii jurisdictionis spiritualis. VI. Privatio omnis civilis communicationis cum Fidelibus. VII. Privatio Ecclesiasticae sepulturae. VIII. Anullatio impetrationis gratiarum a Sede Apostolica.

Indirecti sunt tres, quorum I. Est, si per annum integrum insurdescit in excommunicatione, procedi potest contra illum, tanquam suspectum de haeresi. Trid. sess. 25. Cap. 3. de Reform. II. Si violat excommunicationem per actum Ordinis majoris incidit in Irregularitatem, de qua infra disputabimus. III. Et aliquando etiam juxta aliquos incurrit privationem absolutionis generalis, quae in rescriptis Pontificis praemitti solet. Vide Navarrum, et Layman. Hoc valet pro iis, qui in censura aliqua per continuum annum, et in certis casibus in sententia excommunicationis expressis per quatuor menses perseverarunt.

§. I. *De privatione usus activi, et passivi Sacramentorum.*

Q. Excommunicati quotuplicis generis sunt?

R. Duplicis generis, scilicet *vitandi*, et *tolerati*. Vitandi sunt illi qui nominatim, et per Judicis sententiam scilicet per cedulonem, vel inter Missarum solemnia sunt tales declarati, aut sunt publici Clericorum percussores. Tolerati sunt, qui tolerantur ab Ecclesia, et non sunt declarati, seu denuntiati excommunicati per sententiam Judicis. Seu ii, qui violata lege, cui adnexa erat excommunicatio, eamdem incurrunt, sed nondum publice excommunicati denuntiati sunt.

Q. Quotuplex est usus Sacramentorum?

R. Duplex est, passivus, ille, scilicet, quo recipiuntur Sacramenta, et activus, quo conferuntur Sacramenta. Utroque privatur excommunicatus, Cap. *cum illorum*, et Cap. *Si quem* de Sentent. excomm.

Q. Num excommunicatus recipiat valide Sacramenta ?

R. Tam vitandus, quam toleratus semper recipit valide omnia Sacramenta, excepto Sacramento Poenitentiae, quia Sacramenta sunt valida, quando adest debita materia, et forma cum intentione Ministri, ac suscipientis; quae omnia, uti supponimus, adsunt in receptione Sacramentorum, quae fit ab excommunicato. Dixi *excepto Sacramento Poenitentiae*, quia ad Sacramenti Poenitentiae valorem requiritur sincerus de peccatis dolor, quem non habet, qui non obstante excommunicatione, a qua absolvi non curat, ad poenitentiam accedit. Excipitur casus extremae necessitatis, in quo supposito statu gratiae, potest illud valide recipere, cum non obligent praecepta Ecclesiae cum tanto incommodo.

Q. An excommunicatus licite recipiat Sacramenta ?

R. Sive toleratus, sive vitandus semper illicite recipit omnia Sacramenta; ita ut mortaliter peccet tum contra obedientiam Ecclesiae debitam, quia gravem transgreditur Ecclesiae prohibitionem, tum contra Religionem, quia Sacramentis abutitur. Collet, Layman: modo non recipiat ex metu mortis. aut gravis damni, et se disponat, nec coactus sit in contemptum Ecclesiae.

Q. Num peccet, et incidat in aliquam poenam ille, qui excommunicato absque necessitate Sacramenta ministrat ?

R. Vel administrat tolerato privatim petenti, cum ei denegare poterit, et peccat mortaliter, quia dat sanctum canibus, vel administrat tolerato occulto publice petenti, et tunc si adest scandalum denegando, non peccat. Vel administrat vitando, et peccat mortaliter, et incurrit excommunicationem minorem, et Interdictum ab ingressu Ecclesiae, Cap. *Episcoporum* de privileg. in VI. Verum si huic vitando in extrema necessitate extanti, et danti signa poenitentiae, et cautionem praesentanti, Sacramenta conferat, in nullam poenam incidit. Adhaec si Clericus administrat Sacramenta excommunicato nominatim a Papa, incidit in excommunicationem majorem eidem Pontifici reservatam, si scienter et sponte Cap. *Significavit* 18. de sentent. excommunicat. Ita communit.

Q. Num excommunicatus possit celebrare, id postulante populo?

R. Vel est toleratus, et potest supposito statu gratiae, quia potest licite populus ab eo illud petere post Concilium Constantiense, occurrente aliqua necessitate, aut utilitate speciali, alioquin enim peccabitur contra Jus naturale tantummodo, non contra jus Ecclesiasticum. Vel est vitandus, et non potest, quia illicitum est ei illud administrare, et populo petere. Bonac., Layman, aliique.

Q. Num excommunicatus toleratus valide, et licite Sacramenta administret ?

R. Valide, et licite confert Sacramenta, modo sit petitus, supposito statu gratiae. Ratio est, quia habentur omnia requisita ad validam, et licitam Sacramentorum administrationem. Dixi *modo sit petitus*, nam nisi sit petitus, et se ingerat, tunc licet valide, illicite tamen sacramenta administrat, cum hoc sit ei graviter prohibitum; nam constitutio Constantiensis Concilii fuit lata in favorem Fidelium, non vero excommunicati; quare si excommunicatus non petitus se ingesserit, non poterit a gravi peccati reatu excusare.

Q. Num excommunicatus vitandus valide, et licite Sacramenta conferat ?

R. Vel confert Sacramenta necessaria, uti Baptismum vel Poenitentiam in necessitate, valide, et licite confert, modo sistat in gratia, quia tunc habentur omnia constitutiva Sacramenti, et ut administrari possint ab excommunicato urgente extrema necessitate, patet ex Trid. sess. 14. Cap. 7, atque ex doctrina D. Augustini lib. 1. de baptism. Cap. 2. Vel confert Sacramenta extra necessitatem, valide, sed illicite ea confert: valide, quia uti supponimus, habentur omnia necessaria ad Sacramentum, illicite, quia agit contra Ecclesiae praeceptum prohibentis talem administrationem. Excipe tamen Sacramentum Poenitentiae, quod non solum illicite, ut cetera Sacramenta, sed etiam invalide administrat, quia caret jurisdictione. Bonac., Layman, Collet, aliique communiter.

Q. Excommunicatus vitandus quodnam Sacramentum potest administrare in articulo mortis moribundo ?

R. Unum, scilicet Sacramentum Poenitentiae, in defectu hujus Eucharistiam, vel Extremam Unctionem, quia ideo conceditur vitando licite posse administrare Poenitentiae Sacramentum in dicto casu, ne salus aeterna infirmi periclitetur. Idem dicendum de Baptismi Sacramento, quod urgentis mortis articulo administrari potest ab excommunicato vitando sine solemnitatibus.

Q. Num excommunicatus vitandus licet Sacramenta administret, quando metu gravi ad illa administranda cogitur ?

R. Maxime, quia Ecclesia non obligat cum tanto incommodo, concurrentibus tamen aliquibus conditionibus, scilicet I. Ut vitandus prius constituatur in gratia per contritionem. II. Ut non cogatur in contemptum Ecclesiae. III. Ut Sacramentum valide conferri possit ab eo, quia si invalide conferret, uti esset Sacramentum Poenitentiae propter jurisdictionis defectum, aut pravae dispositionis illius, qui per violentiam extorqueret absolutionem, tunc ex jure divino tenetur illud non administrare, quocumque incommodo, aut periculo intercedente, etiam vitae.

Q. An excommunicatus, qui Sacramenta conficit, vel administrat illicite, incurrit in aliquam poenam ?

R. Incurrit in irregularitatem, tum si sit vitandus, tum toleratus, Cap. ult. de Cleric. excomm. ministr., dummodo conficiendo, vel administrando exerceat Ordines majores, quia si administret aliquod Sacramentum sine tali exercitio, puta, si administret Baptismum sine solemnitatibus, in nullam poenam incurrit. Ita communit. ex Cap. *Is cui* de sent. excomm. in VI.

Q. An excommunicatus vitandus, qui invalide administrat Sacramentum Poenitentiae, incidat in irregularitatem ?

R. Adest dissidium inter Doctores: aliqui enim negant, quia non praestat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. Alii vero, et probabilius affirmant, nam aliter esset melioris conditionis et minus punitus vitandus, quam toleratus, quia toleratus semper ac illicite hoc Sacramentum administrat, incidit in irregularitatem, quam non incurreret vitandus juxta contrariam sententiam. Suarez, Bonacina, Layman, aliique. Si vero excommunicatus assistat Matrimonio et non benedicit, in nullam poenam incidit, si vero benedicet solemniter in irregularitatem incidit, quia exercet munus proprium Sacerdotis, et tam si sit vitandus, quam si sit toleratus, et hic dummodo se ingerat et non sit petitus.

Q. Num excommunicatus, qui recipit Sacramenta incurrit in aliquam poenam?

R. Si recipit Sacramentum Ordinis, incurrit in suspensionem, si vero recipit alia Sacramenta, in nullam poenam incidit, Cap. *Cum illorum* de sentent. excomm.

Q. Num excommunicatus, qui recipit Sacramentà, incurrit in aliquam poenam?

R. Si recipit Sacramentum Ordinis scienter, et est clericus saecularis, est deponendus. Si vero regularis scienter, incidit in suspensionem suscepti ordinis, et officii. Cap. *Cum illorum* 32. de Sent. excomm. Si vero alia Sacramenta recipit, in nullam poenam a Jure statutam incidit.

Q. In quam poenam incidit ille, qui recipit Sacramenta ab excommunicato?

R. Vel recipit a tolerato, et in nullam poenam incidit, quia ex Concilio Constantiensi permittitur ei communicatio cum tolerato. Vel recipit a vitando absque necessitate, et peccat graviter, et incidit in excommunicationem minorem ob communicationem ei prohibitam cum excommunicato vitando in Divinis. In irregularitatem vero incidit, qui ab haeretico sic declarato libere, et absque ulla necessitate baptismum recipit, quia ejus errori communicare videtur. Cap. X. Qui in qualibet aetate, Caus. 1. q. VII. Quod si recipiat Ordinem ab excommunicato Episcopo vitando, praeter excommunicationem minorem incidit ipso facto in suspensionem ab exercitio ordinis suscepti. Ita ex Cap. 1., et seq. caus. 9. q. 1. colligunt DD. communiter, quia cum hujusmodi excommunicatus Episcopus careat usu, atque executione sui Ordinis, qui ab eo recipit, non recipit Ordinis executionem.

Q. Num licitum sit petere Sacramenta ab excommunicato?

R. Vel quis est in extrema necessitate dum alius haberi non potest, nec receptio potest differri, et potest petere a quocumque excommunicato Sacramenta necessaria necessitate medii, etiam haeretico, quia Ecclesia non vult illum privare salute aeterna. Et utitur jure suo, et minister potest peccatum declinare, si velit, ideoque scandalum est pharisaicum. Non desunt contrarium sentientes, cum possit petens voto, et contritione supplere, sed quia hoc est difficillimum, exponeret suam aeternam salutem quasi certae jacturae. Vel est extra necessitatem, sed in gravi, et videndum. Vel petit Sacramenta a ministro tolerato, qui tenetur ex officio Sacramenta ministrare, et potest, quia tunc utitur jure suo; dummodo tamen desit alter Sacerdos dignus. Vel petit Sacramenta a tolerato, qui non tenetur illi ministrare ex officio, et nunquam est licitum petere, nisi ipse ministrare paratus sit, et simul adsit gravis necessitas petendi ab eo Sacramentum, puta, si esset quis in statu peccati lethalis, et non posset ad alium recurrere, vel si adesset aliqua magna utilitas spiritualis, v. g. quia toleratus est aliis doctior, et absolute indiget ejus auxilio. Collet, Antoine, aliique.

§. II. *De privatione communium Ecclesiae suffragiorum.*

Suffragium est quodcumque opus bonum applicatum proximo ad impendendum animae ejus salutare auxilium, sive hoc prosit illi ex opere operato, quod accidit in Sacrificio Missae, sive ad expiandum malum operis operati, ut accidit in Indulgentiis; sive ex opere operantis, ut accidit in jejunio. Collet.

Q Quotuplicis generis sunt suffragia Ecclesiae ?

R. Duplicis generis, nam alia sunt communia, et sunt ea, quae a clericis offeruntur, quatenus sunt Ecclesiae Ministri, et nomine ipsius Ecclesiae pro Fidelibus, uti sunt Sacrificium Missae, Orationes Canonicae, Publicae supplicationes, Indulgentiae etc. Alia sunt privata, et sunt quaedam auxilia, quae offeruntur pro Fidelibus ab aliqua particulari persona, non nomine Ecclesiae, neque tanquam Ministro Ecclesiae, qualia sunt orationes privatae, jejunia, etc.

Q. Excommunicatus privaturne Ecclesiae suffragiis ?

R. Tam si sit toleratus, quam vitandus privatur publicis Ecclesiae suffragiis; minime vero privatis, Cap. *A nobis*, et Cap. *Sacris* 38. de Sentent. excomm. Vitandum privari publicis suffragiis certum est, quia invalida est distributio rerum a servo facta contra voluntatem Domini in personas ab eo exclusas, ita D. Gregorius L. 8. Dialogorum Cap. 33., licet per aliquos DD. possint pro vitando in genere applicari, sive in communi, quia sic prolatur illius conversio, quam Ecclesia per excommunicationem intendit. Pro tolerato non una mens Theologorum: alii cum Suarez affirmant, cum Concilium Constantiense non intellexerit favere excommunicatis. Alii vero, uti Layman negant, quia haec suffragia Jure etiam antiquo toleratis non denegabantur. Nam ex Cap. *Cum non ab homine* Sent. Excomm., ex quo si percussio Clerici non pateat, excommunicatus privatim tantummodo debet evitari, non publice, ideoque communione non privatur. Certum tamen est, neminem excommunicatum privatis Ecclesiae suffragiis privari, quia fidelis non videtur cum istis communicare, sed potius exercere actum misericordiae. Hinc fidelis potest pro illis orare, sed etiam Sacerdos in Sacrificio Missae, uti persona particularis privatim orare, seu applicare, quod sibi privatim correspondet, scilicet ex opere operantis, ut resipiscat.

Q. Qui applicat suffragia pro excommunicato, peccatne, et incurrit in aliquam poenam ?

R. Si applicat suffragia privata, in nullam poenam incurrit. Si applicat suffragia communia, et haec pro vitando, peccat mortaliter, quia communicat in Divinis, et incurrit excommunicationem minorem. Si vero applicat tolerato, licet peccat ex prima sententia, quia toleratus etiam privatur hujusmodi suffragii, attamen in nullam poenam incurrit. Collet, Bonac., aliique.

Q. Quid si excommunicatus vitandus sit emendatus, et contritus et per ipsum non stat, quin absolvatur ?

R. Dissidium est inter Theologos, et Canonistas, nam alii cum D. Antonino affirmant valide, et licite pro eo applicari communia suffragia, quia non est credendum, quod Ecclesia pia mater velit illum talibus suffragiis privari, cum recesserit a contumacia. Alii probabilius negant: et ratio est, quia censura, quae semper manet, donec per absolutionem tollatur, suum semper operatur effectum. Praeterea in cit. Cap. *A nobis* habetur, quod pro excommunicato defuncto cum signis contritionis non sint Orationes publicae instituendae, antequam ab excommunicatione absolvatur; ergo neque pro illo vivente, etsi contrito, antequam absolvatur. Collet, Bonacina, aliique.

§. III. *De Privatione celebrationis Divinorum officiorum, ejusque interesse.*

Q. Quid venit nomine Divinorum Officiorum?

R. Veniunt omnes functiones sacrae, quae fiunt in Ecclesia a Ministris Ecclesiae, uti sunt, Sacrificium Missae, Horae Canonicae, et publica omnis oratio, supplicatio, benedictio etc., uno verbo veniunt omnes Coeremoniae, quae ex Ecclesiae, et Christi institutione a Ministris Ecclesiae, seu ad id ordinatis publice, et solemniter fiunt. Bonac., Collet, aliique communiter.

Q. Num excommunicatus possit assistere Sacrificio Missae, vel sacris aliis functionibus?

R. Nullus excommunicatus sive toleratus, sive vitandus potest assistere Missae Sacrificio, aliisque omnibus Divinis officiis, et assistendo peccat mortaliter, si assistat notabili parti (aliter leviter.), Cap. *Significavit*, et Cap. *Responso* de sentent. excomm., et si vitandus monitus non vult exire, incurrit in aliam excommunicationem Papae reservatam, Clement. *Gravis* de sentent. excomm.

Q. Num possit excommunicatus celebrare, vel ministrare Missae?

R. Vitandus non potest, toleratus vero potest, si sit petitus, et se disponit ob facultatem a Concilio Constantiensi concessam fidelibus communicandi cum eo et in humanis, et in divinis.

Q. An excommunicatus assistendo Divinis officiis, vel Missam audiendo, incidit in aliquam poenam?

R. Praeter peccatum mortale in nullam poenam incidit, quia nulla habetur in jure expressa. Excipe duos casus, quorum I. Est si Sacerdos excommunicatus auctoritate sua procurat, ut Missa, vel alia Ecclesiae officia coram se fiant. In quo casu quia moraliter influit in ipsam celebrationem, atque perinde se gerit, ac si ipse celebraret, ideoque ex communi Doctorum Sententia argumento deducto ex Cap. *Illud* de Clerico excomm. minist. incidit in irregularitatem. II. Si excommunicatus assistens sacrificio Missae, et monitus a Sacerdote, ut ab Ecclesia exeat. parere nolit, incidit in excommunicationem majorem Papae reservatam, cit. Clement. *Gravis* de sentent. excomm. Collet, aliique.

Q. Quid faciendum est, si excommunicatus vitandus Divinis officiis interesse praesumat, postquam fuit monitus, ut exeat?

R. Si peragatur Sacrificium Missae, et nondum perventum fuerit ad Canonem, debet Sacerdos recedere ab Altari. Si vero Canon est inceptus, debet prosequi usque ad sumptionem Calicis, et reliqua in sacristia peragere; secus mortaliter peccat, et incurrit excommunicationem minorem, quia communicat in Divinis cum vitando. Si vero sunt qui canunt Divina officia, desistere debent, si vero nolint interrumpere, et Laici recedere, mortaliter peccant, quia violant in re gravi Ecclesiae praeceptum, et incurrunt excommunicationem minorem, et Clerici praeterea incurrunt in interdictum ab ingressu Ecclesiae, Cap. *Episcoporum* de privil. in VI. Si scienter. Et etiam, si admittant ad Sacramenta, vel ad sepulturam Ecclesiasticam praesumptuose. Verum si vitandus alteri sacrificio assistat, fidelis non tenetur recedere, quia non habetur Communicatio in eodem divino officio, Ita Bonac., Suarez. aliique.

Q. Num excommunicatus possit privatim orare in Ecclesia?

R. Maxime, modo in Ecclesia nullum Divinum celebretur officium; potest etiam in hoc tempore audire conciones ad hoc, ut citius ad poenitentiam, et Ecclesiae obedientiam excitetur: cit. Cap. *Responso* 43. de sent. excomm. Porro tenetur excommunicatus Sacerdos, vel persona in sacris constituta horas Canonicas recitare, ne ex propria iniquitate commodum reportet, licet ad Horas Canonicas recitandas sit adstrictus ex solo beneficii titulo, et fructibus beneficii propter excommunicationem sit privatus, quia *damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis imputare.* Regul. 86. Jur. in VI.

Q. Num excommunicatus peccet contra praeceptum audiendi Sacrum die festo, annuae Confessionis, vel Paschalis Communionis?

R. Maxime, quando negligens est in procuranda sibi excommunicationis absolutione, quia ista praecepta obligant per se ad sanctificandam Animam, ideoque obligant enim ad tollenda impedimenta illa, quae sanctificationi opponuntur, uti est excommunicatio. Collet, aliique.

§. IV. *De habilitate ad ecclesiastica beneficia.*

Q. Collatio beneficii facta ab excommunicato, estne valida?

R. Si collatio ista facta est a tolerato, valida est, quia toleratus non caret relate ad alios jurisdictione. Si autem est facta a vitando est nulla, quia vitandus caret jurisdictione. Communiter.

Q. Collatio beneficii facta excommunicato, estne valida?

R. Est nulla, sive facta sit tolerato, sive vitando, Cap. *Postulasti* 7. de Cleric. excomm. ministr., quia aequum videtur, ut Ecclesia irritet collationem facta ei, qui non potest officium, munusque suum exercere, cum detur beneficium propter officium. Neque haec collatio, aut quae ad eam praevia sunt, ut electio, praesentatio, resignatio, per absolutionem postea secutam convalescunt; quia *non firmatur tractu temporis quod de jure ab initio non subsistit.* Reg. 18. Jur. in VI. Unde renovari debent obtenta a Superioribus legitimis, post absolutionem, dispensatione ad ea retinenda beneficiis, sive potius de novo adquirenda.

Q. Num ille, cui tempore excommunicationis fuit beneficium collatum, possit illud retinere, dato, quod tempore acceptationis non erat excommunicatus?

R. Minime, nam voluntas Collatoris fuit ab initio irrita, ideoque moraliter perseverat talis, nam non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit. Communiter. Si vero collatio, electio, praesentatio facta fuit ante censuram, acceptatio vero in excommunicatione ex Layman, et Suarez, nulla est quia aliter excommunicatus acquirere posset jus in beneficium contra Ecclesiae statuta, ex Bonacina, et aliis est valida, cum non acquiratur jus, sed tantum ponitur conditio juris jam acquisiti.

Q. Num excommunicatus, qui beneficium recipit, dum erat excommunicatione innodatus, faciat fructus suos tempore excommunicationis perceptos, si absolutus ab excommunicatione illud rite obtinet?

R. Maxime, quando per se, vel per alium executus fuit onera talis beneficii, quia fructus vacantis cedunt successori, qui jam est ipsemet. Bonac. cum aliis, communit.

Q. Qui recipit beneficium ex ignorantia invincibili excommunicationis, potestne illud retinere?

R. Minime, quia ignorantia invincibilis excusat a peccato, non dat tamen valorem actui invalido ex Jure Cap. Apostolicae de Sent. Excomm. Hic tamen, uti possessor bonae fidei potest fructus suae substentationi congruos retinere, et alios tenetur restituere, si extant, et si factus sit locupletior, et non praescripsit.

Q. Num excommunicatus privetur ante Judicis sententiam beneficiis rite obtentis ante excommunicationem, vel fructibus eorumdem?

R. Minime, quia nullum jus datur imponens talem poenam, et talis poena ita gravis non est imponenda, nisi certo expressa sit in jure. Tamen adverte, quoad fructus, quod hoc verum est, si onera beneficii per se vel per alium adimpleat. Hoc sane licet probabile, probabilior tamen est sententia opposita, qua edocetur excommunicatum ipso facto, et ante judicis sententiam privari fructibus beneficii, quod non obscure significatur in Cap. *Pastoralis* 53. de Appellation., ubi haec habentur: *Illi proventus Ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiae communio denegatus*. Vid. Gonzal. in dict. Cap.

Q. An ille, qui confert beneficium excommunicato vitando, incidit in aliquam poenam?

R. Peccat graviter quatenus facit contra praeceptum Ecclesiae de re gravi, et incidit in excommunicationem minorem, quia communicat cum vitando: incidit etiam in suspensionem a collatione beneficiorum ipso facto, modo scienter conferat beneficium, Cap. *Postulasti* 7. de Cleric. excomm. Ministr., ut in eo puniatur, in quo praesumit delinquere. Si vero conferet beneficium tolerato, in nullam poenam incidit.

§. V. *De privatione jurisdictionis spiritualis.*

Spiritualis jurisdictio *stricte* sumpta, est potestas praecipiendi per leges, et censuras, judicandi in utroque foro sive per se, sive per alios, concedendi Indulgentias, Dispensationes, et actus similes exercendi. *Late* sumpta, est potestas conferendi beneficia, eligendi, vel praesentandi ad illa. Collet.

Q. Num excommunicatus toleratus licite, et valide faciat ea, quae sunt jurisdictionis?

R. Illicite facit ea, quae sunt jurisdictionis; quia non potest in alios jurisdictionem exercere, quia non modicam sed in re summi momenti communionem cum iis habeat, unde graviter peccat, nisi sit quaesitus, vel nisi excusatur a metu gravi, ignorantia, aut gravi proximorum necessitate. Valide tamen facit eadem, quia Concilium Constantiense ita permittit Fidelibus omnem communionem cum excommunicato tolerato, ac si non esset excommunicatus, ad tollendam confusionem, et Animarum anxietatem, ut concorditer sentiunt omnes fere Doctores.

Q. Num excommunicatus vitandus licite, et valide suam exerceat jurisdictionem?

R. Illicite, et invalide exercet jurisdictionem, ejusque omnes actus: *illicite,* quia privatus est quavis communione cum Fidelibus, et ipse cum illis vult in re gravi communicare per tale exercitium: *invalide*, quia per

excommunicationem ita ab eo ablata est jurisdictio, ut existimetur, tanquam si illam non haberet, arg. Cap. *Audivimus* caus. 24. q. 1., Cap. *Adprobandum* 24. de Sent., et re judic. Hinc talis excommunicatus non potest alium excommunicare, cit. Cap. *Audivimus*, neque conferre beneficia, Cap. unic. de Sede vacante cet. in VI.; neque eligere, arg. Cap. *Cum Dilectus* 8. de Consuet., et Cap. *Cum inter* 16. de Elect., licet autem in memoratis Testibus sermo sit de electione facta a suspensis, tamen idem obtinet in excommunicatis, qui privantur iisdem bonis, quatenus sunt communicationes cum aliis. Vide Gonsalez Commentar. ad dict. Cap. *Cum inter.*

Q. An acta a Judice excommunicato vitando valeant?

R. Lis est inter DD., at ex Cap. *Praesidentes* de haereticis in VI. colligitur esse nulla. Nam in eo datur peculiaris potestas Judicibus excommunicatis procedendi contra haereticos, aliis deficientibus.

Q. Testimonium factum ab excommunicato estne validum?

R. Vel admittitur communi consensu partium, et Judicis, et est validum, aliter est nullum, Ita communit. ut ex Cap. VI. nullus anathematizatorum quaestione IV.

Q Num Episcopo excommunicato vitando, possit Vicarius Generalis uti sua jurisdictione?

R. Minime, quia Episcopus, et Vicarius Generalis constituunt unum Tribunal, unde suspensa jurisdictione Episcopi per excommunicationem, remanet, etiamsi res non sit integra, etiam suspensa auctoritas Vicarii, Cap. 1. de offic. Vicar. in VI. Idem dic de Delegato, si delegans sit excommunicatus vitandus, dummodo tamen res sit integra, quia si non sit integra, quatenus judicium est incoeptum, tunc non cessat jurisdictio Delegati, quia Delegans cum Delegato non constituit unum Tribunal: jurisdictio autem radicata in personam ipsius Delegati jam fuit per exercitium jurisdictionis incoepta, ac proinde non suspenditur suspensa jurisdictione in Delegante per excommunicationem. Bonaciua, Layman.

§. VI. *De privatione civilis communionis cum fidelibus.*

Communicatio Civilis, seu politica duplex est: alia privata, quae consistit in commercio civili, quod homines inter se privatim exercent, simul vivendo, manducando, contractus ineundo etc. alia publica, et forensis, quae sita est in temporalis Reipublicae gubernatione, et omnibus, quae huic adnexa sunt, ut leges Civiles condere, judicia ferre, agere in judicio etc. Collet.

Q. Num excommunicatus possit cum Fidelibus communicare?

R. Minime sive ille sit toleratus, sive vitandus, quia effectus excommunicationis est privatio civilis communicationis, Cap. *Nuper* de sent. excomm. Neque aliquid evincitur ex Concilio Constantiensi (celebrato circa ann. 1414., et confirmato a Martino V.) pro tolerato, nam hoc intellexit suffragari Fidelibus, non vero excommunicatis, quod apertissime patet ex verbis ejusdem Concilii: *Per hoc* inquit, *hujusmodi excommunicatos .... non intendimus in aliquo relevare, aut quomodolibet suffragari.* Potest excommunicatus autem cum infideli communicare, sicut et infidelis communicare potest cum illo, quia Ecclesia prohibuit solum ei communicatio-

nem cum Fidelibus. Ita communit. Excommunicati inter se non possunt communicare, qui sunt Fideles.

Q. Num fidelis peccat, si communicet cum excommunicato tolerato absque justa causa?

R. Non peccat ex vi praecepti censurae, cum nullum praeceptum Ecclesiasticum hoc prohibens habeatur. Dixi *ex vi praecepti censurae*, quia ex Jure Naturali, ac Divino communicans cum tolerato potest peccare aliquando, et quidem graviter, uti si illa persisteret magis in sua contumacia, si adesset periculum, quod ab eo inficeretur, si scandalum sequeretur, si ex subtractione talis communicationis spes adesset suae resipiscentiae. Sot. Salmantic., aliique.

Q. Num Fidelis peccat, et incidat in aliquam poenam, communicancando cum excommunicato vitando?

Vel communicat in divinis, et peccat graviter, quia laedit Ecclesiae praeceptum in re gravi, et incidit in excommunicationem minorem, Cap. *Excommunicatos* 17. caus. 11. q. et cit. Cap. *Nuper* de sent. excomm., Vel communicat in humanis, et ratione materiae levis peccat leviter, licet etiam incidit in excommunicationem minorem. Verum si frequenter communicet in humanis cum vitando, non effugiet mortale peccatum, quia praeceptum non communicandi obligat sub mortali, quando non excusat materiae levitas. Bonacina, Collet, aliique. Idem mortale quoque esset communicare in civilibus cum excommunicato vitando, si adesset aut scandalum, aut contemptus.

Q. Num dentur casus, in quibus cum vitando communicat in humanis et peccat graviter, et incidit in majorem excommunicationem?

R. Maxime, et est quando quis cum vitando scienter communicat criminoso in crimine, Cap. *Nuper*, aut cum quis communicat scienter, aut participat cum excommunicato, qui cum omnibus participibus, et fautoribus suis excommunicationis sententia est innodatus; quia tunc incurrit in eamdem sententiam, Cap. *Quod in dubiis* 29. de Sentet. excomm., et Cap. *Sacris* tit. eod. Dicitur autem quis communicare in criminoso crimine, quando cooperatur, ut ille perseveret in crimine, vel contumacia propter quam lata est excommunicatio, Cap. *Si concubinae* 55. tit. eod.

Q. Quaenam conditiones requiruntur, ut quis communicando in crimine criminoso cum vitando, incurrat eamdem excommunicationem?

R. Plures, quarum I. Est, ut participatio fiat in crimine postquam criminosus fuit excommunicatione ligatus. II. Ut participet in eodem crimine, propter quod ille fuit excommunicatus. III. Ut communicatus sciat illum esse excommunicatum ob tale crimen. IV. Ut excommunicatus sit vitandus. Ultima ut participatio non sit tam levis, ut pro nihilo habeatur, cit. Cap. *Nuper*, Bonac., aliique communit. Haec excommunicatio num sit latae, vel ferendae sententiae, litigant DD. Sed ex verbis laudati Capitis *Nuper* clare patet esse latae sententiae, cum absolutio sit requirenda.

Not. Potest absolvere ab excommunicatione contracta ob communicationem cum excommunicato vitando in crimine criminoso, ille, qui potest absolvere principalem, cum excommunicatio hujusmodi sit eadem, ac illa, qua principalis ligatus est. Bonac., Layman.

Q. Num detur casus, in quo quis communicat cum excommunicato vitando in Divinis, et incidit in excommunicationem majorem?

R. Maxime, et est quando quis communicat cum excommunicato nominatim a Papa per sententiam particularem, ac denuntiationem, nam iste talis incidit in eamdem excommunicationem Papae reservatam, Cap. *Significat.* 18. de sent. excomm., et cit. Cap. *Excommunicatos* caus. 13. q. 3., concurrentibus tamen hisce conditionibus. I. Ut communicetur cum excommunicato nominatim a Papa denuntiato. II. Ut communicetur sit clericus. III. Ut sciat illum esse excommunicatum a Papa. IV. Ut sponte et libere communicet. Ultima, ut communicet in divinis. Vid. Fagnan. ad cit. Cap. *Significavit.*

Q. Num ille, qui uno loco est vitandus, vitari debet in alio loco, ubi sua excommunicatio est secreta?

R. Privatim est vitandus, Cap. *cum non ab homine* tit. eod. publice tamen non est vitandus, quia ibi vitandus non dicitur, ubi delictum non est publicum vel per denuntiationem, vel quia ibi publice, et notorie Clericum percusserit. Bonac.

Q. In quibus casibus vetita est cum excommunicatis vitandis participatio?

R. Prohibitum est communicare cum vitandis in casibus, qui continentur, in hoc carmine, et qui deducuntur ex Cap. *Excommunicatos* caus. 11. q. 3.

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.

Per ly *Os* prohibetur omnis confabulatio, seu discursus, etiamsi fiat per litteras, nutus, internuntium, aut alia signa, item quaecumque signa amicitia, nempe oscula, amplexus, necnon receptio munerum, et eorumdem ad eum missio.

Per ly *Orare* intelligitur prohibita omnis communicatio in sacris, et orationibus, ita ut nec etiam privatim liceat cum excommunicatis orare, interesse Processionibus, Missis, aliisque Divinis officiis etc.

Per ly *Vale* interdicitur omnis honorifica, et amica salutatio, verbis, signis, gestu, et manus tactu facta.

Per ly *Communio* prohibetur omnis societas cum excommunicatis vitandis in habitatione, contractibus, judiciis, aliisque exercitiis, in itinere, in sudore.

Per ly *Mensa* interdicitur communicatio in cibo, potuque, quia nunquam licet manducare, bibere etc. cum excommunicatis vitandis, quamvis in eodem collegio, domo etc. reperiantur. Bonac.

Q. In quibus casibus licitum est communicare cum excommunicato vitando?

R. In hisce, qui in hoc carmine continentur, et deducuntur ex Cap. *Quoniam multos* 103. caus. ec. q. 3.

Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse.

Per ly *Utile* intelligitur utilitas notabilis tam spiritualis, quam tempo-

ralis sive excommunicati, sive communicantis, Cap. *Cum voluntate* 5, et Cap. *Si vere* 34. de sent. excomm. (1).

Per ly *Lex* intelligitur lex matrimonialis ratione cujus, si unus, vel uterque conjux sit excommunicatus, nihilominus eis licebit, conjugii debitum petere, et reddere, et in omnibus aliis rebus inter se communicare, Cap. *Quoniam multos* causs. 11. q. 3., et Cap. *Inter alia* de sent. excomm. in divinis licet, cum conjux in his non sit alteri subjectus (2).

Per ly *Humile* intelligitur humilitas subjectionis, vi cujus liberi cum parentibus, servi cum dominis suis, Clerici cum Episcopis etc. possunt communicare, etc. Cap. *Quoniam multos* caus. 11. q. 3. (3).

(1) Ex S. Ligaria *Utile* intelligitur utilitas aut ipsius excommunicati, ut resipiscat, aut ut aliud spirituale subsidium recipiat (qua ratione licet praemittere alia verba, aut signa benevolentiae, ideoque licet sine dubio praedicare ea praesente), aut utilitas aliorum, ut ab excommunicato recipiant aliquod utile spirituale, aut temparale; quare licet audire ab eo concianem, aut exposcere consilium (si alius idoneus nan extat), aut eleemosinam, aut medicinam, et ita etiam cum eo societatem antea initam continuare, non vero novos cum illo instituero cantractus. *Suar. Castr. Av. Bonac. Salm. Con.* etc. *homo apost. de Censuris in specie Punct. 11. §. 23.*

(2) Ex S. Ligorio notandum quod nan licet communicare cum conjuge excommunicato, si factum sit divortium, et si excommunicatio est lata ob haeresim, aut ob dubium de Matrimonii valore, ita commun. DD. Praeterea non licet communicare *in Divinis*, dum Innoc. III. *incit. cap. 31.* declaranda textum Greg. VII. in C. *Quoniam*, n. q. 3., ubi dispositum erat, quad uxares, filii, et servi possent communicare in iis, in quibus solebant communicare, dixit, hoc intelligi dumtaxat, in quantum hoc necessarium est ad praestandum obsequium ei debitum; sed communicare *in Divinis* non est obsequium debitum; ita recte *Cajet. Bon. Arm. et Concin.* contra *Sanch. Salm.* etc. Dubitatur autem, an conjux, qui scienter nupsit cum excommunicato possit postea communicare? negant probabiliter *Castrop. Tourn. Salm. Conc.* cum *S. Thoma* ex praefato *cap. 31. de sent. excomm.* ubi dicitur quod personae subjectae possunt communicare cum excommunicato, eodem moda, ac prius; ergo non possunt si subjectiò contrahitur post excommunicationem. Nec obstat textus Innocentii; nam Innac. tantum respandit ad id, quad ab eo quaesitum fuit, nempe an tenerentur cammunicare; vel an tantum possent, si velint; Pantifex respondit quad tenebatur, sicut tenebantur ante excommunicationem; nihil autem locutus fuit de iis, qui tempora excommunicationis in servitium ingressi suat. At pra his facit textus Gregarii qui cancedit subditis communicationem propter debitam subjectionem, unde nihil refert, an ista contracta sint ante vel post excommunicationem *homo apost. loc. cit. Punct. II. §. 23.*

(3) Ex S. Ligar. *Humile* intelligitur subjectio debita a filiis, licet emancipatis, ut probabiliter dicunt *Suar.*; *Bon. Castr. Salm.* etc. cantra *Sotum*. Et idem dicunt de nepotibus, et pro-nepotibus, et etiam de affinibus in eodem genere, ut sunt nurus, privignus etc. Idem currit de religiosis cum Praelato in iis rebus, quorum nequeunt evitare communicationem. Idem de militibus cum suo Duce, et de servis cum suo Damino: ita communiter DD. Sed hic natandum 1. peccare servas qui mala fide in excommunicati famulatum se ingarunt, nisi excusat necessitas. *Suar. Castr. Salmant.* etc. 2. Quod ipsi cammunicare nequeunt in iis, quae ad debitum famulatum non canducunt; quare peccant si communicant *in Divinis*, moda ad hac nan teneantur ob debitum ipsius famulatus, prout eos comitari ad Ecclesiam, aut ex pacta speciali v. g: inserviendi sacro, coadjuvandi eas in afficii recitatione etc. ita *Suar. et Salm.* 3. Notandum, quad servi excommunicati ejusdem domini nan possunt ad invicem communicare, nisi in quantum necesse est ad communem cohabitationem, et hoc in solo casu, quod non possent commode invenire alium dominum; *Nav.*

Per ly *lex ignorata* intelligitur ignorantia tam juris, quam facti, dummodo non sit affectata, Cap. final. de constitut. in VI. *ut Animarum* (1).

Per ly *Necesse* venit omnis necessitas communicandi tam ex parte excommunicati, quam communicantis, sive necessitas sit corporis, vel Animae, vel famae, vel fortunae, cit. Cap. *Inter alia* de sent. excomm., et cit. cap. *Si vere* tit. eod. (2).

Q. Num dentur aliqui casus, in quibus uxor non potest communicare cum viro vitando?

R. Maxime; nam I. non potest communicare in crimine criminoso, et si communicet, incidit in eamdem excommunicationem viri, cit. Cap. *Nuper*, et Cap. *Quod in dubiis* de sent. excomm. II. Non potest communicare in Divinis, nam in his non videtur subjecta viro. III. Quando est factum divortium, quia tunc non subditur viro. IV. Secundum Salmantic., et Collet, quando uxor scienter contraxit matrimonium cum excommunicato, licet alii id negent. Vide Natalem Alexandrum.

§. VII. et VIII. *De privatione ecclesiasticae sepulturae, et de nullitate impetrationis gratiarum*

Q. Excommunicatus potestne sepeliri in Ecclesia?

R. Si est vitandus non potest, etiamsi dederit signa poenitentiae, quia non est aequum, quod communicemus cum mortuo, quem vivum fugere tenebamur, Cap. *Sacris* 12. de sepult., et Cap. *Consuluisti* de consecrat. Eccl. Si vero est toleratus, potest, dummodo signa dederit poenitentiae, quia cum tolerato permissa est communicatio. Bonac., aliique.

Q. In quam poenam incidit sepeliens excommunicatum vitandum?

R. Incidit in excommunicationem majorem: a qua non potest absolvi, nisi ad arbitrium Episcopi, et satisfactionem praestiterit, Clement. I. de sepult. Idem dicas de illo, qui procurat excommunicatum vitaudum in Ec-

Suar., et Conc. 4. Notandum quod sicut filii, uxores, servi etc. possunt communicare cum excommunicato, ita parentes, viri, et domini possunt communicare cum subditis excommunicatis, *Sotus, Castrop. et alii cum S. Thoma homo apost. loc. cit. Punct. II. §. 24.*

(1) An excuset ignorantia crassa, negant *Bonac. et Salm.* Sed probabiliter, et communius affirmant *Suar. Conin. Hurtad*, et *Holzman*, primo cum excusentur ignoranter, a citato textu, intelliguntur etiam culpabiles; dum qui inculpabiliter ignorant, procul dubio excusantur ex se. Secundo, quia in textu cum dicantur excusari ignorantes: *Quoniam multos pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus* etc. Ergo Papa intendit excusare, etiam culpabiles, quia qui ignorant inculpabiliter, nec peccant nec perire possunt *S. Ligorius homo apost. loc. cit. Punct. II. §. 25.*

(2) Ita pariter (ut recte subjungunt *Salm.*) excusat necessitas per coactionem metus gravis injuste incussi juxta dicta *Tom. I. Tr. II. n. 44.* Denique hic animadvertendum non esse obligationem vitandi excommunicatos: nisi constet eos esse vitandos, saltem ob publicam famam, aut per duos testes fide dignos *Sanch. Nav.*; *Bonac. Castr. Salm.* cum *Tournely*; qui contra scire animadvertit, quod in dubio, an Confessarius sit necne vitandus, non licet apud illum confiteri ob periculum ne invalide absolvatur. Ceterum dicunt AA. citati, quod licite possumus communicare cum eo, qui excommunicatus fuit, quoties unus testis fide dignus, imo si ipsemet excommunicatus (si cceteroquin est fide dignus) asserat fuisse absolutum. *S. Ligorius homo apost. loc. cit. Punct. II. §. 26.*

*

clesia sepeliri. Collet. in eamdem excommunicationem incidunt ex Clementina I. laudata praesumptuose sepelientes interdictum vitandum, vel non interdictum in loco nominatim interdicto, et ex hac sepultura polluitur Ecclesia, et sepelientes usurarium publicum sine pollutione. Tamen, qui admittit scienter excommunicatum vitandum ad sepulturam, ad divina officia, ad Sacramenta praesumptum, vel interdictum publicum, sive vitandum, incidit ipso facto in Interdictum ab ingressu Ecclesiae, Cap. *Episcoporum* de privileg. in VI.

Q. Ad incurrendam hanc excommunicationem quaenam conditiones requiruntur?

R. Sequentes, 1. ut sit excommunicatus vitandus. 2. Ut sepeliens sciat talem esse mortuum ex verbis Clementinae *Qui scienter praesumpserit*. 3. Ut sepeliat propriis manibus, ita tenet Cajetanus cum Bonacina, et aliis, cum censura lata videatur contra sepelientes.

Q. Quid si excommunicatus sit jam sepultus in loco sacro?

R. Si non dedit signa poenitentiae, est exhumandus, si ossa discerni possint Cap. *Sacris Consuluisti* de Consecratione Ecclesiae. Si vero dederit, non est exhumandus, sed absolvendus petita absolutione ab heredibus. Ita Glossa in Cap. *Ad haec* de Privilegiis.

Q. Num valida sit gratia accepta a Sede Apostolica tempore, quo erat excommunicatus?

R. Minime, quia excommunicatio irritat, et annullat literas, rescripta, et gratias a Sede Apostolica obtentas, Cap. *Dilectus*, de rescriptis, et Cap. *Ipso jure* 1. de Rescript. in VI., et hoc verum est, etiamsi excommunicatus sit occultus.

Not. Hic porro effectus hoc tempore non magni habendus, nam Sedes Apostolica, cum aliquam gratiam, vel rescriptum signet, solet simul impertiri absolutionem ab omnibus censuris ad hunc effectum, excepto casu excommunicati vitandi vel ob haeresim, vel si per annum insurduerit in excommunicatione, vel in confidentia praedictae generalis absolutionis: tunc enim non esset satis absolutio generalis, quoad hunc effectum, contenta in Rescripto, vel Gratia, sed requireretur absolutio specialis. Bonac., aliique.

CAPUT II.

De Excommunicatione Minori

Q. Quid est excommunicatio minor?

R. Est censura, qua homo Christianus privatur secundum quid communione Fidelium.

Q. Quinam sunt hujusce excommunicationis effectus?

R. Sunt tres, unus proximus, per se, et directus, et alii duo remoti ac indirecti. *Directus* est, quod excommunicatus excommunicatione minori nullum licite possit recipere Sacramentum, et si aliquod recipiat, mortaliter peccat, Cap. *Si celebrat* 10. de Cleric. excomm. ministr., ibi: *Si celebrat minori excommunicatione ligatus, licet graviter peccet etc.*

Secundus *indirectus* effectus est, quod si sine necessitatis ratione Sacramenta ministret, peccat saltem venialiter. Dixi *saltem venialiter*, quia

ut plurimum peccatur graviter non ratione censurae, sed ratione indignitatis, cit. Cap. *Si celebrat.* Tertius effectus *indirectus* est, quod excommunicatus minori excommunicatione non debet eligi ad beneficium Ecclesiasticum, si autem scienter ad illud eligatur, electio infirmanda est, cit. Cap. *Si celebrat.* Vide, si lubet, Gonzal. ad cit. Cap. *Si celebrat*, cum tali censura ligatus a susceptione Sacrorum ordinum repellatur, ad quam susceptio ordinum ordinatur.

Q. Quid si iste excommunicatus ignoranter recipiat beneficium?

R. Non est expoliandus, dummodo ignorantia non sit affectata ex cit. Cap. Haec ignorantia debet esse pro impedienda irritatione ex parte recipientis, ita ut licet scientia habeatur ex parte collatoris, uti ex verbis Capiti laudati clare eruitur. *Si tamen scienter talis electus fuerit.* Ita etiam Glossa in cit. Cap. contra alias.

Q. Quinam potest absolvere ab hac excommunicatione minori?

R. In foro externo potest Episcopus, in foro vero interno quemvis Confessarium approbatum posse ab ea absolvere constat ex Cap. *Nuper* de sentent. excomm.

CAPUT III.

De excommunicatione, quae contrahitur ob Clerici percussionem

Inter excommunicationes in Jure statutas praecipua, ac frequentissima est, quae incurritur propter violentam manuum injectionem in Clericos. De hac itaque pauca pro more, ut disputetur, ratio instituti nostri postulat.

Q. Ubi habetur excommunicatio percussionis Clerici?

R. Habetur in Canon. 15. Concil. II. Lateranens. sub Innocent. II. relatum in Canon. *Si quis suadente* caus. 17. q. 4., ibi: *Si quis suadente Diabolo, hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat, et nullus Episcoporum illum praesumat absolvere (nisi mortis urgente periculo) donec Apostolico conspectui praesentatur, et ejus mandatum suspiciat.*

Q. Quid, et quotuplex est percussio?

R. Est violenta, et injuriosa manuum injectio in Clericum vel Monachum. Quae sane triplex est, levis, mediocris, et enormis: Cap. *Pervenit* de sent. excomm. *Levis* est illa, quae fit sine relictione maculae, seu signi percussionis in corpore, ut quae fit manu, pede, digito, baculo, etc. nullam maculam externam, seu contusionem relinquente.

Mediocris est, quae fit cum relictione maculae, seu signi percussionis in corpore sine mutilatione, aut mortali vulnere, ut quae fit cum dentium aut magna capillorum evulsione, cum sufficienti sanguinis effusione, cum vultus foedatione, vestium effractione etc.

Enormis est, quae fit cum gravi vulneratione, mutilatione, aut magna sanguinis effusione, non a naribus, sed a magno vulnere proveniente, Cap. *Cum illorum* de sent. excomm. §. *Qui si Claustrales*, aut in Episcopum, vel Abbatem proprium: aut ratione loci, temporis stando. Per ly suadente diabolo venit peccatum grave in ratione injuriae.

Q. Qualis debet esse percussio ista, ut Canonis excommunicationem incurratur?

R. Requiritur, ut fiat per actum violentum, ita ut attingat Clericum immediate, vel mediate, et ut sit per se mortaliter peccaminosa actio.

Not. I. Si quis Clericum pulvere, vel aqua per injuriam aspergeret, aut in eum conspueret, aut vim rebus ei adhaerentibus, inferret, puta vestes lacerando, aliquod, quod habet in manibus extorquendo, vel per vim abripiendo, vel equum, cui insidet, vi et per violentiam sistendo, talem excommunicationem incurreret, sicut et incurreret, si Clericum in custodia publica, vel privata domo detineret, vel custodes apponeret, ut Clericum apprehendat, si de domo exierit, ita ut Clericus sine strepitu, et confusione exire nequeat, si venenum ei propinet, Cap. *Nuper* 29. de sent. excomm.

II. Non sufficit gravis injuria, licet externa contra honorem Clerici, qualis est in verbis injuriosis, vel aliqua actione exteriori injuriosa, quae Clericum physice non attingat mediate, vel immediate, uti sane accidit in tensione pugni, vel fustis exhibitione comminatoria, sed requiritur percussio, vel violenta manuum injectio, quae sibi habeat hasce conjunctas conditiones, quarum I. Est, ut actio sit violenta. Ut attingat Clericum, vel Monachum sive immediate, sive mediate, uti esset, si per vim detineret equum cui Clericus insidet etc. III. Ut procedat ab actu interno mortaliter peccaminoso, et ipsa actio exterior sit capax mortalis culpae. Vid. Sperellum decis. 45. n. 12.

III. Excommunicationem incurrit, projiciens a tecto lapidem cum deliberatione occidendi Clericum, quamvis statim post jactum poeniteat, atque si posset, revocaret, si revera Clericus a lapide occideretur, aut vulneretur, quia quantum ex sua parte operis prohibiti jam malitiam complevit, arg. Cap. *Ad Audientiam* de Homicid . . . Vid. Avil. part. 2., Cap. 5. disput. 3. dub. 7. conclus. 2., et Layman. de excommunic. lib. 1. tract. 5. part. 3. Cap. 5. num. 7.

Q. Num forte hanc excommunicationem percussores dumtaxat incurrunt?

R. Minime, sed extenditur etiam ad mandantem, consulentem non impedientem, cum ex officio tenebatur impedire, et ad ratam habentem Clerici percussionem. Bonac., Concin., aliique communiter.

Q. Quaenam conditiones requiruntur ut quis per ratihabitionem incurrat hanc excommunicationem?

R. Ratihabitio in hac re est approbatio percussionis Clerici factae nomine sui. Ut autem quis ratam habendo Clerici percussionem incidat in excommunicationem ex Cap. *Cum quis* de sent. comm. requiritur I. Ut percussio facta sit nomine sui. II. Ut haec ratihabitio sit. exterius manifestata sive per verba, sive per signa. III. Quod quando percussio facta est; ratam habens illam, potuerit saltem habitualiter percussionem vel mandare, vel consulere. Bonac., aliique saniores DD.

Hinc non incurrunt, si ratam habent talem violentiam factam non suo, sed solum alterius nomine, ut aperte declaratur in cit. Cap. *Cum quis* ibi. *Si vero injectio eadem tuo nomine non fuit facta, tunc licet pecces ratam habendo eamdem, non tamen propter hoc excommunicationis ullius*

vinculo innodaris , cum quis ratum habere nequeat, quod ejus nomine non est gestum.

Nota. Mandantes incurrunt excommunicationem, dummodo effectus sequatur , Cap *Mulieres* de sent. excomm. licet mandantem mandati ipsius poeniteat , antequam summ mandatum fuerit executioni demandatum nisi mandatum revocaverit , ut de revocatione ante executionem mandati mandatarium serio monuerit. Item non excusantur ab excommunicatione consulentes, auxilium ferentes, consentientes, sociantes, Cap. *Quantae* de sent. excomm. , et Clement. I. de poenis. Ad haec Superiores omnes sive Ecclesiastici , sive Seculares potentes impedire suos subditos ab his violentiis , et non impedientes. Parentes non impedientes filios, et Domini , et Officiales non avertentes servos, et milites cum possint, cit. Cap. *Quantae* 47. de sent. excomm.

Q. Quinam veniunt nomine Clerici, et Monachi ?

R. Nomine Clerici veniunt illi, qui sunt prima tonsura insigniti, Cap. *Cum contingat*, de aetat., qualit., et ordin. etc., etiamsi iste sit conjugatus, modo sit cum virgine., ac deferat habitum Clericalem, et alicui Ecclesiae de mandato Episcopi inserviunt, Cap. unic. de Cleric. conjug. in VI; et Trident. sess. 25. Cap. 6. de Refor. An Conturbernales Seminariorum gaudent hoc privilegio sentiunt alii. D. Ligorius ita tenet. Sed aliter ex communi, et antiquo sensu moderatorum talium locorum, ex quibus nunquam uti violatores Canonis habiti suut violatores. Nomine autem Monachi intelliguntur omnes Regulares utriusque sexus, Cap. *Cum illorum*, et Cap. *De Monialibus* de sent. excomm., etiam Conversi, et Conversae, cit. Cap. *De Monialibus.* et Cap. *Non dubium* tit. eod. Immo Novitii, et novitiae Cap. *Religioso* tit. Quamvis in religione aliquam proprie professionem non emittant, Fagnanus hoc privilegium etiam in Conservatorio oblatis concedit, licet a solo Episcopo approbato. Sed hoc nomine Monialium secundum Jus Canonicum non veniunt eod. in VI. Praeterea Tertiarii, et Tertiariae mendicantium in congregatione, et communitate viventes, ex Constit. Leon. X. incip. *Dum intra.* Adhaec Eremitae habitum eremiticum legitima facultate deferentes, et sub speciali obedientia Episcopi , alteriusque Praelati alicui Ecclesiae , vel Eremitorio deservientes sub aliqua determinata regula. Gloss. in Cap. *Qui vere* 16. q. 1. Vid. Fagnan. in Cap. *Nullus* num. 61. de For. compet.

Q. Danturne casus, in quibus quis Clericum percutiat, et excommunicationem non incurrit ?

R. Maxime, et sunt plures. Quando quis percutit Clericum vim vi repellendo, et cum moderamine inculpatae tutelae, Cap. *Ex tenore* de sent. excomm., et Cap. *Significasti* de homic. volunt. Ex Cap. 2. Si vero de sent. excommunicationis. II. Quando quis percutit Clericum ignorans esse Clericum sive juris , sive facti sit ignorantia , Cap. *Si vero* de sent. excomm. III. Quando quis fortuito , aut ira subitanea , vel improvisa passione sine sufficienti deliberatione Clericum laedit, uti colligitur ex Cap. *Si vero* 3. de sent. excomm. , et tenet Glossa expresse ibid. verb. *fortuito* , ubi dicit : *Tunc enim non imputatur , quia casus fortuiti praevideri non possunt.* IV. Si aliquis percutit Clericum, vel Monachum inventum turpia agentem cum matre propria, filia , sorore, et uxore, dummodo tamen hoc faciat in continenti, h. e. in ipso delicto, cit. Cap. *Si vero* 3. de sentent. excomm. Pec-

cat tamen iste percutiendo ex cit. Cap., licet in poenam non incidat cum Ecclesia parcat tanto dolori, quam compescere difficillime est. Minime vero excusatur ab hac excommunicatione qui Clericum percutiat turpiter inventum cum aliis mulieribus, etiam sibi consanguineis. Non incidit etiam, qui percutit clericum leviter tangentem faciem suae uxoris quia ly turpiter jam verificatur, cum actus sit impudicus cum quacumque persona, nec etiam si percutiat, dum reperit solum cum sola in loco suspecto accedentibus aliis circumstantiis suspicionem moventibus. Ita Suarez, et alii. V. Mulieres percutientes Clericum, vel Monachum pudicitiam suam facto tentantes, cit. Cap. *Si vero*, et Cap. *ex tenore* tit. eod. VI. Si Praelatus, Magister, vel Pater percutit Clericum causa correptionis moderate, Cap. *Cum voluntate* de sent. excomm., ita tamen, quod si Parentes, Magistri, et Propinqui sint Laici habeant solum jus corrigendi, et puniendi Clericos in minoribus constitutos, non autem in Sacris, et majoribus Ordinibus, uti expresse definitur in cit. Cap. *Cum voluntate*. Praelati autem, et Magistri possunt disciplinae intuitu verberare Clericos etiam in Majoribus Ordinibus constitutos Cap. Ex tenore de sent. excomm. Dummodo castigatio sit moderata, et ratione culpae, et personae, et percutientis, et percussae, et per alium clericum. Siquidem si sit percussio valde indecens, aut excessus sit notabilis, non excusantur a censura, uti colligitur ex Cap. cit. *Cum voluntate*, et ex Glossa R. Praelati, et R. Magistri. Sicut etiam si hoc peragunt per laicum, et non per clericum, aut monachum ex Cap. Universitatis vestrae de sent. Excomm. VII. Quando quis percutit Clericum degradatum realiter, vel alium, qui privilegium fori, et canonis amisit, vel quando quis percutit Clericum, qui contempto habitu clericali immiscuitse enormitatibus, Cap. unic. de vit., et honestat. Clericor., et Clement. I. tit. eod. Vel clericum uti laicum, incedentem, gestando militaria arma, quando, tertio monitus non resipiscit. Cap. In Audientia nostra tit. eod.

Q. Clericus percutiens seipsum, incurritne in aliquam poenam?

R. Incurrit in excommunicationem *Canonis*, dummodo faciat ex ira; quia licet talis percussio non sit violenta respectu Clerici voluntarie percussi, est tamen violenta, et injuriosa respectu status Clericalis. Nam iste canon non est pronuntiatus solum in favorem Clerici, sed etiam totius status Ecclesiastici, Cap. *Contingit* 36. de sent. excomm. et ex pluribus, uti Suarez, et Bonacina contra nonnullos. Etiam excommunicatus est, qui clericum consentientem in satisfactionem sui delicti percutit, *cum talis manuum injectio etsi non violenta, tamen injuriosa videtur*. Ita Cap. laud. *Contingit*, et Clericus permittens excommunicetur, ideoque incidit post sententiam.

Q. Qui percutit Clericum bigamum incurritne in Censuram?

R. Vel est bigamus bigamia vera, et interpretativa, et non incurrit, quia iste non gaudet privilegio Canonis Cap. unic. de bigam. in VI. Incurrit vero percutiens religiosum bigamum, quia hic nullo jure privilegio Canonis privatur, uti notat Sanchez. Vel est bigamus similitudinarius et incurrit; quia iste gaudet privilegio Canonis. Salmantic., Layman, aliique.

Q. Clericus percussor estne excommunicatus vitandus?

R. Maxime, quando est notorius notorietate juris, vel facti, hoc est, vel per sententiam Judicis, vel per confessionem rei in judicio factam: vel quia factum est ita notum majori parte viciniae ut non possit ullo modo ter-

giversari. Bonac., Layman, aliique: vel creditur brevi esse perventurum ad notitiam majoris partis.

Q. Quinam potest absolvere ab excommunicatione ob Clerici percussionem contracta?

R. Vel loquimur de excommunicatione contracta ob percussionem levem, et potest Episcopus absolvere, Cap. *Pervenit* 17. de senteut. excommun. vel loquimur de excommunicatione contracta ob percussionem gravem, vel enormem, et potest Summus Pontifex, cit. Can. *Si quis suadente etc*.

Q. Num detur casus, in quo Episcopus potest absolvere ab excommunicatione contracta ob percussionem gravem, vel enormem?

R. Maxime, et est quando percussio est occulta, et non deducta ad forum contentiosum, uti diserte habetur ex Trid. sess. 24 de Reform. Cap. *Liceat* 6. Haec facultas est revocata in decreto Alexandri VII., quod loquitur de confessariis privilegiatis, non de Episcopis. Licet alii contrarium sentiunt. Verum de hoc in explicatione casuum reservatorum.

Q. Num dentur casus, in quibus Episcopus potest absolvere ab excommunicatione ob publicam, et gravem percussionem contracta?

R. Maxime, et I. Est quando Ostiarius, praetextu officii Clericum percutiat, modo tamen lethaliter non vulneravit, Cap. *Si vero* 3. de sent. excomm. II. Si clerici in communi societate viventes se mutuo percutiant, Cap. *Quoniam* de vit., et honest. III. Si Regularis percutiat Regularem ejusdem Claustri, a Praelato suo absolvi potest, Cap. *Monachi*, et Cap. *Cum illorum* §. *Si vero Claustralis* de sent. excommun. At si discretio Praelati non sufficiat ad correctionem, adhibendus est Episcopus Cap. 2. monachi de Sent. Excomm.

Q. An dentur casus, in quibus potest etiam Episcopus ab excommunicatione absolvere, ob publicam, et enormem percussionem contractat?

R. Maxime, et I. Est quando percussor in impubertate percussionem commisit, Cap. *Pueris* de sent. excomm. II. Quando est Monialis, et percutit aliam Monialem, vel Conversam, Cap. *De Monialibus*, *tit. eod.* aut Clericum saecularem. III. Quando percutiens est mulier, vel persona non sui juris, Cap. *Mulieres* tit. eod. IV. Quando est senex, vel valetudinarius seu membrorum destitutionibus impeditus, Cap. *Ea noscitur* tit. eod... V. Quando detinetur aliquo alio legitimo impedimento.

Nota. Circa haec omnia impedimenta observandum est, quod si sint perpetua, absolvi potest excommunicatus absolute, et sine onere se praesentandi; si vero sint temporalia, potest absolvi excommunicatus, sed dato juramento se praesentandi Apostolico conspectui, cessante impedimento. Cap. *Eos qui* de sent. excomm. in VI; et Cap. *De cetero* 11. tit. eod. Excipe tamen puerilem aetatem, seu impubertatem.

CAPUT IV.

De Suspensione

Q. Quid est suspensio, et quotuplex?

R. Est censura Ecclesiastica, qua Clericus prohibetur exercere aliquos actus Ecclesiasticos alias sibi competentes. Ita communiter.

Dividitur I. in suspensionem ab officio, in suspensionem a beneficio, et in suspensionem ab officio, et beneficio simul. ***Suspensio ab officio*** est, qua Clerico prohibetur exercitium suorum Ordinum, vel aliorum functionum ipsi ratione ordinis competentium. ***Suspensio a beneficio*** est qua Clericus prohibetur percipere fructus beneficii sui ecclesiastici. ***Suspensio ab officio, et beneficio simul*** est qua Clerico prohibentur jura utriusque, officii scilicet, et beneficii.

Dividitur II. in totalem, et partialem. ***Totalis*** est, qua omnino privatur ab omni officio Clericus, vel ab omnibus fructibus suorum beneficiorum, uti colligitur ex Cap. *Tuarum* de privileg., et Clemente. I. de decim. ***Partialis*** est, qua Clerico prohibetur aliquis tantum sui officii actus, uti si Sacerdos suspendatur solum ab excipiendis confessionibus, vel Episcopus a collatione Ordinum. Tamen advertendum, quod isti tales possunt omnes alios actus sibi competentes ratione Ordinis exercere, et quando aliquis est suspensus a beneficio, non intelligitur suspensus ab officio, uti colligitur ex Cap. *Tam litteris* 33, de testib; et Cap. *Tuarum* de privileg.

Dividitur III. in suspensionem a Jure, et ab homine: ***Suspensiones ab homine*** sunt, quae imponuntur ab homine, hoc est, a Superiore Ecclesiastico pro aliqua actione particulari, ut fiat, vel non fiat. ***Suspensiones a jure*** sunt, quae variis personis propter varia delicta in jure communi, et constitutionibus Apostolicis sunt impositae. De quibus confer Ferraris verbo *Suspensio.*

Tandem dividitur in perpetuam, et temporalem. ***Perpetua*** est, quae fertur sine determinatione temporis, ***Temporalis***, quae fertur ad determinatum tempus.

Q. Quaenam differentia intercedit inter suspensionem, et excommunicationem ?

R. Haec est, nam prima afficit solum Clericos, secunda Laicos, et Clericos. Prima non privat communione fidelium, secunda vero privat.

Q. Quotuplicis generis sunt Suspensi ?

R. Duplicis generis, nempe vitandi, et tolerati. ***Vitandi*** dicuntur illi, qui tales sunt declarati per Judicis sententiam. ***Tolerati*** sunt, qui inciderunt in suspensionem, sed per sententiam non sunt declarati suspensi. Bonac.

Q. An suspensus ab ordine inferiori, sit etiam a superiori ?

R. Maxime ; nisi aliud exprimatur uti si sit suspensus ob ignorantiam caeremoniarum inferioris ordinis Nam cui non licet minus, non licet majus. Hoc non valet de suspenso ab ordine superiori, qui potest exercere inferiorem, qui in superiori non fundatur.

Q. An suspensus ab ordine dicatur a jurisdictione suspensus ?

R. Minime, nam potest iste talis exercere omnes actus jurisdictionis, qui actualem usum Ordinis non requirunt, ita ut Episcopus suspensus ab ordine, licet audire non possit confessiones, potest tamen absolvendi facultatem alteri praebere. Cajetan., Antoine, Layman.

Q. An suspensus a jurisdictione possit exercere actus sui Ordinis ?

R. Potest actus sui ordinis exercere, qui jurisdictionem non requirunt. Hinc potest celebrare, non vero absolvere, ad quod requiritur jurisdictio. Ita cit. Doct. aliique.

Q. Num suspensus a beneficio amittat jus conferendi, aut eligendi, quod ipsi ratione beneficii competit?

R. Litigium est inter DD., probabilius tamen dicendum, quod non; nam collatio, et electio non sunt proprie fructus beneficii, quorum perceptio sibi interdicta est; quamobrem Canonis auctor cum ab utroque tam beneficio, quam jure eligendi suspendere vult, id ipsum exprimit, ut videre est in Cap. *Cum in cunctis*, §. ult. de elect. Si ergo in canone non exprimatur, non est facienda extensio in materia poenali. Bonac., Antoine.

Q. Peccatne suspensus, si extra territorium sui Praelati exerceat actum prohibitum?

R. Maxime, et quia contracta censura sequitur reum ubicumque sit, et quia est praeceptum personale, quod etiam extra territorium obligat personam. Ita DD. communiter.

Q. Num actus eliciti a suspenso valeant?

R. Vel sunt eliciti a suspenso *ab ordine*, et valent omnes actus Ordinis, quia sunt actus characteris, quos, licet Ecclesia possit prohibere non potest tamen eos annullare. Vel sunt eliciti a suspenso *a jurisdictione*, et valent etiam actus Ordinis, qui jurisdictionem non requirunt; nam si jurisdictionem requirunt, invalidos esse constat, quando sunt eliciti a suspenso vitando eum sit jurisdictione privatus, non vero a tolerato, quia ex Concilio Constantiensi gaudet jurisdictione toleratus. Salmantic.

Q. An violatores suspensionis incurrunt in aliquam poenam?

R. Vel sunt suspensi ab ordine, et exercent actum Ordinis Sacri eo modo, quo a Laicis exerceri non potest, et incurrunt Irregularitatem, Cap. *Medicinalis* de sent. excomm. in VI., et Cap. 1. de sent., et re judic. in VI. Vel sunt suspensi a jurisdictione, aut beneficio, et exercent actum officii sibi interdicti per suspensionem, aut se ingerunt in administrationem beneficii, et in hac hypothesi in nullam poenam incidunt, licet sunt puniendi arbitrio Judicis juxta delicti gravitatem. Ita communiter DD.

Not. Suspensus, si exerceat aliquem actum, graviter peccat, si materia est gravis, sed suspensus a beneficio, et officio incapax non evadit adquirendi beneficii Ecclesiastici, licet provisio ei facta sit illicita, sicuti constat ex Cap. *Cum dilectus* de consuet.; cum enim beneficium detur propter officium, non recte confertur ei, qui officium praestare non potest, Cap. ult. de Cleric. excomm. ministr., quin hujusmodi provisio esset irritanda.

Porro si suspensus a beneficio audeat se ingerere usurpando fructus beneficii ejusdem, graviter peccat, et tenetur ad restitutionem illorum ita tamen, quod si sint fructus distributionum quotidianarum ob assistentiam divinis Officiis, sunt restituendi iis, qui adstiterunt divinis Officiis: si vero sint fructus Praebendae, sunt restituendi Ecclesiae, vel pauperibus Cap. *Si quis deinceps* 17. q. 4. Imo se ingerendo, post hujusmodi suspensionem, in beneficii administrationem, ipsis beneficiis ipso jure est privatus, cap. 1. §. ult. de elect., etc. in VI.

Possunt tamen fideles communicare cum suspenso vitando in iis, in quibus est suspensus, quia nulla adest in jure prohibitio, et quia suspensio per se tali communione non privat. Ita Palaus, Salmanticenses, et alii (1).

(1) Quaeritur an incurrat irregularitatem Clericus exercens actum a quo suspen-

Q. Quibus modis tollitur suspensio?

R. Tribus modis I. Per lapsum temporis, uti si ob delictum praeteritum fuit emanata suspensio ad certum tempus. II. Per absolutionem. III. Per dispensationem, si suspensio lata fuerit propter peccatum praeteritum, tanquam pura poena, uti sunt quaedam irregularitates improprie dictae tales. IV. Per eventum conditionis, si lata fuit sub conditione. Layman, Antoine, Suarez, aliique.

Q. Quid est depositio?

R. Est poena ecclesiastica, per quam persona ecclesiastica ob enorme crimen removetur ab ordine, jurisdictione, vel beneficio in perpetuum, retento privilegio Fori, et Canonis.

Q. Quid est degradatio?

R. Est poena Ecclesiastica, qua Clericus ab omni officio, ac beneficio ecclesiastico depositus, Clericorum insuper privilegiis per solemnem sententiam in perpetuum, et sine spe restitutionis exuitur. Dicitur degradatio, quia per eam Clericus, quoad fieri potest, extra gradum, et statum Clericorum ejicitur, et redit in potestatem secularem. Confer. Cap. *Degradatio* 2. de poenis in VI.

Q. Quaenam differentia intercedit inter suspensionem, et degradationem?

R. Haec est, nam suspensio est censura, seu poena medicinalis, degradatio vero est poena vindicativa. Prima privat usu officii, et beneficii, et fructibus, secunda privat ipso jure officio, et beneficio. Bonac. (1).

sus est? Multae adsunt sententiae, sed illa quae mihi magis arridet cum *Ronc.* et aliis, sic distinguit: si suspensio imposita est per modum statuti, aut praecepti ob delictum futurum aut etiam praeteritum, sed habens tractum successivum, tunc reus incurrit juxta Cap. 1. de Sont. et jud. in VI. Secus autem si suspensio lata est per sententiam in punitionem delicti omnino praeteriti, quia tunc suspensio habet rationem merae poenae, non jam censurae: nam censura non potest imponi ob delicta omnino praeterita sicut diximus. *S. Ligorius Homo apost. Punct. IV. de Irregul.* §. *64*.

(1) Depositio et degradatio non sunt censurae; sed sunt suspensioni similes; haec differentia tamen, quod illae auferunt jus radicale ad Beneficia et prohibent usum Ordinis in perpetuum, quod quidem non efficit suspensio. Depositio alia est venialis, et haec proprie dicitur depositio, quae relinquit privilegium Canonis, et Fori: alia est realis, et haec proprie dicitur Degradatio, quae privat exercitio Officiorum et privat Beneficiis et privilegio Canonis, et Fori, cum certa solemnitate, et ad semper, sine spe restitutionis. Dictum est, *exercitio*, quia Ordo non potest tolli; Unde degradatus tenetur ad votum castitatis jam emissum, et ad horas Canonicas, et invalide contraheret matrimonium. Degradatio non potest celebrari nisi ab Episcopo, sed depositio potest fieri etiam ab ejus Vicario: in depositione potest dispensare Episcopus, sed in degradatione solus Papa. Depositio non potest fieri nisi in casibus expressis in Jure, et in delictis atrocioribus, Degradatio autem fit tantum in criminibus gravissimis nempe haeresis manifestae, calumniae in proprium Episcopum, sodomiae frequentatae et similium. *S. Ligorius homo apost. loc. cit.* §. *67*.

CAPUT V.

De Interdicto

Q. Quid est Interdictum?

R. Est censura ecclesiastica, per quam homo arcetur a participatione aliquorum Sacramentorum, omnium Divinorum officiorum, et Ecclesiastica sepultura. Ita colligitur ex Cap. *Non est nobis* de Sponsalib., et Matr., et Cap. *Quòd in te* de poenit., et remiss.

Interdictum dividitur in *Locale*, *Personale*, et *Mixtum*, Cap. *Praesenti*, et Cap. *Civitas* de sent. excommunic. in VI. Primum est illud, quod immediate afficit locum, prohibendo, ne in eo sacrae functiones fiant. Secundum est, quod immediate afficit personam, prohibendo illi, ne Sacris intersit functionibus, aut Divinis adsistat Officiis. Tertium est, quod afficit locum, et personam, v. g. Civitatem, et ejus incolas.

Q. Quotuplex est Interdictum locale?

R. Duplex est, generale, et particulare. *Generale* est, quo interdicitur locus generaliter, hoc est locus varia sub se loca complectens, puta, Regnum, Provincia, Civitas, Cap. *Cum in patribus* de verbòr. signif.. *Particulare* est, quo interdicitur locus unus particularis, puta Oppidum illa Ecclesia etc. Item personale duplex est, generale, et particulare, nempe si interdicitur aliqua persona particularis, dicitur *particulare*: si vero interdicitur aliqua communitas personarum, puta populus unius Provinciae, Civitatis, vel Capitulum, Conventus etc., et dicitur *generale*.

Q. Interdicta Civitate, dicunturne interdicta Suburbia?

R. Maxime, quamvis ad alienam jurisdictionem pertineant, et ratio est, quia si possint in Civitatis Suburbiis Divina celebrari, Interdicti sententia vilipenderetur, cum Cives ad illa de facili possent convolare, Cap. *Si Civitas* 17. de sent. excomm. in VI. Suarez, Avila, Bonac. At si sint interdicta Suburbia, non est interdicta Civitas.

Q. Interdicto populo intelligiturne interdictus Clerus?

R. Minime, imo nec extranei, qui ibi sunt negotiorum caussa, et e contrario interdicto Clero, non interdicitur populus, nec Religiosi, nisi, qui ratione officii pastoralis censentur de corpore Cleri secularis, quia nomine Cleri non intelliguntur Religiosi in odiosis, licet aliter sese res habeat in favorabilibus, Cap. *Si sententia* de sent. excomm. in VI.

Q. An Interdicta aliqua Communitate, interdicuntur singulae ejus personae?

R. Omnes interdicuntur tempore, quo ibi extant, etiam innocentes, quatenus sunt pars communitatis. Hinc, si innocentes desinunt esse membra illius, desinunt et esse interdicti, quod non est dicendum de nocentibus, cit. cap. *Si sententia*.

Q. Quinam sunt effectus Interdicti?

R. Sunt tres, scilicet, privatio usus activi, et passivi quorumdam Sacramentorum, privatio Divinorum Officiorum, et privatio sepulturae Ecclesiasticae, Cap. *Alma mater* 24. de sent. excomm. in VI.

Q. Quaenam Sacramenta possunt administrari tempore Interdicti?

R. Baptismus, et Confirmatio propter morae periculum licite tempore Interdicti administrantur non solum parvulis, sed etiam adultis, etiam cum solemnitate, ita etiam ob istam caussam potest fieri Catechismus, benedictio fontis, et in Coena Domini Chrismatis consecratio, Cap. *Responso* de sent. excomm., et Cap. *Quoniam* tit. eod. in VI.

Praeterea Sacramentum Poenitentiae potést ministrari omnibus, etiam sanis, solum iis exceptis, qui caussam dederunt Interdicto, vel sunt excommunicati, nisi de delicto satisfecerint, vel dederint cautionem juratoriam, cit. Cap. *Alma mater*, ita etiam sacramentum Eucharistiae potest ministrari iis, qui sunt in articulo, vel probabili periculo mortis, Cap. *Permittimus* de sent. excomm., et Cap. *Quid in te* de Poenitent., et remiss. etiam cum campanulâ, lumine, et fidelium comitatu. Ita Layman. Tamen adverte quod si sit administranda ei, qui caussam dedit Interdicto, vel est specialiter interdictus, exigenda erit supradicta cautio juratoria. Porro potest tempore interdicti licite celebrari Matrimonii Sacramentum, etiam a persona generaliter, atque adeo specialiter interdicta, uti docent permulti, quia Matrimonium essentialiter est contractus politicus, cui ratio Sacramenti est adnexa, atque accessoria, Glossa in cit. Cap. *Alma mater*, verb. *Sacramentis*. Et sicut licet tempore interdicti celebrare alios contractus, ita et matrimonium, quod ex Cap. *Cappellanus* de Feriis quocumque tempore potest celebrari. Nuptiae tamen benedici non possunt, quia interdictum removet ab assistentia divinorum officiorum. Ita DD. communiter.

Nota. Supradicta Sacramenta administrari non possunt in loco specialiter interdicto, neque personae specialiter interdictae, quia capitulum *Alma mater* tantum loquitur de interdicto generali. Vid., si lubet, Fagnan., et Gonzalez ad hunc titulum.

Q. An Sacramenta ista possunt administrari a Ministro interdicto personaliter?

R. Vel est generaliter interdictus, et potest, quia interdictum generale personale non plures effectus habet, quam locale. Hinc si in loco interdicto administrari illa possunt, possunt et a persona generaliter interdicta. Vel est specialiter interdictus, et non potest, quia quantum ad administrationem Sacramentorum interdictum personale speciale ob propriam culpam impositum aequiparatur excommunicato, Cap. *Clerici* de Cleric. excomm. minist. Verum si adest praesens alius Minister non interdictus, non potest se ingerere. Hoc idem dicendum de administratione interdictis personaliter.

Q. An clerici, qui non celebrant possint more laicorum Eucharistiam recipere, tempore interdicti generalis?

R. Dissidium est inter DD., tamen, nos sequimur affirmativam sententiam magis pietati consonam, quia Clericis conceditur, quod possunt celebrare tempore interdicti, et Missam audire cum circumstantiis statutis in cit. Cap. *Alma mater*. Hinc etiam ipsis conceditur, quod possunt Eucharistiam recipere, quia ex jure antiquo omnibus Missae interessentibus concedebatur Eucharistia, sicut et nunc etiam Ecclesia vehementer optat, ac cupit, ut qui Missae intersunt, Sacramentali etiam perceptione Eucharistiae sese spiritualiter reficiant, ac proinde tacite consulit omnibus adstantibus Sacrificio Eucharisticam Sacramenti perceptionem. Trid. sess. 22. Cap. 6. de Sacrif. Missae.

Q. An tempore interdicti fideles teneantur in Paschate adimplere praeceptum annuae communionis?

R. Tempore interdicti specialis non tenentur, cum hoc excommunicato acquiparatur. Tempore vero interdicti generalis Suarez cum aliis affirmat, cum tempore Paschatis sit concessum illis assistere divinis officiis, et propterea videtur concessa Eucharistiae sumptio. Negat vero Bonacina cum aliis, quia interdictum privat susceptione Eucharistiae, excepto tantum mortis articulo.

Q. An Sacramentum Extremae Unctionis possit tempore interdicti ministrari, vel suscipi?

R. Regulariter loquendo non potest, etiam interdictis generaliter sive laicis, sive Clericis, uti communiter DD. tenent ex Cap. *Quod in te* de poenit. et remis. Dixi *regulariter*, quia hoc Sacramentum potest administrari Religiosis, uti patet ex privilegiorum Minorum compendio, verb. *Extrema Unctio*. Salmantic. Verum, si infirmus alia Sacramenta non potest recipere, et tunc potest ministrari extrema unctio moribundo, quia Ecclesia non intendit negare tempore interdicti Sacramenta, quatenus sunt ad salutem necessaria. Hinc cum Extrema Unctio in ipso casu videatur, habere poenitentiae locum, et potest moribundo prodesse, sequitur, non esse negandam. Layman, Antoine, Salmant., aliique, cum facere possint de attrito contritum.

Q. An possunt fieri divina officia tempore interdicti localis generalis?

Ante resp. notandum, quod nomine Divinorum Officiorum prohibitorum tempore interdicti intelliguntur publicum Sacrificium Missae, publica Horarum Canonicarum decantatio, quae ab Ecclesia instituta est. Processiones publicae, benedictiones publicae Templi, fontis baptismalis, etc., hoc notato:

R. Licet de jure antiquo fieri non possunt tum in loco specialiter, tum generaliter interdicto, Cap. *Permittimus* de sent. excomm., tamen ex cit. Cap. *Alma mater* hoc fuit limitatum, ita ut tempore Interdicti generalis possunt Clerici, et Religiosi Missas, et Divina Officia celebrare in Ecclesiis, ac Monasteriis, nec non Oratoriis privatis, cum non sint proprie Ecclesiae, ac Monasteria, de quibus loquitur Cap. *Alma mater*, sed januis clausis, non pulsatis campanis, nec tintinnabulo ad Sanctus, et elevationem hostiae, voce submissa, et exclusis personaliter interdictis, et iis qui dederunt caussam interdicto, cit. Cap. *Alma mater*, et *excommunicatis*.

Nota. Hoc privilegium est solum de interdicto locali generali, non vero de locali particulari, nec de personali etiam generali, nam in his nihil est immutatum in Cap. *Alma mater*, sed remanet rigor juris antiqui, cit. Cap. *Permittimus*.

Q. Potestne aliquando celebrari Missa in loco specialiter interdicto?

R. Maxime, et est quando debet confici, vel renovari Eucharistia pro infirmis, uti expresse colligitur ex cit. Cap. *Permittimus* de sentent. excommunic., ubi permittitur semel in hebdomada Missam celebrari ad conficiendum Corpus Domini, quod decedentibus in poenitentia non negatur.

Q. Quid faciendum, si specialiter interdictus praesumat adesse Divinis Officiis?

R. Ex cit. Cap. *Alma Mater* debent Ministri Ecclesiae cessare ab Offi-

cio, et si est Missa, et nondum est incoeptus Canon, debent ab Altari recedere; si autem inceptus est Canon, possunt usque ad sumptionem prosequi, deinde recedere, et cetera in sacristia perficere, verum iste talis graviter peccat, quia violat Ecclesiae praeceptum in re gravi. Antoine, Concina.

Q. Violatores interdicti praesumptuose incurruntne in aliquam poenam?

R. Incurrunt ipso facto excommunicationem Papae reservatam. Clement. *Gravis* 2. de sent. excommun.

Q. Quinam sunt casus, in quibus praesumptuose violatur interdictum?

R. Sunt plures, quorum I. Est quando dominus temporalis cogit Clericos ad non observandum interdictum. II Quando idem cogit pulsare campanas tempore, quo Divina Officia peraguntur, ad hoc, ut populus accedat, vel si accesserit populus, cogit, ne expellatur monitus. III. Quando interdictus, vel excommunicatus monitus exire ab Ecclesia, et non vult exire, cit. Clement. *Gravis*.

Not. Clerici, et Religiosi violantes simpliciter interdictum per actum Ordinis majoris incurrunt irregularitatem, Cap. *Is qui* §.ult., et Cap. *Is cui* de sentent. excomm. in VI. Tamen advertendum quod si Regulares tam exempti, quam non exempti violant interdictum generale locale, quod servatur ab Ecclesia Cathedrali, vel Parochiali incurrunt ipso facto excommunicationem, Clement. I. de sent. excomm.

Q. Num possint sepeliri in Ecclesia corpora defunctorum tempore interdicti?

R. Minime, quamvis sint infantes, vel amentes, Cap. *Quod in te* 11. de Poenit., et remiss. Tamen excipiuntur Clerici non personaliter interdicti, nec dantes interdicto caussam, nec illud violantes pro ullo tempore, qui possunt sepeliri in loco sacro interdicto, sed sine cantu, et campanarum pulsu, nec specialiter cit. Cap. *Quod in te* 11. Alii vero laici, qui non sunt personaliter interdicti efferri possunt extra locum interdictum, et in alio loco sacro non interdicto sepeliri, Cap. *Si sententia* de sent. excomm. in VI.

Q. Qui sepelit defunctum in loco interdicto, incurritne in aliquam poenam?

R. Sive sit locus, sive ipse defunctus specialiter interdictus, qui sepelit, incurrit excommunicationem Episcopo reservatam, Clement. I. de sepult.

Q. Num corpora defunctorum personaliter interdictorum sepulta in loco sacro sint exhumanda?

R. Maxime erunt exhumanda, et in locum profanum transferenda. Secus vero dicendum, si non fuerint personaliter interdicti, nam hoc non reperitur cautum in Jure: tamen habetur ex communi DD. sententia, quod corpora, quae fuerint sepulta tempore interdicti in loco non sacro, ad locum sacrum sint transferenda, sublato interdicto, modo non fuerint specialiter interdicti, nec caussam interdicto dederint. Layman, Antoine, aliique communiter.

Q. Quotuplici modo potest violari Interdictum?

R. Triplici modo, et I. Quando quis ligatus vinculo interdicti exercet functionem sui Ordinis, puta, administrat Sacramenta etc. II. Dum ipse non est interdictus, tamen administrat Sacramenta in loco interdicto. III. Dum nec ipse, nec locus est interdictus, tamen sacramenta administrat personae

interdictae. In primis duobus casibus contrahitur irregularitas, in ultimo vero, quia non est expressum in Jure, non fit irregularis, licet graviter peccent.

Q. Quinam habet facultatem absolvendi ab Interdicto?

R. Vel loquimur de Interdicto personali speciali, et potest quilibet Confessarius, modo non sit reservatum, satisfacta tamen parte, vel praestita cautione si satisfactio fieri non possit, quia hoc ipso, quod non reservatur, datur facultas absolvendi omnibus Confessariis, Cap. *Nuper* de sentent. excomm. ibi: *Quia Conditor Canonis ejus (hoc est censurae) absolutionem sibi specialiter non reservavit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Vel loquimur de Interdicto personali generali, vel locali, et non potest tolli, nisi ab habente jurisdictionem in foro externo, quia est actus jurisdictionis contentiosae, Layman, Bonac., aliique.

Nota. Interdictum illius, qui dedit caussam Interdicto generali, intelligitur reservatum perinde ac generale. Item censetur etiam reservatum interdictum latum ab homine per sententiam particularem.

Q. In quibus Festivitatibus suspenditur Interdictum?

R. In quatuor praecipue Festivitatibus anni, scilicet, Nativitatis Domini, Paschae, Pentecostes, Assumptionis B. M. Virginis, cit. Cap. *Alma mater*, quibus ex concessione Mart. V., et Eugen. IV. additur Festum Sacratissimi Corporis Christi cum octava, et a Leone X. Festum Conceptionis B. M. V. cum octava; quod intelligendum est de Interdicto locali generali. Hic porro advertendum, quod in hisce Festivitatibus adsistere possunt etiam illi, qui sunt ex speciali interdicto innodati, etsi dederint caussam interdicto, modo isti non appropinquent Altari, nec veniant ad Offertorium, vel Communionem, tamen semper exclusis excommunicatis. Suarez, Bonac., aliique communiter.

Nota. Nomine Nativitatis, Paschatis non venit tota octava, sed tantum dies aliqui, qui dicuntur Nativitatis et Paschatis dies. Ita Glossa in Cap. *Alma Mater* verbo Assumptionis, et alii communiter.

CAPUT VI.

De Interdicto ab ingressu Ecclesiae

Istud interdictum aliud non est, nisi privatio exercitii Ordinis Sacri in Ecclesia, et sepulturae in ipsa, ejusque Coemeterio, et Divinorum Officiorum auditionis. Ita communiter.

Q. Num interdictus ab ingressu Ecclesiae possit celebrare in alio loco sacro.

R. Potest in aliquo Oratorio privato, quia non est interdictus ab ingressu cujuslibet loci sacri. Bonac. Layman.

Q. Num peccat, si ingrediatur Ecclesiam ad alium finem, et incidenter audiat Divina Officia?

R. Minime, quia per hoc interdictum privatur quis assistentia formali ad Divina Officia. Potest etiam recipere Sacramenta in Ecclesia, dum in ea non fiunt divina Officia, quia interdictum non privat usu Sacramentorum.

Q. Num violatores istius interdicti incidant in irregularitatem?

R. Vel violant per sacri Ordinis exercitium, et incidunt in irregularitatem, Cap. 45 *Cui* de sent. excomm. in VI., vel violant per auditionem Divinorum Officiorum, et in nullam poenam incidunt, licet graviter peccent, quia non violant censuram per actum ordinis sacri.

CAPUT VII.

De cessatione a Divinis

Q. Quid est cessatio a Divinis?

R. Est prohibitio ecclesiastica Clericis imposita, ut se abstineant a Divinis Officiis in aliquo loco propter gravissimam injuriam illi illatam, ut hac ratione injuriosus desistat, et Ecclesiae laesae satisfacere cogatur, ut colligitur ex Clement. I. de sentent. excomm.

Q. Quaenam differentia intercedit inter Interdictum, et cessationem a Divinis?

R. Haec est, nam primum semper afficit aliquam determinatam personam, seu illam, ob cujus culpam latum fuit, secunda nullam determinatam personam afficit, sed aeque omnes arcentur a Divinis in loco, ubi imponitur. Primum est censura, ideoque violatione illius contrahitur irregularitas, secunda non est censura; quare ob sui violationem non contrahitur Irregularitas, licet graviter peccetur.

Q. Quinam sunt effectus cessationis a Divinis?

R. Duo sunt, scilicet, privatio divinorum officiorum, et certorum Sacramentorum. Caussa, propter quam cessatio a divinis ferri potest juxta Layman, debet esse delictum gravissimum, et contumaciter perseverans adversus commune bonum Ecclesiae. Tempore cessationis a Divinis potest semel in hebdomada celebrari ad renovandam Eucharistiam pro infirmis, uti tenet Bonacina.

Q. Num Clerici possunt assistere tali celebrationi?

R. Minime, excepto Ministro. Nam sive sint laici, sive Clerici, non possunt assistere tali celebrationi, Cap. *Quod in te* de poenit. et remiss.

Q. Quibus Sacramentis privat cessatio a divinis?

R. Omnibus, excepto Baptismo, Poenitentia morientibus, et Eucharistia per modum Viatici. In quo est advertendum, quod Bonacina, Layman, et alii tenent, posse administrari omnia Sacramenta, quae possunt tempore Interdicti generalis ex benignitate Ecclesiae, et consuetudine, et auctoritate tantorum virorum.

Q. An possit cessatio a Divinis suspendi, uti Interdictum, illis diebus Nativitatis, Paschae, etc.

R. Potest ratione consuetudinis, uti tenent Layman., Bonacin., aliique.

Not. Si aliquis violet cessationem a Divinis, licet graviter peccet, tamen irregularitatem non incurrit, quia ista non est poena medicinalis, sed mera prohibitio ad ostentationem doloris imposita, Ita communiter.

Q. Cessatio a divinis privatne etiam sepultura Ecclesiastica?

R. Minime, ideoque possunt sepeliri tam clerici, quam laici in loco sacro sine funebri officio, ita Layman cum aliis contra nonnullos, verum si cessasatio supponat interdictum, tunc privat.

TRACTATUS XIII.

DE IRREGULARITATE

Q. Quid est Irregularitas?

R. Est impedimentum Canonicum impediens per se, et primario susceptionem Ordinum Ecclesiasticorum; et secundario administrationem, et usum eorumdem. Ita communiter.

Haec est differentia, quae intercedit inter irregularitatem, et suspensionem; nam prima tam in laicos, quam in Clericos cadit, imo magis in laicos, nam in iis primarium suum effectum exserit, atque exercet, reddendo eos inhabiles ad Ecclesiasticos Ordines. Secunda vero per se, et directe non impedit susceptionem Ordinis, sed potius usum Ordinis suscepti, ideoque cadit solum supra Clericos. Differt etiam Irregularitas a Degradatione, et Depositione, quia per primum non admittitur quis ad statum ecclesiasticum, per secundam ejicitur a statu Ecclesiastico.

Q. An Irregularitas imponi possit ab homine?

R. Minime, nam irregularitas a solo Jure universali Pontificio potest imponi. Ita Layman cum aliis, et sumitur ex Cap. cit. *Is qui*, et ratio est, quia sicut ministerium unum, et idem est in omni Ecclesia, ita et impedimentum removens a tali ministerio idem esse debet, quemadmodum, et eadem est, et ubique reverentia Sacro Ministerio debita.

Q. Irregularis, qui recipit tantum primam Tonsuram, peccetne graviter?

R. Graviter peccat, quia est res graviter prohibita, nam homo per eam vere constituitur in statu Clericali, ac beneficii, Ordinisque redditur capax, Cap. ult. de temporib. ordinat. in VI.

Q. Num irregularis possit exercere ea munera ecclesiastica, quae a laicis possint fieri?

R. Maxime, quia hoc non est prohibitum. Hinc potest in Ecclesia canere, ministrare Celebranti, Sacramenta recipere, excepta tamen Ordinatione. Layman, Bonac.

Q. Num peccet irregularis, qui exercet actum suae jurisdictionis sine actu Ordinis?

R. Minime, quia jurisdictione non est privatus. Hinc Parochus irregularis potest administrationem Sacramentorum delegare alteri, quamvis ipso non possit. Si vero exerceat jurisdictionem conjunctam cum actu Ordinis, valide sed illicite exercet, ut est absolvere a peccatis etc. Idem dicas de suspenso ab Ordine, et de eo, qui interdicto personaliter est ligatus, nam hi valide, licet illicite absolvunt a peccatis bona fide confitentes, verum irregularitatis nota illicite absolvunt a peccatis bona fide confitentes, verum irregularitatis nota innodantur, uti antea dictum est.

Q. Num irregularis Clericus ipso jure privatur fructibus, et administratione beneficii?

R. Minime, dummodo officium suum per Vicarium adimplere possit. De-

bet tamen privari beneficio a Judice, Cap. *Ex litteris* de excess. Praelat. Quin ipse sponte sua in conscientia tenetur beneficium resignare, quando dispensatio brevi tempore obtineri non possit, quia beneficium requirit officium suum. Layman.

Q. Num collatio beneficii facta irregulari sit valida?

R. Minime, ita ut provisus teneatur illud resignari, uti ex Tridentino sess. 24. cap. 3. de reformat. communiter colligunt Theologi. Inquit enim: *Nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia conferri possunt*, quia beneficium datur propter officium. Sicut ergo irregularis est inhabilis ad officium, ita et ad beneficium, Cap. ult. de Rescript. in VI. Non desunt tamen, qui tenent talem collationem non esse ipso jure irritam, sed irritandam, quam sententiam tuetur Layman, sed improbabiliter.

Q. Quotuplicis generis sunt irregularitates?

R. Duplicis, scilicet *ex delicto*, *et ex defectu*. Prima non contrahitur, nisi ex culpa mortali, secunda contrahitur absque culpa. Tamen advertendum, quod ut irregularitas ex delicto contrahatur requiritur actus externus consummatus, Cap. *Si quis non iratus* 15. qu. 1., quia irregularitas nunquam incurritur, nisi sit in jure expressa, Cap. *Is qui* de Sent. excomm. in VI. Species irregularitatis ex delicto sunt quinque. Prima ex homicidio illicite patrato contrahitur: adde, atque etiam ex mutilatione. Secunda ex iteratione Baptismi. Tertia ex indebita susceptione, aut usu Ordinis. Quarta ex actu infidelitatis, aut haeresis. Ultima ex infamia. Quibus etiam est adjicienda irregularitas ex violatione censurae.

Species irregularitatis ex defectu sunt septem. Prima contrahitur ex defectu Sacramenti, scilicet bigamiae. Secunda ex defectu perfectae lenitatis. Tertia ex defectu corporis. Quarta ex defectu Animae. Quinta ex defectu libertatis. Sexta ex defectu natalium. Ultima ex defectu aetatis.

Q. An ignorantia invincibilis solius irregularitatis ab eo excuset?

R. Minime, etiamsi sit ex delicto, cum non sit poena medicinalis ad emendationem, sed quaedam inhabilitas a Jure ob reverentiam sacris ministeriis debitam. Ita DD. comm. (1).

(1) Quaeritur 1. an ad incurrendam irregularitatem requiratur scientia legis ecclesiasticae prohibentis? Sententia probabilior, et communissima (contra *Suar. Azor. Holzm., et Felin.*) affirmat cum *S. Antonin. Ronc. Castrop. Navar. Silv. Sanch. et Salmant.* cum multis aliis, quia talis irregularitas habet rationem poenae, et cum sit poena requiritur scientia saltem legis prohibentis. Et hoc probatur ex *Cap. Proposuisti Dist. 42.* ubi Innoc. I. decrevit non deponendos fore quosdam Clericos incontinentes, quia ignorabant constitutionem Siricii: unde *Castrop. Viva et Salm.* cum aliis affirmant, quod si quis etiam ignoraret homicidio affixam esse irregularitatem, et homicidium committeret, non fieret irregularis, non ratione delicti, quia requiritur scientia: non ratione defectus, hanc enim incurrunt tantum ministri justitiae vel cognitionis, vel executionis. Nihilominus quoad homicidium, sententia satis probabilis, et tenenda est, quod incurrit, quia haec irregularitas non tantum respicit delictum, aut defectum, sed etiam indecentiam quae postulat ne admittatur ad sacrificandum in Altari Dei Agnum mansuetissimum per manus ministri saevi et crudelis, ideoque Trid. *sess. 14.* antequam reservet irregularitatem ex homicidio adducit rationem quod repellendus est ab Altari homicida: *Cum etiam* (sunt verba Trid. mutuata a *Cap. 21. Exod.*) *qui per industriam occiderit proximum suum, ab Altari evelli debeat.* Quis non videt Concilium ostendere ipsiusmet naturae legem

CAPUT I.

De irregularitate ex homicidio illicite patrato contracta

Q. Ex quo homicidio contrahitur irregularitas?

R. Ex homicidio directe voluntario, ex homicidio indirecte voluntario, sive mixte casuali, et etiam ex homicidio dubio. Ita ex cit. tit. de homicidio, et ex Trid. sess. 24. Cap. 6. de reform.

Q. Ut homicidium dicatur directe voluntarium quid requiritur?

R. Requiritur, vel ut homicidium committatur cum expressa, directa, et spontanea voluntate occidendi, vel eum directa oppositione causae homicidii cum morte inseparabiliter conjuncta, ita ut impossibile sit velle causam, et non mortem, uti est porrectio veneni.

Q. Num requiratur, ut sequatur mors ad contrahendam hanc irregularitatem?

R. Maxime, quia in Jure non assignatur irregularitas propter conatum, aut attentionem occidendi, sed propter homicidium. Bonacina, Layman, Suarez, Salmanticenses.

Q. An tantum occisores incurrant hanc irregularitatem?

R. Non tantum occisores incurrunt, sed etiam mandantes, consulentes, auxilium praestantes, et cooperantes, Cap. *Si quis viduam* dist. 50. De mandante, consentiente, et consulente, constat praeterea ex cap. *Sicut dignum* de homicid., atque ex Cap. ult. de homicid. in IV. Quia sunt causa directa moralis mortis, et consentientes, et cooperantes efficaciter influunt in homicidium ex Cap. *Sicut dignum* de homicidio. Unde si plures de communi consensu conspiraverint in mortem alicujus, et si ab uno tantum sit occisus, nec sciatur a quo sit ictus inflictus, sunt omnes irregulares, Cap. *Significasti* §. *Quod si* de homicid. Tamen advertendum, quod per ratihabitionem non incurritur irregularitas, quia ratihabitio non influit in homicidium jam commissum. Layman, Bonac., et alii, nec hoc expressum est in jure.

Q. An furiosus, vel infans, vel dormiens, qui hominem occidit, incurrat hanc irregularitatem?

expostulare hujusmodi ministros etiam per vim expellendos esse ab Altari? Hoc non obstante non audeo reprobare sententiam oppositam, dum hic casus non est expressus in jure.

Quaeritur 2. an ultra scientiam prohibitionis ecclesiasticae requiratur scientia irregularitatis? Duplex est sententia: prima est *Saur. Laym. Croix. Tournel. Ponc. Sot. Vasq. etc.* quae negat quia irregularitas non est poena medicinalis sed inhabilitas sive poena mere punitiva quare sufficit ut talis poena sit imposita a lege illi actui, et ut reus scienter et culpabiliter illum patraverit. Secunda sententia etiam probabilis affirmat, nam irregularitas ex delicto cum sit vera poena, et extraordinaria, ideoque cum praevideri non possit ac praecognosci solet saltem in confuso poena ordinaria non censetur Ecclesia tanto rigore velle ignorantiam punire; et sic tenent *Silvest. Sanch. Ronc. Boss. Coninch Sayrus, Cornejus, Rodriquez et Salmant.*, putant probabilem hanc sententiam aeque ac primam; et P. *Suarez* etiam probabilem vocat. *S. Ligorius Tract. XIX. de Irreg. Punct. III. §. 81. et seq.*

R. Minime, quia non habetur delictum, uti patet ex Trid. de homicid. volunt., vel casuali, atque certo certius constat ex Clement. *Si furiosus* de homicid. et ex Cap. unic. de homicidio voluntario, vel casuali.

Q. Num incidat in hanc irregularitatem qui dedit mandatum ad verberandum, expresse prohibendo Executori mortem, vel mutilationem, secuta morte, vel mutilatione ex tali verberatione?

R. Maxime, quia debebat praevidere fore secuturum homicidium, ac proinde homicidium est ei indirecte voluntarium, Cap. *Is qui* de homicid. in VI. Porro fit irregularis ille, qui tenetur ex officio impedire homicidium, et non impedit. arg. Cap. *Sicut*, § *Illi etiam* de homic., quia censetur causa moralis homicidii, ita etiam fit irregularis, qui procurat abortum foetus animati, et sequitur effectus, Cap. *Sicut ex litterarum* de homic.

Q. Quinam potest dispensare in irregularitate contracta ob homicidium voluntarium?

R. Solus Summus Pontifex, non autem Episcopus, etiamsi sit occultum homicidium, sicuti constat ex Trident. sess. 24. Cap. 6. de reform., ubi a facultate dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excipitur homicidium voluntarium.

Q. An per Baptismum tollatur haec irregularitas?

R. Maxime, quia sicut per Baptismum omnis culpa tollitur, ita et omnis poena propter culpam contracta, cit Cap. *Si qui viduam*. Salmanticenses, et alii communiter. Tamen advertendum, quod irregularitas ex defectu non tollitur per Baptismum, cum sit mera inhabilitas, excepta irregularitate ex defectu perfectae lenitatis.

Q. An ob homicidium casuale contrahatur irregularitas?

Ante resp. nota. Homicidium casuale est illud, quod praeter voluntatem et intentionem occisoris contingit, quod dupliciter haberi potest I. Si nec directe, nec indirecte ad occisionem Occisor concurrat, quod est pure casuale. II. Si occisor operam daret actioni, ex qua timebat secuturum esse homicidium, vel mutilationem, vel poterat praevidere, quod est mixte casuale, hoc notato:

R. Ob homicidium primo modo habitum non contrahitur irregularitas, quia non habetur culpa. Ob homicidium vero secundo modo habitum irregularitas contrahitur, quia licet expresse Occisor noluerit homicidium, tamen in causa, et implicite videtur illud voluisse, ideoque juste evadit irregularis.

Q. An fit irregularis, qui dat operam rei licitae, si ex illa homicidium sequatur?

R. Vel adhibet sufficientem diligentiam, et dico non fieri irregularem, quia in tali casu nulla habetur culpa, Cap. *Dilectus*. et Cap. *Exhibita* de homic. Et ex Cap. *Ex litteris* 15. de homicidio. Vel non adhibet sufficientem diligentiam, et dico fieri irregularem, quia negligenter se habet in praecavendo homicidium, indirecte vult illud in causa, ideoque illud homicidium, indirecte dicitur voluntarium, Cap. *Hi, qui arborem* dist. 50. *Si vero aliqua culpa eorum, vel neglectu morientis hominis interitus cognoscitur advenisse, abjiciendi sunt e gradu, et in sacro Ordine nullatenus suscipiendi:* et ex Cap. *Presbyterum* 7. de homicid. habetur, quod Magister, qui intuitu disciplinae puerum verberavit in capite, licet rei licitae operam vacaret, irre-

gularis fiat, si puer ex illa percussione interiisset; quia fuerat graviter negligens (1).

R. ***An fit irregularis ille qui dat operam rei illicitae, ex qua sequitur homicidium?***

R. Vel dat operam rei illicitae, quae per se est periculosa, et inducens ad mortem, uti Clericus pugnans in bello et fit irregularis, etiamsi adhibeat diligentiam, quia censetur moraliter voluisse homicidium, Cap. *Suscepimus*, et Cap. *De cetero* de homic., atque expressius, atque apertius hoc ipsum decernitur in Cap. *Tua nos* de homic., et in Cap. *Sicut litterarum* tit. eod., nec non in Cap. ult. de homic. in VI. Vel dat operam rei illicitae, quae nullum continet periculum mortis uti pulsare campanas tempore interdicti, et tunc si adhibuit diligentiam ad praecavendum homicidium, non fit irregularis, quia accidit homicidium sine sua culpa, si vero non adhibuit diligentiam, fit irregularis, quia homicidium fuit culpabile, et directe voluntarium. Bonac., aliique.

Q. Quinam potest dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio casuali mixto?

R. Solum Summus Pontifex, si delictum sit pubblicum, nam si sit occultum ex Trid. loc. cit. potest Episcopus dispensare. Et etiam ex Palao cum aliis, pro receptione Ordinum minorum, et pro beneficiis simplicibus, quamvis homicidium sit notorium.

(1) Illud heic advertendum quod negligentia debet esse culpabilis moraliter, ut comm. DD. et probatur ex Cap. *Quaesitum de Poenit. et Rem.* et ex Cap. fin. *de Homicid.* Vide dicta n. 81. Hinc infertur non esse irregularem 1. Magistrum qui moderate verberat discipulum, et patrem qui verberat filium, si casu accidat mors; secus vero si excederet graviter, Cap. *Presbyterum*, et Cap. fin. *de Homicid.* 2. Qui equitando equum ferocem, casu puerum occidit, Cap. *Dilectus et Homic.* 3. Qui animal ferox caute custoditum tenet si illud casu fugit, et aliquem necat; secus si illud in via teneret, aut sua negligentia fugeret, *Salm.* cum aliis. 4. Qui tectum reficiens postquam viam praetergredientes admonuerit tabulas aut lapides projiceret: *Salm. etc.* 5. Qui bona fide infirmo aliquid cibi vel potus praeberet, aut si ab uno ad alium lectum eum transferret, aut cum volveret etc. et infirmus decederet; ita communiter omnes. 6. Si Sacerdos jubet incisionem alicujus membri jam a Medico praescriptam modo illam non faciat per se ipsum, *Cabass. Imo, Conc.* excusat Clericum qui Chirurgum coadjuvat ad membri incisionem. Et *Navar. et Covar.* (*et Salm.* putat probabile) dicunt non esse hunc irregularem, licet in animo habeat, ut infirmus cito deficiat; quia licet peccatum mortale adsit, deest tamen actio externa graviter injusta. Ego autem subjungo modo adhibeatur diligentia ad vitandam mortem. Medicus, si casu e vivis decedit infirmus ob farmacum ei praestitum. Cap. *Ad aures de Ætat. et quod Ord.* Et hoc procedit etiamsi esset Clericus vel Monachus: modo 1. sit peritus aut bona fide id faciat praebendo aliquid infirmo in remedium. aut levamen. 2. Si est Clericus, modo medeatur sine incisione vel adustione Cap. *Sententiam de Cler. vel Monac.* et si non obstante incisione, aut adustione infirmus vi mali aut ob aliam causam obiret eum ab irregularitate excusant *Castr.* et *Salm.* cum aliis. Immo communiter dicunt. *Castrop. Tourn. et Salm.* cum multis aliis, quod si nullus alius peritus adesset, poterit tunc Clericus, vel Monachus sine peccato et ab irregularitate immunis incisionem facere et ignem adplicare. Et etiamsi Clericus esset Beneficiatus si incisionem aut adustionem sine necessitate adhiberet, non censetur irregularis juxta sententiam veriorem *Tourn. cum Pontas Giball. Bonac. et Mol.* (contra *Nav. et Panorum*) quia in Cap. *Sententiam* fit mentio de solis Clericis in Sacris. *S. Ligorius loc. cit. Punct. IV. §. 103.*

Q. An fit irregularis ille, qui alterius membrum mutilat?

R. Maxime, modo sit injusta, et voluntaria mutilatio, cit. Clement. unic. *Si furiosus* de homic. Tamen advertendum, quod mandantes, consulentes, auxilium praestantes ad mutilationem, secuta mutilatione, etiam irregulares fiunt, quia Jura can. cit. loquuntur pariter de mutilatore, non secus ac de Occisore, et mutilatio, et occisio in jure aequiparantur.

Nota. Mutilatio est abscissio membri. Membrum autem proprie est illa pars corporis, quae proprium habet officium distinctum ab aliis partibus, uti est manus, pes, oculus etc., Cap. *In Archiepiscopatu de Raptor.* et Cap. final. dist. 55. Hinc abscissio digiti, cartilaginis, aurium, modo maneat auditus organnm, excussio dentis etc., non est sufficiens mutilatio ad inducendam irregularitatem, Glossa in cit. Clement. *Si furiosus*. Tamen irregulares evadunt mutilantes seipsos, aut mutilationem sine justa causa procurantes in quacumque parte sui corporis, licet non videatur sufficere ad mutilationem proprie dictam; quia in hac re non mutilationem, sed saevitiam in semetipsum exercitam punire intendunt, cap. *Si quis abscidit*, et Cap. *Hi, qui se* dist. 55. At non fiunt irregulares, qui mutilationem patiuntur ignoranter, vel invite, vel ad gravius malum evitandum corporis de consilio Medicorum; quia non habetur perversa voluntas, et saevitia in seipsum, Cap. *Si quis a Medicis* dist. 55., et Cap. 3. et 5. de corp. vitiat.

Q. Quinam potest dispensare in hac irregularitate?

R. Summus Pontifex, si sit publica, si vero sit occulta Episcopus. Trid. loc. cit.

CAPUT II.

De irregularitate ex iteratione Baptismi

Q. Quinam fiunt irregulares per iterationem Baptismi?

R. Rebaptizatus scienter, Cap. *Confirmatum* qu. 50. Minister, seu Acolythus, Cap. *Ex litterarum* de Apostatis, et reit. bapt., et rebaptizans; et licet Minister non sit in jure expressus, omnes tamen Doctores, nemine dempto, testantur, etiam istum incurrere in irregularitatem, et colligunt ex cit. Cap. *Ex litterarum*, nam si Acolytho assistenti ministerio rebaptizationis, irregularitas imponitur, multo magis ipsi Ministro eam exercenti.

Q. Quinam est effectus hujusce irregularitatis?

R. Quoad Ministrum, et Acolythum ascensum impedire ad alios superiores ordines; ita ut in susceptis possint isti tales ministrare; quia in dictis juribus solum ascensus ad alios ordines assignatur pro effectu praedictae irregularitatis, unde haec irregularitas, quantum ad praedictas personas non totalis sed partialis est. Secus vero se res habet in rebaptizato scienter, quia in ipso irregularitas est totalis.

Q. Utrum rebaptizatus, vel rebaptizans in occulto contrahat irregularitatem?

R. Adest dissidium inter Theologos, et Canonistas, nam aliqui affirmant, quia jura non distinguunt inter eum, qui in occulto vel publice rebaptizat, aut rebaptizatur, sed absolute loquuntur; alii vero uti Salmantic., aliique negant, quia in cit. Cap. *Ex litterarum*, ubi de Acolytho rebaptizanti ministrante haec habentur: *Ad superiores Ordines promoveri, si publicum*

est, quod proponitur, non valebit, nisi ad religionem transire voluerit, si vero occultum fuerit promoveri poterit, quod ad rebaptizantem quoque extendunt.

Q. An qui ex gravi metu rebaptizat, vel rebaptizatur fiat irregularis?

R. Quum rebaptizans servat materiam, et formam essentialem sacramenti, et ritum externum serio non joco, vero non repraesentative, modo sacro non profano, ratione religiosa non indifferenti, ex sententia gravium Theologorum vere baptizat. Proinde quamvis in efficaci voluntate aliud in tendat, validus et Baptismus, et minister est irregularis.

Q. Quinam potest dispensare in hac irregularitate?

R. Summus Pontifex si sit publica, Episcopus si sit occulta ut patet ex Trid. sess. 24. de Reform. Cap. 6. Tamen advertendum, quod ut dicatur publica, non sufficit, ut secundus Baptismus publice fiat, sed ut primus etiam sit publicus, ideoque requiritur, ut rebaptizatio cadat super Baptismum publicum jam habitum. Palaus, ceterique communiter.

Q. An ex aliqua indigna susceptione Baptismi contrahatur irregularitas?

R. Maxime, et quidem in duplici casu, I. Quando ab haeretico sic declarato libere, et absque ulla necessitate Baptismus recipitur, Cap. *Eos qui* de Consecr., et Cap. *Afros* dist. 98. II. Quando quis usque ad infirmitatem et mortis periculum receptionem Baptismi differt, Cap. unic. *Si quis in aegritudine* dist. 57., quia non praesumitur in ea perfecta fides, et voluntaria. In qua irregularitate potest Episcopus dispensare, quando delictum est occultum, etiam quando est publicum, et adest ministrorum necessitas, vel si post Baptismum susceptum, vitam inculpabilem, et exemplarem aliquo tempore se duxisse compertum sit, itaut possit cessare suspicio de infirma fide.

Q. Num Neophytus possit ascendere ad Ecclesiasticos Ordines sine dispensatione?

R. Minime, quia in fide adhuc novitius est, et non est recte instructus, imo nec satis in constantia fidei probatus. Et Suarez ait spectare ad Episcopum declarare, considerata qualitate personae, aut temporis intervallo, esse transactum statum Neophyti, aliter ex Concil. Nicaeno, dispensatio spectat ad Pontificem.

CAPUT III.

De irregularitate ex violatione censurae

Ligatus majori excommunicatione, suspensione ab ordine, vel interdicto, etiamsi sit occultus, et toleratus, incurrit irregularitatem, exercendo solemniter, vel ex officio actus majoris Ordinis, Cap. *Si quis Episcopus* 11. qu. 3., Cap. *is qui*, et Cap. *Is cui* de sentent. excomm. in VI., dummodo non excusetur ratione necessitatis, scandali vitandi, ignorantiae invincibilis, inadvertentiae. Ita ex cit. Cap. *Is, cui etc.*

Q. Ad hanc contrahendam irregularitatem, quid requiritur?

R. Requiritur, ut censuratus exerceat actus majoris Ordinis, nam si exercet actus Ordinis minoris, non incurrit hanc irregularitatem, quia in citato Cap. *Si quis Episcopus* sermo habetur solum de Ordinibus majoribus.

Praeterea requiritur culpa mortalis itaut ignorantia si non sit crassa, ab hac irregularitate liberat, Cap. *Apostolicae* de Cleric. excomm. ministr.

Q. Quid si sit censuratus toleratus, et est petitus a fidelibus ad Ordinem majorem exercendum?

R. Non incurrit irregularitatem, dummodo se disponat per poenitentiam. Layman, aliique.

Q. Num incurrat hanc irregularitatem, qui praestat ea quae solius jurisdictionis sunt?

R. Minime, cum hoc non sit expressum in Jure. Hinc Episcopus potest, licet illicite, ab excommunicatione absolvere, omissa tamen solemnitate stolae ac precum. Layman.

Q: Inciditne in irregularitatem, qui ligatus censura canit lectiones, vel responsoria?

R. Minime, dummodo omittat *Dominus vobiscum* aliter incidit, cum sit actus Ordinis Presbyteratus, et Diaconatus adnexus.

Q. Num incidat in irregularitatem, qui celebrat in loco interdicto generali, et non observat ea, quae statuuntur in Cap. Alma Mater?

R. Maxime, quia jure antiquo simpliciter erat prohibitum Clericis celebrare in loco interdicto sub poena irregularitatis, quod fuit mutatum a Cap. *Alma mater*, non simpliciter, sed cum moderatiouibus. Quare, qui praescriptas moderationes non servat, praeter alias poenas, fit etiam irregularis.

Q. Num irregularis qui exercet actum Ordinis majoris, in aliam irregularitatem incidat?

R. Minime, licet graviter peccat, quatenus, facit contra praeceptum Ecclesiae in re gravi, nam haec poena non assignatur in Jure, Bonacina (1).

Q. Quinam potest dispensare in hac irregularitate?

R. Summus Pontifex, si sit publica, Episcopus, si sit occulta.

CAPUT IV.

De irregularitate ex illicita Ordinum susceptione

Q. Num qui furtive ordinatur, hanc irregularitatem incurrat?

R. Maxime, ideoque non potest ascendere ad alios Ordines, ut apparet ex tit. *De eo, qui furtive ordines suscipit*, unde partialis est haec irregularitas.

(1) Ex S. Ligorio advertendum quod non fieret irregularis qui sola excommunicatione minore ligatus esset. Cap. *Si celebrat. de Cler. exc. min.* Nec qui exercet minores Ordines etiam solemniter: *Laym. Navar, Salm. etc.* de hoc non amplius videtur dubitandum post Bullam. *Etsi Pastoralis.* Bened. XIV (in tom. 1.) de Dogm. et Rit. ab Italo-Graecis etc. ubi §. 7. n. 9. dicitur: *Promoti ad primam Tonsuram vel ad alium quemcumque Ordinem sine Dimissoriis etc. suspensi sunt, et si suspensi in sacris ordinibus ministraverint efficiuntur irregulares sicut Latini.* Nec qui concionatur, nec qui exercet actus jurisdictionis nempe excommunicandi. Confessarios approbandi, Beneficia conferendi, assistendi, aut licentiam assistendi matrimonio alteri dandi. Officium cantandi aut vota dispensandi. Nec sit irregularis qui celebrat in Ecclesia polluta, sit autem qui in interdicta celebrat. *C. Is qui de sent. excomm. in VI.* Contra advertendum, quod Episcopus aut alius sacerdos qui cogeret censuratum ad celebrandum fieret irregularis *C. illud de Cler. excomm. min.* Sed ab ipsa possunt dispensare Praelati Regulares, licet esset publica; et etiam cum saecularibus ex privilegio Martini V. Julii II. *loc. cit. Punc. IV. §. 89.*

Q. Num ille, qui eodem die recipit duos Ordines sacros, incidat in irregularitatem?

R. Maxime, uti patet ex Cap. *Innotuit* 3, de eo qui furt., et Cap. *Litteras* de tempor. Ordination., quae irregularitas dicitur proprie a Salmanticensibus Suspensio. Ita etiam incurrit irregularitatem, qui post matrimonium contractum nondum consumatum recipit Ordines sacros, contradicente uxore, Extrav. *Antiquae concertationi* de vo. et vot. redempt.

Q. Num Clericus ministrans in Ordine, quem non habet, incurrat irregularitatem?

R. Maxime, uti patet. ex Cap. 1; et 2. de Cleric. non ordin. ministr. Hinc Diaconus nuptias benedicens solemniter, vel aquam, aut etiam si solemniter baptizet absque Sacerdotis commissione fit irregularis, quia exercet officium Sacerdotis, Cap. *Aquam sale* 20. de Consecr. dist. 3.

Notant Doctores communiter quod ad incurrendam hanc irregularitatem, requiratur, ut Clericus scienter, serio, ac solemniter, et tanquam ex officio exerceat actum Ordinis, quem non habet; et illum actum, quem secundum consuetudinem et institutionem Ecclesiae non possit exercere ille, qui tali Ordine caret. Hinc si Clericus non in Sacris constitutus canat Epistolam absque manipulo, irregularitatem non incurrit, cum id non faciat solemniter, atque ex officio.

Q. Num Clericus, qui est suspensus ab Ordine, vel interdictus, incurrat irregularitatem, si ascendat ad Ordines majores?

R. Adest litigium inter DD. Bonacina tamen, aliique tenent non incurrere, quia haec non est expressa in Jure, nec susceptio Ordinis est Ordinis exercitium. A qua Doctrina excipitur excommunicatus excommunicatione majori, qui recipit Ordines sacros, eo quia jura tantum de isto loquuntur. Suarez, Bonac., aliique.

Nota. Dantur aliae receptiones Ordinum illegitimae, ac fortuitae, ob quas aliqui putant contrahi irregularitatem; vere tamen juxta Salmanticenses, aliosque suspensionem inducunt, uti est qui ordinatur ante legitimam aetatem, vel extra tempora a jure statuta, cap. *Dilectus* de temp. ordinat., vel per saltum, Cap. *Sollicitudo* dist. 52., furtivo titulo; vel si ordinetur ab Episcopo excommunicato, suspenso, haeretico, etc.: Cap. *Cum Clerici* 2. de ordinat. ab Episcopo qui renuntiavit Episcopatui, et Cap. *Statuimus decretum* 1. qu. 1.

Q. Num laicus actum proprium Ordinis, v. g. solemniter baptismi administrationem exercens, fiat irregularis?

R. Dissidium est inter DD. Alii affirmant cum D. Antonino, nam in Cap. I. de Cleric. non ordin. ministr. dicitur generatim: *Si quis baptizaverit, aut aliquod Divinum officium exercuerit, non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, et numquam ordinetur.* Item ex majori ratione, nam indecentius est, ordinem exerceri a laico, quam exerceri a Clerico tali ordine destituto. Alii vero negant; nam non videtur in jure expressum, et in poenis stricta facienda est interpretatio. Textus autem depromptus ex laudato Cap. I. licet generaliter loqui videatur, intelligendus tamen erit, atque restringendus juxta rubricam in titulo propositam *de Clerico non ordinato ministrante*. Vid. Ferrar. verb. *Irregularitas*.

Q. Quinam potest dispensare in hac irregularitate?

R. In irregularitate contracta ex furtiva Ordinum susceptione potest Episcopus, si delictum sit occultum. Ex Trid. loc. cit. Si vero sit publicum potest etiam dispensare, nisi Episcopus sub poena excommunicationis ante ordinationem praeceperit, ut nemo furtive accederet ad sacros Ordines; nam tunc non potest Episcopus dispensare, sed recurrendum est ad Summum Pontificem. Excipitur tamen casus, in quo sic Ordinatus ingreditur Religionem, et in ea laudabiliter vivit; nam in isto potest dispensare Episcopus, Cap. *Veniens ad nos* de eo, qui furt. etc. Dicitur tamen furtive ordinatus, qui ignorante Episcopo per dolum ordinationi se ingerit.

In irregularitate contracta ob susceptionem Ordinum post matrimonium ratum, contradicente uxore non potest Episcopus, si delictum sit publicum, etiam soluto matrimonio, nisi in Religione approbata profiteatur, cit. Extrav. *Antiq. etc.*

In irregularitate contracta ob usurpationem Ordinum, si delictum sit publicum, non potest Episcopus dispensare, ut ad alios Ordines ascendat, sed solum potest dispensare, ut in susceptis ministret, Cap. *Ex litteris* 2. de Cleric. non ordin. ministrant.

CAPUT V.

De irregularitate contracta ratione infamiae

Q. Quid, et quotuplex est infamia?

R. Est privatio bonae famae. Duplex est, *infamia juris, et infamia facti.* Prima est illa, quae imponitur a Jure sive Canonico, sive Civili. Secunda est publica notitia commissi criminis, per quod fama hominis, spectata personae qualitate, et statu, apud prudentes viros graviter laeditur, licet per leges illud crimen non notetur infamia, uti si Clericus sit ebriosus etc.

Q. Quotuplex est infamia juris?

R. Duplex est, una, quae contrahitur ante Judicis sententiam statim post patratum publice crimen, cui ex Juris constitutione adnexa est infamia. Alia, quae contrahitur post sententiam Judicis declaratoriam infamiae ex aliquo delicto contractae.

Q. Suntne irregulares infames et juris, et facti?

R. Affirmative, ex Cap. *Infames* cit., quaecumque infamia sit ex comm. DD. opinione.

Q. Num ad incurrendam hanc irregularitatem, requiratur ut delictum sit notorium?

R. Maxime, quia si sit occultum non inducit irregularitatem, Cap. *Ex tenore*, excepta irregularitate, quae contrahitur ex homicidio occulto, Cap. ult. de temporibus ordinationum, vel violatione censurae Ecclesiasticae, aut haeresis.

Q. Num collatio beneficii facta infami, sit irrita?

R. Est irrita, si sit infamis infamia juris, quia hic unus est ex effectibus sententiae inflictae sive a Canone, sive ab homine: si vero sit infamis infamia facti, secundum Layman collatio beneficii, non est irrita, sed irritanda, unde potest delinquens illud in conscientia retinere, si per vitae emendationem infamiam abolere velit, quia nec a jure, nec ab homine talis criminosus damnatur ad hoc, scilicet ad beneficium dimittendum.

Q. Quomodo tollitur infamia Juris?

R. Tollitur per dispensationem, ut communit. DD. tenent, nam haec inducta est per legem, aut sententiam perpetuam, tamquam poena delicti, Bonac. *Testimonium* de testib.

Q. Quomodo tollitur infamia facti?

R. Tollitur per publicam, et constantem vitae emendationem, quae prioris vitae maculas non solum coram Deo, sed in opinione hominum abstergit, Cap. *Testimonium* de testib.

Q. Num Episcopus possit dispensare in irregularitate contracta ob infamiam?

R. Potest dispensare, ut infamis in susceptis ministret, non vero, ut ascendat ad majores ordines, modo delicta sint minora adulterio post peractam poenitentiam, Cap. *At si clericis* 4. §. *De adulteriis* de judic.

Q. Num dicatur quis infamis, ac per consequens irregularis, ob delictum Parentum?

R. Maxime, et praesertim ob delictum haeresis, ita ut filii, et nepotes haereticorum sint irregulares, ratione haeresis patris, Si vero mater solum sit haeretica, evadunt irregulares solum filii primi gradus, Cap. *Statutum* 15. de heretic. in VI. Idem dicendum de filiis haereticis credentium, de fautoribus, receptatoribus, defensoribus. Tamen requiritur, ut notorium sit Parentes esse haereticos, et quod in tali haeresi decesserint, cit. Cap. *Statutum*, et porro juxta Salmantic., et alios requiritur, ut filii nati sint post delictum heresis, nam aliter non dicuntur filii haereticorum.

Q. Num Episcopus possit dispensare in irregularitate ex delicto haeresis occulto?

R. Adest dissidium inter Canonistas, et Theologos. Communis tamen sententia tenet, quod non possit Episcopus, quia si non potest ab haeresi absolvere, ejusque excommunicatione, multo minus potest dispensare in irregularitate, inde proveniente; nam in Cap. *Cum illorum* de sentent. excomm. habetur, quod Episcopus non possit dispensare in casibus, in quibus est illi prohibita absolutio cum potestas dispensandi sit major potestate absolvendi.

Q. Num infamia tollatur Baptismate, ac proinde irregularitas ex eo orta?

R. Vel loquimur de infamia juris, et dico non tolli, quia in Baptismo culpa dimitti potest, sed lex aboleri non potest, ut ait D. Ambrosius. Vel loquimur de infamia facti, et dico tolli, quia Baptismate non solum peccata, sed etiam morales maculae tolluntur, adeoque etiam irregularitas inde orta. Layman.

CAPUT VI.

De irregularitate ex defectu Sacramenti, seu bigamiae

Q. Quid, et quotuplex est bigamia?

R. Est multiplicatio matrimonii. Bigamus dicitur ille, qui plures uxores successive habuit. Bigamia triplex est, vera, interpretativa, et similitudinaria. *Vera* habetur, quando successive quis contraxit cum pluribus, et consummavit. *Interpretativa* quando quis duxit viduam, vel corruptam ab a-

lio. *Similitudinaria*, quando quis voto solemni ligatus, attentat matrimonium contrahere, et consummare. Tamen adverteudum, quod omnis bigamia parturit irregularitatem, ut videre est tot. tit. de bigam. non ordin., et in Trident. sess. 23. Cap. 17. de Reformat.

Q. Quare haec irregularitas dicitur ex defectu Sacramenti?

R. Quia matrimonium consummatum lege nova significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, per carnis assumptionem. Diserte id testatur Apostolus ad Ephes. Cap. 5.: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, et Ecclesia.* Quae significatio plenior, ac perfectior est in matrimonio cum una solum, et virgine; nam etiam Filius Dei copulavit sibi Ecclesiam unam ab alio non assumptam. Quae significatio in bigamis desideratur, qui matrimonium contrahunt cum pluribus, et consumant, aut etiam cum unica non virgine.

Q. Num sit irregularis ob bigamiam interpretativam, qui contraxit matrimonium cum corrupta per vim ab altero, vel per errorem?

R. Maxime, quia haec irregularitas non oritur ex infamia personae, sed ex defectu Sacramenti. D. Thomas, Sanchez, Layman, aliique. Praeterea est irregularis, qui ignoranter contraxit matrimonium cum corrupta, putans contrahere cum virgine, quia haec irregularitas non contrahitur ex culpa, sed ex defectu, ideoque ad illam contrahendam non requiritur delictum. Ita cit. DD.

Q. Quaenam sunt capita, bigamiae interpretativae?

R. Sunt plura, et I. Quando quis contrahit matrimonium cum vidua, vel cum corrupta, Cap. *Maritum* dist. 33., et Cap. *Si cujus* dist. 34. II. Quando quis accedat ad uxorem propriam, postquam ab altero tempore matrimonii cognita fuit, quia tale matrimonium desinit habere perfectam similitudinem Christi cum Ecclesia, cit. dist. 33., et 34. III: quando quis contraxit matrimonium validum cum una, et aliud invalidum cum altera, et utrumque consummat, sive viva, sive mortua propria uxore, Cap. *Nuper* de bigam. non ordin. Quae irregularitas non contrahitur propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto, cit. Cap. *Nuper*.

Q. Num sit irregularis vir, qui in matrimonio fornicatus est, vel adulteratus?

R. Minime, quia tale matrimonium non patitur defectum Sacramenti, quippe quod tendit erga mulierem, postulans, ut a pluribus viris non sit cognita, et porro hoc in nullo jure est expressum. Idem dic, quando aliquis contrahit matrimonium cum corrupta a seipso. Ita Doctores communiter ex Cap. *Sane* 1. de Cleric. conjug., quia fictione juris judicatur, quasi virginem duxisse.

Q. Num ille, qui contraxit duo matrimonia, unum ex consensu, alium vero illusorie, sed ad extinguendam copulam, dicatur irregularis?

R. Maxime, secuta copula, quia verificatur effectus ad duo matrimonia requisitus. Salman., Layman contra nonnullos.

Q. Num ille, qui contraxit matrimonium nullum cum vidua, sit irregularis, dato quod secuta est copula?

R. Adest litigium inter DD.: nam Suarez tenet esse irregularem, et asserit hanc opinionem esse communem. Layman vero cum aliis tenet, non

esse irregularem; quia non praestat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum.

Q. Num ille, qui contraxit cum vidua a primo viro non cognita dicatur irregularis?

R. Minime, quia hoc matrimonium habetur, uti cum virgine celebratum, et non habetur separatio carnium, Cap. *Debitum pastoralis* 5. de bigam. Nec evadit irregularis Presbyter, qui plures habet concubinas, Cap. *Quia* 6. tit. eod.

Q. Num bigamus post Baptismum possit ascendere ad Sacros Ordines?

R. Minime, quia Baptismus tollit quidem delicta et indecentiam provenientem ex delicto, non tollit tamen bigamiam seu carnis divisionem factam in plures, et ideo statim ac baptizatur, consurgit ex ea irregularitas. Ita communiter DD. ex Cap. *Acutius* dist. 26.

Q. Quinam potest dispensare in hac irregularitate?

R. Solus Summus Pontifex in bigamia vera, et interpretativa; quia haec potestas nullibi Episcopis conceditur in Jure, quia iisdem expresse interdicitur Cap. 2. de bigam. Tamen potest Episcopus dispensare in bigamia similitudinaria non solum, ut qui eam contraxerunt, peracta poenitentia, suis Ordinibus utantur, sed etiam ut ad altiorem gradum promoveri possint, Cap. 4. de Cleric. conjug. « post longam poenitentiam; et vitam laudabilem continentes » et Cap. I. *Qui Clerici etc.* Collet.

CAPUT VII.

De Irregularitate ex defectu perfectae lenitatis

Q. Quinam sunt irregulares defectu perfectae lenitatis?

R. Omnes baptizati qui voluntarie, et proxime, licet juste, concurrent ad hominis necem, aut mutilationem, aut accelerationem mortis, effectu secuto. Censetur proxime concurrere, qui ex lege, officio, vel per actum de se ordinatum ad necem, aut mutilationem concurrit.

Hinc irregulares sunt Judices ferentes sententiam mortis, vel mutilationis; Assessores et omnes Ministri justitiae ad eam auctoritate publica concurrentes: scilicet Notarius, Scriba, Recipiens, Advocatus, Accusator, Testes, Satellites, Executores sententiae, Fabricantes furcam ad aliquem in particulari suspendendum, Cap. *Aliquantos* dist. 51, et Cap. *Si quis viduam* dist. 50.

Q. Num Dominus temporalis possit committere aliis causam sanguinis absque periculo irregularitatis?

R. Potest, etiamsi sit Ecclesiasticus, sive committat causam sanguinis alteri in communi, ita ut invigilet contra malefactores, eos juxta leges puniendo, sive in particulari, scilicet, ut de causa hujus vel illius cognoscat secundum leges; nam alias inutilis esset jurisdictio, nec Ecclesia talem jurisdictionem temporalem in Ecclesiasticis permittere, Cap. *Episcopus* ult. Cap. Episcopus, seu quicumque alius Praelatus etc. in VI. verbis: « Nam » etsi Clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen, (cum jurisdi- » ctionem obtineat temporalem) debent, et possunt metu irregularitatis ces- » sante, aliis delegare. »

Q. Num Clericus, qui alium accusat de injuria sibi illata, fiat irregularis, si ob illam reus occidatur, vel mutiletur?

R. Minime, si faciat cum protestatione expressa, se nullam capitis, vel mutilationis poenam intendere, Cap. *Praelatis* de homic. in VI. Debet tamen solum actionem civilem instituere, scilicet, ut damnum sibi compensetur, vel suis, aut etiam suae Ecclesiae, vel injuria per poenam pecuniariam; quia si hoc ipsis non liceret, daretur plerisque materia Clericos trucidandi, atque illorum libere depredandi, ut inquit Bonifac. VIII. laud. Cap. *Praelatis*. Quod si actionem criminalem instituat, certe fit irregularis, etiam cum protestatione. Laym., Bonac., aliique.

Q. Num Judex Ecclesiasticus, qui tradit Clericum a se degradatum brachio saeculari, sit irregularis, si ille damnetur ad mortem?

R. Minime, si misericorditer intercedat pro eo, ut Judex saecularis benigne se habeat, atque, ut citra mortem aut mutilationem puniat atque in reum animadvertat, ut patet ex Cap. *Novimus* de verb. sign. Ex speciali privilegio Pauli VI. a S. Pio V. confirmato possunt inquisitores S. Congregationis in locis, in quibus viget, nec non Ministri sine tali protestatione tradere reum comburendum brachio saeculari, cum ipsis sola executio mortis, non vero sententia prohibeatur.

Q. An Chirurgus, et ceteri, qui eum adjuvant ad secandum infirmi membrum, sint irregulares?

R. Minime, tum quia hoc non est expressa in Jure, tum quia non faciunt ad vindictam, sed ad pietatem. Ita Bonac. cum aliis.

Q. Quare sunt irregulares omnes isti?

R. Quia repraesentare amplius non possunt lenitatem, et mansuetudinem Christi, qui nullius sanguinem fudit, communiter.

Q. Quinam potest dispensare in hac irregularitate?

R. Solummodo Summus Pontifex, cum sit irregularitas, ex defectu, et non ex delicto.

CAPUT VIII.

De Irregularitate ex defectu corporis

Multiplex est defectus corporalis, ratione cujus irregularitas contrahitur, et I. Est defectus membrorum. II. Defectus deformitatis III. Defectus sexus. IV. Defectus sanitatis, et ultimus defectus aetatis.

Defectu membrorum sunt irregulares illi, quibus deest brachium, aut manus, qui carent pollice, aut indice, qui lingua, vel loquela, ita ut valde difficulter possint verba proferre. Sunt etiam irregulares caeci sive oculos non habeant, sive tantum careant visu. In quo est advertendum, quod irregularis non est, qui habeat duos oculos, et dextero non videt, Cap. *Si Evangelica* 13. dist. 55; et quod etiam juxta multos irregularis non sit, qui sinistro oculo non videt, modo canonem Missae sine indecenti faciei conversione legere possit. Layman. lib. 1. tract. 5. par. 5. cap. 7, Barbos. de offic., et potest. Episcopor. part. 1. allegat. 42. num. 31. aliique. Vide Pontas. Tom. 2. verb. *Irregularitas* Cap. 12. Surdi ex utroque aure sunt irregulares, possunt tamen celebrare, si ordini superveniat surditas, cum ad sacrificium parum conducat Ministri auditio. Ita Salmanticenses post alios.

Q. Num inducat irregularitatem defectus membri occulti, uti v. g. qui caret genitalibus ?

R. Maxime, quando absque justa causa amputavit sibi membrum illud. Can. *Maritum* dist. 33. Hinc Eunuchus propria culpa factus, est irregularis: Secus tamen si a natura, vel sine sua culpa, Cap. *Ex parte* de corpor. vitiat. Idem quoque dicendum de Hermaphroditis, iis nempe, qui utriusque sexus sunt participes, quia sunt monstruosi, et ex Canone 1. *Priscis* distinct. 55. omnes vitiati corpore ab ordinibus expelluntur, ita Bonac., et alii. Praeter hos duos casus cetera corporis vitia, aut defectus occulti, si nullum in celebrationis Ministerio periculum afferant, nullam inducunt irregularitatem.

Q. Num ille, qui habet defectum corporis impedientem susceptionem Sacerdotii sit irregularis ad reliquos Ordines inferiores, et sacros ?

R. Maxime, quia hi ad illud ordinantur: ubi est advertendum, quod si hoc accidat post susceptionem Sacerdotii, est tantum irregularis quoad functiones ad quas est inhabilis, non vero ad alios, Cap. 2. Presbyt. de Cleric. aegrot. Hinc Sacerdos, qui amisit pollicem, vel indicem, vel oculos, est irregularis quoad celebrationem Missae, non vero quoad auditionem Confessionis.

Defectu deformitatis sunt irregulares, qui carent manu, oculo, aut labiis, qui carent casu, qui duo capita habent, tres manus etc., claudi, qui sine baculo, aut ligneo pede non possunt accedere ad Altare, Cap. *Nullus Episcopus*, de consecrat dist. 1. Est etiam irregularis, qui sibi virilia amputavit ad cantum addiscendum, vel ad castitatem servandam, Cap. 5. Hi, qui se etc. dist. 55.

Q. Num gibbosus sit irregularis ?

R. Minime, nisi gibbositas sit conjuncta nimia deformitate, vel debilitate, ut accidit, quando gibbosus nequit se erigere, et stare recto capite. Bonac., aliique communiter.

Defectu sexus sunt irregulares hermaphroditi etiam occulti, qui sunt monstruosi, quando nempe magis viget foemineus sexus, uti colligitur ex Cap. *Priscis*. dist. 55. in quo generaliter omnes vitiati corpore ab ordinibus expelluntur. Bonacina.

Defectu sanitatis sunt irregulares, qui laborant morbo corporali, qui notabilem debilitatem virium aut deformitatem perpetuam, et incurabilem affert. Vide tit. de corpor. vitiat, et tit. de Cleric. aegrotant. Uti laborantes paralysia, morbo gallico, lepra, abstemii, qui nullo modo sumere, aut retinere vinum non possunt. Tamen advertendum, quod si talis morbus Ordines antecedat, absolute inducit irregularitatem; si vero post Ordines adveniat, ad alios ascendere impedit, licet in receptis possit administraro, si licite potest, et cum defectu sint compossibiles.

Defectu aetatis sunt irregulares, qui non habent aetatem requisitam ad Ordines, quae non est perpetua, sed per adimpletionem aetatis requisitae tollitur, argum. Cap. *vel non est compos sui* 14. de temporib. ordinat. Quod tamen est intelligendum de illis, qui bona fide arbitrantes se habere aetatem legitimam Ordinibus initiantur; ii enim, qui mala fide, h. e. probe scientes se non habere aetatem legitimam Ordines susceperint, saltem ex Pontificiis constitutionibus incurrunt suspensionem perpetuam, donec ab illa absolvantur.

Q. Quinam potest dispensare in hac irregularitate ?

R. Potest solus Summus Pontifex, cum sit irregularitas ex defectu, modo tamen non sit conjuncta cum impedimento Juris Naturae. Ad Episcopum vero pertinet judicare, utrum defectus, vel deformitas inducat irregularitatem, Cap. *Cum de tua* de corporib. vitiat.

CAPUT IX.

De irregularitate ex defectu Animae.

Q. Quinam sunt irregulares ex defectu Animae ?

R. Omnes, vel qui non habent usum rationis, vel qui non habent scientiam debitam cuique ordini, Cap. *Illitteratos* dist. 36.

Q. Num ignorantia scientiae quae pro singulis Ordinibus a Tridentino requiritur, constituat aliquem irregularem ?

R. Minime, nam tantum illa inducit irregularitatem, quae requiritur ad congrue, et debite ministrandum in ordine recepto, vel ad illum recipiendum, circa quod ferre judicium, munus est Episcopi, uti tenent Salmantic., aliique. At probabilior habenda est sententia opposita, quae docet defectum scientiae a Tridentino requisitae pro singulis Ordinibus irregularitatem inducere, cum reddat ineptum ad Ordinum officia exercenda.

Q. Num haec irregularitas sit perpetua ?

R. Minime, nam acquisita scientia tollitur, quia praecise ob talem defectum imponitur, et in ea fundatur, adeoque ablato ejus fundamento, destruitur, ita DD. communiter.

Irregulares defectu usus rationis sunt furiosi, amentes, stolidi, uti patet ex Can. *Maritum* dist. 33. Haec irregularitas durat etiam cessante defectu, si proveniant ex laesione organi ob relapsus timorem ex cit. Cap. *Maritum*, sive vero ex infirmitate, uti febri cessante, defectu ablato, ita ut non impediat et ascensum ad Ordines, et ministrationem in susceptis ordinibus Episcopi judicio Can. *In tuis litteris* causa 7. quaest. 2. cap. I.

Q. Quinam potest dispensare in hac Irregularitate ?

R. Nullus potest dispensare durante Animae defectu, quia reddit inhabiles Jure Divino ad exercitium Ordinis.

CAPUT X.

De irregularitate ex libertatis defectu.

Servi, seu mancipia, quamdiu durat in eis defectus libertatis, irregulares sunt, Cap. *De servorum* 2., et Cap. *Nullus* 4., atque ex tot. tit. de Serv. non ordinand.; quia servus Domini obsequiis mancipatus, Divinis ministeriis attendere expeditius non potest. Hinc non possunt servi ordinari, nisi ex consensu expresso, vel tacito Domini. Confer tit. de serv. non ordin. In hoc casu etiam per primam tonsuram censetur manumissus, et ex justitia a servitute liberatus can. 20. *Si servus* dist. 54, aliter servus ordinatus, quamvis in minoribus adhuc remanet servus, et privatur omni privilegio.

Q. Ad quid tenetur Episcopus, qui nesciente Domino, aut contradicente, promovet servum ad Ordines sacros ?

R. Vel scienter promovet, et tenetur ad satisfaciendum Domino in du-

plum, hoc est vel duplicatum servum, vel duplicatum pretium, quo servus aestimatur. Vel ignoranter promovet, et tenentur ad duplum illi, qui conscii talis servitutis, servum ad ordines suscipiendos induxerunt. Canon. *Si servus* dist. 54. Layman.

Q. Quid si servus a nemine inductus ad Ordines suscipiendos se intromiserit?

R. Hic graviter peccat, etiamsi sit in minoribus ex toto tit. citato, et adhuc remanet servus, et omni privilegio clericali privatur, Can. 10. *Frequens*, et Can. 9. *ex antiquis*, et Can. 8. Distinct. 54. Tenetur tali modo ordinatus se ipsum redimere oblato vel pretio, vel simili servo ex cit. Can. Ex antiquis, et si ad hoc impos sit, potest dominus intra spatium unius anni vindicare, Can. 20. *Si servus sciente, et contradicente domino*, distinct. laud. Verum ex cit. Can. *Frequens* si Sacerdotio sit initiatus domino exigente, et desiderante in spiritualibus officiis ministrare tenetur.

Sunt etiam irregulares obligati ad ratiocinia, nempe illi, qui generalem aliquam rerum secularium administrationem habent, et obstricti sunt ad reddendas rationes, uti sunt procuratores, Tutores, Syndaci, Fiscales etc. hujusmodi quidem ordinari non possunt, nisi deposito onere, seu relicto officio, necnon reddita ratione, Cap. *curiales* dist. 53, Cap. unic. de obligatis ad ratioc., ubi habetur: *Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamabitur?* Etiam defectu libertatis sunt irregulares servi adscriptitii, sive agro colendo perpetuo obligati Can. 12. Generalis cit. dist.: uxorati sine licentia uxoris emittentes continentiae votum, et si suspicione non careat... in loco religioso... perpetuo commoretur, ita ex Cap. 8. Uxoratus de conversione conjugatorum.

CAPUT XI.

De irregularitate ex defectu natalium.

Q. Quinam sunt irregulares ex defectu natalium?

R. Omnes illi, qui ex illegitimo toro nati sunt, et illegitimi dicuntur. Hinc sunt irregulares filii naturales, nempe nati ex soluto, et concubina; inter quos matrimonium constare poterat, manzeres idest nati ex meretrice, adulterini, idest nati ex conjugato, et soluta; et omnes spurii, idest nati ex copula a Jure civili damnata, nempe ex incestu, stupro, raptu, et sagrilegio, inter quos non poterat intercedere matrimonium ob aliquod impedimentum dirimens, Cap. *Per venerabilem* qui fil. sint legit., et Cap. I., et final. de filiis Presbyter. Hi omnes, quamvis occulti sunt irregulares, etiamsi legitimi judicentur, cum a jure indistincte ab ordinibus excludantur illegitimi, ita DD. post Bonac.

Illegitimi sunt irregulares tum in honorem status, tum in odium paternae incontinentiae, tum quia saepe malos mores parentum sequuntur, ita ex Cap. *Finali* de filiis Presbyterorum.

Tamen advertendum, quod illegitimi, qui vocantur naturales, quique per subsequens Matrimonium legitimantur non sunt irregulares, argum. Cap. *Conquestus*, et Cap. *Tanta*, qui fil. sint legit., ibi *Tanta enim est vis Sacramenti, ut qui antea sunt geniti, post contractum Matrimonium legitimi habeantur* etiam ad beneficia, non vero ad Cardinalatum ex Bulla Xy-

sti V. Hinc regula: *Jure Canonico per subsequens Matrimonium legitimari omnes, inter quorum Parentes Matrimonium consistere poterat tempore conceptionis, aut saltem nativitatis.* Licet tempore intermedio aliud fortasse matrimonium contractum fuisset. Vid. Gonsalez in Cap. *Meminimus* qui fil. sint legitimi, vide etiam Benedictum XIV. constit. 113. Bullar. Tom. I.

Q. Quid dicendum de illo, qui non est certus de sua illegitimatione?

R. Aliqui censent non esse irregularem, quia non est expressum in jure quod in dubio illegitimationis quis irregularis reputetur. Hinc expositi, dum non probantur illegitimi, pro legitimis sunt habendi, et ideo habetur ex Bulla Gregor. XVI. ann. 1591. edita in gratiam Confraternitatis pro expositis, habendos esse pro legitimis, et puri sanguinis in ordine ad Ordines, beneficia, et ceteras dignitates. Palaus cum aliis. Alii tamen communius reputant expositos irregulares, quia vehemens suspicio adest, quod sint ex illegitimo toro nati, quia in jure reputantur illegitimi, qui nequeunt Parentes suos ostendere, Cap. I. de infant. expos. Reponunt in Cap. *Significasti de homicidio,* hoc ab Innocentio III. implicite expressum fuisse, cum exceperit homicidium in dubio facti non taxative, sed exempli gratia, quod patet, et quia de homicidio tantum fuit requisitus, et quia ratio, quam affert, est omnibus dubiis communis, nempe « pro eo, quod... magnum periculum timeatur. » Insuper privilegium Gregorii XIV. in gratiam Confraternitatis supponit expositos esse illegitimos in dubio facti. Hoc S. Congreg. Concilii in Salmonensi die 23. Februarii 1710. declaravit, nempe censuit in dubio legitimationis requiri ad cautelam dispensationem, et talis est praxis Curiae Romanae.

Q. An filius natus ex invalido matrimonio, bona fide inito, sit irregularis?

R. Minime, si bona fide saltem ex parte unius matrimonium fuerit contractum, et celebratum in faciem Ecclesiae et praemissis denunciationibus: quia tunc est habendus uti legitimus, Cap. *Ex tenore* qui fil. sunt legit.. Secus si fuerit initum clandestine ejusmodi matrimonium, uti constat ex cit. Cap. *Ex tenore*, argumento ducto per sensum contrarium, atque apertius hoc idem decernitur in Cap. *Cum inhibitio 3.* de clandest. desponsat.

Q. Quibus modis tollitur haec irregularitas?

R. Pluribus modis, et I. per subsequens matrimonium, uti supra dictum est, et hoc *praesumpserint*, quia mala fides, et dolus ex utraque parte praesumitur.

Nota. Filius natus ex matrimonio bona fide celebrato ab utroque, quamvis minor triennio expensis utriusque est alendus, cum nulla ratio appareat, cur uni potius, quam alteri debeat esse oneri: natus vero ex matrimonio celebrato mala fide ab una parte, haec utpote in culpa ad alimenta praestanda tenetur, nisi paupertas excuset, cum altera pars sit locuples, ita Sanchez L. X. de Matrimonio Disput. XX.

Si tempore conceptionis, aut saltem nativitatis poterant parentes valide contrahere, quia ex benignitate Juris Canonici retrotrahitur matrimonium, et proles suscepta legitima redditur. Hinc non possunt legitimari manzeres, sive spurii nati ex incerto patre, nec Sacrilegi, ita etiam incestuosi, adulterini, si inter parentes tempore statuto matrimonium constare non poterat.

II. Per professionem in Religione approbata, Cap. 1, de fil. Presbyter:

Tamen advertendum, quod habilitatur profitendo ad Ordines recipiendos, non vero ad dignitates, alia quaelibet beneficia, cit. Cap. 1., ibi: *Filii Presbyterorum, et ceteri ex fornicatione nati, ad Sacros Ordines non promoveantur, nisi aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes, Praelationem vero nullatenus habeant.*

III. Per legitimationem absolutam S. Pontificis.

IV. Per ejusdem dispensationem.

Q. An Episcopus possit in hac irregularitate dispensare?

R. Potest, ut illegitimus minores Ordines recipiat, et beneficium simplex. Haec tamen irregularitas si pro sacris Ordinibus suscipiendis dispensanda est, recurrendum est ad Summum Pontificem, sic etiam pro beneficiis duplicibus, Cap. *Is qui* 1. de filiis Presbyteror. in VI. Leg. etiam Concina, et Collet.

Q. Quid si aliquis illegitimus bona fide ordinatus fuit, et postea cognoscit suorum natalium defectum qui adhuc occultus est?

R. Potest recurrere ad Episcopum pro dispensatione, ut in susceptis ministret, Laym., Bonacin., aliique.

Hactenus de censuris, atque Irregularitatibus pro nostri ingenii modulo dixisse, atque disputasse satis sit. Ad alia itaque, quae supersunt, ut integra Theologica tractatio absolvatur, ut properemur protinus nos oportet.

TRACTATUS ULTIMUS

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT I.

De notione, et natura Sacramentorum novae Legis

Sacramenti nomen deducitur vel a *Sacrando*, quia ad res sacras initiat, seu consecrat, vel a *Secreto*, quia rem arcanam continet. Hoc Sacramenti vocabulum e rebus profanis in Sacras inductum est. Nam apud profanos Scriptores significat depositam pecuniam a litigantibus in loco Sacro, ea lege, ut victor pecuniam suam auferret, contra victus in poenam injustae litis intentatae Ærario publico suam pecuniam applicandam, uti ex Varrone lib. 4. de L. L. et Cicer. lib. 1. de Orat. Significat porro juramentum, quod per rem Sacram Supremo scilicet invocato numine fieri solet: ideoque, qui, per jusjurandum rei militari nomen dabant, Sacramentarii dicebantur, uti patet ex Vegetio lib. 2. de re Militar. cap. 5., et Polybio lib. 11. Idem significat apud Ictos, eo quod per illud, Sacrum Dei nomen invocetur, Authent. *Sacramenta Puberum* C. si advers. vendition.

Apud Scriptores vero sacros, et ecclesiasticos Sacramenti nomen accipitur pro re arcana, et latente sive sacra sit, sive non. Hinc Tobiae cap. 12.: *Sacramentum Regis* (h. e. secretum Regis) *abscondere bonum est.* Et Sapient. cap. 6.: *Et non abscondam a vobis Sacramenta Dei.* Item Ephes. cap. 1. *Ut notum faceret nobis Sacramentum voluntatis suae.* Tandem Lactantius, Tertullianus, Cyprianus, Augustinus, aliique PP. nomen Sacramenti accipiunt pro signo rei arcanae et sacrae divinitus ad omnes justificandos institutae, et in hoc sensu sumitur hoc in loco.

Q. Quomodo definitur Sacramentum in genere?

R. Signum sensibile rei sacrae institutum a Deo. At Sacramentum novae legis definitur: *Signum sensibile permanenter a Christo institutum ad significandam, et producendam gratiam sanctificantem ex opere operato.*

Dicitur *signum*, quia ducit nos in cognitionem rei alterius, nempe gratiae, et sanctificationis, uti inquit Chrysostomus homil. 7. in 1. ad Corinth. *Sacramentum aliud oculis, aliud mentibus exhibet.* Dicitur *sensibile*, quia ait D. Thomas. 3. part. qu. 60. art. 4. in corp. post antiquos PP. Divinae Providentiae congruum erat, atque conveniens, quae homines juxta eorum naturam instruit, res spirituales atque divinas per corporea et sensibilia signa nobis manifestare: *Est autem homini connaturale, ut per sensibilia perveniat in cognitionem intelligibilem. Signum autem est, per quod aliquis in cognitionem alterius ducitur. Unde cum res sacrae, quae per sacramenta significantur, sint quaedam spiritualia, et intelligibilia bona, quibus homo sanctificatur, consequens est, ut per aliquas res sensibiles significatio sacramenti impleatur*, et Chrysost. homil. 83. in Matth., ait: *Si enim incorporeus esses, nuda ipsa dona, et incorporea tibi tradidisset; sed quia corpori conjuncta est Anima tua, ideo rebus sensibilibus tibi intelligenda traduntur.*

Q. Quid significat Sacramentum justificare ex opere operato?

R. Sacramentum ipsum, seu applicationem signi exterioris non quidem naturaliter, et tanquam causam principalem physice, sed ex instituto, et meritis Christi per se tanquam per causam instrumentalem, vere et proprie habere vim, et efficaciam ad producendam gratiam. Habert.

Q. Jesus Christus quatenus homo, estne Sacramentorum institutor?

R. Ad hanc quaestionem respondit Angelicus 1. part. quaest. 64. art. 3. in corp., cum ait: *Dicendum, quod interiorem Sacramentorum effectum operatur Christus, et secundum quod est Deus, et secundum quod est homo, aliter tamen, et aliter. Nam secundum quod est Deus operatur in Sacramentis per auctoritatem: secundum autem quod est homo, operatur ad interiores effectus Sacramentorum meritorie, et efficienter, sed instrumentaliter: dictum est enim, quod passio Christi, quae competit ei secundum humanam naturam, causa est nostrae justificationis, et meritorie, et effective, non quidem per modum principalis agentis, sive per auctoritatem, sed per modum instrumenti, in quantum humanitas est instrumentum Divinitatis ejus.*

Q. Quare solus Deus instituit Sacramenta?

R. Quia ille dicitur aliquid instituere, qui tribuit ei robur, et virtutem ut patet in instituentibus leges. Cum igitur virtus Sacramenti sit a solo Deo, juxta illud Apostoli ad Roman.: *Deus est qui justificat* ideoque dicendum, quod solus Deus sit Sacramentorum institutor, D. Thom. 3. part. q. 64. art. 2.

Q. Quot sunt novae Legis Sacramenta?

R. Nec plura, nec pauciora, quam septem: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Poenitentia, Extrema unctio, Ordo, et Matrimonium. Trid. sess. 7. Can. 1.

Q. Cur Christus septem tantum in nova Lege Sacramenta instituit?

R. Quia septem requiruntur, et sufficiunt, ut homo ad spiritualem perfectionem perducatur. Nam homo per Baptismum nascitur Deo: per Confir-

mationem crescit ejus spiritualis virtus, ac robur: nutritur per Eucharistiam, lethales illius morbi per Poenitentiam depelluntur: Extrema unctio morbi reliquias aufert, atque abstergit: Sacramentum Ordinis constituit Ministros Ecclesiae, per quos homo pascitur, et gubernatur: tandem per matrimonium Vir, et mulier legitime conjuncti carnales filios generant, qui aliquando in Ecclesia regenerandi sunt.

Q. Quaenam sunt partes necessariae ad constituendum Sacramentum?

R. Sacramenta tribus perficiuntur, scilicet, rebus, verbis, et ministro cum intentione: rebus, ut materia, verbis autem, ut forma, liquet id ex Concil. Florent. Sess. ultim. in Decret. Eug. § *Quinto Ecclesiasticorum*, ibi: *Haec omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus, tanquam materia, verbis, tanquam forma, et persona Ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, quorum si aliquid desit, non perficitur Sacramentum.*

Hinc ex hoc aperte constat, quod ad essentiam cujuslibet Sacramenti tria necessario requiruntur, scilicet, materia, forma, et intentio, ita communiter. Quare Augustinus apposite in hunc modum loquitur, cujus verba relata reperies in Cap. *Detrahe* caus. 1. q. 1.: *Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum.*

Q. In quo consistit materia, et forma Sacramentorum?

R. Materia consistit in re aliqua sensibili applicata suscipienti per actionem externam Ministri. Forma in verbis certis cum applicatione materiae proferendis a Ministro. D. Thom. 3 part. q. 60. art. 4. 5. 6.

Q. Quotuplex est materia?

R. Duplex, remota scilicet, et proxima. *Remota* est res sensibilis, quae per actionem Ministri applicatur suscipienti, uti aqua in Baptismo. *Proxima* est ipsamet debita applicatio dictae materiae remotae, ut ablutio etc.

Q. Num mutatio materiae, vel formae irritat Sacramentum?

R. Mutatio materiae, vel formae substantialis semper irritat Sacramentum; quia forma, aut materia substantiabiliter mutata, non est forma, aut materia, quam Christus Dominus instituit, ac determinavit. Mutatio vero accidentalis non irritat, quia cum tali mutatione reperiuntur materia, et forma a Christo institutae, Habert.

Q. Quot peccata committit qui mutat materiam, vel formam substantialem?

R. Peccat mortaliter, quia substantialiter mutat alterutram, et I. Contra Religionem, quia gravis irriverentia irrogatur Christo Domino Sacramentorum Auctori, atque institutori, non ponendo omnia, quae voluit poni ad gratiam efficiendam. II. Contra caritatem; quia voluntarie privat Proximum magno bono spirituali. III. Contra justitiam, praesertim si sit Parochus, aut quivis alius ad Sacramenta ministranda titulo justitiae sit adstrictus, nam qui vult administrare, tacite se obligat ad administrandum sicuti rés exigit, et Proximi necessitas requirit. Antoine.

Si vero mutat alterutram accidentaliter, etiam peccat mortaliter, si mutatio erit notabilis, et absque necessitate; est enim et contra Sacramenti reverentiam, et Ecclesiae prohibitionem in re gravi ad Religionem pertinente. Secus vero dicendum si mutatio non sit notabilis, Trident. Sess. 7. cap. 13. Item peccatur graviter, etiamsi mutatio sit levis, quoties fiet ex contem-

ptu, aut ex animo inducendi novum ritum, aut simili intentione, quia tunc contemnitur Ecclesia, et Spiritus S., quo regitur, et cujus instinctu ritus illos instituit.

Q. Quaenam sit mutatio sive substantialis, sive accidentalis, tum in materia, tum in forma?

R. Materia mutari substantialiter dicitur, quando scilicet ex communi usu, atque existimatione non est eadem re, et nomine cum illa, quam Christus instituit, atque designavit pro materia Sacramenti: uti si quis pro materia Baptismatis non aquam adhibuerit, sed vinum: in materia Eucharistiae opposuerit pro vino acetum. Accidentaliter autem mutari dicitur materia, quando scilicet adhibetur in Sacramento materia a Christo Domino instituta, sed non qualis ab Ecclesia praecipitur. Uti si quis baptisma conferret in aqua quidem naturali, sed non benedicta ab Ecclesia.

Forma etiam in Sacramentis mutari poterit tam substantialiter, tam accidentaliter. Mutatur forma substantialiter, quando ob verborum immutationem destruitur, ac non permanet idem verborum sensus, quia a Christo Domino institutus fuit: accidentalis autem erit mutatio in forma, quando verba sic immutentur, ut non destruatur, sed remaneat idem sensus a Christo institutus, atque intentus.

Q. Quibus, et quot modis potest contingere mutatio sive accidentalis, sive substantialis in forma?

R. Sex modis id quidem posse contingere communi consensu docent Theologi: hi autem sunt I. Per additionem. II. Per detractionem alicujus vocis. III. Positione unius vocis loco alterius. IV. Corruptione alicujus vocis, detrahendo, vel mutando aliquam syllabam. V. Transpositione. VI. Interruptione.

Primo itaque mutatur forma per additionem aut unius extranei verbi, aut etiam multiplicis, quae mutatio erit substantialis, si per additionem destruatur sensus verborum a Christo intentus, uti si quis in baptizando dicat: *Baptizo te in nomine Patris Majoris, et filii Minoris etc.* Si vero servatur idem sensus a Christo intentus, ac institutus, mutatio erit accidentalis, ac proinde validum Sacramentum, uti si quis dicat: *Baptizo et in nomine Patris Omnipotentis, Filii Unigeniti, et Spiritus Sancti Paracliti.*

Secundo mutatur forma detractione alicujus vocis, quae detractio efficiet mutationem substantialem, ac proinde nullum reddit Sacramentum, si destruat sensum verborum, uti si quis ex forma Baptismatis detraheret vocem *Baptizo*, aut vocalem: *Te.* Si vero sensus verborum non periret per hujusmodi detractionem, mutatio erit tantummodo accidentalis, uti si quis in forma Baptismatis omitteret pronomen *Ego*, aut in forma consecrationis particulam *Enim.*

Tertio mutatur forma variatione vocum, aut positione unius vocis loco alterius, quae mutatio non erit substantialis, nec proinde destruet veritatem Sacramenti, si voces mutentur tantum quantum ad idioma, aut pro voce adhiberi solita usurpetur vox synonima, uti si quis pro *Absolvo te* diceret: *remitto tibi peccata tua*, aut pro voce *Baptizo* usurparet vocem *Abluo.* Quod si per hujusmodi variationem vocum destruatur sensus verborum, mutatio erit substantialis, et peribit Sacramenti veritas, uti si quis in forma Poenitentiae diceret: *Abluo te a peccatis*, mutatio erit substantialis, ac proin-

de invalidum Sacramentum, quia modus iste loquendi non exprimit sententiam judicialem.

Quarto mutatur forma transpositione, quae si sensum verborum auferret, mutatio erit substantialis, ac nullum efficitur Sacramentum, uti si quis in consecratione uteretur hac forma: *Meum est hoc corpus*, quia non exprimit quod efficitur, h. e. materiae transubstantiationem, sed tantum Corpus Christi pertinere ad Christum. Si autem verborum transpositio non destrueret sensum, mutatio erit tantum accidentalis, quae non nocebit Sacramenti veritati, quemadmodum valeret Baptisma, si quis in baptizando diceret: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti baptizo te.*

Quinto mutatur forma corruptione, quae si tanta erit, ut destruat sensum verborum, mutatio erit substantialis, ac nullum proinde Sacramentum, uti si quis in baptizando diceret: *Ego baptizo te in nomine Matris.* Quod si corruptio tanta non erit, ut destruat sensum verborum, mutatio erit tantum accidentalis, ideoque ratum ac validum Sacramentum, uti si corruptio tantum ex parte finis verborum incideret in formam, quemadmodum si quis in baptizando diceret. *Ego te baptizo in nomine Patrias, Filias, etc.* Recte Sanctus Thomas 3. Parte art. 7. ad 3. docet validum esse sacramentum *si non totaliter auferatur sensus locutionis.*

Sexto mutatur denique forma interruptione, nempe pronuntiando partem formae, ac deinde quiescendo per aliquod tempus, aut loquendo aliquid aliud, ac demum perficiendo formae prolationem; quae quidem si tollat moralem continuationem actionis, atque intercipit, ac impedit Ministri intentionem, destruet etiam sensum, et Sacramentum inde efficietur invalidum; uti si quis post prolationem horum verborum: *Ego te baptizo* recitet Psalmum *Miserere*, ac deinde eo recitato, redeat ad formae prolationem, addendo: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Si autem interruptio non tollat unitatem moralem formae, non destruet sensum formae, nec proinde Sacramentum, uti si quis baptizando postquam dixit: *Ego te baptizo.* tussitat, sternutet.

Q. Quid si minister erret circa termini sacramentalis significationem, puta si falso existimet voculam Hic *in consecratione esse adverbium locale?*

R. Censet De Lugo nihil inde deperiri validitati Sacramenti neque veritati Consecrationis. Etenim Minister, qui supponitur habere intentionem faciendi, quod Christus instituit, vult significare, quod Christus significari voluit, etiamsi illud male conciperet, ac proinde nihil officiet Sacramenti veritati, cum habeatur illud omne, quod necessario requiritur ad ejus validitatem.

Q. Num error Ministri fidei contrarius officere possit veritati Sacramenti, uti si quis cum Arianis crederet Patrem Majorem?

R. Si hujusmodi error sit prorsus interior, tunc Sacramentum legitimo ritu collatum non inde efficietur invalidum. Quare rectissime pro sua more pronuntiavit Augustinus lib. 4. de Baptism. Cap. 15. *Ad Baptismum, qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujusquam vel dantis, vel recipientis errorem.* Secus vero dicendum, si Minister hunc errorem vellet inducere, atque idcirco in forma exprimeret, tunc stare non poterit Sacramentum.

Q. Quaenam mutatio accidentalis dicenda sit notabilis, ac proinde grave peccatum?

R. Illa, quae omnibus spectatis gravem importet deordinationem, uti

si quis in Ecclesia Latina uteretur pane fermentato in consecratione, aut uteretur forma Graecorum in Baptismi ministratione, qui in consecratione Calicis omitteret illa verbi *Novi*, *et Æterni* etc., qui formam recitaret in vulgari idiomate, aut qui parum aquae non admisceret vino consecrando.

Q. Num quandoque accidentalis mutatio nullum, ne leve quidem inducat peccatum?

R. Maxime, quod sane accidit, quando accidentalis mutatio non est contra praeceptum Ecclesiae, sed solum praeter ritum communiorem ipsius Ecclesiae, ut e. g. si quis tempore byemali rigente tenellum puerum baptizaret quidem aqua benedicta, sed tepefacta tantum manu sua, ne forte infantis sanitati frigidior aqua noceret.

Q. Num mortale peccatum sit uti aqua non benedicta in administratione Baptismatis?

R. Si loquamur de solemni Baptismatis administratione, mortale peccatum erit illud conferre in aqua non benedicta, sive consecrata, uti communiter docent Theologi, teste Ligorio de caeremon. Baptism. num. 141. Etenim praeceptum Ecclesiae, reverentia Sacramento debita, communisque Ecclesiae praxis gravem indicat, atque inducunt obligationem. Hinc S. Carolus in Instruct. praecepit, ut Minister non solum utatur aqua vera, ac naturali, *sed etiam eo ipso anno benedicta in Sabbato Sancto, aut in Sabbato Pentecostes*. Ita quoque dicendum mortale peccatum esse baptizare sine unctione Chrismatis, aut baptizare in Chrismate alterius anni, quod etiam communiter docent Theologi, teste eodem Ligorio loc. cit.. Et confirmatur apertissime ex Can. *Si quis* 112. dist. 4. de Consecrat., ubi qui extra mortis periculum id pertentare ausus fuerit, *pro temeritatis ausu ipse in se suae damnationis sententiam protulisse dicitur.*

Secus vero dicendum de Baptismate non solemni sed privato, quando non potest haberi aqua benedicta.

Q. Num licet uti materia dubia in Sacramentorum administrationem?

R. Si administrandum est Sacramentum de necessitate medii in extrema necessitate ad salutem valde necessarium, potest tunc licite Minister adhibere materiam dubiam, quia Christus Dominus Sacramenta instituit tanquam remedia in Animarum salutem. Si vero in hac extrema necessitate possit habere materia certa, et ipse utitur materia dubia, graviter peccat, ut ait Augustinus lib. 1. de Baptism. Cap. 3.: *Graviter peccaret in rebus ad salutem Animae pertinentibus; quod certis incerta proponeret.* Habert, Antoine.

Q. Num licet supra eamdem materiam repetere formam?

R. Minime, quia gravem irreverentiam irrogaret, satis per se patet, Sacramento. Excipe si habeatur dubium rationabile de validitate formae jam prolatae, quia tunc Minister potest formam iterare sub conditione, ne Sacramentum maneat irritum, cum damno Proximi.

CAPUT II.

De Sacramentorum Ministro.

Q. Quinam est Minister Sacramentorum novae legis?

R. Solus homo viator, nam Christus Dominus hanc dedit potestatem ministrandi Sacramenta solis hominibus. Sic Matth. 28. 19. *Docete omnes*

Gentes baptizantes etc., et Luc. 22. 19. *Hoc facite in meam commemorationem.* Ad rem Chrysost. lib. 3. de Sacerdot.: *Iis datum est* (nempe hominibus) *ut potestatem habent, quam Deus O. M. neque Archangelis datam esse voluit, sed ad illos, quibus dictum est*: Quaecumque ligaveritis etc.

Q. Num quilibet homo Christianus habeat potestatem ministrandi Sacramenta?

R. Minime, excepto baptismo in casu necessitatis, uti suo loco dicetur. Patet diserte ex Tridentino sess. 7. Cap. 10.: *Si quis dixerit Christianos omnes in verbo, et omnibus Sacramentis administrandis potestatem habere, anathema sit.* Idem constat ex perpetua traditione Ecclesiae, ex Conciliis, et ex unanimi Sanctorum PP., et DD. consensu.

Q. Quae requiruntur ex parte Ministri, ut valide simul, et licitum Sacramentum perficiat?

R. Tria, nempe intentio, fides, et probitas.

Q. Quid venit per intentionem, quae requiritur ad Sacramentorum validitatem?

R. Venit actus voluntatis in aliquem finem se moventis, unde differt ab attentione, nam attentio est actus intellectus, per quem homo considerat ea, quae facit. Intentio faciendi Sacramentum, seu quod facit Ecclesia, aut quod Christus instituit, semper est necessaria ad Sacramenti validitatem, uti patet ex Trident. sess. 7 can. 11.: *Si quis dixerit in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia; anathema sit.*

Q. Quotuplex est intentio?

R. Triplex, actualis, virtualis, et habitualis: *Actualis* est illa, qua quis actu et mente attendit ad verba, sensum, et Deum, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. *Virtualis* est actio, quae fit virtute praecedentis actualis intentionis, quae quamvis praeterierit, censetur tamen moraliter manere, quatenus virtute illius agens, seu Minister operatur, v. g. ut ait D. Thomas 3. part. qu. 64. art. 8, ad 3.: *Cum Sacerdos accedens ad baptizandum intendit facere circa baptizandum, quod facit Ecclesia. Unde si postea in ipso exercitio actus, cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primae intentionis perficitur Sacramentum. Habitualis* est inclinatio, seu propensio et facilitas quaedam ex habitu acquisito proveniens, quam nulla praecessit intentio, vel si praecesserit jam est moraliter interrupta, ideoque nec per se, nec per virtutem a se relictam in actionem influere censetur, quod quidem accidere potest homini etiam dormienti, v. g. cum quis solitus administrare Sacramentum Baptismi, illud administrat sine alia intentione, aut reflexione ad id, quod agit.

Q. Qualis intentio est necessaria in Ministro ad perficiendum Sacramentum?

R. Habitualis non sufficit, quia actum non reddit humanum, seu voluntarium; nam potest etiam in dormiente reperiri, ac proinde talis intentio se habet ad Sacramentum perinde ac si non esset, ideoque deest intentio faciendi quod facit Ecclesia. Actualis optima est, sed non necessaria. S. Thomas 3. part. q. 64 art. 8 ad 3. ubi sic scribit: *Quamvis studiose curare debeat Sacramenti minister, ut etiam actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate: quia praeter in.*

tentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare; secundum illud Psalm. 39. *Cor meum dereliquit me*. Virtualis sufficit, quia sufficienter reddit liberam, et voluntariam actionem, per quam Sacramentum conficitur, aut dispensatur: *si postea* (ait idem Doctor loc. cit.) *in ipso exercitio, actus, cogitatio Ministri ad alia rapiatur, ex virtute primae intentionis perficitur Sacramentum.*

Q. Quodnam debet esse abjectum intentionis Ministri, ut Sacramentum valeat?

R. Minister debet velle facere, quod facit Ecclesia; uti liquet ex Trident. sess. 7. Can. 11.: Et Ecclesia nihil aliud facit, quam externum ritum, ac religiosum a Christo Sacramentorum Institutore praescriptum.

Q. An fides, et probitas in Ministro requirantur ad sacramenti veritatem?

R. Minime, et est de fide, uti patet ex Trident. sess. 7. Can. 4., ubi anathemate damnantur Novatores asserentes baptismum ab haereticis rite collatum invalidum esse, ac proinde repetendum. Et Can. 12. idem docet de probitate Ministri, his verbis: *Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia, essentialia, quae ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema sit.* Idem docet Concilium Constantiense Can. *Si inter* de Consecrat. dist. 4., et omnes SS. PP. Ratio est, quia impietas, seu status peccati mortalis non efficit, ut Minister sua excidat potestate, aut jurisdictione, aut ut non agat nomine Christi in Sacramentis conferendis, ac proinde tale est Sacramentum, qualis est ille, in cujus potestate datur, non qualis est ille, per cujus ministerium datur. August.

Q. Num administrare Sacramentum in statu peccati mortalis sit peccatum mortale?

R. Maxime, nisi adsit casus extremae necessitatis, quia est ex se gravis irreverentia Sacramentum a Christo Servatore institutum ad nostram sanctificationem confici a Ministro ad id consecrato in statu peccati mortalis. Quare Levitic. cap. 21. v. 6. *Sacerdotes Domini incensum, et panes offerent Deo suo, et ideo Sancti erunt.* Et Isai. 51. *Mundamini, qui fertis vasa Domini.* Hinc Augustin. contra Donatistas ait: *Obsunt indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus.* Atque hoc de eo etiam intelligendum, qui non ex officio Sacramenta ministrat, et laicus baptizans in necessitate. Debet tamen elicere actum contritiònis; aliter peccaret, administrando Sacramenta.

Q. An peccet mortaliter Minister conferendo Sacramentalia in peccato mortali?

R. Episcopus peccat mortaliter conficiendo in tali statu Chrisma, et Oleum infirmorum, quia istae consecrationes, sive benedictiones, fiunt a ministro ad id muneris consecrato, et sunt gravis momenti, cum per illas fiat materia Confirmationis, atque Extremae Unctionis, in quibus confertur gratia.

Conficientes in statu peccati mortalis Ministri reliqua Sacramentalia, uti sunt consecratio Templi, benedictio Abbatis, vestium Sacerdotalium, atque aquae lustralis etc. peccabunt saltem venialiter, uti aliqui asserunt, quia negari non potest esse aliquam indecentiam, atque irreverentiam, cum absque interna, ac debita sanctitate obeantur ea munia, quae specialiter re-

quirunt Ordinem Sacrum. At juxta multos erit id mortale peccatum, si fiant cum animo obfirmato permanendi in peccato, neque eliciatur actus doloris, quia istae actiones licet non conferunt immediate, atque ex opere operato, sanctitatem Animae, nec sunt moraliter actiones Christi, uti sunt Sacramenta, tamen requirunt, ut dictum est, actum Ordinis.

Q. Quid sunt Sacramentalia?

R. Sacramentalium nomine vel intelliguntur ritus, seu religiosae actiones ab Ecclesia statutae ad decentem, atque devotam Sacramentorum administrationem vel intelliguntur actus externi Religionis ab eadem Ecclesia instituti, atque ad Deum colendum accomodati cum precibus ab Ecclesia institutis.

Q. Num Minister in solemni Sacramentorum administratione teneatur servare ritus accidentales ab Ecclesia institutos?

R. Maxime, quare si absque necessitate omittantur, erit mortale in re gravi, veniale vero in re levi. Quod quidem aperte patet ex Trid. Sess. 7. Can. 13., ubi anathematis poena indicitur illis, qui dixerint *receptos et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni aut sine peccato a Ministris prohibito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse.*

Q. Num obligatio isthaec servandi hujusmodi ritus accidentales sit gravis ex genere suo?

R. Maxime, quia est de re pertinente ad virtutem Religionis. Quare per se loquendo erit mortale illos omittere, aut contemnere, nisi levitas materiae excuset a reatu peccati mortalis. Hinc peccabit graviter qui sine sacris vestibus celebraret, aut aliquid notabile omitteret in solemni Sacramentorum administratione, leviter vero si ex negligentia aliquid leve omitteret, ut e. g. unum Sanctum in Canone Missae, aut aliquam genuflexionem, secluso scandalo, et contemptu. Qua quidem in re advertendum etiam, quod gravis incuria, sive negligentia, vel in addiscendis, vel exercendis caeremoniis aequivalet contemptui.

Q. Num Sacramentalia differunt a Sacramentis?

R. Maxime, nam sacramenta conferunt effectus suos ex opere operato, Sacramentalia vero nullum effectum producunt ex opere operato, sed tantum ex opere operantis. Etenim sunt Sacramentalia instituta ab Ecclesia; Ecclesia autem non habet potestatem dandi alicui actioni vim infallibilem, ut unde aliquis effectus sequatur.

Q. Quaenam, et quot sint Sacramentalia?

R. Sex communiter enumerantur, quae in hoc versiculo continentur.

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.

Orans, oratio scilicet dominica, seu *Pater noster*, preces in Ecclesia consecrata.

Tinctus, aspersio aquae lustralis, sive benedictae.

Edens, comestio panis benedicti, qui et *Eulogia* dictus fuit ab Antiquis.

Confessus, confessio generalis, sive *Confiteor*?

Dans, eleemosyna.

Demum *Benedicens* benedictio scilicet collata ab Episcopo, sive ab Abbate consecrato, quae quidem omnia ex antiqua Ecclesiae traditione dicuntur remittere venialia.

Q. Quomodo culpae veniales remittuntur per Sacramentalia?

R. Juxta communiorem, ac probabiliorem sententiam, quam docet etiam D. Thomas, per Sacramentalia non remitti venialia ex opere operato, sed tantum, quia per illa pius motus doloris, aut caritatis in nobis excitatur, quo venialia remittuntur. Hinc. D. Thomas 3. part. q. 87. art. 3. loquens de aqua benedicta et ceteris hujusmodi ad 3. ait: *per haec in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum* remittere venialia, et ad 3. ait in corpore: *reatus poenae remittitur per praedicta secundum modum fervoris in Deum, qui per praedicta excitatur quandoque magis, quandoque autem minus.*

Q. Num Sacerdos teneatur suam examinare conscientiam, priusquam administrat Sacramentum?

R. Maxime tenetur, ne exponatur periculo peccati lethalis. Unde S. Carol. act. part. 4. de Sacrament. administrat. ait: *Parochus, omnisque Sacerdos, cujus est Sacramenta administrare, primum sollicite, et intime cogitare debet, an reus sit alicujus peccati mortalis, quod sanctissima cautione Sacerdos evitare debet ... quod si reum se esse novit, prius Sacramentali confessione se expiare studebit.* Idem quoque dicendum de conficientibus Sacramenta, si in statu peccati mortalis reperiantur: hoc tamen intelligitur de illis Ministris qui solent labi in ejusmodi peccata, non vero de illis, qui semper probe vitam degunt, et uti vere homines Dei interius, et exterius se gerunt.

Q. An sufficit elicere actum contritionis ante Sacramenti administrationem, si aliquis novit se reum peccati mortalis?

R. Minime, si adsit confitendi facultas sine praejudicio Reipublicae, aut privatae personae in urgente necessitate. Id expresse definitum in Concilio Trid. quoad Sacrificium Missae, sess. 13., cap. 7. At si urgens adsit necessitas, potest Sacerdos ante confessionem Missam celebrare, praemisso actu contrictionis sed peracto Sacrificio tenetur quamprimum confiteri. Quare merito hanc propositionem damnavit Alex. VII. 18. Martii 1666.: *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non praeceptum.*

Q. Utrum liceat Sacramenta petere, et accipere ab improbis Ministris?

R. Si non adsint alii, a quibus commode recipi possint, licitum est, si habeatur sufficiens necessitas petendi. D. Thomas in IV. dist. 24. q. 1. artic. 3. quaestiuncula 5. ad 3.: secus illicitum est, et contra legem naturalem communicare peccatis alienis, et sine causa ponere fratri nostro scandalum, h.e. praebere illi occasionem ruinae. Discrte Apostolus ad Roman. 14. v. 13. *Ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum.* Porro, qui petit. Sacramenta Baptismi, ac Poenitentiae, urgente extrema necessitate etiam a Ministris malis non toleratis, unitur jure suo providendi suae necessitati, vel utilitati spirituali, nec ullo modo cooperatur peccato alterius. Ita communiter. Vide August. in lib. 1. de Baptism. contra Donat. cap. 2.

Q. Num possit Minister administrare Sacramenta haeretico petenti?

R. Sacramenta haeretico publico, sive publice, sive privatim petat, administranda non sunt, quia non sunt margaritae mittendae ante porcos, tum quia Sacerdoti incumbit onus non admittendi ad Sacramenta indignos, quia fidelis debet esse Mysteriorum Dei Minister.

Haeretico occulto indigne petenti Sacramenta, si occulte petat, non sunt administranda; modo non sit cognitus haereticus ex ejus Sacramentali Confessione, quia nunquam licet Sacerdoti uti notitia ex Sacramentali Confessione habita, cum gravamine Poenitentis, ne reddatur hoc Sacramentum odiosum, uti suo loco disputabitur. Si autem publice petat Sacramenta, non sunt deneganda, et ratio est, quia Christus non denegavit Sacramentum Eucharistiae Judae publice petenti, tum etiam, quia alioquin magna posset oriri perturbatio Ministro Sacramenti, qui probare cogeretur occultam suscipientis iniquitatem, tum etiam oriretur scandalum, et infamia.

CAPUT III.

De Sacramentorum effectibus

Q. Quinam sunt Sacramentorum effectus?

R. Sacramentorum effectus novae Legis duo praecipui sunt, unus generalis effectus omnium, et alter particularis aliquorum. Generalis effectus omnium Sacramentorum est gratia sanctificans, nam omnia Sacramenta sine obice suscepta conferunt gratiam ex opere operato digne sumentibus. Id patet ex Concilio Florent. sess. ult. in decreto Eugen. IV. §. 5. et ex Tridentini sess. 7. Can. 6., ibi: *Si quis dixerit Sacramenta novae legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre . . . . anathema sit.* Effectus vero particularis aliquorum Sacramentorum est character. Praeterea praeter gratiam sanctificantem conferunt Sacramenta gratiam specialem quam *Sacramentalem* vocant Theologi, quae propria, ac peculiaris est uniuscujusque Sacramenti, quaeque in ea sita est, ut jus tribuat ad nova, ac specialia auxilia obtinenda, quae necessaria sunt ad consequendum finem proprium cujusque Sacramenti. Qua de re consule, si lubet, Theologos.

Q. Quid est Character?

R. Character est spirituale quoddam signum Animae indelebiliter impressum.

Q. Quaenam Sacramenta conferunt characterem?

R. Sola tria Sacramenta, scilicet Baptismus, Confirmatio, et Ordo imprimunt characterem, ut definitum est in Concilio.

Q. Qua ratione sola dicta tria Sacramenta, et non alia quatuor imprimunt characterem?

R. Quia haec est voluntas Christi Domini ita statuentis, quae nobis sufficienter constat ex perpetua traditione, et auctoritate Ecclesiae. Attamen ratio congruentiae desumitur ex exemplo, quo utitur Scotus in 4. dist. 3. qu. 19., quia sicut in statu civili tres tantum sunt gradus determinati, et speciales. Primus scilicet est, dum admittitur quis in familiam Principis, secundus, dum constituitur miles ad defendendam Rempublicam, tertius, dum constituitur Officialis Principis. Ita tres solum gradus determinati, et speciales, adeoque dignitatem, aut characterem imprimentes reperiuntur in Ecclesia. Primus est dum quis recipitur in familiam Christi, quod fit in Baptismo. Secundus, dum fit Christi miles ad defensionem fidei Christianae, quod fit in confirmatione. Tertius, dum constituitur Dux, aut unus ex Magistratu familiae Christi, et dispensator mysteriorum Dei, quod fit in Or-

dine. Vide D. Thom. 3. par. q. 63. art. 1. in corpore, et ad 1. et art. 3. in corpore, et art. 6.

Q. Quot sunt effectus characteris?

R. Duo, I. Distinguit v. g. baptizatum a non baptizato, Confirmatum, a non Confirmato, Sacerdotem a laicis. II. Consecrat, et deputat ad nonnulla Religionis officia.

Q. Quomodo Sacramenta novae Legis conferunt gratiam?

R. Sacramenta conferunt gratiam, ut ajunt Theologi *ex opere operato*, hoc est illam conferunt immediate ex seipsis per virtutem receptam a Passione Christi, qui nostram operatus est salutem. Dicitur *ex opere operato*, quia ob infallibilem promissionem Divinam ea gratia confertur ex meritis Christi, ac virtute Passionis suae, quae jam sunt opus operatum, Habert, Juvenin., Genet., aliique.

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE SACRAMENTIS IN GENERE (1).

Notandum 1. non esse denegandum Sacramentum occulto peccatori publice illud petenti, ut docet S. *Thomas*, et ut exprimitur *in Cap. Si Sacerdos de off. Jud. Ord.* Excipitur ordo quem etiam pro occultis potest Episcopus denegare, *ut Tom. III. de Exam. n. 20:* contra debet denegari peccatori publico, etiam publice petenti. In dubio autem peccati et poenitentiae: si peccatum est certum, et poenitentia dubia, etiam denegandum est; secus autem, si delictum est dubium. Si peccatum non est simpliciter publicum, sed est notum majori parti praesentium, et tantum unus, vel alter probus nescit, probabiliter etiam potest denegari Sacramentum, ut dicunt *Croix*, *et Diana*, sed probabilius non debet denegari, ut tenent *Suar.* et *Bonac:* vide dicta *Tom. I. Tr. XI. n. 11.* Sed si peccator petat Sacramentum in loco, ubi delictum est occultum, licet alibi esset publicum, dicimus cum *Cabass. Soto*, *Vasq. etc.* adversus alios non posse denegari, quia in eo casu eadem evenirent inconvenientia, ac si denegaretur Sacramentum peccatori, cujus delictum nullibi est publicum.

Notandum 2: quod ut praescribit Rit. Rom. (*de Sacr. Euch.*) debet denegari communio publicis peccatoribus, quoties non constat etiam publice de eorum poenitentia, et non prius, quam scandalo aliis praestito consuluerint. Cui tamen dicunt *Possevinus*, *Sancius*, *Busemb.*, et *Croix* sufficere Confessionem coram multis factam, ita ut brevi sit manifestanda aliis, modo non adsit occasio proxima auferenda, nam si talis occasio adest publice jam nota, non debet dari publico peccatori Communio, uisi remota occasione. An autem Sacerdos possit timore mortis praebere peccatori publico Communionem; admittunt *Bonac. Croix etc. Sed nos cum Ledesma Conc. et* aliis nega-

(1) *Homo apost. Tract. XIV. de Sacr. in gen. Cap. 1. §. 4. et seq.*

mus, quia debet evitari potius Sacramenti injuria, quam proprium damnum. Nec obstat dicere, quod cum jam possit Minister (ut supra dictum est) Communionem praebere peccatori occulto ad vitandam ejus infamiam, tanto magis ad vitandam mortem propriam. Respondetur quod in tantum potest praeberi peccatori occulto Communio, ut vitetur illius infamia, in quantum ejus infamia redundaret in damnum commune aliorum proborum, qui perspicientes peccatorem illum publice propter peccatum occultum esse diffamatum, posseut facilius terreri a Communione timore, ne ab aliquo imprudenti Sacerdote expellerentur. Sed haec ratio evitandi publicum damnum non procedit in casu nostro. Vide etiam Tractat. XV. numer. 15.

Notandum 3. quod Parochus non potest licite assistere matrimonio sponsorum, qui sunt publici peccatores, ut recte dicit Bened. XIV. contra *Layman Lug. Croix etc.*, qui dicunt quod Parochus tenetur ex sui officii munere assistere, et quod assistentia talis sit pure materialis. Nos vero dicimus sponsos in tali statu non habere jus ad Parochi assistentiam exquirendam, idcoque cum ille licite suam assistentiam possit, tenetur denegare, ne illorum sacrilegii particeps fiat. Et eadem ratio currit de testibus, sed amplius Parocho obstat, quod ille tenetur ex justitia impedire peccata suarum ovium. Et hic advertendum quod juxta Decretum Clementis XI. confirmatum a Bened. XIV. Parochus non debet ad publicationes procedere, nisi prius examinet sponsos, et sufficienter eos in rebus fidei instructos reperiat. An vero licite possit sponsa nuptias contrahere, et consequenter Sacramentum ministrare (ex vera sententia, quod sponsi sint matrimonii ministri, ut probavimus Tract. XVII. n. 28.) Sponso publico peccatori, admittunt *Sanch. Lugo, et Croix*, dicentes sponsos in hoc se haberi, ut privati contrahentes; in matrimonio enim directe initur contractus, indirecte Sacramentum fit, sed haec ratio non suadet, cum hujusmodi contractui adnexa est etiam Sacramenti administratio. Unde puto tantum dici posse, quod praefata administratio, ut a Ministris ad id non consecratis, non esset grave peccatum pro ipsis, ut probabiliter tenent *Gonet, Suar. Tour. Habert Juven. Natal. Alex. Con. Salm. etc.*, licet opinio opposita quod sit grave *Pontii Lug. Navar. Vasquez. Contin. Tourn. Croix etc.*: mihi videtur probabilior, ut dicetur Tom. III. Append. III. n. 17. Notandum est autem Matrimonia cum Haereticis esse ab Ecclesia vetita.

DE BAPTISMI, ET CONFIRMATIONIS SACRAMENTIS

CAPUT I.

De definitione institutione, et necessitate Baptismi.

Q. Quid est Baptismus?

R. A D. Thoma 3. part. qu. 66. art. 1. in corpore definitur: ***Ablutio exterior corporis, facta sub praescripta forma verborum.*** A Theologis vero definitur: ***Sacramentum novae legis ad spiritualem hominis regenerationem a Christo Domino institutum.***

Q. Quotuplex est Baptismus?

R. Baptismus triplex est, scilicet *Fluminis*, *Flaminis*, *et Sanguinis*: Baptismus fluminis est ablutio corporis exterior facta sub praescripta forma verborum, et de hoc Baptismo fluminis dicitur Joann. 3. 22. *Venit Jesus, et Discipuli ejus in terram Judaeam, et illic demorabatur cum eis, et baptizabat.* Baptismus flaminis est votum, seu desiderium recipiendi Baptismi Sacramentum, et de isto Baptismo accipienda sunt, atque intelligenda omnia Sacrarum litterarum loca, quibus credentibus, atque sperantibus in Deum, eumque sincera, atque ardenti caritate diligentibus salus aeterna promittitur, et quod dictum est pio Latroni in Cruce: *Hodie mecum eris in Paradiso*, Luc. 23. 43. id docet D. Augustinus lib. 4. de Baptismo. Quare rectissime docuit Tridentina Synodus post promulgatum Evangelium, justificationis gratiam nemini posse impertiri sine lavacro regenerationis, aut ejus voto. Baptismus sanguinis est martyrium, seu perpessio mortis, vel cruciatus lethalis pro Christi fide supplens defectum Baptismi fluminis, et de hoc Baptismo dicitur Marc. 10.: *Potestis bibere calicem, quem ego bibo, aut Baptismo, quo ego baptizor baptizari?*, de quibus lege, si lubet, Cap. *Baptismi vicem* 34. distinct. 4. de Consecrat.

Q. Quandonam Christus Dominus instituit Sacramentum Baptismi, an ante, an post Passionem?

R. Communiter Patres asserunt, Baptismum institutum fuisse a Christo Domino ante suam Passionem, id patet ex citato loco Joann. 3. 22.

Q. Estne necessarius Baptismus ad salutem?

R. Est necessarius non solum necessitate medii, sed etiam necessitate praecepti, ita tamen, quod adultis est necessarium necessitate medii *in re, vel in voto,* parvulis *in re*. Quare si quis non sit baptizatus, nunquam poterit in regnum Dei introire. Aperte Joann. 3. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu S., non potest introire in regnum Dei.* Idem de fide tenendum decernitur in Concilio Tridentino sess. 7. de Baptismo Canone 5. sic definiente: *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est non necessarium ad salutem, anathema sit.*

Q. Num omnibus hominibus sit necessarius Baptismus?

R. Sacramentum Baptismi est omnibus hominibus, etiam parvulis a Christianis parentibus prognatis, necessarium, uti constat ex Joannis 3.5. et universalis Ecclesiae doctrina, quam explicat Tridentinum sess. 7. Canone 5. *Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est non necessarium ad salutem, anathema sit.* Patet etiam ex Patribus. S. Ambrosius explicans citatum locum Joannis 3. 5. Vide Cyprianum ad finem *Epist. 59. lib. 2. de Abraham cap. ult.: Nullum excipit*, inquit, *non infantem, non aliqua necessitate praeventum.*

CAPUT II.

De materia, et forma Baptismi

Q. Quotuplex est Baptismi materia?

R. Duplex est remota nimirum, et proxima. *Remota* est aqua naturalis, et elementaris, est de fide definitum in Concilio Tridentino cap. *Firmiter*

de summ. Trinit., et in Concil. Trident. sess. 7. Can. 2. Constat etiam ex variis Scripturae locis, ut ex illo Joann. 3., et ex Act. 8. 36. *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? Proxima* est ablutio corporis, quae debet esse sensibilis, ut aqua corpus physice tangat. Ita omnes.

Q. Quotuplici modo potest fieri ablutio?

R. Triplici, I. Trina immersione, vel unica. II. Infusione. III. Aspersione.

Q. Quae ex recensitis ablutionibus requiritur ad Baptismi veritatem?

R. Certum est, immersionem sive trinam, sive unicam, neque necessitate Sacramenti, neque necessitate praecepti divini esse necessariam, sed posse sufficere infusionem vel aspersionem, uti communiter sentiunt Patres et Theologi. Nam licet Christus materiam proximam Baptismi, nimirum ablutionem, praescripserit, modum tamen abluendi non praescripsit. Quare in Ecclesia modo unus, modo alter baptizandi ritus pro temporum diversitate aliisque circumstantiis fuit observatus. Verum licite haec ita se habeant, peccaret tamen, et quidem graviter Sacerdos, qui nulla exigente necessitate ritum suae Ecclesiae in baptizando violaret: vide S. Thom. 3. part. qu. 60 art. 8.

Q. Quaenam aqua debet censeri naturalis?

R. Omnis ea, quae opponitur artificiali. Hinc colligitur valere Baptismum datum aqua maris, fluminis, putei, fontis, balnei. Item aqua resoluta ex nive, gelu, grandine etc. Contra non valet Baptismus datus aqua, quae ex rosis, pomis, arboribus, pyris, cerasis, radicibus etc. fuerit expressa. Ita communiter.

Q. Num licitum sit in casu necessitatis baptizare puerum adhuc existentem in utero Matris?

R. Non licet, uti ait S. Isidorus relatus in Canone: *Qui in maternis* dist. I. de Consecr., ibi: *Qui in maternis uteris sunt ideo cum Matre baptizari, non possunt. quia, qui natus adhuc secundum Adam non est, renasci secundum Christum non potest; neque enim dici regeneratio in ea poterit, quem generatio non praecessit.* Vide S. Thomam 3. part. q. 68. art. 11.

Q. Quaenam est forma Sacramenti Baptismi?

R. Vera et legitima forma Sacramenti Baptismi est: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Constat ex Matth. 24 19. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Quae verba proferri debent distincte, nihil omittendo, vel immutando, attente, et devote, statim ac infunditur aqua in caput baptizandi.

Q. Requiriturne ad Baptismi validitatem, ut exprimatur actus baptizantis per verbum baptizo?

R. Maxime, uti statuit Alex. III. in cap. 1. de Baptis., *Si quis puerum ter in aqua immersit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, et non dixerit: Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti non est puer baptizatus.* Ita etiam declaravit Alex. VIII., a quo, die 7. Decemb. 1690. proscripta fuit haec propositio: *Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus:* In nomine Patris etc., *praetermissis illis. Ego te baptizo.* Concin. Juvenin., Berti, aliique.

Q. An requiratur expressa, et distincta invocatio trium Personarum, ut valeat Baptismus

R. Maxime, quia Christus distinctam invocationem Personarum Trinitatis injunxit Baptismatis Ministro. Insuper Sancti Patres dicunt Baptismum irritum esse, si quis absque verbis a Christo praescriptis illum conferre praesumat. Quare August. lib. 6. de Baptism. contra Donat. cap. 25., ait *Non esse Baptismum Christi, si verba Evangelica, quibus Symbolum constat, illic defuerint?*

Q An baptismus potest iterari?

R. Minime, et est de fide. Diserte Apostolus ad Ephes. 55 *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* Id patet ex Tridentino. Hinc Concilium Lateran. in cap. *Licet.* de Baptism. ait : *Si quis baptizatos rebaptizare ausu temerario praesumpserit, excommunicationis mucrone percussus ab omni officio, et beneficio ecclesiastico deponatur*

At si dubitetur de Baptismi validitate, et post diligentem inquisitionem adhuc dubium perseveret, tunc poterit Baptismus reiterari sub conditione. Id constat ex S. Leone in cap. 112., et 113. De Consecrat. dist. 4., et ex cap. 2. tit. eod., ubi Alexander III. rescripsit : *De quibus dubium an baptizati fuerint, baptizentur his verbis praemissis: Si baptizatus es, non te baptizo : sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo etc.* quia secus homo probabili periculo damnationis exponeretur ob Baptismi carentiam. Ita communiter.

CAPUT III.

De Baptismi Ministro

Q. Quinam est Minister Baptismi?

R. Minister ordinarius Baptismi est solus Sacerdos, sive Episcopus sit, Praesbyter. Extraordinarius vero est Diaconus, Cap. *Constat* de Consecr. dist. 4. Hinc si Diaconus extra necessitatis casum, nec jussus ab Episcopo, vel Parocho solemniter baptizat, alienum munus usurpat, et fit irregularis. Habert, Juven., Ligorius, aliique ex cap. *Si baptizaverit* 1. de Cleric. non ordin. ministr.

Q. Num Laici possint conferre Baptismum?

R. Maxime in casu necessitatis etiam laicus, sive foemina, sive paganus modo habeat intentionem faciendi, quod facit Ecclesia. Quare in cap. *Firmiter* de Summ. Trinit. §. *Sacramentum* decernitur fide credendum : *Baptismum tam parvulis, quam adultis a quocumque rite collatum proficere ad salutem.* Tamen, *etiamsi extra necessitatis articulum* (inquit S. Thomas 3. part. qu. 67. art. 3. 1.) *laicus baptizet, peccat quidem, tamen Sacramentum baptismi confert.*

CAPUT IV.

De Baptismi effectibus

Q. Quinam sunt effectus Baptismi?

R. Ex Doctrina Theologorum sunt tres, I. Gratiae infusio. II. Characteris impressio. III. Remissio reatus omnis tum culpae, tum poenae, sive aeternae sive temporalis in altera vita solvendae. Idem ex D. Bonaventura in 4. sent. dist. 4.

Q. Gratia, quae per Baptismum producitur, remittitne peccata omnia, quorum Cathecumenus reus est?

R. Maxime, nam per gratiam deletur non solum peccatum originale, sed etiam omnia peccata personalia ante Baptismum commissa. Expresse definitum fuit in Concilio Florentino in decreto unionis, apertissimis his verbis: *Hujus Sacramenti effectus est remissio omnis culpae originalis, et actualis*, et in Concil. Trident. Sess. 14. cap. 2., ibi: *Per Baptismum enim Christum induentes, nova prorsus in illo efficimur Creatura plenam, et integram peccatorum omnium remissionem consequentes.* Praeterea Apostolus ad Titum 35. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritus Sancti*: et ad Romanos 8. *Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu,* scilicet per Baptismum.

Q. Quosnam fructus affert gratia Baptismalis?

R. Plures, I. est delere omnia peccata tam originale, quam actualia, uti supra diximus. II. Est, quod nos haeredes efficiat aeternae salutis. Marc. 16. *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit.* III. Est incorporatio cum Christo capite, cujus membra efficimur per Baptismum. Hinc Apostolus ad Fideles gratia Baptismi donatos: *vos estis Corpus Christi.* Et S. Thom. 3. par. q. 69. art. 5. in corpore ait: *Per Baptismum aliquis regeneratur in spiritualem vitam, quae est propria Fidelium Christi.* IV. est consecutio, seu infusio omnium virtutum, et donorum. Ultimus est aperire nobis aditum ad Coelorum regnum.

Q. Quaenam sunt bona, quae nobis affert tertius Baptismi effectus, qui restitutio innocentiae est?

R. I. est remissio totius poenae debitae peccatis. Hinc Eugenius instructione Armenorum ait: *Effectus Baptismi est remissio omnis poenae, quae pro culpa debetur. Praeterea baptizatis nulla pro peccatis praeteritis injungenda est satisfactio, sed morientes, antequam culpam aliquam committunt, statim ad regnum Coelorum, et Dei visionem perveniunt.* II. Est quod nobis praebet vires contra concupiscentiam. Notandum est hoc loco ita restitui per baptismum innocentiam, ut restituatur gratia sanctificans, quae erat praecipua dos status innocentiae, et auferatur reatus cum culpae, tum poenae in altera vita solvendae, non vero quod trasferamur ad perfectum illum vitae gradum in quo Adam erat in statu innocentiae. Vide Catechismum Romanum Part. II. de Sacramento baptismi. Id autem fit. I. ut Christo patienti conformemur. II. ut materiam virtutis habeamus. Illud etiam est observandum, per Baptismum produci etiam gratiam peculiarem, nempe jus ad auxilia, quibus *in novitate vitae ambulemus.* His ver-

bis Apostolus vitam Christiano dignam describit ad Romanos 6. 4. Et ad Galatas 3. 27. effectus Baptismi, et obligationes per baptismum contractas, docet his verbis : *quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.*

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE SACRAMENTO BAPTISMI (1).

Notandum 1. quod juxta regulam generalem, ut conferatur Baptismus sub conditione jam baptizato, requiritur rationale, et prudens dubium de valore prioris Baptismi, dubium sive negativum sit, sive positivum, sicut explicatum est *Tom. I. Tr. I. n. 12.* Advertendum tamen, quod cum saltem unus testis ocularis de Baptismo collato testatur, non potest repeti, nisi cum adsint testes contrarii, qui positive oppositum deponunt, ita communiter *Suar. Laym. Castrop. Bonac Holzam. Salm.* etc. cum *Lambertino*. Advertendum item non esse baptizandos (ne sub conditione quidem) adultos a parentibus christianis natos, et inter fideles educatos, licet nullus adsit, qui de illorum baptismo testetur, ut exprimitur in *Cap. Venientes 3. de Presbyt. non bapt.*, ubi dicitur : *Et certe de illo, qui natus est de christianis parentibus, et inter christianos est fideliter conversatus, tam violenter praesumitur, quod fuerit baptizatus, ut praesumptio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probetur.* Recte tamen dicunt *Laym.*, *et Busemb.*, baptismum sub conditione esse conferendum adultis, etiam inter fideles nutritos, cum eae adsint conjecturae, ut praesumere faciant verisimiliter eos non fuisse baptizatos. Imo S. C. ut refert *Zachar.* pluries decrevit esse baptizandos sub conditione eos, pro quibus nullum baptismi recepti signum haberi potest, nec parentum Matrimonii.

Notandum 2. Circa infantes (si sint expositi, et scriptum sive habent, sive non baptismi recepti) debent baptizari sub conditione, quoties non constat de baptismo eorum, quia prudenter semper potest dubitari: ita *Nat. ab Alexandro, Petrocor. Conc. Ronc. Holzam. Tourn. Henno*, et alii *cum Lambert.*, qui ad hujus confirmationem producit *Conc. Mediolanen.*; et declarationes S. C., et etiam Rit. Rom. ubi dicitur : *Infantes expositi si de eorum baptismo non constat, sub conditione baptizentur.*

Notandum 3. Quod infantes ab ostetricibus baptizati, aut a laicis, tunc solum rebaptizandi sunt, cum probabilis de errore habetur suspicio, ut communiter *Suar. Laym. Bonac. Conc. Holz. Salm. Croix* etc., quidquid alii dicant: et ita declaravit. S. C. Secus vero, cum Parochus explorato laico, reperit illum sufficienter instructum, ut dicitur in Catechis. Rom., in eo casu tamen in Ecclesia suppleri debent caeremoniae, ut praecipitur in *Rit. Rom.* In casu autem, quo repetendus erit baptismus in adultis, non praemittenda confessio, sed tantum contritio.

(1) *Homo apost. Tract. XIV. Cap. II de Baptismo Punct. 11. §. 25. et seq.*

Notandum 4. Baptizatos ab Haereticis non esse rebaptizandos, nisi cum certum est, aut saltem prudenter dubitari potest in aliqua parte non servari requisita ab Ecclesia Catholica ad valorem Sacramenti, ut declaravit S. C. Quod praecipue accidit in baptizatis a Praedicantibus Lutheranis, et Calvinistis, ut advertunt *Tournely*, *Gobat. Dicast.*, quoniam aliqui ex illis utuntur aquis distillatis, alii solent in baptizando hunc morem servare, ut unus proferat formam, et alius applicet materiam, nonnulli infundunt aquam super vestes tantum, aliique communius deficiunt in intentione.

Notandum 5. Peccare Ministrum, si cum rationabile dubium de baptismi collatione habetur, non baptizat (intellige sub conditione). Contra cum testis unicus oculatus habetur de baptismi collatione, non potest repeti. Sat est conditionem mente apponere, modo non adsit scandalum in ea occultanda; sed semper tutius est eam exprimere: *Si non est baptizatus* etc. Et cum baptizatur sub conditione, non requiritur patrinus.

CAPUT V.

De Confirmationis definitione, institutione, et necessitate.

Q. Quid est Confirmatio?

R. Est Sacramentum, quo homo viator baptizatus per impositionem manuum, et orationem Episcopi, et per Chrismatis unctionem cum praescripta verborum forma Spiritum Sanctum recipit, ad firmam, et constantem Fidei confessionem.

Q. Num Confirmatio sit unum ex septem Sacramentis?

R. Maxime, est de fide, uti aperte patet ex Eugenio IV. in decreto de unione Armenor. §. *Secundum*, et ex Tridentino sess. 7. Canone 1. *Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum otiosam caeremoniam esse, et non potius verum, et proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam Catechesim quandam, qua adolescentiae proximi fidei suae rationem coram Ecclesia exponebant, anathema sit.*

Q. Quandonam Christus instituit Sacramentum Confirmationis?

R. Quod omnia Sacramenta sunt aliqualiter necessaria ad salutem, sed quaedam sunt, sine quibus non est salus: quaedam vero sunt quae cooperantur ad perfectionem salutis. Et hoc modo Confirmatio est de necessitate salutis, quamvis sine ea possit esse salus, dum tamen non praetermittatur ex contemptu sacramenti. Hoc Sacramentum fuit institutum a Christo in nocte Coenae Domini. Unde promanavit Consuetudo Sacrum Chrisma conficiendi in die Coenae Domini, quae semper observata fuit, et observatur in Ecclesia. Est communior, et probabilior sententia, et hanc sententiam expresse tradidit Fabianus Pontifex Epistola 2. Cap. 1. ad Orient., ibi: *In illa die Dominus Jesus, postquam coenavit cum Discipulis suis, lavit eorum pedes, sicut Sancti Apostoli praedecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, Chrisma conficere docuit.*

Q. Num sit necessarium ad salutem suscipere Sacramenta Confirmationis?

R. Respondit S. Thomas 3. part. q. 72. art. 1. ad 3. tempus, quo confirmatio instituta fuit non est fide definitum. Dicimus tamen *Sine confir-*

matione potest esse salus, dum tamen non praetermittatur ex contemptu Sacramenti, et ex culpabili negligentia (1).

CAPUT VI.

De materia, forma, et Ministro Confirmationis

Q. Quaenam est materia Sacramenti Confirmationis?

R. Duplex est Confirmationis perfecta, et adaequata materia. Prima est impositio manuum, secunda est unctio Chrismatis in fronte. Et quidem impositio manuum ex Scripturis probatur. Sic legimus Act. 8. 17. *tunc imponebant manus super illos; et accipiebant Spiritum Sanctum.* Et 19. 6., *Cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant.* Accedit Ecclesiae antiquissima, et perpetua Consuetudo, doctrina Patrum, qui manuum impositionem agnoscunt ut confirmationis materiam. Sic Cyprianus Epist. 73. Explicans citatum locum, art. 8. 17. sic scribit: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia Baptizantur per praepositos Ecclesiae offerantur ut per nostram orationem, ac manus impositionem Spiritum Sanctum accipiant.*

Q. Quaenam conditiones requiruntur in Chrismate confirmatorio?

R. Duae requiruntur, I. Ut balsamum fuerit admixtum oleo ex olivis expresso. II. Ut Chrisma sanctificatum fuerit Episcopali benedictione.

Q. Quisnam est Minister Sacramenti Confirmationis?

R. Minister ordinarius hujusce Sacramenti est solus Episcopus, et est de fide definitum in Concil. Trid. sess. 7. Can. 3. de confirmatione ibi: *Si quis dixerit sanctae Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.*

Q. Num Episcopus degradatus, excommunicatus etc. possit conferre Sacramentum Confirmationis?

(1) Circa necessitatem hujus Sacramenti alii dicunt, quod quilibet, ut confirmetur sub gravi curare tenetur, quia secus sibi magni damni causa esset, se privando robore ad tentationibus resistendum, quod hoc Sacramentum confert; ita *S. Bonaventura, Merbes, Tourn. Conc, Habert.* Sed hoc grave onus negant multo communius; *Sot. Navar. Suar. Layman. Fras. Wigandt. Castrop. Bonac. Anach. Salm. Croix* etc., quia de hoc gravi praecepto, sive naturali, sive positivo non constat. Idem sentit *Scotus*, qui loquendo de Extrema Unctione, et Confirmatione, dicit: *Neutrum est simpliciter necessarium, nec est praeceptum de isto vel illo recipiendo.* Idem sentit *S. Thomas*, qui dicit Confirmationem esse necessariam, non jam ad salutem, sed ad salutis perfectionem; alibi postea expresse affirmat sine hoc Sacramento ex vita discedere periculum esse, *non quia damnaretur* (nisi forte propter contemptum) *sed quia detrimentum salutis pateretur.* Et idem denique sentire videtur *Catech. Rom.* §. *17.* dicendo ibi quod Ecclesia *optat*, ut omnes baptizati hoc muniantur Sacramento: desiderium Ecclesiae utique non est praeceptum. Sed prima Sententia omnino est tenenda, utpote decisa a Benedicto XIV in Bulla *Etsi Pastoralis de Ritibus, et Dogmatibus Graecorum 1742.*, ubi (§. *III. num. IV.*) haec habentur: *Monendi sunt* (qui non sunt confirmati) *ab Ordinariis locorum eos gravis peccati reatu teneri si cum possunt ad Confirmationem accedere, illam renuunt, ac negligunt. S. Ligorius homo Apost. loc. cit. cap. III. de Confirmatione* §. *47.*

R. Maxime, valide scilicet, quia per degradationem, haeresim, excommunicationem etc. non amittit characterem Episcopalem, in quo datur potestas confirmandi. Ita communiter. Vide se lubet, Barbosa de offic., et potest. Episcopor. part. 2. Allegat. 30. num. 2. Tamen illicite confert, et peccat graviter, et incidit in poenas canonicas. Nam in praedicta hypothesi inhibetur ei, ut Sacramentum possit administrare.

Q. Num Sacerdos simplex possit administrare Sacramentum Confirmationis.

R. Maxime ex expressa, et speciali commissione Summi Pontificis, Cap. *Pervenit* I. dist. 95., ubi refertur S. Gregorium Papam hanc facultatem concessisse Presbyteris propter defectum Episcoporum. Praeterea alii Pontifices istam facultatem concesserunt variis Religiosis. Vide S. Greg. P. Ep. XXVI. ib. IV. ad Jan. et Benedictum XIV. Constit. incipiens. *Cum ad infrascriptum*, et Constit. incipiens *Demandatam* §. 14.

Q. Quot sunt effectus hujusce Sacramenti?

R. Tres sunt I. producit augumentum gratiae in suscipiente, modo ipse debitis dispositionibus illud suscipiat, Cap. *Spiritus Sanctus* de Consecr. dist. 5. Hinc S. Thomas 3. part., qu. 72. art. 7. in corpore ait: *quod in hoc Sacramento datur baptizato Spiritus Sanctus ad robur*. II. perficit gratiam Baptismalem, et corroborat, seu confirmat, addendo vires spirituales et gratiam propriam hujus Sacramenti, seu jus ad auxilia divina pro tuenda interius fide adversus omnes tentationes, et exterius adversus inimicos fidei. III. imprimit characterem spiritualem, et indelebilem in suscipientis Anima. Trid. sess. 7. de Sacramentis Canone 9. Confer D. Thom. 3. part. q. 72. art. 5. in corp.

Pro complemento Sacramenti Confirmationis adnotare juvat duplicem illam materiam, et formam, quam supra explicavimus in praxi religiose servandam esse. Nam sunt quidam Theologi qui solum manuum impositionem habent, ut essentialem materiam: alii solam Chrismatis unctionem; sunt etiam, qui solam orationem conjunctam impositioni manuum habent ut formam essentialem: alii docent verba *signo te*, *etc.* esse formam essentialem. Sed multi, et quidem graves Theologi (quos nos secuti sumus) utramque docent esse essentialem. Certum esse autem in collatione Sacramentorum tutiorem partem nos sequi debere, ideo diximus in praxi religiose utramque materiam, et formam servandam esse.

Adnotare juvat secundo Confirmationem non esse necessariam necessitate medii sed ex praecepto divino, et ecclesiastico tenentur fideles Confirmationem recipere. Vide S. Thomam 3. parte qu. 72. art. 3. Ibi in corpore docet: *per hoc sacramentum promovetur homo spiritualiter in aetatem perfectam. Multo autem magis de intentione Dei est, omnia ad perfectionem producere. Et ideo hoc Sacramentum debet omnibus exhiberi.* Certe Catechismus Romanus fideles in prima aetate ad Confirmationem excitat. Sic enim ait de Sacramento Confirmationis numero 18. *Minus tamen expedire hoc fieri antequam pueri rationis usum habuerint.* Quare si duodecimus annus expectandus non videatur; usque ad septimum certo hoc sacramentum differre maxime convenit (1).

(1) Dicunt multi Auctores, ut *Bonac. Escobar, Holzm. Salmant.* etc. omni cul-

DE EUCHARISTIA

IN DUAS PARTES DIVIDIMUS TRACTATIONEM HUJUS SACRAMENTI. IN PRIMA LOQUIMUR DE EUCHARISTIA, UT SACRAMENTUM EST. IN SECUNDA DE EADEM, UT EST SACRIFICIUM.

PARS I.

De Eucharistiae Sacramento

CAPUT I.

De variis Eucharistiae nominibus, ejusque definitione.

Q. Quid denotat verbum Eucharistia?

R. Eucharistia dicitur a verbo graeco, quod apud Latinos significat *bona gratia*, *sive gratiarum actio*, nam Christus gratias egit in ejus institutione, uti Paulus I. ad Corinth. 11. 24. *Et gratias agens fregit, et dixit etc.* Est etiam Eucharistia fons omnium gratiarum, et beneficiorum, quia praesignificat vitam aeternam, de qua scribit Apost. ad Romanos 6. 23. *Gratia autem Dei vita aeterna.*

Praeterea Eucharistia vocatur *Synaxis*, hoc est *collectio*, *congregatio*, *adunatio*, nam solemus convenire, et congregari in unum locum, ut participes simus mensae Coelestis. Quare Apostolus 1. ad Corinth. 11. 20 ait; *Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est Dominicam Coenam manducare.* Appellatur etiam *Viaticum*, nam hoc augustissimum Sacramentum in hac mortali vita nos reficit, sustentat, et corroborat, et cum morte properamus, viam nobis sternit, ac mutat ad aeternam gloriam.

pa vacare conferre Confirmationem infantibus ante septennium, dum jam hic erat mos antiquus, et ita etiam hodie a Graecis practicatur, et ut ait *Vivaldus* in Hispania confirmari solent biennes, et triennes. At hoc nunc dici nequit dum Benedictus XIV. in Constit. 129. *Eo quamvis* §. 6. edita an. 1754. (vide in *Bullar. ejusdem tom. 1.*) declarat nunc temporis non licere aliquem Confirmationis Sacramento munire, nisi usum rationis attingerit his verbis: *Nihilominus abrogato prorsus a Romana Ecclesia hujusmodi more consultissimis Pontificum Decretis cautum est, ut renatis fonte Baptismatis conferretur Sacramentum Confirmationis in ea solum aetate in qua Fideles intelligant tantum inter se differre Baptismum, et confirmationem, quantum distat Generatio ab Incremento.* Nihilominus idem Benedictus multis post annis cum esset Pontifex in suo Opere de *Synodo* dicit, quod etsi Catechismus asserat non expedire ut conferatur ante septennium, non tamen vetat, quin in aliquo casu conferatur pueris non natis septem annos. Et subjungit Auctor quod hoc perpendentes *Sylvius*, *Suar. Silv. Ronc. Juvenin. Gotti*, *et alii* affirmant licite posse etiam juxta praesentem Disciplinam Confirmationem conferre pueris ante septennium ex aliqua causa, ut puta si Episcopus per multum temporis manendum esset extra Dioecesim, aut si puer esset in periculo mortis, aut, alia de causa. Et de perpetuo amentibus sermonem habens, ait absolute posse illos Confirmationis Sacramento muniri S. *Ligorius homo Apost. loc. cit.* §. 49.

Q. Quid est Sacramentum Eucharistiae?

R. Est Sacramentum, in quo sub speciebus panis, et vini verum Christi corpus, et Sanguis continetur, ad spirituale Fidelium alimentum. Concil. Later. IV. Cap. *Firmiter* de Summa Trinitate, et Fide Catholica Vide Tridentinum sess. 13. Cap. 1. 2. 3. 4.

Q. In qua re ponenda est essentia Sacramenti Eucharistiae?

R. Respondeo proponendo doctrinam Concilii Tridentini sess. 13. Can. 4. *Si quis dixerit peracta consecratione in admirabili Eucharistiae Sacramento non esse corpus, et Sanguinem D. N. J. C., sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante, vel post, et in hostiis, seu particulis consecratis, quae post Communionem reservantur, vel supersunt, non remanere verum Corpus Domini, anathema sit.* Hinc nemo non videt discrimen, quod intercedit inter hoc augustissimum Sacramentum, et alia Sacramenta, nam illud consistit in re permanente, ista in actione transeunte; hoc est in applicatione formae ad materiam, ita ut non existant, nisi dum conferuntur, aut suscipiuntur, Berti, Juven., Gennett. Catechismus romanus de sacramento Eucharistiae num. 9. Sic scribit: Sed quantum hoc Sacramentum a reliquis omnibus differat, facile colligitur. Nam cetera Sacramenta materiae usu perficiuntur, dum scilicet alicui administrari ea contigit. Baptismus enim sacramenti naturam tunc adipiscitur cum reipsa homo aqua abluitur. At vero ad Eucharistiae perfectionem satis est ipsius materiae Consecratio, verum enim Sacramentum esse non desinit, quamvis in pyxide asservetur. Deinde in conficiendis aliis Sacramentis nulla fit materiae, atque elementi in aliam naturam mutatio; etenim Baptismi aqua, aut Chrismatis oleum cum illa Sacramenta administrantur, priorem aquae et olei naturam non amittunt: in Eucharistia vero quod panis et vinum ante Consecrationem, erat, confecta consecratione vere est corporis, et sanguinis Domini substantia.

CAPUT II.

De materia, et forma Eucharistiae Sacramenti

Q. Quaenam est materia Sacramenti Eucharistiae?

R. Materia hujusce Sacramenti est solus panis triticeus, et vinum de vite. Nam haec fuit designata, et adhibita a Christo in institutione hujus Sacramenti, ut habetur Matth. 26. 26.: *Accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, et ait: Accipite, et comedite, hoc est corpus meum: Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: et v. 29. Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illam cum illud bibam novum vobiscum in regno Patris mei.* Proxima est conversio panis, et vini in Corpus, et Sanguinem Christi.

Q. Quinam panis est necessaria Eucharistiae materia, ut valide consecretur?

R. Panis triticeus, et non alius: nam hic solus vocatur panis *simpliciter*. Confer. S. Thomam 3. part. quaest. 74. art. 1. 3. et 5.

Q. Num quilibet panis sive sit azymus, sive fermentatus, sit materia hujus Sacramenti?

R. Maxime est materia sufficiens ad ejus validitatem. Unde merito haec ait Eugenius IV. in decreto unionis: *Definimus in azymo, sive in fermentato pane triticeo, Christi Corpus veraciter confici.*

Q. Aqua debetne admisceri vino consecrando?

R. Maxime ex lege Ecclesiastica, ut patet ex Concilio Tridentino sess. 22. doctrina de Sacrificio Missae Cap. 7. *Monet deinde sancta Synodus, praeceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent:* tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia de latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur, et cum aquae in Apocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unice repraesentatur ibi. Et id quidem obligat sub gravi ratione finis et sacrae significationis.

Q. Quaenam est forma Consecrationis panis?

R. Sunt verba Christi: *HOC EST CORPUS MEUM*, Tertullianus lib. 4. contr. Marcion., et Joan. Damascen. in lib. 4. de Fide Orthodoxa Cap. 15. Nam patres docent Eucharistiam confici verbis Christi. Vide Chrysostomum Hom. 2. in Ep. ad Timotheum, Ambrosium, libro 4. de sacramentis capite 4, S. Thomam 3. part. qu. 78. art. I. Eugenium IV. in decreto unionis.

Q. Quae est forma verborum, per quam vinum valide consecratur?

R. Sunt verba: *HIC EST CALIX SANGUINIS MEI etc.* Hic tamen advertendum, quod forma consecrationis Panis (ex sententia plurium Theologorum) essentialia sunt solum illa verba: *hoc est corpus meum*, et verba essentialia consecrationis vini sunt verba illa: *hic est calix sanguinis mei*; tamen quisque sub gravis peccati reatu tenetur recitare integram formam, quae in Canone legitur.

CAPUT III.

De Ministro Eucharistiae Sacramenti

Q. Quis est Minister Eucharistiae?

R. Soli Sacerdotes sunt Ministri conficiendae Eucharistiae, et est de fide: ita enim definivit Concil. Later. VI. Cap. *Firmiter* his verbis: *Hoc itaque Sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus:* patet etiam ex Tridentino sess. 22. Cap. 1., can. 2. *Si quis dixerit illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerent Corpus, et Sanguinem suum, anathema sit. Hinc S. Isidorus relatus in Can. Perlectis dist. 25. inquit: Ad Presbyterum pertinet, Sacramentum Corporis, et Sanguinis Domini in altari Dei conficere Vide S. Thomam 3. part. q. 82. art. 1. in corpore.*

Q. An Diaconus sit minister dispensator Eucharistiae?

R. Cum S. Thoma 3. parte qu. 72. art. 8.: ad primum *quod diaconus quasi propinquus ordini sacerdotali, aliquid participat de ejus officio, ut scilicet dispenset sanguinem non autem corpus, nisi in necessitate, jubente Episcopo vel presbytero.* Diaconi tamen sunt Ministri extraordi-

narii Eucharistiae, hoc est, possunt illam distribuere urgente necessitate *jussu Episcopi vel presbyteri*. Hinc Concilium IV. Carthaginiense can. 38., ait: *Diaconus, praesente presbytero Eucharistiam Corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget. Praeterea sic loquitur Concilium Aquisgranense cap. 7. Sicut in Sacerdote consecratio, ita in Ministro dispensatio Sacramenti est: ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat.* Si tamen Diaconi absque delegatione id facere auderent, praeter peccatum, incurrerent irregularitatem, Cap. *Si quis* 1. *de Clerico non ordinato ministrante.*

Excipe casum gravis necessitatis, in quo absente Episcopo, vel Presbytero, diaconus licite Eucharistiam miuistrat sine delegatione.

Q. Num sit necessarius status gratiae in administranda Eucharistia?

R. Maxime, ita ut qui dispensat Eucharistiam in statu peccati mortalis, peccat graviter. Hinc ait Angelicus in 4. sent. dist. 23. art. 3. qu. 1. ad 2. *Ad reverentiam ipsius in dispensante hoc Sacramentum, non solum exigitur sanctificatio morum, sed etiam Sdcramentalis sanctificatio. Unde et manus Sacerdotis unctione sanctificatur.*

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE (1).

Quoad *Eucharistiae administrationem* notandum: denegandam esse Communionem publicis peccatoribus, nisi constet de eorum publica poenitentia, ut dictum est *Tract. XIV. num. 5.* Hic tamen juvat adnotare quae deliberavimus ex Const. *incipit* Benedicti XIV. ad Episcopos Galliae; quae Epist. *Ex omnibus edita 16. Octobris* 1758., ubi praebet normam quando denegandum sit Viaticum Refractariis Constitutioni *Unigenitus*. Ibi enim deciditur ut Communio deneganda sit peccatoribus publicis, et notoriis; at ut talis habeantur requiritur (si crimen in sola externa actione consistit, cujusmodi est notorietas usurarii, aut concubinarii), ut vel per sententiam Judicis rei declarati sint, vel in Judicio crimen sint confessi, vel aliquod facinus evidenter commisisse noscantur, et in eo facto moraliter perseverent; et quod vulgo cognitum est, non adhuc cessavit. Ratio enim horum est, quia haec moralem faciunt certitudinem de illorum notorietate criminis. Quod si crimen ab interna animi dispositione pendet (prout esset haeresis etc,) aliter procedendum; nam tunc tales non habendi sunt, si crimen innititur conjecturis, praesumptionibus, incertisque vocibus; statuit, ut si hi in extremo fuerint vitae constituti, non erit eis denegandum Viaticum, quoties in Paschate non fuerit eis denegata Communio, ubi vero ita validae adversus aegrotos praesumptiones, et iudicia gravia, et urgentia militant,

(1) *Homo apost. Tract. XV. de Euch. Cap. 2. §. 15. Cap. 3. §. 20. 21. 46., et 57.*

vult, ut aegrotus semotim eum lenitate admoneatur, atque obsecretur, ut resipiscat, demonstreturque ei quod quamvis detur ei Viaticum, hoc fiat solummodo ut obtemperetur Ecclesiae, quae ad avertenda scandala publica, et ad ipsius aegroti praecavendam infamiam, cum a Sacra mensa non repellit, licet peccatorem coram Deo eum reputet non tamen in proprio Tribunali, ut publicum atque notorium peccatorem agnoscit.

Quoad *perceptionem Eucharistiae*, advertendum quod quando infirmus jugi vomitu laboraret, non potest communicare, si saltem sex horas ab illo liber non sit, ut ait *Busemb.*, et in dubio melius dicit *Croix* adversus alios non esse praebendam Communionem; nam potius Sacramenti reverentiae quam infirmi utilitati prospiciendum est. Quoad praxim autem, si vomitus provenit ex cibo cum infirmus illum sumit debet experiri dando ei non consecratam particulam, et si eam retinet tunc potest dari consecrata. Et idem faciendum (ut dicunt Salm.) in casu delirii ut observetur utrum infirmus possit cum decentia suscipere Sacramentum.

Si autem infirmus vexetur a jugi tussi, qua cogatur saepe flemmas e pectore expuere, hic bene potest communicare, quia hoc non inducit periculum projiciendi particulam, nam alius est vehiculus (nempe guttur) quo trajicitur cibus, alius est canalis (nempe aspera arteria) unde ejiciuntur flemmae et suspiria. Secus autem, si tussis ne permitteret quidem particulam trajicere.

Quoad *corporis dispositionem* videamus nunc in quibus casibus possit suscipi Eucharistia a non jejuno I. Cum Communio datur per Viaticum in periculo mortis. Dictum est *periculo*, quia ad recipiendum Viaticum non est necesse nec laudabile est expectare tempus quando nulla amplius spes vitae subest, sed sufficit, ut adsit periculum probabile mortis. Et tunc non dubitatur a DD. quin possit pluries accipi Viaticum, etiam durante eadem infirmitate, dum hoc Sacramentum non solum sumi debet ob praecepti satisfactionem, sed etiam ad robur adversus tentationes, quae in morte sunt validiores, et periculosiores. Et hoc non tantum si nuvum superveniat periculum, sed etiam si idem perdurat ita communiter *Sot. Suar. Tolet. Laym. Silvest*, etc. cum *Benedicto XIV*. qui Episcopos hortatur, ut Parochis insinuent, quod ipsi Viaticum in eodem morbo ministrare debent usque ad duas aut tres vices.

Quod dubitatur, est 1. quantum intercedere debeat temporis inter unam et aliam Communionem; communius *Silvest. Concina, Tourn., Busemb.*, *Salmant.*, dicunt octo dies. Alii sex ut *Armil. Filliuc. Diana Possev.* etc. et non improbabiliter *Laym. Escob. Roncag et Hurtadus* fidenter dicunt Viaticum posse etiam sequenti die replicari cum infirmus solitus erat saepe communicare, et cum imminet morale mortis periculum; imo *Castropal. Armil. Tambur. et Dicast.* admittunt universe posse replicari quolibet die

Quaeritur 2. An qui paucis ante diebus ex devotione communicaverit superveniente mortis periculo teneatur sumere Viaticum? Alii cum sententia communiori id negant, etiamsi ante octo dies communicaverit, ita *Layman, Suar. Concina, Roncag. Bon.*, etc. quia ut dicunt, jam ille per eam Communionem se ad mortem praeparavit, quare jam satisfecit fini praecepti. Haec sententia est satis probabilis, saltem ut dicunt *Suar. et Lugo* si pericu-

lum mortis naturaliter accidat quia tunc tempore Communionis sumptae jam coepit moraliter imminere periculum. Sed probabilius affirmant *Vasq. Castrop. Conc. Tourn. Habert. Diana Salm.* etc. quia hoc praeceptum quod divinum est precise obligat cum actu urget mortis periculum, et sicut non potest debito satisfieri antequam illud contrahatur, ita nec adimpleri praeceptum, antequam obligare coeperit. Nec valet dicere, quod per illam Communionem jam praecepti fini satisfactum sit, quia si hoc sufficeret etiam ad implendum praeceptum Paschale, ut quis communicaret die praecedente Dominicam palmarum, sed hoc nequit dici.

Quaeritur 3. an copula conjugalis a Communione impediat? Quidquid aliqui dicant, communiter DD. tradunt non excusari a veniali propter indecentiam, qui ad Eucharistiam accedit eadem die, qua copulam habuit causa voluptatis, ita *S. Thomas 3. q. 8. a. 7* ex D. Gregorio *in c. Vir 7. caus. 3. q 4.*, qui ait: ***Cum vero non amor ob procrandas soboles, seb voluptas dominatur in opere tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc Sacramentum.*** Recte vero dicunt *Sanch., Antoine., Salmant.* cum aliis, quod a praedicta culpa excusat quaevis causa honesta, puta solemnitas, sive indulgentia eadem die occurrens, evitatio scandali aut notae, specialis devotio q. Si autem copula fuerit absque culpa, v. g. ad prolem gignendam, tunc quamvis sit congruum ad aliam diem Communionem differre, nulla tamen est obligatio ab illa abstinere, quia procreatio sobolis cum sit actus omnino honestus, satis reparat indecentiam, ut communiter dicunt S. *Thomas loco cit., Lugo, Sanch., Conc. Petrocor, Salm* etc. ex D. Gregorio supra relato. Nec obstat textus *in c. Sciatis, 33 q. 4.*, ubi D. Hieronymus docet abstinendum, nam respondet Angelicus *in 4. dist. 32 q. 1. a. 1 ad 2* ibi sermonem fieri tantum de Altaris Ministris conjugatis, quales sunt Graeci. Item communiter docetur de conjuge reddente debitum, nempe quod iste tantum causa consilii abstinere potest a Communione, sed non tenetur: ita *S. Thom. S. Bon., S. Anton, Albert. M. Dian., Charthus, Sotus, Palud., Suar.* etc. Et sic pariter docuit S. Franciscus Salesius (*Introd. ad vitam dev. p. 2. c. 20.* sic. dicens: ***Deo displicebat in veteri lege, ut creditores quod sibi debebatur diebus festivis exigerent, sed nunquam prohibuit quominus debitores debitum suum redderent. Indecens est debiti matrimonialis solutionem die Communionis adurgere, sed inconveniens non est, imma meritorium est reddere. Hinc est quod ut reddat hoc debitum, non debet quis Communione privari, si eam exposcit. Certum est quod in primitiva Ecclesia fideles qualibet die communicabunt, licet essent matrimonia ligati, et benedictione filiorum generationis donati essent.***

PARS II.

De Eucharistia uti Sacrificio.

CAPUT I.

De nomine, et definitione Sacrificii Missae.

Q. Quid significat Sacrificium ?

R. Sacrificium dupliciter considerari potest, late, et stricte. *Late*, seu improprie sumptum, est quodlibet opus bonum, in Dei honorem, et cultum puta eleemosyna, jejunium, preces, actus fidei, spei, et caritatis, et omnia, quae referri possunt in honorem Dei. Hinc Psalm. 49. 23. *Sacrificium laudis honorificabit me, Psalm.* 50. 19. *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus, cor contritum, et humiliatum Deus non despicies. Stricte* sumptum, est peculiaris actus virtutis religionis, quo speciali quodam modo protestamur summam Dei excellentiam, supremumque ejus dominium, et nostram subjectionem, et definitur: *oblatio externa rei sensibilis a legitimo ministro facta Deo, ad agnoscendam supremam ipsius majestatem, et nostram infirmitatem ritu mystico peracta*, et de sacrificio posteriori modo accepto hic est sermo.

Q. Quotuplex est Sacrificium Missae ?

R. Sacrificium Eucharistiae simul est *Latreuticum, Eucharisticum, Impetratorium, et Propitiatorium, Latreuticum* sic nuncupatum, quatenus per se offertur in Dei cultum et honorem, tanquam supremum Dominum, et finem ultimum omnium rerum creatarum. *Eucharisticum*, quatenus offertur Deo in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis. *Impetratorium*, quatenus offertur Deo pro beneficiis impetrandis, seu obtinendis. *Propitiatorium* quatenus reddit nobis placatum Deum, et propitium. Omnes enim Sacrificiorum Veteris Legis differentias unica Corporis Christi oblatio tum in Crucis, tum in Missae Sacrificio continet, ac perfectissime implet.

Q. Missa estne verum Sacrificium ?

Ante responsionem nota. Missa dicitur a verbo *Mitto*, quia in illa preces, supplicationes, vota Ecclesiae diriguntur cum oblatione corporis et sanguinis Christi ad Deum, tum quia peracto Sacrificio mittebatur, sive dimittebatur populus solemni missione. Ad rem S. Gregor. lib. 4. Dialogor. cap. 58., ait: » *Dicitur Missa quasi transmissio, eo quod populus fidelis per ministerium Sacerdotis, qui fungitur vice mediatoris inter Deum, et homines, preces, et supplicationes, et vota transmittat Altissimo, ipsum vero Sacrificium, idest hostia, Missa vocatur, quasi transmissa.* Hoc notato:

R. Missa est verum Sacrificium, est de fide definitum in Concilio Tridentino sess. 22. de Sacrificio Missae Can. 1.: *Si quis dixerit in Missa non offerri Deo verum, et proprium Sacrificium, aut quod offerri non sit aliud quam nobis Christum ad manducandun dari, anathema sit.* Et in hoc Sacrificio continetur Christus ipse, et incruente immolatur, cit. sess. can. 2.

Q. Num sit necessaria ad essentiam Eucharistiae consecratio utriusque speciei?

R. Requiri utramque. Nam Tridentinum sess. 22. doctrina de Sacrificio Missae Cap. I. sic docet: *Idem igitur Deus, et Dominus noster, etsi semel se ipsum in ara Crucis, morte intercedente Deo Patri oblaturus erat, ut aeternam illic redemptionem operaretur, quia tamen per mortem Sacerdotium ejus extinguendum non erat in coena novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectae sponsae suae Ecclesiae visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud, semel in Cruce peragendum repraesentaretur ejusdem memoria in finem usque saeculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quae a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotum secundum ordinem Melchisedech se in aeternum constitutum declarans, corpus, et sanguinem suum sub speciebus panis, et vini Deo Patri obtulit, ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, et eisdem, eorumque in Sacerdotia successoribus, ut offerent praecepit, per haec verba: Hoc facite in meam commemorationem, uti semper Catholica Ecclesia intellexit, et docuit.* Legatur Benedictus XIV. in sect. 11. de Sacrificio Missae Cap. 3.

CAPUT II.

De Ministro Sacrificii Missae, et de dispositionibus ad illud requisitis

Q. Quinam est Minister Sacrificii Missae?

R. Catholica veritas est, solos Sacerdotes esse Ministros Eucharistiae consecrandae, ut definivit Concil. Trid. sess. 7. can. 10. his verbis » *Si quis dixerit, Christianos amnes in verba, et omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit: de Sacrif. Missae Can. 2. Si quis dixerit, illis verbis hoc facite in meam cammemorationem, Christum non instituisse Apostolos, Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus, et Sanguinem suum, anathema sit,* idem docent Concilium Nicoenum I., Concil Lateranen. IV., et omnes Patres.

Q. An scelesti Sacerdotes, degradati excommunicati valide consecrent?

R. Maxime, quia potestas consecrandi pertinet ad characterem Ordinis Sacerdotalis, et character indelebilis est, ideoque potestas consecrandi non amittitur per culpam, vide S. Thomam 3. parte qu. 82. art. 8.

Q. Licetne Communionem petere ob haereticis, excommunicatis, schismaticis?

R. Respondet S. Thomas. ibi art. 9. in corpore: *Sacerdotes si sint haeretici, vel schismatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quamvis habeant potestatem consecrandi Eucharistiam, non tamen ea recte utuntur, sed peccant utentes. Quicumque autem communicat alicui in peccato, ipse particeps peccati efficitur. Unde et in secunda Canan. Joann. dicitur, quod qui dixerit ei ave (scilicet haeretico) cammunicat operibus illius malignis. Et ideo non licet a praedictis Communionem accipere, aut eorum Missam audire. Differt tamen inter praedictas sectas. Nam*

haeretici, et schismatici, et excommunicati, sunt per sententiam Ecclesiae, executione consecrandi privati: et ideo peccat quicumque eorum missam audit, vel ab eis accipit Sacramenta. Sed non omnes peccatores sunt per sententiam Ecclesiae executione hujus potestatis privati, et sic quamvis sint suspensi quantum ad se, ex sententia Ecclesiae, et ideo usque ad sententiam Ecclesiae licet ab eis communionem accipere, et eorum missam audire.

Q. Quomodo se praeparare debent Sacerdotes ad celebrandum sacrum Missae Sacrificium ?

R. Audiatur S. Chrysostomus lib 6. Cap. 3. de Sacerdotio. *Quantam vero ab eo integritatem exigemus? Quantam Religionem? Considera, quales manus haec administrantes esse oporteat, qualem linguam, quae verba illa effundat. Petrus Blesensis de vita*, et morbus Clericor. ait: *Verum Prophetae est:* mundamini qui fertis vasa Domini: *Quanto mundiores esse oportet, qui in manibus, et in corpore portant Christum.* Lege auctorem Ecclesiasticae Hierarchiae Cap. 5., S. Anton. part. tit. 13. §. 98.

Q. Sacrificium Eucharisticum remittitne immediate sicut Baptismus, et Poenitentia, peccata mortalia ?

R. *Immediate* non remittit, sed tantum *mediate*, hoc est in quantum impetrat media quibus peccatum remittitur, contritionem nimirum, et Sacramenti Poenitentiae receptionem. Nam sensus Tridentini hic est, cum haec docet, sess. 22. cap. 2. sic ait *Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam, et donum poenitentiae concedens, crimina, et peccata etiam ingentia, dimittit, una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in Cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Cujus quidem oblationis cruentae, in quam fructus per hanc uberrime percipiuntur, tantum obest, ut illi per hanc quovis modo derogetur. Quam non solum pro fidelium vivorum peccatis, poenis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus, sed et pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis, rite juxta Apostolorum traditionem offeretur.*

Q. Qui sunt effectus Eucharistiae, ut est Sacramentum ?

R. Tridentinum sess. 13. cap. 2. explicat hujus Sacramenti effectus. *Ergo Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo divinitas divini sui erga homines amoris veluti effundit, memoriam faciens mirabilium suorum, et in illius sumptione colere nos sui memoriam praecipit, suamque annuntiare mortem donec ipse ad judicandum mundum veniat. Sumi autem voluit Sacramentum hoc tamquam spiritualem Animarum cibum, quo alantur, confortentur viventes illius vita, qui dixit: Qui manducat me, et ipse vivet propter me, et tamquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus praeservemur. Pignus praeterea id esse voluit futurae nostrae gloriae, et perpetuae felicitatis, adeoque symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos, tamquam membra arctissima fidei, spei, et charitatis connexione adstrictos esse voluit, ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.*

Ex hac doctrina Tridentini colligimus, quod per Sacramentum Eucharistiae producitur gratia sanctificans, et quidem secunda gratia, seu aug-

mentum gratiae sanctificantis quae inveniri debet in illo, qui Eucharistiam recipit, et producitur gratia propria, et peculiaris hujus Sacramenti, hoc est jus ad auxilia divina, quibus obtineatur finis quem Christus habuit in hujus Sacramenti institutione, et bona consequamur ab ipso Tridentino descripta.

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE MISSARUM STIPENDIO (1).

Notandum quod si quis recipit eleemosynam pro Missa, non potest eam dare aliis celebrandam, retenta sibi stipendii parte. Hoc posito cum Decreto S. C. Concilii approbato ab Urbano VIII., et confirmato ab Innoc. XII. (vide n. 88. Decret. III.) deinde damnata fuit ab Alexand. VII. haec prop. 9., quae dicebat: *Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missae celebrandae traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Et hoc dicebant hi auctores falso supponentes Decretum Urbani non fuisse acceptatum. Novissime autem Benedictus XIV. 30. Junii 1741. in sua Bulla *Quanta cura* imposuit suspensionem ipso facto reservatam Pontifici in Clericos, et excommunicationem papalem in Laicos qui hoc agerent.

Cuinam autem facienda sit restitutio partis stipendii retenti, *Croix Pasqual*, putant posse fieri tam ipsi offerenti, quam celebranti. Sed probabilius dicunt *Sporer*, *Holzm*, *et Tourn.*, quod fieri debet ipsi celebranti, quia cum transfertur ad ipsum onus celebrandi, transfertur etiam jus ad integrum stipendium juxta voluntatem offerentis.

Igitur cum recipitur eleemosyna pro Missa debet illa integre exhiberi celebranti; sed excipitur primo si illud stipendium majus daretur alicui, non solum ratione Sacrificii, sed etiam intuitu personae, conjunctionis, gratitudinis, aut paupertatis, et hujusmodi. Et non est necesse, ut offerens eleemosynam hoc exprimat, sed sufficit, ut ex circumstantiis hoc moraliter constet, ut communiter dicunt *Passer. Mendo, Ronc. Dicast. Viva,* et alii.

Excipiuntur Capellani, Beneficiati, qui possunt aliis celebrationem Missarum Beneficii committere, tradito eis consueto stipendio. Ita communiter DD., et patet ex approbatione ejusdem Innoc. XII. in cit. Bull. *Nuper ibid.* v. *Excipitur III.* Et hoc idem licet Capellano amovibili, ut dicunt *Lugo*, *Ronc. Holzm.* etc. et ita declaravit S. C. Conc. vide n. 88. *Decret. IV.* Idem dicunt *Viva*, *Croix*, *Gob.* etc. de Sacerdote, cui commissa est celebratio Missae perpetuae. Idem quoque dicunt *Ronc.*, *Passer.*, *Tamb.*, *Ric.*, et alii de Sacerdote, qui celebraturus pro aliquo pingui legato, quod ei relictum est cum onere celebrandi Missas pro tota vita ejus. Ratio est quia omnia Decreta huic adversantia loquuntur tantum de Missis manualibus.

(1) *Homo apost. Tract. XV. Cap. IV. de Sacrificio Missae §. 65. et seq.*

Peccat igitur Capellanus, qui non celebrat omnes Missas praescriptas a fundatore, aut si non celebrat in Ecclesia, aut Altari, aut hora destinata, ut communiter, *Lugo, Azor.*, *Navarr.*, *Salm.* et peccat lethaliter (ut dicunt), si in hoc saepe, et sine caussa, aut, sine dispensatione delinquit. Dictum est primo *saepe* quia non peccabit graviter, si hoc raro fiet, v. g. semel, aut bis in mense, et tanto minus, si permutabit tantum Altare. Dictum est 2. *sine causa,* quia potest adesse causa, quae omnino excuset, ut si Ecclesia restauretur, aut si altare sit execratum. Dictum est. 3. *sine dispensatione,* quia Episcopus bene potest dispensare, ut alibi celebretur causa studii, infirmitatis, negotii, aut magnae molestiae, ipsam Ecclesiam adeundi, aut causa utilitatis ipsius Ecclesiae, aut simili rationabili causa, ut dicunt communiter *Castrop., Conc., Barbos; Ronc., Passer., Henriq., Busemb., Croix, Salm., Tamb., Mazzot.* etc. Ratio est quia tali dispensatione omittitur fundatoris voluntas tantum in accidentalibus, et compensatur cum majori bono, cujus causa dispensatio intercedit, tanto magis quod Tridentinum *Sess. 25. c. 4.* concedit Episcopis in certis casibus particularibus ultimas voluntates commutare posse: vide *Tom. III. Tract. XX, n. 60.* Nihilominus recte advertunt *Croix., et Pasqual.* non posse Episcopum dispensare, si testator in designanda Ecclesia, et hora rationem specialem habuisset ad populi commoditatem.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE.

CAPUT I.

De notione, et natura Sacramenti Poenitentiae

Quantum ad nominis etymologiam, Poenitentia dicta est a *poena*, ita ut sit *idem poenitere ac poenam tenere*, ita S. Isidorus lib. 6. Etymologiar. Cap. ult. Doctrina de sacrificio missae Cap. 2. sic ait:

Poenitentia dupliciter accipi potest, nempe, et ut est *Virtus*, et ut est *Sacramentum.* Primo modo accepta, est virtus moralis, supernaturalis, qua dolemus de peccatis commissis, quatenus sunt offensa Dei, ex supernaturali motivo, cum proposito non peccandi de cetero et voluntatem habemus satisfaciendi: secundo modo, est Sacramentum novae Legis quo homo lapsus post Baptisma vere poenitens confessus et ad satisfaciendum dispositus a Sacerdote legitimo Ministro, certa verborum forma a peccatis absolvitur.

Q. In quo conveniunt Poenitentia, uti Sacramentum, et Poenitentia, uti virtus, et in quo distinguuntur?

R. Quidquid proprium est virtutis, est etiam Sacramenti, distinguitur tamen virtus a Sacramento. 1. virtus tota posita est in actibus poenitentis, Sacramentum praecipue in absolutione Sacerdotis. 2. Virtus baptizandis irretitis peccato personali, et baptizatis est communis, Sacramentum relapsorum post baptismum proprium est. 3. Virtus *fuit universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent quovis tempore ad gratiam, et justitiam assequendam necessaria,* ut docet Tridentinum sess. 14. Cap. I. Sacramentum proprium est Legis Evangelicae, et Christianorum.

Q. Num Sacramentum Poenitentiae sit necessarium necessitate medii?

R. Uti virtus necessaria est necessitate medii in re, seu in se, uti fides, gratia sanctificans: uti Sacramentum in re, vel in voto est necessarium necessitate medii, non absolute sicut Baptismus, sed ex hypothesi, quod homo baptizatus in mortalem peccatum lapsus sit. Etenim hoc Sacramentum institutum est per modum medicinae, ac proinde lapsis, sive vulneratis peccati jaculo post Baptismum est tantum necessarium, quod constat tum ex Joan. 20. 23. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*, tum ex Trident. Sess. 14. Cap. 2. *Est autem hoc Sacramentum Poenitentiae lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.* Vide S. Thom. q. 84. art. 56.

Ex quibus clare colligitur, quod, ut quis post peccatum mortale commissum acquirat salutem, debet vel recipere hoc Sacramentum *in re*, vel si non potest illud in re recipere, saltem illud debet optare, scilicet *in voto* et contritione exornari. Unde Sacramentum Poenitentiae rectissime appellatur a Sanctis Patribus *secunda post naufragium tabula, naufragis praeparata*, sicut habetur in Cap. *Secunda post naufragium tabula* de poenit. dist. 1.

Q. In quibus actibus habetur virtualiter Sacramentum Poenitentiae, ita ut unus ex illis sufficiat, ut quis possit salutem acquirere in casu, quo Poenitentiae Sacramentum suscipere non potest?

R. In tribus, et I. In actu contritionis perfectae, qui proinde justificat extra Sacramentum, ut ex illo *Trident. sess. cit. Cap.* 4. *Etsi contritionem hanc aliquando caritate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi conditioni, sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.* Nam hic actus procedit ex amore Dei perfecto, et est votum saltem implicitum servandi omnia praecepta graviter obligantia, inter quae est praeceptum Divinum confitendi mortalia post Baptismum commissa, ideoque in eo includitur, ac continetur Sacramentum Poenitentiae in voto.

II. In actu caritatis perfectae, quo diligitur Deus super omnia; quippe etiam justificat extra Sacramentum. Nam *Caritas operit multitudinem peccatorum*, 1. Pet. 4. 8. Nam caritas etiam per se ipsam est votum, saltem implicitum servandi omnia praecepta, adeoque etiam praeceptum Confessionis, ita S. Thomas, Bellarminus, aliique.

III. In Martyrio, quod remittit omnem culpam et poenam, uti tenent Doctores communiter. Hinc legimus Cap. *Cum Marthae* de celebrat. Missarum, *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* Putant tamen D. Thomas, S. Bonaventura, aliique, id convenire martyrio ex actu caritatis adjuncto, quod probant ex illo 1. ad Corinth. 13. 3. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

Q. Quandonam Sacramentum Poenitentiae institutum fuit a Christo Domino?

R. Tunc praecipue institutum fuit cum Tridentino Sess. 14. Cap. I. *Dominus etiam dixit: Nisi poenitentiam egeritis omnes simul peribitis. Et princeps Apostolorum Petrus peccatoribus Baptismo initiandis poenitentiam commendans, dicebat: Poenitentiam agite, et baptizetur unusquis-*

que vestrum. Porro nec ante adventum Christi Poenitentia erat Sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam ante Baptismum. Dominus autem sacramentum Poenitentiae tunc praecipue instituit, cum a mortuis excitatus, insufflavit in discipulos suos, dicens, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, et quorum retinueritis retenta sunt. Quo tam insigni facto, et verbis tam perspicuis, potestatem remittendi, et retinendi peccata, ad reconciliandos fideles, post Baptismum lapsos, Apostolis, et eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit. Et Novatianos remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia Catholica tamquam haereticos explosit, atque condemnavit. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta Synodus probans, et recipiens damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem praedicandi verbum Dei, et Christi Evangelium annuntiandi, contra hujusmodi Sacramenti institutionem falso detorquent.

CAPUT II.

De Sacramenti Poenitentiae materia

Q. Quotuplex est materia hujusce Sacramenti?

R. Duplex est, scilicet *remota*, et *proxima*. Remota sunt peccata post Baptismum commissa, quae triplex est, *necessaria*, *et sufficiens*, uti sunt peccata mortalia post Baptismum commissa, et nondum rite confessa: *sufficiens et non necessaria*, ut sunt peccata venialia post Baptismum commissa, vel peccata mortalia alias rite confessa. Et *necessaria*, *non sufficiens*, ut sunt peccata mortalia dubio facti seu commissionis, non dubio gravitatis, quia tunc habetur materia saltem sufficiens.

Proxima sunt actus Poenitentis, scilicet *Cordis contritio*, *Oris confessio*, *et Satisfactio* quae materiales partes dicuntur a Tridentino sess. 14. Can. 4.: » *Si quis negaverit, ad integram, et perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in poenitente quasi materiam Sacramenti poenitentiae, videlicet Contritionem, Confessionem, et Satisfactionem, quae tres Poenitentiae partes dicuntur, anathema sit.* Quod autem actus dicantur quasi materia, non inde sequitur non esse veram materiam, eamque proximam Sacramenti Poenitentiae, sed dicitur quasi materia, quia non est instar illius materiae, quae extrinsecus adhibetur, ut aqua in Baptismo, oleum in Confirmatione.

CAPUT III.

De materia remota Sacramenti Poenitentiae

Q. An peccatum originale, et peccata actualia ante Baptismum commissa sunt materia apta hujusce Sacramenti?

R. Minime, quia peccatum originale, sicut et peccata actualia ante Baptismum commissa tolluntur per Baptismum, cum sit prima tabula post nau-

fragium, peccata vero post Baptismum commissa tolluntur per Poenitentiam, cum sit secunda tabula post naufragium. Utriusque autem rei ea ratio est, quia Poenitentiae Sacramentum administratur ad modum Judicii, quisque autem ante Baptismum non est Ecclesiae subditus, sed tantum post Baptismum.

Q. An peccata, quae in receptione Baptismi committuntur sint materia Poenitentiae?

R. Juxta aliquos DD. est materia Poenitentiae sola fictio, seu indigna Baptismi susceptio, uti habetur ex D. Thoma part. 3. q. 69. art. 10. ad 2. « Dicendum quod fictio non remittitur per Baptismum, sed per Poenitentiam subsequentem, qua remota (*scilicet fictione*) Baptismus, aufert culpam, et reatum omnium peccatorum praecedentium Baptismum, et etiam simul existentiam cum Baptismo » Alii vero asserunt, non solum fictionem, quae est indigna susceptio Baptismi, sed etiam alia peccata tunc commissa pertinere ad Poenitentiae Sacramentum; nam eadem ratio militat de illis peccatis existentibus in illo instanti terminativo susceptionis Baptismi, ac de fictione, quae est indigna Baptismi susceptio; quia sunt hominis jam existentis intra Ecclesiam. Ita Sotus, Salmantic., aliique.

Q. An peccata venialia sint materia Confessionis?

R. Sunt materia sufficiens, sed non necessaria uti patet ex Trident. sess. cit. cap. 5. « Venialia. . . . . quanquam recte, et utiliter citraque omnem praesumptionem in confessione dicuntur, quod piorum hominum usu demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. » *Quod etiam patet ex eodem Tridentino Can. 7. cit. sess.*: « Si quis dixerit non licere confiteri peccata venialia, anathema sit. Hinc venialia sunt materia sufficiens, et non necessaria, tamen sine culpa taceri possunt, sed ea licet confiteri ex can. 7. cit. sess.

Q. Num peccata semel dimissa possint esse materiae novae Confessionis.

R. Maxime, quia circa hujusmodi peccata adhuc versari potest materia proxima, scilicet actus poenitentis. Praeterea sicut eadem aqua, quae est materia remota Baptismi potest adhiberi in administratione plurium Baptismatum, ita materia remota Poenitentiae potest adhiberi ad novam confessionem. Cajet. Bonac. aliique.

Q. An sit necessarium, ut poenitens in Confessione exprimat, quod peccata sint alias rite confessa, dato quod velit ea denuo confiteri?

R. Per se loquendo non est necessarium, sed utile, quia peccatum idem est specie, ac numero, prout fuit ab eo commissum, sive quis confessus fuerit, sive non, neque tempus, quo peccatum remissum est, addit circumstantiam specie distinctam. Ita Lugo, aliique.

Dixi *per se loquendo*, quia dantur casus in quibus hoc est manifestandum, et I. Est quando peccato jam absoluto erat adnexa reservatio, censura, vel alia obligatio quod cum rite, et recte fuerit absolutum, si poenitens vellet illud iterum clavibus Ecclesiae subjicere, teneretur manifestare Confessario illud jam fuisse rite absolutum, alioquin Confessarius carens facultate in reservatis, non posset impertiri absolutionem. II. Quando ratione circumstantiarum temporis peccatum specie mutatur, ut si quis est Sacerdos, vel uxoratus, et vult denuo confiteri peccatum venereum rite confes-

sum, quod fuit commissum tempore, quo non erat in Sacris constitutus, vel uxoratus quod requiritur, ut Confessarius rectum judicium efformet. Tamen advertendum, quod in praxi tutius est nova peccata ab antiquis jam rite confessis separare, nam major poenitentia debetur peccato mortali nondum confesso, quam semel rite confesso, et hanc praxim sequi debemus.

Q. An peccata dubia sint materia Poenitentiae, ut si quis dubitet, an commiserit peccatum mortale, nec ne?

R. Maxime, et quidem necessaria, sed non sufficiens, quia materia hujusce Sacramenti necessaria, et sufficiens est peccatum, quod vere sit peccatum, sicut materia reliquorum Sacramentorum, quae requiritur, et sufficit ad illorum validitatem, est materia certa. In quo est advertendum, quod qui dubitat, an commiserit mortale, vel veniale peccatum, necessario illud confiteri tenetur; quia Trident. sess. 14. de Poenit. cap. 5. excipit ab obligatione confitendi sola venialia, hinc tenendum mortalia dubia esse necessario confitenda. Dixi *non sufficiens*, quia non sufficit illa solum confiteri, ne exponatur Sacramentum periculo nullitatis propter materiae defectum. Quare in ipsorum confessione adjungi debet aliquod peccatum certum, ut sic habeatur Sacramenti validitas.

Quod tamen est intelligendum, quando Poenitens dubius est de facto, scilicet num commiserit tale peccatum, nec ne, non vero quando dubitet, num peccatum commissum sit grave, vel leve, quia tunc non est alia materia exhibenda, nisi habeat conscientiam alterius peccati mortalis, quia jam exhiberet materiam certam; nam illud peccatum vel erit mortale, vel veniale.

Peccata igitur dubia, sive dubium sit positivum de gravitate, vel levitate, sive negativum de facto, et de Commissione, semper sunt materia Sacramenti Poenitentiae, prima sufficiens, et non necessaria, secunda necessaria, et non sufficiens. Omnia tamen sunt confitenda, cum ex Tridentino Sess. XIV. Cap. 5. et Can. 7. Omnia peccata, quorum conscientiam habemus sint confitenda, qualia sunt dubia quae in conscientia apparent. Verum explicanda sunt certa, uti certa; dubia, uti dubia.

Q. Qui confessus est peccatum, uti dubium, et postea invenit certum, teneturne denuo confiteri?

R. Maxime, quia non ita est clavibus Ecclesiae subjectum. Quod si inveniat dubium peccatum quod ut certum confessus est, non tenetur iterum confiteri, cum talis confessio nullam afferat utilitatem.

Q. Teneturne confiteri in genere mortale, qui in examine recordatur, et in confessione obliviscitur speciei?

R. Maxime, et est materia sufficiens, et necessaria: tenetur vero in specie iterum confiteri, cum illius recordatur, nam peccata confitenda sunt, prout commissa fuerunt.

CAPUT IV.

De materia proxima Sacramenti Poenitentiae, et primo de cordis contritione.

Q. Quid est contritio, et quotuplex?

R. Juxta Tridentinum sess. 14. cap. 4.: *Est dolor animi, ac detestatio*

de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Duplex est, *perfecta*, seu contritio, et *imperfecta*, seu attritio. Prima est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso propter Deum summe dilectum, hoc est propter infinitam suam amabilitatem, cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso ob turpitudinem peccati, vel metum inferni, vel poenarum cum proposito non peccandi de cetero. Trident. loc. cit., Utraque vero debet continere non solum cessationem a peccato, et vitae novae propositum, et inchoationem, sed etiam veteris vitae odium.

Ex dictis colligitur differre contritionem ab attritione, et ratione motivi, et ratione effectus. Ratione motivi, quia contritio fit ex motivo caritatis perfectae erga Deum. Attritio fit ex motivo timoris poenae. Ratione effectus, quia contritio justificat extra Sacramentum, in voto tamen Sacramenti. Attritio vero requirit Sacramentum in re, in quo, et per quod confertur justificationis gratia, modo excludat voluntatem peccandi. Ita ex Trident. loc. cit.

Q. Quaenam sunt conditiones, quae requiruntur ad contritionem generice sumptam?

R. Istae requiruntur I. Ut sit interna, scilicet corde concipiatur, non vero sensibus. Diserte Joel, cap. 2. *scindite corda vestra, et non vestimenta vestra.* II. Ut sit supernaturalis tum ratione principii, quia contritio nonnisi a Deo obtineri debet, tum ratione motivi, quia debet contritio oriri ex motivo supernaturali, scilicet nobis significato per fidem. III. Ut sit universalis scilicet extendatur contritio ad omnia peccata mortalia. IV. Ut sit efficax, hoc est conjuncta cum praeparatione animi, ac proposito ad faciendum omne, quod convenit pro removendis peccatis. V. Ut sit appretiative summa, hoc est, ut concipiat mente, Deum esse summum bonum, ac proinde peccatum Dei offensam esse summum malum, et proinde poenitens detestetur peccatum supra omnia mala, et sit paratus potius carere quocumque bono, et pati quodcumque malum, quam Deum offendere. Tandem conjuncta cum spe veniae, sive cum confidentia Deum propter Christum propitium fore.

Q. An per contritionem remittatur non solum peccatum, verum etiam tota poena temporalis?

R. Quamvis multum poenae temporalis remittatur, non tamen semper tota haec poena, uti patet ex Trid. sess 6. Can. 30.: *Si quis post acceptam justificationis gratiam cuilibet peccatori poenitenti, ita culpam remitti, et reatum aeternae poenae deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus poenae temporalis exsolvendae vel in hoc saeculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad regna Coelorum aditus patere possit, anathema sit. Et ex eodem Trid. Sess. 14. Can. 12. habetur: Si quis dixerit totam poenam simul cum culpa remitti semper a Deo satisfactionemque poenitentium non esse aliam, quam fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, anathema sit.*

Q. An contritio perfecta semper justificat extra Sacramentum?

R. Maxime, ut patet ex proposit. Baji damnata a Pio V., et Gregor. XIII. (1). Quod patet etiam ex Tridentino, *loc. cit., ibi: Docet etsi contri-*

(1) *Per contritionem etiam cum caritate perfecta, et cum vero voto percipiendi*

tionem hanc aliquando caritate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto quod in illa includitur, non esse adscribendam.

Q. An ille, qui solo actu dilectionis Dei accedit ad Poenitentiae Sacramentum suscipiendum recipiat Sacramentum?

R. Minime, quia non habet dolorem formalem, nec exhibet eam materiam quam Christus instituit, et quam Concilia, et Patres dicunt requiri de necessitate Sacramenti. Ita DD. communiter, ex quo sciendum, quod Suarez vocat oppositum *temerarium*, et Vasquez *erroneum*.

Q. An attritio, quae gehennae, et poenarum metu concipitur sine dilectione benevolentiae Dei propter se, sit bonus motus, et supernaturalis?

R. Maxime, quia Tridentinum sess. cit. cap. 4. docet, attritionem, quae ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennae, et poenarum metu concipitur, esse donum Dei, et Spiritus Sancti impulsum, et ad Dei gratiam impetrandam in Sacramento Poenitentiae disponere (1).

Q. An hujusmodi attritio absque ulla dilectione benevolentiae Dei sufficiat in Sacramento Poenitentiae?

R. Adest dissidium inter DD., nam aliqui tenent sufficere, et probant ex verbis Tridentini loc. cit.. *Attritionem ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponere.* Alii vero tenent non sufficere, sed requiri aliqualem Dei dilectionem, quae consistit in hoc, quod actus iste eliciatur, ex utroque motivo, scilicet bonitatis Divinae, et gehennae, vel ut in eo sit quaedam dilectio remissa, ac debilis, et ex toto corde, prout ad justificationem requiritur, quod probant ex illo Joan. 7. 3.: *Qui non diligit, manet in morte*, et ex illo Trident. Sess. 6. cap. 7.: *Fides sine spe, et caritate vitam aeternam praestare non potest.* Vide Tournely in praelect. de Sacram. poenit. q. 5. art. 2. Atque haec posterior sententia non solum est tutior, sed etiam probabilior, quare et praeferenda, atque unice in praxi amplectenda, quia in Sacramentis sive conferendis, sive suscipiendis non licet sequi opinionem probabilem de illorum valore, relicta tutiori.

Haec sententia inter alias hisce momentis nititur. 1.° Nemo justificari potest, nisi ad Deum toto ex corde convertatur *Joel. II.* 12. Sed qui nullam habet Dei amoris scintillam, ad Deum toto corde conversus dici non potest, ut patet: *Rationabilis enim animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi*, inquit Leo M. *Serm. VII. de Jejun. 7. Mens.* 2.° Sine vero, ac sincero odio peccati, et quidem super omnia mala, justificari a peccato absurdum est. Sed qui nullam habet justitiae dilectionem, nondum odit peccatum, licet timeat poenam, ideoque peccare nolit. *Tantum enim quisque peccatum odit, quantum justitiam diligit.* August. *Epist. CXLV. al. CXLIV.* 3.° Non minor dispositio requiritur in Poenitentia, ac in Baptismo, in hoc initialis amor in Deum requiritur, uti,

Sacramentum, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii sine actualis susceptione Sacramenti.

(1) Id patet etiam ex proposit. 14. et 15. ab Alexand. VIII. proscriptis; verba primae sunt: *Timor gehennae non est supernaturalis. Verba secundae: Attritio, quae gehennae, et poenarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiae Dei propter se non bonus motus, ac supernaturalis.*

omnem justitiae fontem. Non sunt censendi rite dispositi Cathecumeni ad justificationem in baptismo recipiendam, nisi incipiant diligere Deum. Ita Trid. sess. 6. de Justificatione, ergo et in Poenitentia, quae est laboriosum baptisma. Vide tamen Theologos Dogmaticos.

Q. An attritio naturalis, scilicet ex timore infamiae ex peccato a se commisso resultantis apud homines sufficiat?

R. Minime, uti patet ex propos. 57. ab Innocent. XI. damnata: *Probabile est sufficere attritionem naturalem modo honestam.* Etenim cum eliciatur ex motivo mere naturali, ut ipsa naturalis sit, necesse est, ideoque hujusmodi attritio non est impulsus Spiritus Sancti, nec donum Dei, cum haec non sit ob poenarum, et gehennae metum, cum exclusione voluntatis peccandi, et cum spe veniae. Trident. loc. cit.

Quare sciendum, quod attritio tunc dicitur supernaturalis, quando elicitur ex motivo supernaturali, scilicet ex metu gehennae, alioqui hujusmodi per fidem apprehenso per auxilium gratiae, non autem si eliciatur ex metu poenarum temporalium, uti patet ex Trident. Sess. 6. Can. 3: *Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Hinc peccator humilibus ac crebis precibus contritionis gratiam a Deo per Christi merita debet petere.

Q. An peccet, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, et disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo respectu ad Deum offensum?

R. Minime, quod patet *ex proposit. proscripta ab Alexand. VIII. ordine* IX. (1).

Q. Quid si dolor concipiatur ad obtinendam coelestem gloriam?

R. Hic dolor est bonus, et rectus, et contrarium fuit a Tridentino proscriptum, et ab Alexandro VIII. propositione X. (2).

Q. An requiratur ut dolor sit universalis de omnibus peccatis?

R. Maxime, quoad mortalia, ut patet ex illo Ezechielis 10.: *Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, et custodierit omnia praecepta mea, vita vivet.* Nam unum mortale non potest remitti sine omnibus aliis, cum per quodlibet evertamur a Deo, et nullum remittitur sine infusione gratiae sanctificantis, quae est incompossibilis cum quodlibet mortali.

Dixi *quoad mortalia*, quia quoad venialia sufficit, ut sit quoad aliquod illorum, quia ad poenitentiam mortalium requiritur, quod homo proponat abstinere ab omnibus, et singulis mortalibus. Ad Poenitentiam autem venialium sufficit, quod proponat abstinere a singulis, non vero ab omnibus; quia infirmitas hujus vitae id non patitur. Porro ad confessionem venialium

(1) *Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, et disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo ad Deum offensum respectu.*

(2) Tridentinum Sess. VI. Can. 31. decrevit: *Si quis dixerit justificatum peccare, dum intuitu aeternae mercedis bene operatur, anathema sit.*

Propositio ab Alexandro VIII. proscripta sic loquitur. *Intentio, qua quis detestatur malum, et prosequitur bonum mere, ut coelestem obtineat gloriam non est rectus, nec Deo placens.*

requiritur dolor, ac propositum eadem evitandi, licet non sit universalis, neque ad ea omnia sese extendat, quia peccatum veniale hominem a gratia Dei non excludit, et potest unum sine altero remitti, quod non est in mortalibus, Suarez cum aliis communiter.

Q. An est mortale confiteri venialia sola sine dolore formali et efficaci saltem de aliquo?

R. Maxime, quia redditur forma nulla, et Sacramentum nullum, ac sine effectu, defectu materiae essentialis. Ita DD. communiter.

Q. An dolor debeat praecedere absolutionem?

R. Maxime, quamvis tutius sit, ut praecedat ipsam confessionem: ratio primae est, quia in absolutione essentialiter consistit Sacramentum, ac proinde conjunctum esse debet cum sua proxima materia, qualis est dolor de peccatis: nec peccata remitti possunt sine contritione. Hinc necessario necessitate Sacramenti requiritur, ut dolor absolutionem praecedat, quod patet ex Rituali Romano §. 2. et ex praxi Confessariorum, qui audita confessione conantur adducere Poenitentes ad dolorem. Ratio secundae est, quia potest facile contingere, uti quis peracta confessione fiat distractus, vel attendat ad poenitentiam injunctam, vel reflectat, an rite confessus fuerit, et obliviscatur doloris tunc eliciendi. Quare tutius est elicere illum ante confessionem praesertim, quia confessio secundum aliquos debet manare ex contritione, ut sit accusatio dolorosa, alias esset historica narratio, adeoque istos moneant Confessarii, ut eliciant dolorem ante confessionem.

Q. Quanto tempore dolor possit praecedere Confessionem?

R. Quantum sufficit ad faciendum unum quid moraliter cum confessione dolorosa, puta si quis ex vi hujus actus jam eliciti pergat examinare conscientiam, manere ante confessionale, expectare tempus confitendi etc., in eo censetur perdurare dolorem, licet confiteatur post plures horas: ita DD. communiter. In quo est advertendum, quod aliqui tenent sufficere dolorem si duabus, vel tribus horis praecedat confessionem. Per somnium vero interrumpitur dolor, et denuo est repetendus, nam in materia Sacramentorum tutior pars est tenenda. Pro praxi tamen illud est tenendum, atque inculcandum, atque insuper curandum Confessariis, ut Poenitentes absolutionem recepturi renovent dolorem, atque ad illum iterum se excitent.

Q. Num necessarium sit de singulis mortalibus singillatim dolere?

R. Minime, ita ut sufficiat unus, et simplex contritionis actus, ac dolor de omnibus peccatis generatim, tum quia singulorum expressio requiritur in confessione, non in cordis dolore, tum quia sicuti una absolutionis forma possunt omnia, et singula peccata deleri, ita et unico actu doloris: D. Bonav., Cajet., Laym., aliique comm. Hinc rectissime docent Theologi dolorem esse debere appretiative summum, non autem extensive, quoad numerum peccatorum, ut scilicet tot eliciantur contritionis actus, quot fuere peccata admissa, quod sane foret impossibile in peccatoribus consummatae malitiae.

Q. Quid si quis statim post absolutionem recordetur alterius peccati mortalis, et confitetur petendo absolutionem, num teneatur denuo elicere doloris actum?

R. Semper ac datur nova absolutio, requiritur nova contritio, quia nova forma exigit novam materiam. Et licet aliqui contrarium sentiant, quia

Contritio antea elicita virtualiter perseverat, tamen, quia agitur de parte essentiali Sacramenti, ideo tutior via eligenda est, eo magis, quod haec sententia tutior est etiam probabilior, et opposita sit minus probabilis, ne dicam penitus improbabilis.

Q. Quid si quis unico actu doluit de peccatis mortalibus et venialibus et postea venialiter peccat, num teneatur denuo doloris actum elicere?

R. Minime, quoad mortalia, ita ut non tenetur denuo elicere actum doloris pro delendis mortalibus, quia dolor jam elicitus erat virtualiter multiplex, et ideo remanet voluntas non peccandi graviter. Idem dicas, si quis doleat unico actu de pluribus venialibus, et postea ex fragilitate, et inadvertentia committat aliud veniale alterius generis diversi ab eis, de quibus per contritionem doluit. Communiter.

Q. Contritio elicita sine animo confitendi, et recipiendi absolutionem sufficitne ad sacramentalem confessionem?

R. Minime, quia dolor sic elicitus non est actio sacramentalis, nec pars Sacramenti, cum ad hoc non fuerit ordinatus, uti non esset sacramentalis ablutio facta sine intentione baptizandi, licet postea ad Baptismum referatur, et forma proferatur. At ex Pallavicino si huic dolori adjuntum sit desiderium justificationis, ut ordinarie accidit, tunc adest sufficiens confitendi voluntas.

Q. Num Contritio sit necessaria?

R. Est necessaria necessitate tum medii, tum praecepti Divini, ad remissionem peccati mortalis consequendam, patet ex Act., *Poenitemini, et convertimini, ut deleantur peccata vestra*, et Matth. 4: *Poenitentiam agite.* Quin est etiam necessaria necessitate praecepti naturalis, cum ex lege justitiae homo teneatur reparare injuriam Deo illatam per peccatum modo convenienti, atque a Deo instituto. Modus autem iste alius non potest esse, nisi contritio.

Ubi nota I. Quod contritio sufficiens ad remissionem mortalium, quae necessaria est medii, et praecepti Divini debet reconciliare peccatorem cum Deo, et proinde vel est contritio perfecta cum voto Sacramenti, vel saltem attritio cum amore Dei imperfecta adjuncta Sacramento.

II. Quod aliquando sufficit contritio implicita scilicet actus caritatis perfectae, quae implicite contineat contritionem, et sufficit pro eo, qui peccati sui immemor est, ad reconciliationem obtinendam. Verum si postea memor fiat, debet actum formalem contritionis exercere, vel perfectae, si confiteri non potest, vel imperfectae, si confiteatur; Deus enim non videtur remittere peccatum ob actum dilectionis, nisi cum ordine ad poenitentiam, seu contritionem habita peccati recordatione. Layman, Antoine, aliique communiter.

Q. An requiratur propositum non peccandi de cetero ad Sacramentum Poenitentiae?

R. Propositum est firma, et efficax voluntas evitandi cum Dei gratia mortalia, et occasiones proximas. Hoc in Sacramento Poenitentiae requiritur, quia aliter dolor non esset efficax, et expresse patet ex Tridentino sess. cit. cap. 4., ubi praeter dolorem peccati, expresse requiritur propositum non peccandi de cetero, quod frustra exigeret, si satis esset propositum implicitum in ipsa detestatione peccati inclusum: ita saniores Theologi post Bellarminum lib. 2. de Poenit. cap. 6.

Q. Quaenam sunt conditiones requisitae ad propositum Sacramenti Poenitentiae necessarium?

R. Sunt plures, quarum I. Est, ut sit *efficax effective*, hoc est absolute excludat omnem voluntatem peccandi mortaliter, et poenitens sit dispositus ad omnia mala generatim perferenda, quam iterum ad peccata redire. Unde non solum statuat in corde suo omnia peccata vitare, sed etiam occasiones, et pericula peccandi (1).

II. Ut sit *Universale*, scilicet, ut Poenitens voluntatem habet abstinendi ab omnibus, et singulis peccatis mortalibus: secus vero de peccatis venialibus, uti scite docet D. Thomas 3. part. q. 87. art. 1. ad I. Ubi advertendum, quod habens venialia non solum debet proponere illa minuere, sed etiam debet habere propositum formale evitandi omnia mortalia; nam qui suscipit Poenitentiae Sacramentum suscipit gratiam, quae est forma perpetua de se amicitiae Dei, adeoque debet velle servare omnia ejus praecepta obligantia sub mortali, quod idem est ac velle cavere omnia peccata gravia.

III. Ut sit *firmum*, hoc est, ut Poenitens absolute, et simpliciter velit perseverare in posterum in proposito etiam cum periculo mortis. Et hic adverte, quod non obstat firmitati propositi, si quis considerata sua fragilitate, et malis suis habitibus, timeat, se ad vomitum peccatorum rediturum: in casu, quo *vere, et serio* resolvat in posterum non peccare, quia ille timor est ex parte intellectus, et propositum est ex parte voluntatis, adeoque non destruitur ab eo.

IV. Ut sit absolutum, et independenter a quacumque conditione.

Q. An requiratur ut propositum sit formale, et expressum, an sufficiat virtuale?

R. Licet aliqui contrarium sentiant, quando dolor elicitus est ex motivo universali, attamen, ut verum fatear, probabilior est, non solum tutior (ut ipsi concedunt adversarii) sententia illorum, qui docent requiri propositum expressum, et formale. Quod satis abunde patet ex Tridentino requirente praeter dolorem, propositum non peccandi de cetero. Quod superfluum esset, si sufficeret implicitum in dolore. Quemadmodum ergo dolor debet esse formalis, atque explicitus, ita et propositum. Ita post Bellarminum saniores Theologi.

(1) Hic advertendum (quidquid dicat *P. Concina*) relapsus non semper esse signa infirmi propositi, adeo ut semper repetendae sint Confessiones praeteritae, ut invalidae; quia relapsus non est signum certum, quod defuit voluntas, sed saepe est signum mutatae voluntatis, dum saepe solent homines firmiter proponere, et postea iterum cadere; ideoque ad Rit. Rom. *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut saepe confiteantur, et si expediat, communicent.* Non dicit ut facile recidentibus absolutio danda non sit, propter dubium, quod subest de eorum proposito: sed ut consulendum sit potius eis, ut saepe confiteantur, et communicent: intelligitur semper, ac dignoscitur adesse debita dispositio ut dicemus *Tom. III. Tr. ult. Punct. II.* Et quoad repetendas Confessiones praeteritas, recte dicit *P. Segneri* talem obligationem non adesse, nisi habeatur moralis certitudo de invaliditate Confessionum praeteritarum, ut esset cum observatur quod aliquis post Confessiones semper reincidit in eadem peccata statim post biduum, aut triduum, sine ulla resistentia, et quin aliquod medium adhibuerit, et quin occasionem removerit. *S. Ligorius homo apost Tract. XVI de Poenit. Sacram. Punct. II. de Proposit. §. 26.*

Dixi *ex motivo universali*, puta simul ex metu gehennae, spe gloriae, et ex Bonitate Divina, quia si doleat ex speciali turpitudine, puta blasphemiae, non videtur implicite proponere, nisi blasphemias cavere, ideoque non habere propositum universale.

CAPUT V.

De Confessione

Q. Quid est Confessio Sacramentalis?

R. *Est legitima, et sacramentalis accusatio de propriis peccatis facta coram Sacerdote legitimo, ad eorum remissionem obtinendam per absolutionem*. D. Thomas in 4. dist. 17. q. 3. art. 2., aliique communiter.

Quae confessio sacramentalis peccatorum instituta fuit a Christo Domino, nam ipse instituit Poenitentiae Sacramentum per modum judicii, constituendo Confessarium Judicem, qui debet solvere, vel ligare, clare ex Matth. 17. *Tibi dabo claves Regni Coelorum, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in Coelis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in Coelis*. Hoc autem judicium Confessarius non potest rite exercere, nisi ex ore Poenitentis omnia sua peccata cognoscat. Trid. sess. 14. Cap. 5. et Can. VI. In quo anathema etiam pronunciatur contra eos, qui negaverint, necessariam non esse lapsis post Baptismum Sacramentalem Confessionem jure divino.

Q. Quot conditiones requiruntur ad confessionem?

R. Sexdecim, quae in hisce continentur versiculis.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, et discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, et accusans, et sit parere parata.

Quae conditiones juxta Anacletum, aliosque Doctores possunt reduci ad tres, scilicet, ut sit *Dolorosa, Vera et Integra?*

Q. Quid importat ly, ut sit vera, dolorosa, et integra?

R. *Vera*, ut fiat sine fuco, mendacio, et artificio verborum, nec facta ad malum, vel supervacaneum finem. *Dolorosa,* ut fiat ex corde detestante peccatum, ita ut peccata confiteatur, quia de illis dolet, adjuncto efficaci proposito non amplius peccandi. *Integra*, ut fiat cum manifestatione omnium peccatorum mortalium juxta numerum, speciem, et circumstantias, speciem mutantes, vel notabiliter aggravantes. Communiter.

Q. Quotuplex est integritas Confessionis?

R. Duplex est: una dicitur *materialis* altera *formalis*. Prima habetur, quando poenitens omnia omnino peccata mortalia, quae admiserit secundum numerum, speciem, et circumstantias speciem mutantes, vel notabiliter aggravantes confitetur, ita ut nullum eorum remaneat aperiendum, scilicet prout sunt commissa. Secunda habetur, quando poenitens omnia peccata mortalia confitetur, quae post diligens examen menti occurrunt, prout hic, et nunc potest, et tenetur.

Q. Ad integritatem materialem Confessionis ponenda requiriturne, ut praemittatur examen diligens conscientiae ?

R. Maxime, quia si praecipitur finis, qui est integritas, praecipitur etiam medium ad talem finem, quod est examen conscientiae; nam sine isto difficiliter haberi poterit integritas confessionis, uti patet ex Trident. Sess. 14 Cap. 5. Quale autem debeat esse hoc examen non potest definiri, quia juxta conditionem vitae Poenitentis, et tempus, quod forte effluxit ab ultima peracta confessione, dum tamen non fuerit invalida, debet esse examen diligens conscientiae. Illud tamen praescribit Catechismus Romanus examen hujusmodi ea diligentia instituendum, ac peragendum, quae in rebus gravissimis adhiberi solet.

Q. Num integritas confessionis debeat esse materialis, vel formalis ?

R. Licet ad valorem Sacramenti poenitentiae sufficiat integritas formalis, minime vero requiritur materialis, quae aliquando impossibilis est physice, vel moraliter, tamen regulariter loquendo debet esse materialiter integra, ut omnes Doctores tenent. Quod patet ex Trident. sess. cit. Cap. 5. et Can. 7. *Si quis dixerit in Sacramento Poenitentiae ad remissionem peccatorum necessarium non esse Jure Divino, confiteri omnia, et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, et diligenti praemeditatione habetur, etiam occulta, et quae sunt contra duo ultima Decalogi praecepta, et circumstantias, quae peccatis speciem mutant. . . . . anathema sit.*

Dixi *regulariter*, quia aliquando sufficit integritas formalis, nam praeceptum Divinum de integritate confessionis non obligat quando fieri non potest. Ita DD. communiter. Nam Christus hoc Sacramentum, ut medium instituit ad justificationem necessarium, et in gratiam fidelium, ideoque noluit, illud impossibile illis reddere non solum absolute, sed etiam moraliter.

Q. Quaenam sunt causae, ob quas quis excusatur ab integritate materiali ?

R. Sunt plures, tamen reduci possunt ad impotentiam physicam, vel moralem. Impotentia physica tunc habetur quando quis nullo modo potest omnia peccata confiteri, uti si quis diligenti examine praemisso non potest recordari omnia peccata, quae commisit : vel si inter confitendum amittit loquelam; vel si habeatur multitudo Poenitentium, qui eodem tempore indigent absolutione, uti accidit in tempestate, naufragio, peste, praelio etc. , vel si poenitens non possit brevi tempore peccata singula confiteri, et periculum instat decedendi ex hac vita sine absolutione Sacramentali : vel si peccata ex ignorantia invincibili, vel inadvertentia non cognoscat poenitens; in istis enim casibus Poenitens satisfacit declarando ea, quae memoriae occurrunt, atque in praedictis circumstantiis constitutus confiteri potest, et debet. Layman., Suarez, aliique communiter, juncto Trident. cit. ses. Cap. 5. (1)

(1) Aliquando in confessione sufficit integritas formalis, nempe quod poenitens confiteatur juxta quod nunc moraliter potest, remanente ceteroquin sibi obligatione faciendi postea Confessionem moraliter integram, cum impedimentum fuerit remotum, et urgeat praeceptum iterum confitendi. Itaque excusat ab integritate materiali impotentia tam physica, quam moralis, et primo ob impotentiam physicam excusantur 1. Muti, quibus tam in morte, quam in Praecepto Paschali sufficit signis, modo quo possunt explicare unum peccatum dumtaxat. An autem muti scri-

Impotentia moralis habetur, quando quis non potest confiteri omnia peccata sua, nisi cum valde gravi incommodo sui, vel alterius, quod tamen sit confessioni extrinsecum, et praeter naturam Sacramenti Poenitentiae: uti si quis timeat prudenter, quod Confessarius frangat sigillum, vel ex sua confessione sumat occasionem peccandi, vel graviter nocendi Proximo, in hoc casu iste talis satisfacit declarando ea peccata, quae possunt sine ullo gravi incommodo declarari, vel si foemina ex jam compertis experientia, vel aliis probabilibus causis, ex peccati carnis confessione rationabiliter timeat fore sollicilandam a Confessario juvene non bonae famae etc., tunc si non habeatur copia alterius Confessarii, potest illud peccatum tantummodo omittere, quod habeat adjunctum tale periculum, et alia confiteri. Communiter.

Quare Theologi docent, quod ut excusetur aliquis ab integritate Confessionis istae requirantur conditiones. I. Ut reapse timeatur malum grave inde probabiliter eventurum. II. Ut desit alius Confessarius, cui secure possit res aperire, vel si adsit, ut non possit adire sine gravi incommodo. III. Ut non possit in aliud tempus differri confessio sine scandalo, aut infamia. IV. Ut illud solum peccatum retineatur quod habeat adjunctum tale periculum (1).

bere scientes teneantur confiteri sua peccata scribendo, negant *Castrop.*, *Cajet.*, *Nav.*, *Valent.*, et alii dicendo quod talis modus est periculo manifestationis obnaxius. Sed communiter, et probabiliter affirmant *Lugo*, *Bonac.*, *Anaclet.*, *Croix*, *Salm.*, *etc.* cum *S. Thoma*, dum qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media. Intelligitur modo haec media non sint notabiliter difficilia; quapropter non tenetur mutus ad scribendam Confessionem cum extraordinaria incommodo, aut periculo esset illi, ut peccata sua ab aliis cognoscantur. 2. Surdi, qui confessarii interrogationibus respondere nequeunt, nec uti deberent, peccata sua explicare sciunt: intelligitur hoc de omnino surdis, quia surdastri debent adduci in aliquem remotum locum, ut eorum Confessiones audiantur. 3. Illi qui linguam patriam ignorant. Isti tempore Praecepti, aut alterius necessitatis possunt absolvi manifestando tantum signis peccatorum suarum dolorem, nec tenentur per interpretem confiteri, ut dicunt *Suar.*, *Vasquez*, *Lugo*, *etc.* An autem teneantur confiteri sic in morte, alii affirmant, sed alii ut *Sot. Cajet. Castr. Salm. Viva*, *etc.* probabiliter negant, nisi esset quod dubitareat de contritiane sua; quia tunc tenentur ad confitendum cum sala attritione, quam haberent, ut per Sacramentum gratiam perciperent, sed tunc sufficiet ipsis, ut Confessario per interpretem aliquod veniale manifestent 4. Moribundi, sed hic secernenda sunt. Si moribundus sui compos est, sed nequit loqui, quoties ipse poenitentiae dat signa, ant ostendit velle absolutionem bene potest absolvi, et quoties repetit signa, quia tunc jam adest confessia in illa expostulatione, quam facit do absolutione, ant in illo signo, quod dat doloris sui, qua jam confitetur se esso peccatorem, unde tunc directe absolutionem recipit super peccatis omnibus sub generica peccati ratione, licet ipse teneatur cum poterit ad ea in particulari explicanda, ut confessionem materialiter integram faciat. *S. Ligorius loc. cit. Cap. III. de Confessione Punct. I. §. 35.*

(1) Ob impotentiam *moralem* excusatur poenitens ab integritate materiali, et ei sufficiet formalis in pluribus casibus 1. Si est scrupulosus, et jugiter praeteritarum Confessionum timore vexatur, ut docent communiter *Laym. Illsung*, *Elbel*, et *Holzm.* 2. Si infirmus confesso uno, vel altero peccato deficeret, aut in periculo deficiendi esset. 3. Si dum affertur Viaticum, Confessarius advertoret Confessiones praeteritas fuisse nullas, et infirmus non posset tunc integre confiteri, nisi cum periculo sine absolutione decedendi, aut scandali, ut superiori *Tract. XV. n. 24.* dictum est. Et idem dicit probabiliter *Bonc.* cum urgens esset necessitas celebrandi,

Q. An magnus populi concursus die indulgentiae, vel magnae Festivitatis sufficiat ad faciendam confessionem formaliter integram, non materialiter?

R. Minime, quia tunc non adest sufficiens necessitas nec physica, nec moralis, ideoque viget praeceptum divinum integritatis materialis dimidiandae confessionis, sed magni inde abusus, ac magna incommoda orirentur. Quod patet etiam ex proposit. 59. ab Innoc. XI. damnata die 11 Martii 1679. (1).

Q. An peccata mortalia ex oblivione, vel ob aliam justam causam praetermissa, debeant confiteri cessante impedimento?

R. Maxime, quia indirecte tantum fuere absoluta; quare data opportunitate debent in proxima confessione exprimere Poenitentes, et directe clavibus Ecclesiae subjicere, ut ab ipsis directe absolvantur. Quod patet, tum ex Trident. loc. cit. Can. 7., in quo habetur necessarium esse jure divino confiteri omnia, et singula mortalia, post Baptismum commissa, quorum memoria habetur, *tum ex proposit. damnata ab Alexand. VII. die 24. Septembris* 1665 (2).

Q. An ad valorem Sacramenti requiratur Confessionis integritas respectu ejusdem Sacerdotis, et ejusdem absolutionis?

R. Maxime, ita ut omnia mortalia, quae sunt in conscientia, necessario declaranda sunt idem Sacerdoti, et in ordine ad eamdem absolutionem, quod est de fide, uti patet ex Conciliis Florentino, et Tridentino sess. cit. Cap. 5. ibi: *Qui scienter aliqua retinent, nihil Divinae bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Ubi adverte, quod Concilium non dixit *per Sacerdotes*, sed *per Sacerdotem*. Quare quis habens decem mortalia, non

aut communicandi, et tempus finfendae Confessionis non suppeteret. Idem currit pro Sacerdote habente reservatum, et in celebrandi necessitate constitutó, si non adesset Confessarius facultate praeditus, ut in antecedenti *Tract. n. 27.* diximus 4. Si Sacerdos esset in mortis periculo antequam absolutionem impertiatur. 5. Cum grave adest periculum infectionis, quia tunc Confessarius potest absolvere poenitentem infectum, audito uno tantum peccato: *Conc. Wigand. Bonac. Elbel*, et alii. Sed si Confessarius vellet audire totam Confessionem, tenetur infirmus integre confiteri. 6. Si imminet naufragium, aut praelium: quia tunc sufficit cuique tantum veniale confiteri, aut se peccatorem esse in generali; et potest tunc Sacerdos absolvere omnes in generali, dicendo: *Ego vos absolvo etc.* praecisus poenitentium concursus, alia non interveniente causa non est ratio sufficiens ad dimidiandam Confessionem, ut ex Prop. 59. damn. ab Innoc. XI. 7. Si ex Confessione alicujus peccati prudenter poenitens posset timere grave damnum spirituale, aut temporale proprium, aut alienum, v.g. revelationis, scandali sui, aut Confessarii, mortis, aut infamiae. Sed intelligitur cum urget necessitas confitendi ob mortis periculum: aut satisfaciendi Communioni Paschali. Aut (dicunt *Lugo, Henriq. etc.*) si poenitens esset in mortali et caeteroquin ei expectandum esset biduum, aut triduum ut confiteretur: immo etiam si unus dies, sicut dicunt *Suar. et Escob.* (licet in alia re) ut diceretur in *Append. III. Exam. Ordinan.* Denique si non posset peccatum confiteri quin sigillum Sacramentale revelet *S. Ligorius homo apost. loc. cit. §. 39.*

(1) *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessus ratione magni concursus poenitentium, qualis potest contingere in die magnae alicujus festivitatis, aut indulgentiae.*

(2) *Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitae periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.*

potest quinque uni Confessario, et quinque postridie eidem Confessario confiteri obtinendo absolutionem pro quinque: quia integra non esset confessio, ac proinde nulla. Ita DD. communiter.

Q. Num contra integritatem faciat ille, qui uni Confessario confitetur mortalia, alteri vero venialia?

R. Vel iste talis confitetur prius mortalia uni, et deinde venialia alteri, et dico hujusmodi agendi rationem non esse contra integritatem confessionis; quia abest obligatio confitendi venialia, neque adest prohibitio, ut quis post confessionem mortalium, non confiteatur alteri venialia. Quod non vacat deordinatione, cum sit signum aliquando animi magis curantis existimationem suam, quam spiritualem perfectionem. Ceterum quis tam facile discernere valet mortale a veniali, quod difficile proponatur a S. Augustino? Insuper cum iste talis supponatur inquinatus mortalibus, multo difficilius valebit discernere. Vel iste talis prius confitetur uni venialia, et postea alteri mortalia, et dico hoc esse contra integritatem confessionis; quia qui vult confiteri venialia, prius eidem Confessario tenetur confiteri mortalia: si mortalia commiserit, aliter sacrilege confitetur, Layman, aliique communiter.

Q. Num ille, qui non potest manifestare peccatum suum, nisi Complicem manifestando, et ex ejus manifestatione nullum aliud damnum sequitur praeter pravum conceptum Complicis apud Confessarium, teneatur illud manifestare?

R. Dissidium adest inter DD., nam alii negant, quia praevalet praeceptum naturale servandi famam Complicis apud Confessarium. Alii vero affirmant cum DD. Thoma, Bonaventura, Antonino, et Bernardo, apud quem haec habentur in Opuscul. de formul. vitae honestae: *De nullo sinistre loquaris quantumcumque sit verum, vel manifestum, nisi in Confessione, et hoc ubi non potest aliter manifestare peccatum tuum.* Praeterea licitum est alicui debitis circumstantiis observatis manifestare peccatum alterius ex rationabili causa, uti idem D. Thom. 2. 2. q. 73. art. 2. docet. Quae autem magis rationabilis causa, quam ut consulatur integritati Confessionis, et suae aeternae saluti?

Porro complex, eo ipso, quod assentitur peccato, subjicit se huic legi confessionis, adeoque quaecumque infamatio oriatur, sibi imputare debet, qui in peccatum consentiendo jure famae suae renuntiavit. Quare haec posterior sententia est longe probabilior altera, atque unice in praxi tenenda. Vid. D. Thom. Opuscul. 12. q. 6.

Q. Quid si ex manifestatione Complicis, huic grave damnum timeatur?

R. In hoc casu poenitens non tenetur manifestare hujusmodi peccatum Confessario huic, cum vigeat praeceptum naturale charitatis magis, quam praeceptum integrae confessionis. Hujusmodi enim grave damnum cum sit extrinsecum ipsi confessioni est justa causa illam dimidiandi. Hoc tamen valet, si non habetur alius Confessarius, vel nullo modo, vel sine scandalo, vel periculo infamiae possit differri, tamen advertendum, quod si per reticentiam circumstantiae satis occultetur complex, tenetur poenitens peccatum principale confiteri, atque reticere illam circumstantiam.

Q. Quid si Complicis manifestatio necessaria non est ad confessionem, et Confessarius advertit poenitentem paratum ad manifestandum illum sine causa?

R. Tenetur Confessarius prohibere, quia aliter injuste detrahitur famae illius, et sine necessitate, et Confessarius non impediens, cum impedire possit, et teneatur, videtur particeps iniquitatis illius. Salmantic., D. Thom., aliique. In praxi expedit in hoc saepe, dum occasio occurrit, admonere poenitentes.

Q. Quid si Confessarius curiositatis causa interroget directe, vel indirecte de complice peccati?

R. Si Confessarius curiositatis causa nomen complicis inquirat, aut habitationem ejusdem, vel alias similes circumstantias, unde indirecte manifestetur complex, graviter peccat; quia injuriam irrogat tum famae Proximi, quae detrahitur, tum ipsi Sacramento Poenitentiae; nam sic ab eo abalienantur fideles, uti apparet ex Constitutione Benedicti XIV. quae incipit: *Suprema omnium Ecclesiarum*, et ex altera ejusdem Pontificis, quae incipit *Ubi primum* apud Antoine in Additionibus.

Dixi *curiositatis causa*, quia si ex justo aliquo titulo inquiratur, ut si v. g. media idonea suggerantur poenitenti, quibus a proxima occasione liberetur, vel ut poenitens doceatur, qua ratione satisfacere possit suae obligationi justitiae, vel charitatis, qua tenetur avertere malum imminens, vel Communitati, vel complici, vel alicui tertio, sicuti poenitens non peccat revelando complicem, sic et Confessarius non peccat inquirendo ex tali justo titulo, uti habetur ex commentario clariss. Viri Ludovici Anton. Muratorii super cit. Constit. Benedicti XIV.

Q. Quid si Confessarius inquirat Complicis notitiam ipsi non necessariam, sed tantum ad complicem corrigendum?

R. Peccat graviter, quia odiosum reddit Sacramentum Poenitentiae Fidelibus, et Confessarii munus est, solum curare vulnera poenitentis, non vero aliena, et non tenetur ad correctionem illorum, quorum crimina sunt sibi nota per secretum confessionis. Id expresse patet ex cit. Constitutionibus Bened. XIV. Siquidem praedictae Constitutiones potissimum editae fuere ad hunc abusum corrigendum, sive praetextum eliminandum, cujus specioso nomine abutentes notitiam complicis ex confessione sibi comparare licitum arbitrabantur, et contendebant.

Q. In quas poenas incidit Confessarius inquirendo sine justa causa Complicem peccati, quod confitetur Poenitens?

R. Ex cit. Constitutione *Ubi primum*, Confessarius inquirens Complicem sine justa causa, et denegans absolutionem poenitenti, qui noluit Complicem manifestare, incidit in suspensionem ab audiendis confessionibus ferendae sententiae, aliasque graviores poenas arbitrio Ordinarii. Praeterea est intra triginta dies denuntiandus tanquam suspectus de haeresi; dummodo inquisitio sit talibus circumstantiis conjuncta, quae Confessarium sic agentem de adhaesione ad praedictam reprobatam praxim, tamquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddunt, a qua tamen denuntiatione facienda eximitur poenitens, cui facta est inquisitio, et deneganda absolutio, tantum in causa propria. Si vero Confessarius id fecerit ex rudi simplicitate, ignorantia, vel imprudentia, denunciandus non est, sed ab Ordinario loci puniendus.

Porro qui docet licitam esse praxim inquirendi complicem, vel praesumpserit scribere, aut loqui in ejusdem damnatae praxis defensionem,

vel ea, quae constituta sunt contra illam, impugnare, vel in alieno sensu temere detorquere, ipso facto incidit in excommunicationem Papae reservatam, ita ex cit. Constitution.

Q. An ille qui non potest confiteri peccata sua nisi per interpretem, eo quia alieno idiomate utantur, ad id teneatur ?

R. Maxime, saltem ex praecepto charitatis propriae, si alioqui diu abstinendum esset a confessione, vel urgente mortis articulo, atque de his temporum circumstantiis intelligendum esse jubent Theologi, quod docet D. Thom. in 4. dist. 17. q. 3. art. 4 « In eo, qui usum linguae non habet, » sicut mutus, vel qui est alterius linguae, sufficit, quod per scriptum, aut » nutum, aut interpetrem confiteatur, quia non exigitur ab homine plus» quam possit. . . . . Quod non possumus uno modo, debemus secundum » quod possumus confiteri ». Nam damnum spirituale et damnationis periculum, et subtractio spiritualium bonorum est malum majus periculo infamiae subeundae in confessione per intérpretem, quae revera non adest, cum interpres ad sigillum teneatur.

Dixi *saltem ex praecepto charitatis*, etenim si agatur de necessitate implendi solum ecclesiasticum Confessionis praeceptum communiter docent Theologi ad Confessionem non teneri illum, qui non potest, nisi per interpretem confiteri, quia Ecclesiastica praecepta instante gravi incommodo desinunt obligare. Ex praecepto vero divino, etiam ex D. Thoma in Supplement. q. 9. art. 3. ad 2. hic tenetur ex rationibus supra allatis.

Q. Num isti adsit obligatio confitendi omnia peccata ?

R. Ex sententia complurium DD. non adesse hanc obligationem, sed sufficere aliquod dumtaxat confiteri, accusando se de aliis generaliter; nam integra peccatorum confessio praecepta est, dum moraliter fieri potest soli sacerdoti. Verum probabilius ac tutius est, posito quod elegerit confiteri per interpretem, ut omnia teneatur aperire peccata, nisi malum valde grave timeretur. Hinc advertit Lugo, teneri istum talem confiteri omnia peccata mortalia in articulo mortis, quia manifestatio peccati apud duos sigillo obstrictos, non est detrimentum ita grave, ut quis possit excusari ab integritate confessionis in eo articulo. Cum non remaneat alia occasio confitendi, nec certum sit ad hoc non teneri poenitentem ex praecepto divino. Ita Diana.

Q. Quomodo se gerere debeat Confessarius erga poenitentem qui ob nimiam peccatorum consuetudinem certum numerum exprimere non potest?

R. Tenetur facere inquisitionem, ut iste poenitens explicet suam ad peccandum habitudinem, puta: *Continuavi tale peccatum tanto tempore, illud committendo tot, vel tot circiter vicibus, plus, minusve per mensem, per hebdomadam, per diem etc.*, quia sic jam sufficienter innotescit status poenitentis, sicuti etiam dinumerantur distincte peccata, quoad numerum, quantum moraliter, ac humano modo hic, et nunc fieri potest. Ita communiter DD.

Q. Num Confessio necessario fieri debeat Sacerdoti praesenti?

R. Maxime, quia Poenitentiae Sacramentum institutum est tanquam judicium: in judicio autem reus debet esse praesens, ut vel damnetur, vel absolvatur, quod patet tum ex praxi totius Ecclesiae, tum ex Concil. Trident. sess. cit. cap. 2., ibi. « Eos, qui post Baptismum crimine aliquo se con» taminarunt, ante hoc Tribunal, tanquam reos Christus Dominus sisti voluit »,

Q. An possit fieri confessio per litteras, si poenitens absens sit?

R. Poenitens non potest uec valide, nec licite confiteri Confessario absenti per litteras, aut nuntium, et ab eo absolvi, quamvis reperiatur in articulo mortis, vel impotens ad accedendum ad illum, uti colligitur ex Cap. *Quam poenitet* 88 de Poenit. dist. 1. Et contrarium fuit damnatum tanquam falsum, temerarium, et scandalosum a Clemente VIII. his verbis: *Licere per litteras, seu per internuncium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere*». Haec propositio testibus Cardinale Bellarmino, et Petro Lombardo Archiepiscopo Armachano, qui de hoc Pontificem consuluerunt, fuit proscripta non solum in sensu composito, sed etiam in sensu diviso, scilicet pro sola Confessione, vel absolutione.

Q. Num teneatur poenitens confiteri peccata, quae nota sunt Confessario extra Confessionem?

R. Maxime, quia hoc Sacramentum fuit institutum per modum judicii, uti supra diximus, ut poenitens tanquam reus absolvatur a Sacerdote. Hinc sicuti reus non absolvitur ab iis, quae deducta non sunt in judicio, ita poenitens, ut absolvatur a peccatis, debet illa in judicio adducere per confessionem. Quamvis putant DD. quod sufficiat, ut iste talis dicat Confessario: *Pater accuso me de illis peccatis, quae scisti jam me commisisse*, quia sufficienter aperit Confessario statum suum, et potest Confessario, et injungere congruam satisfactionem. Bonac., aliique communiter.

Q. Num Confessarius possit absolvere moribundum qui cum non possit loqui, dat signum doloris, percutiendo pectus, vel manus stringendo etc.?

R. Tenetur, quia habetur sufficiens confessio sensibilis, et accusatio externa. Tamen advertendum, quod si Confessarius dubitet de siguo, debet absolvere moribundum sub conditioue, quia probabile est illud esse signum poenitentiae, cum probabile sit, quemlibet etiam scelestissimum in eo articulo velle procurare remedium Animae suae. Ita DD. communiter.

Q. Quid dicendum si moribundus non det signa externa, cum sit sensibus exterioribus destitutus?

R. Potest eum sub conditione absolvere, modo adstantes affirment *christiane* vixisse, quia semper praesupponendum, cum non constet interioribus sensibus esse destitutum, dare aliquod signum, quod non est Confessario sensibile, et christiane velle mori, et a peccatis absolvi. Patet etiam ex Clemente VIII., qui contulit absolutionem cuidam decidenti e Fabrica D. Petri hoc modo: *Si capax sis, absolvo te a peccatis tuis* Sanchez, et plures alii.

Q. Quid si moribundus christiane non vixerit?

R. Etiam sub conditione est absolvendus, 1. quia homo in instanti a divina gratia mutatur: 2, quia probabile est, etiam scelestissimum tali periculo optare remedium Animae suae, et proinde se poenitere peccatorum. Ita DD. communiter.

Q. Quid si e morbo correptus sit in actuali peccato, et nec loqui nec signum dare possit?

R. Dissidium est inter Theologos. Per aliquos non est absolvendus, et quia certa est indispositio, nec signum dispositionis habetur, et quia hoc

exigit Dei Satisfactio, et ne injuria irrogetur Sacramento. Per alios vero est absolvendus sub conditione, 1. quia homo ex D. Thoma in instanti a divina gratia mutatur, ideoque quia ignoramus, quid gratia efficiat, absolvere debemus, ne nostra culpa quis vitam aeternam amittere videatur, praecipue quia Dei misericordia ad eum Sacerdotem mittit: 2, quià nulla melior satisfactio Deo datur, quam in Sacramentali absolutione: 3, quia Sacramento non ut injuria, cum propter homines sint instituta Sacramenta, et ad Animarum salutem 4, quia in necessitate materia probabili uti licet in Sacramentis necessitate medii necessariis. Ita D. Augustinus sentit loquens de Catechumeno adulto in actuali peccato, quoad baptisma, quod etiam ad Poenitentiam extendendum est: in praxi tamen, occurrente hac occasione, Sacerdos agat prout Spiritus Sanctus dictaverit.

Ebrius perfectus excipiendus est, qui ob corporis perturbationem usum rationis non habet, ideoque in ebrietate nullum actum contritionis elicere valet, et propterea non est absolvendus. Si vero dubitetur de vera ebrietate, sub conditione ei est impertienda absolutio.

Q. Quid si moribundus sit haereticus, qui loquelam amittit?

R. Non debet absolvi, nisi dederit conversionis signa, nec est tale pectoris percussio, cum possit esse signum doloris peccatorum, non resipiscentiae, quia in eo fides non praesumitur, sicut in peccatore. Si vero sint dubia signa sub conditione est absolvendus, si sit catholicus, sicut etiam si ignoretur, an moribundus, sit catholicus, an haereticus, et an fidelis, vel infidelis in locis, in quibus adsunt ambo. In locis vero in quibus tantum infideles incolunt, absolvi non potest, nisi signum aliquod Christianae Religionis habeat.

Q. Quaenam praesentia pro absolutione requiritur?

R. Praesentia duplex est physica, vel moralis. Prima habetur, quando quis loquens naturali voce audiri potest. Altera quando loquens elatiore. Utraque sufficit pro hoc Sacramento, hinc Clemens VIII. decidentem a fabrica S. Petri absolvit. Quod si dubitetur, an audiri possit, sub conditione absolutio danda est.

Q. Quotuplici ex capite nulla potest dici Confessio?

R. Ex duplici: vel ex defectu Confessarii, vel ex defectu poenitentis Defectu Confessarii. I. Si jurisdictione omnino caruit, vel impeditam habuit per suspensionem ab officio, vel excommunicationem vitandam. II. Si verba absolutionis substantialiter vitiet. III. Si absolvendi intentionem neque virtualem, neque actualem habeat. IV. Si confessarius ob surditatem, vel mentis distractionem peccata mortalia non intellexit. Defectu Poenitentis, nulla est confessio defectu doloris, vel propositi sufficientis, defectu integritatis, et defectu notabilis negligentiae in excutienda conscientia, nisi per diligentiam Confessarii deinde inter confitendum suppleatur. Tamen advertendum, quod si haec malitiose fiant vel a Confessario, vel a poenitente, confessio non solum erit nulla, sed etiam erit sacrilega respective, hoc est sacrilegium committit, quia malitiose agit (1).

(1) Ex parte autem poenitentis est invalida Confessio 1. Si ille est excommunicatus; nam excommunicatio privat cujuscumque Sacramenti perceptione. 2. Si ex malitia, aut culpabili negligentia omittit aliquod grave peccatum confiteri. 3. Si deb-

Q. An qui fecit confessionem invalidam, teneatur cum illa omnes subsequentes alias iterare?

R. Vel fecit eas cum conscientia sive certa, sive dubia confessionis invalidae antea factae, et tenetur, quia ceterae omnes invalidae etiam fuerunt, ratione indispositionis, cum qua illas fecit. Vel fecit eas bona fide, scilicet ignorans confessionis anteactae invaliditatem, et cum debita dispositione ad Confessarium accedens, et juxta Sylvium non tenetur subsequentes Confessiones debita dispositione factas repetere, sed solam illam, vel illas, quas fecit cum conscientia defectus, quia istae censentur fuisse validae, cum habuerint omnia requisita ad earum validitatem. Antoine, Layman., aliique. Consultius tamen, ut repetat subsequentes Confessiones ad Animae securitatem, et conscientiae tranquillitatem (1).

tum dolorem, aut propositum non habet, praecipue si restituere non vult, ut debet, bona, honorem, aut famam ablatam, aut si occasionem proximam voluntariam nolit auferre. 4. Si confitetur aliquod peccatum turpe apud eumdem complicem; nam ut declaravit Benedictus XIV. in sua Bulla *Sacramentum*, Confessarius omni privatus fuit jurisdictione erga complicem sui peccati turpis, praeterquam in casu mortis, et quando nullus alius Sacerdos, etiam simplex adesset, alioquin ille absolvendo incurrit in papalem excommunicationem, ut fuse dicetur loquendo *de Jurisdictione Confessarii.*

Hinc quaeritur quomodo repetenda est Confessio invalida cum apud eumdem Confessarium fiet? Oportet hic prius advertere, quod cum absolutio dilata est, non opus est, ut Confessarius distincte reminiscatur peccatorum, quae jam confessa fuerunt, nec ut Confessionem repetere faciat, sed sufficit ut in confuso recordetur status poenitentis, ut communiter *Silvester, Suar. Navar. Concin. Laym. Croix.* Fit attamen dubium, an hoc sufficiat, cum Confessio fuerit nulla? Distinguunt *Suar. et Coninch.*, et dicunt quod tunc tantum sufficit, cum Confessio invalida fuit solo Confessarii defectu circa suum officium, v. g. si absolutionem non dedit, aut sibi defuit animus absolvendi, secus autem cum fuit nulla defectu alicujus partis essentialis, ut si defuit dispositio in poenitente, aut jurisdictio in Confessario, quia tunc cum Confessio fuerit sacrilega, aut facta apud non judicem, non est Sacramentalis. Haec sententia est probabilis, nihilominus opposita est communis cum *Navar. S. Antonin. Silvest. Vasq. Medina, Lugo, Laym. Sa. Bonac., Valent., Tamb., Aversa, Salm.* etc. et est valde probabilis. Hi DD. dicunt quaecumque ex parte veniat defectus, necesse non esset Confessionem repetere, sed sufficere quod poeniteos in genere iterum se accuset de peccatis jam patefactis, et quod Confessarius poenitentis status recordetur, aut ad summum illius conscientiae in confuso reassumat notitiam. Ratio est 1. Quia talis Confessio non fuit jam simplex narratio, sed cum facta fuerit in ordine ad recipiendam absolutionem, bene potest ille vere dici Sacramentalis, dum jam obligat ad sigillum Sacramentale. 2. Quia quamvis talis Confessio non fuisset Sacramentalis, saltem ejus satisfactio, iterum poenitente se accusando de peccatis confessis conjuncta cum cognitione, quam Confessarius de illis prius habuit, reputatur utique sufficiens ad efficiendam illam validam et integram. *S. Ligorius homo apost. Tract. XVI. de Poenit. Punct. 11. de Confess.* §. *43.*

(1) Circa obligationem repetendae Confessionis optimam regulam exhibet *Habert*, et sic dixit: si observetur quod poenitens post Confessionem occasiones vitavit, et pro aliquo tempore tentationibus obstitit, bene possunt judicare validae Confessiones; secus autem, si observatur quod paulo post, oblata sibi prima occasione, facile, ut prius, lapsus est, dum ille, quem vere poenitet, et firmiter vitam in melius mutare statuit, impossibile est quod ita faciliter recidat quin saltem per aliquod tempus perseveret, aut quin prius saltem multam praestiterit resistentiam, unde sit, quod si quis post Confessionem statim sine ullo conatu labitur signum moraliter certum exhibet, ejus Confessiones praeteritas nullas fuisse quia deerat dolor, et propositum. *S. Ligorius homo apost. loc. cit.* §. *46.*

Q. Num actus externus exprimi debeat Confessario?

R. Maxime, uti patet ex communi sensu DD., et praxi fidelium, tum quia aliter non manifestaretur peccatum completum, tum quia Confessarius non posset, ut par est fungi officio suo; nam actus externus est obnoxius censuris, irregularitatibus, variisque obligationibus, a quibus immunis est actus mere internus, tum quia actus externus majorem affectionem affert ob moram. Patet etiam ex proposit. 25. ab Alexand. VII. proscripta (1).

Q. Estne exprimendus in Confessione effectus malus ex actu externo secutus?

R. Vel non est praevisus, uti delictum commissum ob parvam vini quantitatem, vel secutus post causae retractationem, ut omissio recitationis officii ob projectionem Breviarii in mare, si statim poenituit, et utpote involuntarius, non est exprimendus in Confessione. Aliter si est praevisus, aut ante retractationem causae secutus, est exprimendus, quia ex actu oritur libere, et voluntarie posito. Item est exprimendus ad cognoscendum, an poenitens contraxerit censuram, irregularitatem, vel onus restitutionis, ita D. Thomas.

Hinc qui propinavit venenum, dicere tenetur, an mors secuta sit: qui copulam habuit, an proles, an defloratio.

Q. Teneturne poenitens confiteri circumstantias peccatorum?

Ante responsionem nota, quod circumstantia vel est physica, vel moralis. *Physica*, uti si quis occidat gladio, vel baculo aliquem. *Moralis*, quae ad malitiam, vel bonitatem actus humani pertinet, uti si quis occidat aliquem Clericum, vel Laicum, hoc notato:

R. I. Circumstantiae physicae non sunt aperiendae in confessione, uti si quis occidat hominem gladio, vel lapide, vel ligno, dextera, vel sinistra manu etc., quia hae circumstantiae neque mutant, neque aggravant peccatum. Excipe tamen si circumstantia physica aliquam conjunctam habeat malitiam, uti si quis pluribus ictibus, et per diuturnum tempus aliquem occidit, ut majorem dolorem ipsi inferat, vel majorem sibi comparet delectationem.

II. Circumstantiae mutantes speciem certo confitendae sunt, quia cum inducant novum peccatum, confessio non esset integra nisi manifestarentur. Trident. Sess. cit. Can. 7.

III. Circumstantiae notabiliter aggravantes peccati malitiam intra eandem speciem, etiam necessario confitendae sunt; et ratio est, quia confessio ideo integra ex Tridentino facienda est, ut Confessarius rectum, ac prudens judicium faciat de statu Poenitentis, ac de qualitate peccatorum, ac mensura remedia praebeat, et satisfactionem, sed hoc praestare non potest, nisi Confessario innotescant circumstantiae notabiliter aggravantes: nam Confessarius aliud judicium facit de furto triginta carolenorum, ac de furto mille aureorum, aliud judicium de peccato, quod duravit integrum diem, et aliud de eo, quod duravit semihoram. Ergo etc. Idem sentit Catechismus Romanus, Concil. Trident. jussu editus part. 2. cap. 9. de Poenitent. Similiter S. Carolus Borrom. in Instruct. Confessarior., et alii sexcenti illud idem docent. Praeterquamquod aliquando circumstantiae notabiliter aggravanti adnexa est censura, vel reservatio, uti si fornicatur quis cum consanguinea

(1) *Qui habuit copulam cum soluta satisfacit confessionis praecepto dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra caritatem, non explicando copulam.*

in primo, vel secundo gradu. Quae censura vel reservatio nulla esset, si non esset manifestando in confessione circumstantia aggravans.

Dixi *notabiliter aggravantes*, quia si levem gravitatem adjungant peccato circumstantiae, aut levem malitiam novam adferant, possunt in confessione reticeri, quia cum sint leves, non sunt materia necessaria, sed voluntaria. Optimum tamen est omnes aperire in Confessione.

IV. Circumstantiae minuentes, si ita peccatum minuunt, ut de mortali transferant in veniale peccatum, aperiendae sunt in confessione, quia aliter non facit judicium rectum Confessarius, et decipitur in re gravi. Si vero minuunt, sed ita, ut remaneat mortale peccatum, non sunt confitendae; nam plerumque per eas descenditur ad emendicatam excusationem, quae confessioni nocet.

V. Circumstantiae multiplicantes numerum intra eamdem speciem peccati, etiam aperiendae, quia aliter non explicatur numerus peccatorum, prout exprimi debet. Quare qui unico ictu occidit decem homines, tenetur exprimere numerum occisorum, sicut et quot personas uno verbo turpi scandalizavit, scandalosus, et quot unica actione induxit ad blasphemandum.

Q. Num mentiri in confessione sit peccatum grave?

R. Vel mentitur circa materiam mortalem, et necessariam deliberate, et est peccatum mortale, quia deficit dolor necessarius ad confessionem, cum dolor dicat detestationem peccatorum, et propositum illa praecavendi, atque illa delendi per opportuna remedia. Vel mentitur circa materiam levem, et regulariter loquendo non est mortale; quia hujusmodi mendacium non censetur circa materiam necessariam, et non infert gravem injuriam Judici.

Dixi *regulariter*, quia si poenitens confitetur unum peccatum veniale, et circa illud mentitur, peccat mortaliter, et invalide recipit Sacramentum, quia cum tale veniale tunc sit tota materia confessionis, et juxta hypothesim falso narratur, nulla revera afferretur materia Sacramenti Poenitentiae, ac nullum inde efficeretur Sacramentum, quod gravem contineret injuriam adversus Sacramentorum institutorem Christum. Quod idem est dicendum de peccatis mortalibus jam rite confessis. Layman, Collet, Antoine aliique, communiter.

CAPUT VI.

De Satisfactione

Licet hanc tertiam Sacramenti partem pernegent Lutherani, Calvinistae, aliique Novatores, attamen Tridentina Synodus istorum errores anathemate percussit, sess. 14. can. 12., 13., 14., et 15., atque doctrinam iisdem erroribus oppositam referri voluit, ac jussit inter Catholicae Ecclesiae dogmata, uti videre est in adductis Canonibus. De ea itaque illa, quae pertinent ad praxim pro nostro instituto seligenda, atque breviter nobis enucleanda supersunt.

Q. Quid est satisfactio?

R. Est compensatio poenae temporalis ob injuriam Deo illatam debitae, consistens in operibus poenalibus, et laboriosis a Confessario taxatis, ita in re communiter.

Q. Quotuplex est satisfactio sacramentalis?

R. Multiplex est satisfactio, nam I. Dividitur in *vindicativam*, et *medicinalem*. Prima est, quae datur praecise ad praeterita peccata vindicanda. Secunda est illa quae datur praecipue ad praecavenda futura in posterum. In quo est advertendum, quod saepe eadem actio utramque praestare possit.

II. Dividitur in *realem*, *personalem*, et *mixtam*. Prima est illa, quae afficit rem, uti est elargitio eleemosynae etc. Secunda, quae afficit personam, uti est jejunium, disciplina, etc. Tertia denique est, quae afficit personam, et rem, uti eleemosyna facta propriis manibus.

III. Dividitur in satisfactionem in *voto*, et in satisfactionem in re. Prima consistit in habendo voluntatem exequendi satisfactionem. Secunda consistit in ejusdem adimpletione.

Q. An satisfactio sit pars integralis, vel essentialis Poenitentiae Sacramenti?

R. Satisfactionem *in voto* esse partem essentialem, ita ut si quis accedat ad Poenitentiae Sacramentum absque voluntate adimplendi satisfactionem, invalide recipit Sacramentum. Dixi *satisfactionem in voto*, quia satisfactio *in re* est pars integralis, ita ut si quis post acceptam satisfactionem, et absolutionem, illam non adimpleat, licet peccet, non inde tamen invalidum efficietur Sacramentum, quod praecessit, cum nihil defuerit essentiale ad ipsum complendum, ut supponitur. Communiter.

Q. An teneatur confessarius imponere suo poenitenti satisfactionem?

R. Maxime teneri illam imponere poenitenti, idque praeceptive, non vero libere, aut solum ex consilio implendam, cum sit pars poenitentiae, seu patet ex Tridentino sess. cit Cap. 8., et Can. 4. ibi: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, et prudentia suggesserit pro qualitate criminum, et poenitentium facultate salutares, et convenientes satisfactiones injungere.* Quare etiam poenitens satisfactionem sibi impositam acceptare tenetur, si ait rationi congrua, quia illius impositio descendit a potestate clavium, quam habet Sacerdos non solum solvendi, sed etiam ligandi. Verum si sit in articulo mortis, et sensibus destitutus poenitens, quia praesupponitur tunc in poenitente imponente desiderium poenitentiae; ideo imponenda non est, cum tale desiderium sufficiat. Ita communiter.

Q. Quid si morti proximus non sit sensibus destitutus?

R. Esse imponendam illi poenitentiam levem, uti invocatio Nominis Jesu, B. Mariae Virginis etc. Quod si peccata gravem poenitentiam expostulent, esse imponendam sub conditione: *Si forte convaluerit*, ut patet ex Cap. *Ab infirmis* can. 26. q. 7., ibi., *A quo periculo, si divinitus ereptus convaluerit, impositum sibi a Sacerdote modum poenitentiae diligenter observet:* nempe admonendus est moribundus, si convaluerit, de congrua satisfactione, nempe Confessarius dicat: *Fili mi, si convalueris, istam poenitentiam agere debebis.*

Q. Num Confessarius peccet, si voluntarie poenitenti satisfactionem non imponat?

R. Maxime, nam non recte exercet partes sui muneris: quare peccat graviter si in confessione mortalium voluntarie omittat satisfactionis impositionem, quia gravis irrogatur injuria Sacramento, cum sua integritate privabitur. Immo ex eadem ratione secundum multos etiam graviter peccabit

in confessione venialium, vel mortalium alias rite confessorum, si praetermittat voluntarie, et advertenter satisfactionem imponere, quia adhuc ipse est causa, cur Sacramentum privetur sua integritate, Juven.dissert. de Sacram. Poenit.

Hinc inferas I. Quod si poenitens post acceptam absolutionem, aliud mortale confiteatur, pro quo nova impertienda est absolutio, nova etiam est imponenda poenitentia, quia novum conficitur Sacramentum, quod non debet esse mancum. II. Quod absolutionem debet praecedere, et non subsequi impositio satisfactionis, quia in absolutione completur judicium poenitentiale, adeoque impositio satisfactionis, quae est actus judicii ante judicii complementum debet fieri. Verum non desunt, qui asserunt, etiam sufficere, si fiat haec satisfactionis impositio immediate post absolutionem, tunc praesertim, quando Confessarius oblitus est illam imponere ante absolutionem.

Q. Qualem satisfactionem debet Confessarius imponere poenitenti?

R. Tenetur, et quidem sub gravi satisfactionem convenientem, et salutarem, tum vindicativam, tum medicinalem proportionatam numero, ac gravitati peccatorum, ac poenitentis facultati, ac statui, uti clare eruitur ex Trid. loc. cit. Confessarius enim Judex est, adeoque servata aequitate, crimina punire debet. Idem Medicus est, adeoque medicamina vulneribus proportionata tenetur praescribere. Perbelle inquit S. Ambrosius ad Virginem lapsam Cap. 8. *Grandi plagae alia, et prolixa opus est medicina. Grande scelus necessariam habet satisfactionem.* Idem eruitur ex doctrina Ss. Patrum, omniumque Doctorum (1).

Q. Quaenam opera injungenda sunt in satisfactione?

R. Opera bona, et poenalia: satisfactio enim imponitur peccatori in poenam sibi debitam pro peccatis. Haec autem opera ex Tridentino loc. cit. can. 13, reduci possunt ad tria maxime operum genera, nempe ad jejunia, eleemosynas, et orationes; nam haec possunt esse simul et poenalia, et medicinae spiritualis nostris interioribus medendis vulneribus opportunae vim praeseferunt, ac continent.

Ad jejunium reducitur omnis corporis afflictio, veluti cilicium, disci-

(1) Imprudenter se gerunt Confessarii, qui poenitentiam viribus poenitentium imparem injungunt. Quot istorum multoties non dubitant faciliter recidivos, indispositos absolvere, et etiam eos, qui in proxima peccandi occasione versantur, et insipienter postea putant eis mederi, imponendo gravissimas poenitentias, licet videant, quod illo eas adimplere non possint, imponunt: v. g., ut octavo quoque die per annum confiteantur: ut quindecim decades Rosarii quolibet die recitet ille, qui ne solitus quidem fuit quinque in hebdomada recitare: imponunt jejunia, disciplinas, orationem mentalem illi, qui nec nomen numquam audivit. Et quid hinc eveniet? Eveniet, quod licet inviti acceptent quod imponitur, ut absolutionem aucupentur, nihilominus postea nihil horum executioni demandant, et credendo in novum peccatum esse delapsos, imo putando (praecipue rudes) nullius fuisse momenti confessionem factam, quia poenitentiae impositae non satisfecerunt, propterea ad pristinum perditum vivendi modum redeunt. Et ob poenitentiae impositae pondus perterriti a confessione horrent, et ita in peccatis tabescere pergunt. Et hic est fructus qui in perniciem tot miserorum colligitur ex hujusmodi satisfactionibus, quos convenientes vocant, sed melius dicendae essent inconvenientissimae. *S. Ligorius loc. cit. Punct. I. de imposit. Poenitent. §. 51.*

plina, peregrinatio, sensuum mortificatio etc. Ad eleemosynam referri possunt omnia opera misericordiae tum spiritualia, tum temporalia. Ad orationem omnes virtutis actus tum interni, tum externi, uti v. g. examen conscientiae, actus contritionis, auditio Missae, exercitium virtutum Theologalium, frequentia Sacramentorum, fuga otii, occasionis, cogitatio Novissimorum, devotio B. M. V. etc., et etiam oratio vocalis (1).

Q. Possuntne imponi pro poenitentia opera, quae sunt aliunde praecepta?

R. Minime, quando alia opera praestari possunt; nam, quae poena est executio illius, ad quod aliunde tenetur poenitens, et quae vindicta peccati illud imperari in satisfactionem, quod poenitens aliunde cogitur facere. Poenitentia autem ex Tridentino debet esse opus poenale, ac peccatorum vindicativum. Hinc restitutio famae, damni compensatio, fuga occasionis etc. non sunt satisfactiones vindicativae, neque supponendum, quod Confessarius illas imponat uti satisfactiones, nisi clare exprimat, vel clare ex circumstantiis eruatur. Unde si simpliciter imponat jejunium, non intendit imponere, ut fiat illo die, quod aliunde poenitens jejunare tenetur, et si dicat: *audias hodie Missam pro peccatis* supponitur, si dies sit festivus, etiam Missam audiendam sibi imponi praeter illam, ad quam jam tenebaris. Antoin., aliique.

Dixi *quando poenitens alia praestare potest*, quia si alia praestare non potest, possunt ei imponi opera aliunde praecepta; nam idem opus bonum aliunde debitum potest esse ex diversa ratione meritorium, et satisfactorium, neque aliquid implicat, quod duplici obligationis vinculo teneatur poenitens aliquid praestare.

Q. An imponere etiam possit poenitentiam publicam Confessarius?

R. Vel loquimur de peccatis occultis, et non potest, quia esset improportionata, et contra usum Ecclesiae. Et scandalo esse potest. Hinc in Rituali Romano habetur: « Pro peccatis occultis quamvis gravibus manife-

(1) Circa praxim regula hujus requirit, ut imponantur opera carnem coercentia pro peccatis sensualibus, eleemosynae pro peccatis avaritiae, oratio pro blasphemiis. Sed considerandum quid magis expediat, aut magis utile sit poenitenti. Quamvis autem maxime utile sit imponere Sacramentorum frequentationem, orationem mentalem, et eleemosynas, nihilominus praxis habet has reddi damnosas iis, qui aut nihil, aut parum habuerunt horum usum. Satisfactiones utiles generatim pro omnibus solent esse, nimirum aggregari ad aliquam Congregationem: quolibet vesperi (saltem ad tempus) actum doloris elicere, et quodlibet mane propositum renovare dicendo cum S. Philippo Nerio: *Domine ne auferas hodie manus tuas a me, ne tui proditor efficiar*. Visitare quotidie Sanctissimum Sacramentum, et Imaginem quoque Mariae Sanctissimae ab eis perseverantiae gratiam postulando: Rosarii saltem tertiam partem, et ter Salutationem Angelicam mane, meridie, et vesperi dicendo: *Mater mea, adjuva me hodie, ne in Deum peccem*. (Hanc tamen poenitentiam ter recitandi Salutationem Angelicam cum praedicta supplicatione: ego plerumque solitus fui injungere, aut saltem consulere iis, qui eam non solebant frequentare): Cum cubitum iverint, dicere in lecto: si *nunc mihi morandum fuisset in inferni igne*, aut dicere: *veniet dies, quo mihi in hoc lectulo moriendum erit*, qui legere sciunt, et potissimum Ecclesiastici quotidie legere aliquem librum de rebus Spiritualibus agentem. Monet autem S. Franciscus Salesius non esse gravandum poenitentem multis rebus, ne confundatur, et terrefiat. *S. Ligorius homo apost. loc. cit. §. 54.*

» stam poenitentiam non imponant ». Vel loquimur de peccatis publicis, et potest, et debet, uti patet ex Tridentino sess, cit. cap. 5., ibi: *Apostolus monet publice peccantes, palam esse corripiendos;* nam sicut publice peccando alios per scandalum offenderunt, ita, et per publicam poenitentiam illos tenentur ad meliorem sensum, et frugem, quantum in ipsis est, revocare. Antoine, aliique.

Q. Num Confessarius possit imponere poenitenti satisfactionem medicinalem, ex qua potest oriri suspicio, vel etiam notitia peccati Poenitentis?

R. Maxime, quando illa poenitentia necessaria est tamquam medicina ad praecavendum relapsum, v. g. uti dimittat tale officium, vel hanc domum etc., quia satius est, ut poenitens amittat aliquo modo famam, quam gratiam, quae per Sacramentum recipitur. Quare si poenitens obedire noluerit, sine absolutione dimittendus est. Antoine, Suarez, Layman, aliique communiter.

Neque dicas, quod habetur sigilli fractio, quia quod fit, fit ex voluntate Poenitentis, neque habetur Poenitentis gravamen tendens ad sigilli fractionem, quia per hanc poenitentiam non inducitur novum onus Poenitenti, sed illi declaratur obligatio naturalis, quam habet id faciendi. Ita cit. DD.

Q. An potest injungi satisfactio aliis applicanda, puta defunctis?

R. Maxime, quia satisfactio ex opere operato, ratione Sacramenti semper applicatur poenitenti, eique prodest ad poenam temporalem delendam. Et ex opere operantis applicatur defunctis. Praeterea ipsa applicatio pro defunctis est ipsi poenitenti satisfactoria.

Q. An Confessarius debet habere distinctam singulorum peccatorum memoriam, dum imponit satisfactionem?

R. Minime, nam sufficit juxta Sylvium, ut recordetur status poenitentis; quia saepe est moraliter saltem impossibile, ut Confessarius tunc distincte singula meminerit.

Q. Ex quibus causis quis non tenetur ad satisfactionis executionem?

R. Ex pluribus, et I. Est, quando Sacramentum fuit invalide receptum; quia non tenetur quis persolvere duas poenitentias pro iisdem peccatis. II. Quando poenitentia evadit physice, vel moraliter impossibilis. Attamen tunc etiam petenda erit satisfactionis commutatio, ne Sacramentum sua parte integrali fraudetur, quod curare maximopere debet Poenitens, ne contingat, cum sit gravis injuria in Sacramentum, communiter.

Q. An sufficiat ad integritatem hujus Sacramenti adimplere satisfactionem in statu peccati mortalis?

R. Maxime, quia licet non observat modum, observat tamen substantiam, uti patet, ex communi sensu Fidelium, qui non solent repetere poenitentias in statu peccati mortalis peractas, nec a Confessariis solent obligari ad eas repetendas. At satisfactio sacramentalis in statu peccati mortalis adimpleta suum non producit effectum, nempe remissio poenae, sed post ablatum obicem peccati mortalis, hoc est recuperatum gratiae statum. Ideoque peccat saltem venialiter ob obicem, quem hic ponit remissioni poenae temporalis. Ita Cajet., Henriquez, Suarez, Lugo, aliique. Vide Mastrium Theolog. moral. disp. 21. n. 276, et Layman lib. 5. tract. 6. Cap. 16. n. 15. Secus vero dicendum de satisfactione adimpleta cum affectu ad peccatum

nam affectus voluntarius ad peccatum est actuale peccatum, neque potest quis, ut docet D. Thomas, pro uno peccata satisfacere, alio retento.

Q. Num poenitens teneatur acceptare, et adimplere poenitentiam rationabilem sibi injunctam, sub gravi?

R. Maxime, quia Confessarius, tanquam Judex habet potestatem non solum solvendi, sed et ligandi, seu obligandi per impositionem poenitentiae, uti ex Trident. loc. cit. Cap. 8. apparet. Sed talis potestas obligandi frustranea esset in Confessario, nisi Poenitens teneretur acceptare, et adimplere poenitentiam. Ergo etc. Quare Concil. Later. Cap. *Omnis* ait: *omnia sua peccata confiteatur fideliter, et injunctam sibi poenitentiam studeat pro viribus adimplere.* Praeterea satisfactio est pars Sacramenti, unde sicuti ad integrandum Sacramentum Confessarius tenetur illam imponere, ita et poenitens tenetur illam acceptare, et adimplere, Navarr., Antoin., aliique communiter.

Q. Num excusetur poenitens a gravi peccato, si non acceptat rationabilem poenitentiam, eo quia velit alium Confessarium adire?

R. Minime, nam non licet poenitenti sine juxta causa Sacramentum inchoatum relinquere, et effugere Sacerdotis justum judicium, cui se jam subjecit, Antoine, Concina.

Potest poenitens ex aliqua rationabili causa, v. g. quia ipse commode secundum suum statum, et conditionem peragere nequit, licite hanc, vel illam in particularem poenitentiam respuere, veluti sibi non convenientem, ac rogare Confessarium, ut aliam mitiorem imponat, nam ex Trident. cit. Sess. 14 Cap. 8. poenitentiae a Confessario injungendae, debent esse salutares, et convenientes statui, seu facultati poenitentium, ibi: *Pro qualitate criminum, et poenitentium facultate, salutares, et convenientes poenitentias injungere;* Poenitentis tamen ejusmodi valde suspecta est conversio, unde caute confessarius advertat ad hoc, ne communicet peccatis alienis. Verum non est suspecta conversio, si poenitentiam infert indiscrete, et non proportionate. In hoc casu potest alium Confessarium adire si primum nolit eum absolvere.

Q. An poenitens peccet graviter, vel leviter non adimplendo satisfactionem?

R. Si sit imposita pro peccato mortali nondum confesso, et peccat graviter, quia facit contra obligationem in re gravi, uti DD., communiter tenent: Quod si fuit imposita poenitentia pro solis venialibus, aut pro mortalibus alias rite confessis, litigant DD., num peccet graviter poenitens illam omittendo; verius tamen dicimus peccare graviter, quia gravis irreverentia infertur Sacramento illud privando tota sua integritate, et complemento, et quamvis materia de se esset levis, tamen est gravis respectu Sacramenti, ad cujus integritatem deservit. Concina Tom. 9. fol. 811. Hoc tamen intelligitur quando advertenter, et voluntarie omittat.

Q. Quonam tempore tenetur poenitens satisfactionem adimplere?

R. Vel adest tempus a Confessario praefixum, ut tenetur illo tempore, quia tempus tunc cadit sub praecepto, dilatio autem satisfactionis si sit ad paucos dies, in tali casu non videtur inducere, nisi peccatum veniale nisi magni referat illam adimplere tempore definito v. g. ad superandas tentationes urgentes etc. Vel non adest tempus a Confessario definitum, et tene-

tur quamprimum commode potest, ita ut peccet graviter, si diu illam ex gravi negligentia differat, nam integritas Sacramenti, et ratio debitae satisfactionis celerem illius adimpletionem exigit. Tamen advertendum, quod si tempore praefixo non fuit adimpleta poenitentia, adhuc tenetur poenitens ad illam ponendam, quia tempus non fuit appositum ad finiendam obligationem, sed ad illam sollicitandam. Antoin., Concin., Collet, aliique communiter.

Q. Num poenitentia possit per alium adimpleri?

R. Minime, quia satisfactio imponitur, ut per ipsum poenitentem adimpleatur, et non per alium, cum sit poena pro culpa personali imposita, adeoque persolvenda per ipsum reum qui culpam commisit. Praeterea satisfactio per Trident. dicitur actus poenitentis, unde per ipsum exequenda est; quare jure merito damnata fuit proposit. 15. ab Alexandr. VII. (1).

Potest tamen per alium adimpleri, si sit realis tantum, uti eleemosyna, quia per ipsum facta videatur, quamvis per alium adimpleatur; non vero, si sit mixta, uti eleemosyna propriis manibus facienda.

Q. Poenitens potestne satisfactionem impositam cum alio persolvere?

R. Lis est inter DD. Alii putant posse, quia licet in recitatione divini Officii socius adhibetur, alii negant, quia poenitentia non est dividenda, at integre solvenda, quod in casu non verificatur, et quia divinum officium ex ejus institutione ita persolvitur, non vero poenitentia. In resolutione casuum jussu Benedicit. XIV. non posse legitur.

Q. Num sit necesse ex Christi institutione, ut satisfactio ante absolutionem adimpleatur?

R. Minime, tum quia talis est usus in Ecclesia receptus, ut non exigatur poenitentiae adimpletio ante absolutionem, tum quia ex Ecclesiae antiquae disciplina poenitentes absolvebantur ante adimpletam poenitentiam, si imminebat persecutio, communiter (2).

Q. Quid si poenitens totam satisfactionem adimplere nequeat, an teneatur ad partem?

R. Si est divisibilis tenetur ad partem, quam potest, ut Sacramentum suam aliquam habeat integritatem. Si vero est indivisibilis, et pars principalis impossibilis, ad nihil tenetur, quia ad impossibile nemo tenetur, si possibilis, tenetur.

Q. Qui ex oblivione poenitentiam non exequitur, an peccet?

R. Maxime, si oblivio orta sit ex dilatione culpabili, vel ex alia culpabili causa, utpote voluntaria in causa, non vero si sine culpa, et praeter voluntatem.

(1) *Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.*

(2) Merito Alexander VIII. die 7. Decemb. 1690. damnavit inter alias propositionem 16. in ordine, ibi: *Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni, induxit non politia, aut institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex, et praescriptio, natura rei ad ipsam quodammodo dictante.* Item damnavit proposit. 17. in ordine, ibi: *per illam praxim mox absolvendi ordo poenitentiae est inversus.* Item damnavit proposit. 22. in ordine, ibi: *Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam praetendunt, antequam condignam de delictis suis poenitentiam egerint.* Hec etiam a Xysto IV. fuit proscriptum.

Q. Potestne adimpleri poenitentia tempore eodem, quo satisfit alteri praecepto?

R. Si unum opus alterum non impedit, et potest, uti recitare rosarium pro poenitentia impositum intra Missae auditionem die festo, aliter non potest, ut audire Missam, et satisfacere praecepto die festo, et Poenitentiae, ita Croix.

Q. Num possit poenitens sibi commutare poenitentiam?

R. Minime, quia commutatio poenitentiae est actus jurisdictionis, quae nulla reperitur apud poenitentem, atque hoc verum est, etiamsi in melius opus illam commutare velit; nulla enim satisfactio potest esse sacramentalis, nisi imponatur a Ministro Sacramenti. Praeterea reus est poenitens, ac subditus, unde non potest commutare opus praescriptum a Judice, ac Superiore, ita communiter.

Q. An Confessarius possit mutare poenitentiam a seipso impositam?

R. Justa stante causa potest, nam hoc saepe potest expedire ad bonum Animarum, ad quod hoc judicium ordinatur, quod debet fieri in alia confessione, cum sit actus judicialis, et usus clavium, qui nonnisi in Sacramento exercentur. In quo est advertendum, quod non tenetur repetere confessionem, quando tempus est adeo breve, ut moraliter censeatur idem judicium, et Confessarius adhuc recordetur poenitentis status. Concina, Collet, aliique. Causae autem justae, ac rationabiles commutandi satisfactiones impositas, quae a Theologis enumerantur sunt. I. Major Spiritualis profectus ipsius Poenitentis. II. Gravis in executione prioris poenitentiae difficultas. III. Periculum transgressionis ortum ex ipsa fragilitate poenitentis. IV. Excessus evidens in illa, quae prius fuerat imposita.

Q. Num possit Confessarius commutare poenitentiam ab alio impositam?

R. Maxime, etiam concurrente justa causa, puta, quando reperitur irrationabilis, et contra regulas prudentiae etc., quia Confessarius non habet potestatem talem poenitentiam injungendi, nec proinde ad eam obligandi Poenitentem, et ideo mutari potest ab alio, qui in eodem Tribunali idem potest, ac prior Judex, cui succedit, audiendo tamen denuo eadem peccata ante confessa; nam non potest exercere judicium sacramentale quin totum Sacramentum conficiatur, Concina. Verum ne integritate primum Sacramentum privetur, relinquendum est aliquid ex priori poenitentia.

Q. Num possit inferior commutare poenitentiam a Superiore impositam ob casus reservatos?

R. Cum Suarez, Valentia, aliisque negative, quia sicut judicium in causa principali, scilicet absolutio a culpa, reservatum erat Superiori, ita quoque censenda est reservata eidem impositio poenae, scilicet satisfactio. Concina. Praeterea facultas in reservatis datur prudentibus pro impositione proportionatae poenitentiae, licet alii aliud sentiant, sed immerito.

Q. Num facta legitima commutatione poenitentiae, liberum sit poenitenti eligere illam, quam maluerit?

R. Maxime, quia commutatio fit in favorem poenitentis; hinc poenitens uti potuerit, vel non, tali favore, prout sibi placuerit. Suarez, Bonacin. aliique.

Q. Quinam sunt effectus poenitentiae, seu satisfactionis?

R. Plures numerantur tum a Concilio Tridentino Sess. 14. Cap. 8., tum ab ejusdem Catechismo part. II. Cap. V. §. 68. quorum I. Est destructio reliquiarum peccatorum. II. Refraenatio a peccatis futuris, atque concupiscentiae cohibitio, et appetituum. III. Argumentum sincerae conversionis, ac detestationis peccatorum. IV. Placatio irae Dei, ut inquit S. August. serm. 288: *Si tu te punire volueris, parcet ille. Qui autem agit bene poenitentiam suus ille punitor est. Sit oportet severus in se, ut in eum sit misericors Deus*. V. Pignus salutis aeternae, idque ex opere operato, cum satisfactio sit pars Sacramenti, uti constat ex Tridentino loc. cit. Quare effectum sibi correspondentem debet operari, h. e. solutionem poenae temporalis ex opere operato. VI. Solutio debiti pro reatu poenae temporalis, quae post remissam culpam remanet. Si enim compatimur, et glorificabimur, uti docet Apostolus.

ADDITAMENTA

Quum moneantur Confessarii a Catechismo Rom., ut fideles instruant de gravibus poenitentiis, quas olim canones injungebant hisce effatis, *ut suorum scelerum gravitatem magis agnoscant, operae pretium erit eis interdum significare quae poenae quibusdam delictis ex veterum canonum praescripto, qui Poenitentiales vocantur, constitutae sint* (1); hinc praecipuos poenitentiae canones selegimus, qnos secundum Decalogi ordinem dispositos heic subnectere e re nostra duximus (2).

Contra I. Decalogi praeceptum.

1. Qui a Fide desciverit poenitentiam agat annis decem.
2. Qui auguriis, et divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, poenitens erit annis septem.
3. Respiciens furta in astrolabio poenitens erit annis duobus.
4. Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, poenitens erit duos annos.
5. Qui magos consuluerit, in poenitentia erit annis quinque.

Contra II. praeceptum.

1. Quicumque sciens pejuraverit, 40 dies in pane et aqua, et septem sequentes annos poeniteat, et numquam sit sine poenitentia, et numquam in testimonium recipiatur, et post haec communionem praecipiat.
2. Qui perjurium in Ecclesia fecerit, poenitentiam aget annos decem.
3. Si quis Deum, vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publice blasphemaverit, prae foribus Ecclesiae diebus Dominicis septem, in manifesto, dum Missarum solemnia aguntur, stet, ultimoque ex illis die, sine pallio,

(1) *Catechis. Rom. Par. II. de Sacr. Poenit. §. 79.*
(2) *Gratian. Decret. Part. III, in fin. vol. 1. pag. 1256. edit. Venet. 1782.*

et calceamentis, ligatus corrigia circa collum, septemque praecedentibus feriis sextis in pane, et aqua jejunet, Ecclesiam nullo modo ingressurus. Singulis jam illis septem diebus dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest alioquin alia poenitentia afficiatur. Recusanti Ecclesiae ingressus interdicatur, et in obitu Ecclesiastica careat sepultura.

4. Qui votum simplex violaverit, poeniteat tribus annis.

Contra III. praeceptum.

1. Qui opus aliquod servile die dominica, festove fecerit, poenitentiam aget tres dies in pane et aqua.

2. Si quis jejunia a S. Ecclesia indicta violaverit, poenitentiam aget dies viginti in pane et aqua.

3. Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die, poenitentiam aget dies septem.

4. In Quadragesima carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet, ac praeterea a carne abstineat.

Contra IV. praeceptum.

1. Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies poenitens sit in pane et aqua.

2. Qui parentes injuria affecerit, tres annos.

3. Qui percusserit annos septem.

4. Si quis contra Episcopum, Pastorem, et Patrem suum insurrexerit, in monasterio omnibus diebus vitae suae poenitentiam aget.

5. Si quis Episcopi, aut Ministrorum ejus, vel Parochi sui praecepta contempserit, vel irriserit, poenitentiam aget dies 40 in pane, et aqua.

Contra V. praeceptum

1. Qui Presbyterum occiderit, poeniteat 12. annis.

2. Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit, toto vitae suae tempore non suscipiat Corpus Domini, nisi in obitu, abstineat a carne, et vino, dum vixerit, jejunet secunda, et quarta, et sexta feria.

3. Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiae semper erit, et in obitu Communionem recipiet.

4. Qui homicidii auctor fuit ob consilium, quod dedit poenitentiam aget 40. dies in pane et aqua, cum septem sequentibus annis.

5. Si qua mulier sponte abortum fecerit, poenitentiam aget annos tres, si nolens, Quadragesimas tres.

6. Qui nolens filium oppresserit, poenitentiam aget dies 40. in pane, et aqua, oleribus ac leguminibus: abstinebit ab uxore totidem. Deinde poenitens erit tres annos per legitimas ferias, tres praeterea Quadragesimas in anno observabit.

7. Qui sceleris occultandi causa filium necarit, poenitentiam aget annos decem.

8. Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, poenitentiam aget annos tres.

9. Si quis aliquem vulneraverit vel ei aliquod membrum praeciderit, poenitentiam aget, uno anno per legitimas ferias.
10. Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit triduo poenitentiam aget in pane, et aqua.

Contra VI. praeceptum

1. Si laicus solutus cum foemina soluta concubuerit, poenitens erit tres annos.
2. Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, poenitentiam aget 20. dies.
3. Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, poenitens erit 40. dies.
4. Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam poenitentiam aget.
5. Qui incestum fecerit (non ita enormem) poenitens erit 12. annis.
6. Qui monialem violaverit, poenitens sit annis decem.
7. Si quae mulier cerusa, aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, poenitentiam aget annos tres.
8. Si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel quae sibi confessa fuit, debet poenitentiam agere 12. annis. Et si crimen sit manifestum, debet deponi, et peregrinando 12. annis poeniteat, et postea monasterium intret, tota vita sua moraturus ibidem.
9. Pro adulterio septennii, et decennii poenitentia imponitur. Pro osculo, seu amplexu impudico triginta dierum poenitentia statuitur.

Contra VII. praeceptum

1. Si quis furtum de re minori fecerit, poenitentiam aget annum unum.
2. Qui furatus est aliquid de Ecclesiae supellectili thesauro, vel pecuniam ecclesiasticam, oblationesve Ecclesiae factas, poenitens erit annos septem.
3. Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, et poenitentiam aget dies 20. in pane, et aqua.
4. Qui usuras accipit, rapinam facit, poenitentias aget annis tribus uno in pane, et aqua.

Contra VIII. praeceptum

1. Qui falso testimonio consenserit, poenitens erit annos quinque.
2. Falsarius in pane, et aqua poenitentiam agat quamdiu vivit.
3. Si quis de proximo detraxerit, poenitens erit dies 7. in pane, et aqua.

Contra IX. et X. praeceptum

1. Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque, poenitens erit tribus annis.
2. Si quis concupiscit fornicari, si Episcopus, poenitens erit annos septem, si Presbyter quinque, si Diaconus, vel monachus tres, si Clericus, aut laicus annos duos.

CAPUT VII.

De Poenitentiae Sacramenti forma

Forma hujusce Sacramenti haec est: *Ego te absolvo a peccatis tuis etc.*, quod ex Ecclesiae usu, et Traditione perpetua et ex Concil. Triden. Sess. 14. Cap. 3. patet. Verba tamen essentialia ad valorem formae ex Concil. Trid., et Catech. Rom. auctoritate sunt ista tantum: *Absolvo te*, licet ex praecepto integra forma sit recitanda.

Q. Num praeces, quae juxta morem Sanctae Ecclesiae laudabiliter apponuntur, spectant ad essentiam formae ?

R. Minime, uti expresse habetur ex Trident. loc. cit., et ex Rituali Rom. jussu Pauli V. edito, in quo habetur, quod in confessionibus frequentioribus, et brevioribus possint omitti verba *Misereatur tui etc.*, et satis sit dicere: *Dominus noster Jesus Christus etc.* usque ad illa: *Passio Domini nostri.*

Q. Omnia ista verba sunt essentialia ?

R Ad essentiam per omnes pertinent — *absolvo te* cum institutum sit hoc Sacramentum per modum judicii. — *Quorum remiseritis peccata* etc. Per omnes non sunt essentialia, *Ego*, *tuis*, *Amen*. Nam ego continetur in verbo *absolvo*, tuis in verbo *te*, *a peccatis* per D. Thom., Antoninum, Suarez non pertinent ad essentiam, quia hoc satis in verbo *absolvo*: per alios, et quidem probabilius, spectant, ut integer sensus Christi servetur, qui dicit Joan. Cap. 20. — *Quorum remiseritis peccata.* Nam sicut est existimandum verbum *Te* ob voculam — *quorum remiseritis* ita et a peccatis, quia dixit — *peccata.* Verba vero *in nomine Patris etc.* probabilius non sunt essentialia, quia est forma non deprecativa.

Q. Num absolutioni sacramentali praemittenda sit absolutio a censuris ?

R. Maxime, ita ut graviter peccet Confessarius contra Ecclesiae praeceptum in re gravi, qui sciens poenitentem ligatum excommunicatione etiam minori, illum absolvit primo a peccatis, et dein a censura, nam Ecclesia graviter prohibet, ne iste etiam, qui tali censura est irretitus Sacramenta recipiat, ita Suarez; qui advertit, quod aliter se res habeat in suspensione, et interdicto, cui poenitens non dedit causam, nam cum ista non privet usu istius Sacramenti passivo, non esset mortale, si absolveretur post absolutionem a peccatis: verum juxta Ecclesiae praxim etiam absolutio a suspensione et interdicto debet praecedere absolutionem a peccatis.

Q. Num sit mortale repetere absolutionem circa eamdem confessionem sine rationabili causa ?

R. In genere suo est mortale sacrilegium, quia secunda absolutio est irrita ex defectu novae materiae. Dixi *sine rationabili causa*, quia si rationabiliter dubitatur, num absolutus fuerit poenitens, vel fuerint prolata verba essentialia formae, tunc tenetur sub gravi Confessarius denuo poenitentem sub conditione absolvere, si confessus ille sit mortalia, ne exponatur Sacramentum periculo nullitatis.

Q. Quid si poenitens statim post absolutionem addat nova peccata, vel circumstantias ?

R. Vel haec peccata sunt venialia, et circumstantiae sunt tantum leviter aggravantes, et non est necesse illum iterum absolvi, potest tamen si velit. Vel sunt mortalia peccata, aut circumstantiae speciem mutantes, vel etiam circumstantiae notabiliter aggravantes peccati malitiam intra eamdem speciem, et debet denuo Confessarius illum absolvere; quia adfertur nova materia necessaria. Expedit tamen, ut Confessarius id faciat submissa voce, et crucem ita secrete efformet ut non cognoscant adstantes, quod poenitens novum attulerit peccatum mortale, Besomb., Collet. aliique.

Q. Quid si plures eodem tempore ratione necessitatis puta naufragii, etc. absolvendi sint?

R. Concurrente necessitate, v.g. si plures in communi naufragio, peste, conflictu, etc. absolvendi sint, et deficit tempus, ut singulatim absolvantur, quia mox morituri sunt, possunt, immo debent absolvi omnes sub hac formula in numero plurali: *Ego vos absolvo a peccatis vestris*, dummodo, qui ita absolvuntur confessionem praemiserint peccatorum, saltem generalem, si in tali casu explicari specialia peccata non possint, et dummodo poenitentes sint, ita communiter.

Q. An licet dare absolutionem a peccatis sub conditione?

R. Si conditio sit de futuro, absolutio data sub tali conditione non solum est illicita, sed etiam nulla, quia non est in potestate Confessarii, atque in ejus arbitrio suspendere Sacramentum ejusque effectum. Si vero sit de praeterito, vel de praesenti, et tunc licet sit valida absolutio, si conditio vera sit, tamen non est licita regulariter loquendo; quia absolutio a peccatis cum proferatur per modum sententiae, absolute proferenda est. Dixi *regulariter loquendo*, quia concurrente necessitate, puta, si moribundus nullum dederit poenitentiae signum, et sensibus est destitutus, vel quando dubitat Confessarius, an poenitentem absolverit, vel non, vel quando Poenitens est in articulo mortis, et dubia dispositionis signa dedit, et tunc licitum sit dare absolutionem sub conditione, scilicet, *si capax sis*. Ita Layman., Lugo, aliique. In hoc casu sufficit, si conditio mente tantum sit apposita. Ita Layman, aliique.

CAPUT VIII.

De Poenitentiae Sacramenti Ministro

Q. An solus Sacerdos sit Minister Poenitentiae?

R. Maxime, uti patet ex Trident. sess. 14. Can. 10. *Si quis dixerit, non solos Sacerdotes esse Ministros absolutionis, sed omnibus, et singulis Christi fidelibus esse dictum: quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in Coelo, anathema sit.* Constat etiam ex Joann. Cap. 20. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.* Quae verba perpetua Ecclesiae traditio ad solos Apostolos, eorumque successores exclusis laicis, pertinere declaravit. Idem asserunt omnes PP. et DD.

Q. An omnis Sacerdos possit confessiones audire?

Ante resp. nota: Theologi, et Canonistae duplicem potestatem distinguunt in Sacerdote. Unam *ordinis*, alteram *jurisdictionis*. Potestas *ordinis* est

illa, quae confertur per ordinationem, quae est supra corpus Christi verum, et confertur ad conficiendam Eucharistiam: potestas *jurisdictionis* est supra corpus Christi mysticum, scilicet ad remittenda, et retinenda peccata, quae etiam in Ordinatione confertur per illa verba: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis etc.* Quae potestas jurisdictionis in foro poenitentiae est jus ferendi sententiam sacramentalem in subditos confessos, seu illos absolvendi, et alligandi in Tribunali Poenitentiae. Haec potestas duplex est, delegata et ordinaria. *Delegata* habetur ex commissione. *Ordinaria* est adnexa officio, et dignitati, hoc notato:

R. Non omnes, quia non tantum requiritur, ut sit Sacerdos, sed etiam ut habeat jurisdictionem ordinariam, vel delegatam, seu subditos habeat, in quos potestatem, quam in ordinatione accepit, exercere valeat, uti patet ex eodem Trident. Sess. cit. Cap. 7. ibi: *Quoniam igitur natura, et ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.*

Q. An aliquando suppleatur defectus jurisdictionis in Sacerdote?

R. Maxime, modo haec duo concurrant, scilicet titulus coloratus, et error communis, argum. L. *Barbarius* D. de offic. Praetor., eo quia bonum commune id exigit ad impedienda multa gravia mala, ac scandala, quae ex invaliditate actuum orirentur. Sciendum tamen est, quod talis Sacerdos graviter peccat ob usurpationem jurisdictionis, quam scit non habere.

Q. Quando habetur error communis, et titulus coloratus?

R. Quando Sacerdoti alicui fuit a legitimo Superiore collatus titulus requisitus ad actum, puta *titulus Parochi*, sed vel nulliter, in quantum erat incapax ob aliquod occultum impedimentum, puta, propter occultam simoniam, vel quia titulum jam amisit, quae incapacitas, aut amissio communiter ignoratur, ita ut fideles communiter putent, cum verum habere titulum. Error communis habetur, quando publice, et communiter existimatur habere facultatem excipiendi confessiones.

Q. Num possit hoc Sacramentum in aliquo casu a simplici Sacerdote administrari?

R. Potest in articulo mortis, ut patet ex Trid. loc. cit Cap. 8. ibi: *Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis, et censuris absolvere possunt.* In quo advertunt Vasquez, Lugo, aliique, quod cum absque ulla limitatione dictum sit a Tridentino, quod omnes Sacerdotes in articulo mortis possint absolvere, nullus Sacerdos excipitur, sive excommunicatus, sive degradatus, sive suspensus etc., hodie est communis sententia.

Q. An approbatus in una Dioecesi censeatur approbatus pro aliis sine nova approbatione Episcopi illius loci?

R. Minime, sed requiritur nova approbatio, uti patet ex Trid. ex Constitutione *Suprema* Clementis X., et ex Proposit. damn. ab Alex. VII. n.

XVI. Approbatio praesumpta, nec sub ratihabitione non sufficit, quia Trid. vult jurisdictionem actu existentem.

Q. Num quod dictum est pro articulo mortis, dicendum etiam sit pro periculo ejusdem?

Ante resp. sciendum, quod articulus mortis tunc habetur, quando proxime, et certa moraliter mors instat. Periculum vero, quando sub dubio vel timore probabili mors expectatur, uti in praelio, in morbo periculoso etc. His praemissis:

R. Litigium est inter DD., nam alii negant, uti Solus, etc., quia extrema necessitas habetur tantum in articulo mortis. Alii vero affirmant, uti Vasquez, Layman, aliique, quos citant, et sequuntur Salmanticenses tract. 6. Cap. 31. punct. 2. n. 24., tum quia in Jure Canonico quoad rem praesentem pro eodem sumitur articulus, et periculum, uti ex Cap. *Si quis suadente* 17. q. 4., ex Cap. *Eos qui* de sentent. excomm. in VI., tum quia haec jurisdictio est directa in favorem poenitentis ad evadendam aeternam damnationem.

Q. An simplex Sacerdos possit absolvere a venialibus?

R. Minime, uti patet ex decreto Innoc. XI. edito ann. 1679., *Non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Quod patet etiam ex Synodo Neapolitana part. 11. Cap. 5. de Sacram. Poenit., ibi: *Ne a venialibus quidem absolvere potest Sacerdos sine nostra licentia et opprobatione sub gravibus poenis arbitrio nostro, ideoque defectu jurisdictionis invalide absolvit.*

Q. An Confessarius simplex possit absolvere subditum sui Episcopi in aliena Dioecesi?

R. Vel loquimur de Regulari, et non potest, uti aperte patet ex Const. *Superna* Clement. X. in qua decrevit: *Religiosos ad Confessiones saecularium in sua Dioecesi audiendas approbatos, non posse in alia Dioecesi eas absque Episcopi Dioecesum approbatione audire, quamvis Poenitentes subditi sint ejus Episcopi, a quo ipsi Religiosi jam approbati.*

Vel loquimur de Saeculari, et id eum posse docent multi, quia ad hoc habet jurisdictionem jam delegatam, quae cum sit voluntaria, exerceri potest extra Territorium Episcopi in ejus subditos. Verum probabilius id negant alii, immo velut penitus improbabile oppositum est rejiciendum; si enim id non possunt Regulares qui a Summo Pontifice jurisdictionem habent pro toto Orbe, potiori id non posse dicendum Presbyteros Saeculares, quia jurisdictio delegata in sui exercitio pendet ab Episcopo loci, in quo confessiones audiuntur, quia est localis. Atque idem colligitur ex Bulla Innocent. XII., quae incipit: *Sicut nos* grat. an. 1700, in qua nullae declarantur confessiones, quae fiunt sine approbatione Episcopi loci, in quo ipsi poenitentes degunt, Confessarii ipso jure suspensi. Nec etiam ex vi Bullae Cruciatae ex eod. Inn. possunt.

Q. Num possit Parochus, qui jurisdictionem ordinariam habet, illam exercere in aliena Dioecesi in propriis subditis?

R. Maxime, modo id fiat absque scandalo, quia Parochus ubicumque reperiatur, est suarum Ovium Pastor, ac proinde potest in illas exercere jurisdictionem ordinariam, qualis est Sacramentalis in foro poenitentiae, nec requirit strepitum judicialem. Ita communiter. Argum. ex Cap. Instit. de

officio Legati, et ex declarat. S. Congr. die 5. Decembris 1707., in qua dicitur: *Affirmative quoad subditos.*

Non potest vero absolvere subditos alterius paroeciae ex facultate obtenta a parocho proprio. Nam requiritur licentia Episcopi, quia parochus unius Paroeciae non fit talis ex delegatione proprii Parochi. Ita ex declaratione laudata in qua dicitur negative quoad alios. Hoc valet, si sit Confessarius tantum ratione Beneficii Parochialis, non vero si ante erat jam Confessarius illius Dioecesis.

Q. Potestne Parochus eligere simplicem Sacerdotem in Confessarium sine Episcopi licentia?

R. Minime (1).

Q. An possit Episcopus extra Dioecesim eligere simplicem Sacerdotem non subditum in Confessarium?

R. Minime, cum in aliena Dioecesi Episcopus sit subditus, uti patet ex Constit. Greg. XIII., et ex Trid. sess. 23. cap. XV. Colligitur, ex quo ad excipiendas confessiones requiritur vel Paroecia, vel approbatio per examen non obstantibus privilegiis et consuetudine etiamsi immemorabili.

Q. Num generaliter approbatus ad audiendas confessiones, censeatur pro Monialibus approbatus, si non fuerint nominatim exceptae?

R. Minime, nam ita fert praxis Episcoporum, et expresse patet ex cit. constit. *Superna* Clem. X., ex qua habetur, quod generaliter approbatus ab Episcopo ad audiendas confessiones personarum secularium, nequaquam censeri approbatus possit ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum. Praeterea approbatus pro audiendis confessionibus Monialium unius Monasterii, minime potest audire confessiones Monialium alterius Monasterii. Et Confessarius extraordinarius approbatus ad Monialium confessiones pro una vice audiendas, expleta deputatione, non potest iterum illas audire, sed nova indiget Episcopi approbatione.

Q. Utrum Regularis praesentatus Episcopo, et injuste ab eo rejectus, jurisdictionem acquirat, ut valide absolvat?

R. Minime, quia licet injuste ei denegata fuisset approbatio, tamen deest id, quod ad validam absolutionem requirit Tridentinum, nempe Ordinarii approbatio (2). Peccat tamen Episcopus contra justitiam, quia habetur quasi contractus inter ipsum, et examinatum, ut approbetur, si idoneus inveniatur. Porro potest Episcopus valide limitare approbationem, quoad tempus, locum, et personas, ceu patet ex universali Ecclesiae praxi, et ex prop. ab Alexand. VII. damnata ann. 1659. (3). Hoc clare constat ex Constit. Apostolica Ben. XIV., in qua confirmat statuta ab Inn. XII., et XIII., et declarat non posse administrari hoc Sacramentum extra tempus, locum, et genus ab Episcopis praescriptum.

(1) Contrarium fuit ab Alex. VII. proscriptum prop. *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab ordinario.*

(2) Damnata fuit ab Alex. VIII. propos. haec 12.: *Satisfacit praecepto annuae Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo praesentato, ab eo injuste reprobato.*

(3) *Non possunt Episcopi limitare, seu restringere approbationes, quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ex parte revocare.*

Q. Approbatus in una Dioecesi potestne in ea excipere Confessiones subditorum alterius Dioecesis?

R. Maxime ex laud. Constit. Gregorii X. *Superna*, et etiam potest a casibus reservatis in Dioecesi poenitentis absolvere, dummodo non accesserit in fraudem, non vero a reservatis in sua Dioecesi.

Q. Potestne Confessarius absolvere socium ejusdem criminis?

R. Si crimen est circa sextum praeceptum, et non potest neque valide, neque licite quia privatur jurisdictione, et in poenas incidit ex Constit. Bened. XIV. *Sacramentum Poenitentiae*. Si vero sit de aliis materiis, valide potest, et etiam licite, si ambo detestantur crimen: expedit tamen, ut poenitens alium Confessarium adeat, qui possit, et debitas commonitiones facere, et congruas poenitentias imponere.

Q. In quam poenam incidit Sacerdos absolvens sine facultate?

R. Si sit Regularis in excommunicationem ex decretis S. Congreg. Si saecularis in excommunicationem, et poenam carceris ex Innoc. XII. in poenam suspensionis ipso facto, si *praesumpserint*, et qui docuerit, sustinuerit, et deduxerit in praxim, ipso facto in excommunicationem. Si vero fictis litteris praeter excommunicationem per quinque annos damnatur ad triremes, et si sit clericus degradatur.

Q. Requiriturne, ut Confessarius praeter jurisdictionem, quam debet habere, sistat in gratiae statu, ut valide absolvat?

R. Minime, nam confessarius non absolvit ex virtute propria, sed ex virtute Spiritus Sancti in ordinatione sibi collata, et tanquam Christi Minister. Trident. Sess. 14. can. 10. de Poenit., peccat tamen graviter, et quidem sacrilege tot vicibus, quot personas absolvit.

CAPUT IX.

De Confessarii officio

Multa officia, seu munera gerit Confessarius; exercet enim ex Trid. sess. 14. cap. 2. 5. 6. 7. munus Ministri, Judicis, Medici, et Doctoris. Quare vitae probitate, scientia convenienti, et prudentia praeditus esse debet. Nam ars artium est regimen Animarum, ideoque difficillima, et periculorum plenissima, et qui sponte tantum suscipit onus, temeritate, et praesumptione non vacat, inquit Bernard. Serm. 10. in cant.: ***Ad regimen Animarum sese ingerere, quanta imprudentia est*** (1).

(1) Illa heic subtexenda duximus, quae scripsit Summus Pontifex Leo XII. in epistola encyclica *Charitate Christi* data VIII. Kal. Jan. in Jubilaei indictione, an. 1825; quaeque Confessarios maxime respiciunt.

Atque haec quidem, Venerabiles Fratres, docendi sunt populi, sed ut quae docti fuerint efficere cum fructu possint quam necessaria sit, apta, et opportuna Sacerdotum opera, apud quos confiteri peccata sua debeant, probe intelligatis. Quamobrem curandum sedulo Vobis est, ut ii, quos ad Confessiones audiendas deligetis ea meminerint, ac praestent, quae de Ministro Poenitentiae praecipit Praedecessor noster Innocentius III., ut scilicet sit discretus, et cautus, ut more periti medici similiter infundat vinum, et oleum vulneribus sanciati, diligenter inquirens, et peccatoris circumstantias, et peccati, per quas prudenter intelligat quale illi de-

Q. In quo consistere debet virtus vitae probitas?

R. I. Ut Confessarius vitae bonae exempla praebeat suis Poenitentibus. II. Ut absque peccato lethali hoc Sacramentum ministret, ita ut si recordetur alicujus peccati mortalis, tenetur vel confiteri, vel elicere actum contritionis, ut se restituat in statum gratiae; nam aliter peccat graviter contra

beat consilium praebere, et ejusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad sanandum aegrotum; *habeatque prae oculis documenta illa Ritualis Romani:* videat diligenter Sacerdos, quando, et quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio, ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces, quales sunt qui nulla dant signa doloris, qui odia, et inimicitias deponere, aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, et vitam in melius emendare nolunt; aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publice satisfaciant, et scandalum tollant. *Quae quidem non viderit quam longe ab eorum ratione distent, qui ut gravius aliquod audiunt peccatum, aut aliquem sentiunt multiplici peccatorum genere infectum, statim pronuntiant se non posse absolvere: iis nempe ipsis mederi recusant, quibus maxime curandis ab eo sunt constituti, qui ait* non est opus valentibus medicus, sed male habentibus, *aut quibus vix ulla scrutandae conscientiae diligentia, aut doloris, ac propositi satis videtur significatio, ut absolvere se posse existiment; ac tum demum tutum se cepisse consilium putant, si homines in aliud tempus absolvendos dimiserint. Si enim ulla in re servanda est mediocritas, in hac potissimum servetur necesse est, ne vel nimia facilitas absolvendi facilitatem afferat peccandi, vel nimia difficultas alienet animos a confessione, et in desperationem salutis adducat. Sistunt se quidem multi Sacramenti Poenitentiae ministris prorsus imparati, sed persaepe tamen hujusmodi, ut ex imparatis parati fieri possint, si modo Sacerdos viscera indutus misericordiae Christi Jesu*, qui non venit vocare justos, sed peccatores, *sciat studiose patienter, et mansuete cum ipsis agere. Quod si praestare praetermittat, profecto non magis ipse dicendus est paratus ad audiendum, quam ceteri ad confitendum accedere. Imparati enim illi tantummodo sunt judicandi, non qui vel gravissima admiserint flagitia, vel qui plurimos etiam annos abfuerint a confessione;* misericordiae *enim Domini* non est numerus, et bonitatis infinitus est thesaurus; *vel qui rudes conditione, aut tardi ingenio non satis in seipsos inquisierint, nulla fere industria sua, id sine Sacerdotis ipsius opera assecuturi; sed qui adhibita ab eo necessaria, non qua praeter modum graventur in iis interrogandis diligentia, omnique in iisdem ad detestationem peccatorum excitandis ex intimo corde ad Deum precibus exhausta charitatis industria, sensu tamen doloris, ac poenitentiae, quo saltem ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponantur, carere prudentes judicentur. Quocumque autem animo sint, qui accedant ad Ministrum Poenitentiae, nihil ei magis cavendum est, quam ne sua culpa diffisus quispiam Dei bonitati, aut Sacramento reconciliationis infensus discedat. Quare si justa sit causa, cur differenda sit absolutio, verbis, quoad poterit humanissimis persuadeat confessis necesse est id, et munus officiumque suum, et eorum ipsorum salutem omnino postulare, eosque ad redeundum quamprimum blandissime alliciat, ut iis fideliter peractis, quae salubriter praescripta fuerint, vinculis soluti peccatorum gratiae coelestis dulcedine reficiantur. Aptissimo ejus charitatis exemplo inter ceteros esse potest S. Raymundus de Pennafort, quem insignem Sacramenti Poenitentiae Ministrum appellat Ecclesia.* Cognitis peccatis, *inquit*, adsit (*Confessarius*) benevolus, paratus erigere, et secum onus portare, habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate, adjuvet confitentem, orando, eleemosynas, et cetera bona pro eo faciendo semper eum juvet leniendo, consolando, spem promittendo, et cum opus fuerit etiam increpando....

reverentiam Sacramento debitam, et tot peccata committit, quot absolutiones impertitur.

Q. An status gratiae requiratur toto tempore, quo Confessarius audit confessionem vel sufficiat habere, dum profert absolutionem?

R. Dissidium est inter DD. Alii affirmant, ita ut dicunt peccare mortaliter. Alii vero negant, et dicunt non peccare Confessarium qui audiendo confessionem cum peccato mortali, verum habet propositum ponendi se in statu gratiae ante formae prolationem, quia quando Sacerdos audit peccata, non administrat aliquod Sacramentum, sed solum quando absolvit. De Lugo, aliique apud Salmanticenses. Sententia tamen affirmans nempe quod debeat esse in statu gratiae est probabilior, et quam sequi debemus nam statim ac incipit audire confessionem incipit exercere munus sacratissimum indigne.

Q. Quae, et quanta requiritur scientia in Confessario?

R. Competentem requiri scientiam, saltem mediocrem, sed cum respectu, et proportione ad locum, ubi excipiuntur confessiones, et ad personas quae confiteri possunt ibi; minorem enim scientiam requirit, qui in Pago, quam qui in Civitate confessiones audit. Antoine, Ligorius, aliique communiter.

Quod autem requiratur scientia, certum est, quia cum Confessarius in hoc Sacramento exerceat officium doctoris, et Doctores debent scire, quid sit sui muneris, ne se, et suos poenitentes periculo exponat errandi in materia gravi, et ad salutem Animae spectante. Hinc tenetur scire sub gravi quid sit peccatum mortale, quid veniale: quaenam sint circumstantiae speciem peccati mutantes, et notabiliter aggravantes: scire tenetur casus, et censuras, a quibus nequit illos absolvere: ita etiam obligationes, scilicet, restitutionis, satisfactionis, denuntiationis, etc. peccatis adnexas, naturas, contractuum, et propositiones virtutum. Praeterea tenetur scire regulas communes, quae excusari possunt a praecepto, vel a peccato, nec non quae requiritur ad legitimam, et licitam administrationem Poenitentiae Sacramenti, aliaque hujusmodi.

Q. Circa quae generatim debet esse sollicita prudentia Confessarii?

R. Circa seipsum in procuranda, ac conservanda puritate conscientiae, in ardenti zelo procurandi salutem Animarum, et in devota invocatione gratiae Spiritus Sancti ad hoc Divinum Ministerium peragendum. Circa poenitentem, caute eum examinando, caritative instruendo, opportuna consilia praestando, discrete eum corrigendo, et alia, quae apud DD. legi possunt. Circa personas adstantes, non nimis clare loquendo, ne peccata poenitentium fiant eis manifesta, nec utendo signis, etc.

Q. Num teneatur Confessarius poenitentem interrogare?

R. Vel scit Poenitentem bene nosse, quid requiratur ad validam confessionem, et advertit bene se explicare, et non tenetur quia obligatio Confessarii ad interrogandum, succedit ad poenitentis defectum. Hinc Confessarius non tenetur interrogare poenitentem in Theologia versatum, nisi manifeste cognoscat omitti aliquid necessarium, vel non bene se exprimere. Vel scit poenitentem ignorare, quid requiratur ad confessionis valorem, et tenetur caute, et discrete: et ratio est, quia Confessarius tenetur, quantum moraliter potest procurare integram peccatorum confessionem, et procura-

re, ne indisposito administret hoc Sacramentum. Quod patet tum ex Cap. *Omnes utriusque sexus* de Poenit., tum ex Ritual. Roman., ibi: *Si poenitens numerum, species et circumstantias peccatorum explicatorum necessaria non expresserit, eum Sacerdos prudenter interroget*. Ita communiter. Verum si exacte interrogando adsit periculum alicujus peccati pro poenitente, in hoc casu sufficit leviter interrogare, uti accidit praesertim in peccatis carnalibus, et circa pueros, et puellas, ne instruantur ad peccandum. Nam praeceptum integritatis materialis non obligat cum gravi incommodo, periculo, et scandalo. Ita D. Thomas.

Q. Num Confessarius teneatur interrogare poenitentem de peccato gravi, quod scit, certo commisisse, et non esse alteri confessum?

R. Tenetur, et si ipse tacet, non esse absolvendum in casu, quo Confessarius evidenter scit, quod peccatum fuit commissum, et alias non sit confessum; quia in hoc casu constat absolutionem esse nullam, sacrilege petere. Dixi *quando Confessarius hoc scit*, nam aliter se res habet si hoc sciat ex relatione, quia in foro Sacramentali poenitens stat pro se, et contra se, ideoque credendum tam contra se, quam pro se, dumodo aliud non constet, et praemiserit, quantum potest, interrogationem.

Q. Quid si sciverit ex Confessione alterius peccatum poenitentis, quod hic confitetur?

R. Non debet absolvere, sed salvo semper sigillo Sacramentali, debet medium eligere, quod Deus inspirabit, ut poenitens peccatum confiteatur. At si hoc nullo modo obtineri queat, nec expelli ex aliqua causa, salvo remanente sigillo, est absolvendus, si aliter periclitetur sigillum. Verum hoc valet, si sciat post auditam poenitentis delinquentis confessionem non vero si ante, quia tunc potest, et expedit licentiam petere, dummodo aliquo modo non violetur sanctitas sigilli.

Q. Quid si Confessarius erraverit in judicanda gravitate, vel levitate peccatorum, et absolvit?

R. Semper est valida absolutio, quia judicat, uti homo, et absolvit, uti Deus.

Q. Quid si Confessarius aliquem committit defectum in confitendo?

R. Si invalide absolvit poenitentem a peccatis vel a censuris, tenetur si commode potest illum monere, ut rite denuo absolvatur et etiam cum suo incommodo, praesentia, si poenitens sit in probabili vitae periculo. Si vero Poenitentem in aliquem errorem induxit verbis, vel silentio, et taciturnitate, tenetur etiam poenitentem monere de errore, ne ipse sit causa erroris illius. Ubi tamen nota quod non potest Confessarius poenitentem monere extra Tribunal Poenitentiae sine ejus licentia.

Q. Quid si defectus Confessarii fuit circa restitutionem imponendam?

R. I. Si Confessarius etiam inculpabiliter poenitentem deobligavit ab restitutionis onere, ad quam tenebatur, vel obligavit ad quam non tenebatur, debet ex justitia errorem detegere poenitenti, aliter tenetur ipse ad restitutionem; nam quisque tenetur ex justitia impedire, ne sua actione, etsi inculpabili; inferat alteri damnum.

II. Si ex malitia, et ignorantia vincibili, aut gravi negligentia Confessarius deobligavit poenitentem a restitutione debita, tenetur poenitentem dedocere errorem. Quod si non dedocet, vel poenitens non possit amplius

restituere, tenetur ipse Confessarius ad restitutionem, quia ipse fuit injusta causa damni. Quod si Confessarius poenitentem monuit de sua obligatione, et hic non restituit, cum possit, ad nihil tenetur Confessarius, quia causam damni sustulit, quam posuerat. Praeterea si poenitentem culpabiliter, scilicet, ex malitia, vel ignorantia culpabili, aut gravi negligentia Confessarius ad restitutionem indebitam obligavit, tenetur ex justitia errorem detegere, et si reperiat fecisse illum restitutionem: tenetur Confessarius omnia damna compensare poenitenti, quia ipse fuit damnorum injusta causa. Antoine, Layman, Collet, aliique.

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE OFFICIO ET ALIIS MUNERIBUS CONFESSARII (1).

Hic multa advertenda sunt I. Perperam eos agere qui rudes dimittunt, ut melius se examinent: hoc *P. Segneri* vocat errorem intolerabilem, et jure optimo, quia hujusmodi omnes quantum laborent, difficulter se examinabunt, ut par est, et ita exacte, sicut potest ipse Confessarius eos examinare, et contra cum dimissi sunt, periculum erit, ne exterriti difficultate se examinandi a confitendo retrahantur, et in peccatis obdurescant. Qua de re Confessarius debet ipse ex hujusmodi poenitentibus peccata exquirere eos interrogando juxta ordinem Praeceptorum, praecipue si sunt famuli, aurigae, muliones, milites, satellites, caupones et alii id genus, qui aeternae salutis vitam negligentem vivere solent, et rerum divinarum sunt ignari, quia stant procul a concionibus, et Ecclesiis. Et hic pejor error esset, si ob defectum examinis dimitteret aliquem rudem, qui antea propter ruborem aliquod peccatum reticuerit, licet repetendae essent Confessiones multorum annorum, propter majus periculum, quod tunc subest, nempe quod si non redeat peribit. Mihi videor aliquem Confessariorum audire sic respondere; *Si non redit, pejus sibi erit malum*. Pulchrum quidem charitatis spiritum! Sed sic non loquuntur, qui verum habent zelum animas lucrandi: dicamus melius, qui hoc munere dumtaxat Deo funguntur. Advertat nihilominus Confessarius se non teneri tam minute hos interrogare, interroget tantum de peccatis, in quae faciliter incidere possunt, spectata eorum conditione et capacitate....

Advertendum II. circa numerum peccatorum, quorum pravo habitu aliqui tenentur, cum non possit haberi numerus certus, curet Confessarius statum poenitentis cognoscere, nempe vivendi rationem, applicationem, quam impendit ad alia negotia, tempus consuetudinis cum complice, locum, ubi potissimum moratus est, et deinde interroget de numero, interrogando poenitentem, quoties circiter peccaverit in die, aut in hebdomada, aut mense. Proponens ei plures numeros, ex gr. ter, aut quater, octies, vel decies, aut videat cui numero potius ille adhaereat; et si poenitens numero majori ad-

(1) *Homo apost. Tract. XVI. de Sacr. Poenit. Cap. VI. §. 103. et seq.*

haeret, optimum factu erit, si iterum interrogetur de munero majori, sed in boc, ut bene advertit *Busemb.* Confessarius non sit nimis sollicitus, et anxius ad formandum certum judicium de numero peccatorum, notet frequentiam in genere, et in confuso, judicium faciat, apprehendendo peccata quotquot sint apud Deum. Aliqui DD. dicunt circa peccata interna habituatorum, ut sunt peccata odii, delectationum, et desideriorum pravorum sufficere plerumque interrogare de tempore per quod duravit malus habitus, sed hoc mihi omnino non satisfacit: quia potest esse quod aliquis magis intentus ad externa negotia, aut moretur, ubi pauciores sibi occurrent pravarum cogitationum occasiones; alius erit magis alio animi passione allectus; ideoque opus est interrogationes generales adhibere, de propria applicatione, de loco, de animi inclinatione, etc., ut formet judicium majoris, vel minoris frequentiae actuum internorum. Ceterum post duas, vel tres interrogationes, non debet angi Confessarius, si ei judicium, quod facit, videtur esse nimis confusum; nam ex conscientiis implicatis, et confusis, moraliter impossibile est majorem claritatem sperare. Regulariter loquendo non expedit, ut Confessarius reprebendat poenitentem in confessionis cursu, ne ille exterrefactus omittat aliquod peccatum. Nihilominus expedit aliquando intra Confessionem ei proponere malitiam alicujus gravioris peccati, modo statim ei praebeatur animus dicendo: *sed nunc vis vere vitam mutare? eja ergo fac ut haec confessio sit bona: noli timere: dic omnia peccata; quoniam ab omnibus te absolvam......*

Ex communi autem sententia infertur cum *Laym.*, *Sanch.*, *Lugo.*, *Castrop.*, *Salm.*, *Holz.*, *Hob. Antoine*, et aliis communiter, quod in casu, quo poenitens contraxisset Matrimonium invalidum ob aliquod occultum impedimentum, et in bona fide versaretur; et contra esset periculum infamiae, scandali, aut incontinentiae, si ei aperietur nullitas, tunc Confessarius debet eum relinquere in bona fide, usque dum ei dispensatio impetrabitur; excepto si dispensatio statim, et faciliter obtineri possit a Papa: aut saltem ab Episcopo juxta communem, et valde probabilem sententiam; quod si non vacat tempus adeundi Papam, et aliter imminet periculum scandali, aut infamiae, potest Episcopus dispensare in impedimentis, etiam dirimentibus post matrimonium contractum. Vide *Tract. XVIII. n. 58.* Sed in eo casu, quo si forte uxor se accusat negasse debitum viro, quaeritur, an possit Confessarius eam obligare ad illum reddendum? Multi affirmant, ut *Lugo Sanch.*, *Coninch.*, *Cardub. Henriq.*, *Excob.*, *Lod.*, *Croix.*, quia tunc illa (uti dicunt) cum putet matrimonium esse validum, tenetur sequi dictamen conscientiae. Sed in hoc tutior mihi videatur opinio *Soti*, *Hurtad*, *et Bonac.*, quod tunc Confessarius ei dicat in genere, quod illa nequit absolvi, si obligationi suae satisfacere renuit, et quod jam scitur mulierem teneri suo viro debitum reddere. Sed si Matrimonium contractum non est, sed jam jam contrahendum est nulliter, quaeritur an Confessarius debeat monere poenitentem de nullitate cum animadvertit monitionem profuturam non fore? Alii absolute negant. Alii affirmant: sed probabilius *Castrop.*, *et Salm.* dicunt regulariter loquendo in eo casu faciendam esse monitionem, praesertim si impedimentum oritur ex consanguinitate, quia tunc nulla subest infamia in suspendendis nuptiis, tanto magis, quod hujusmodi impedimentum facile postea potest cognosci ab ipsismet sponsis, et

tunc peccatum eorum facile ex materiali potest fieri formale. Quare in tali casu cum semper subsit aliqua spes fore, ut prosit, non est omittenda correctio: ita *Layman*, sed si omnino desperetur fructus, dicunt iidem citati. AA. *Laym.*, *Castrop.*, cum *Croix et Aver.* quod Confessarius tacere debeat usque dum impetrabit dispensationem........

Sed hic congruit loqui de quodam casu facilis eventus, et difficilis resolutionis. Quomodo se gerere debeat Confessarius, si sponsis in Ecclesia jam paratis pro celebrandis nuptiis, alter eorum in confessione aperiret impedimentum occultum, et non possit sine infamia, aut scandalo Matrimonium differri? Nonnulli DD. suadent, ut poenitens voveat castitatem, saltem ad tempus, ut possit in differendo matrimonio haec causa proponi. Sed merito dicunt *Ronc. et Instructor pro Nov. Confes.* quod hoc remedium periculo non caret, quia faciliter potest pro praetextu cognosci. Alii autem tenent permittendum esse tale Matrimonium, quin aliquid ei dicatur. Sed valde probabiliter, et communissime dicent *Suar.*, *Pignat.*, *Cabass.*, *San*, *Bonac.*], *Ronc.*, *Conc.*: *Salm.*, etc. cum *Benedicto XIV.* quod in tali casu, et in tali rerum angustia potest dispensare Episcopus; et hanc facultatem dicunt *Sanch.*, *Ronc.*, *Castrop.*, *Conin.*, *Vasq.*, *Vat.*, *Salm.*, *Elbel*, etc. Episcopum posse aliis etiam delegare, etiam generaliter, dum adnexa est officio Episcopali. Immo dicunt, et quidem non sine fundamento *Ronc.*, *et Instructor* etc. praefatus cum auctoritate *Pignat.*, quod cum in hoc casu lex impedimenti reddatur nociva, posset Parochus, aut alter Confessarius prudens declarare talem legem non obligare. Advertunt tamen pro majori securitate, et etiam pro reverentia erga Ecclesiae leges recurri debere ad Sacram Poenitentiariam, ut ab ea obtineatur dispensatio........

Praeterea Confessarius tenetur absolvere poenitentem, cum est dispositus. Circa hanc dispositionem multa advertenda sunt. I. Perpaucos esse poenitentes, praesertim rudes, qui praeposito actu doloris, ad confitendum accedunt. Nonnulli Confessarii putant satis suo muneri fecisse, si dumtaxat hujusmodi poenitentes sequenti modo interrogent: *Eja postulas ne a Deo veniam de omnibus his?* (quod revera non est verus actus doloris) *Te poenitet ex corde omnium peccatorum?* Et nullo alio verbo interposito, absolutionem eis elargiuntur. Aliud sane est bonorum Confessariorum institutum; hi enim in primis elaborant, ut poenitentes (sermo est de iis, qui lethalibus tenentur) verum dolorem, et detestationem peccatorum concipiant. Et prius per attritionis actum eos praeparent, v. g. *Fili mi, ubi nunc esse deberes in aeternum? in Inferno. In illo igne semper cruciandus esses? Nec tibi ulla spes amplius restaret, ut te illinc eripere posses? Ibi esses moraturus ab omnibus derelictus, a Deo rejectus per totam aeternitatem? Igitur te poenitet Deum offendisse propter infernum quem meruisti?* Advertendum hic est non fieri actum attritionis, si quis diceret se poenitere peccati commissi, quia meruit Infernum, sed opus habet, ut dicat se poenitere offendisse Deum propter quod meruit Infernum. Postea curet, ut eliciatur actus contritionis hoc modo: *Fili mi quid egisti? peccasti in Deum summum, et infinite bonum, nullam illius rationem habuisti: avertisti faciem tuam ab eo; projecisti eum post tergum tuum: contempsisti amicitiam, et gratiam ejus; eja ergo, quia offendisti Deum bonitatem infinitam, tunc ex toto corde te poeniteat. Detestare et odio habe super omnia mala, omnes*

injurias, quibus immerito Deum tam bonum affecisti: Nonne jam promptus es millies mori, quam haec in posterum committere? Advertendum 2. regulariter loquendo teneri Confessarium absolvere dispositos, sed posse etiam absolutionem differre eis, cum cognoscit id expedire, ut docent communiter DD. An autem hoc expediat, nec ne facere sine poenitentis consensu vide dicenda *Tom. III. Tr. ult. punct. 11.* cum sermo erit de Recidivis. Advertendum 3. Confessarium certum fieri debere de poenitentis dispositione, ut possit eum absolvere, dum actus poenitentis (in quibus consistit dispositio) sunt materia Sacramenti Poenitentiae, sed sicut in ceteris Sacramentis, quia materia est physica, physica debet esse etiam certitudo, ita in hoc, quia materia est moralis (cum sit interna, adeoque parum sensibus perceptibilis) sufficit certitudo moralis juxta regulam *S. Thomae* qui dicit: *Certitudo non est similiter quaerenda in omnibus, sed in unaquaque materia secundum proprium modum (2. 2. q. 47. a. 9. ad 2.).* Unde sufficit Confessario pro absolutione impertienda, *ut prudens judicium probabile de poenitentis dispositione habeat*, ut scribit *Instructor Confess. Nov.*, quin obstet aliqua prudens suspicio in contrarium de indispositione. Idem dicunt *P. Card.*, *P. Mazzot.*, *et P. Suar.*, qui ita scribit: *Sufficit, ut Confessarius prudenter et probabiliter judicet poenitentem esse dispositum.* Idem docet Catech. Rom. (*de Poenit n. 60.*): *Si audita Confessione* (Sacerdos) *judicaverit neque in enumerandis peccatis diligentiam, nec in detestandis dolorem poenitenti omnino defuisse, absolvere poterit.* Itaque juxta Catechismum absolvere potest poenitentem quoties non judicat ei omnino defuisse dolorem, nam ceteroquin praesumendus est adfuisse in poenitente, qui jam confessus est.

Loquamur denique de obligatione quam habent Sacerdotes de administrando Poenitentiae Sacramento. Sacerdotes simplices regulariter loquendo non tenentur ad illud ministrandum, nisi in casu extremae necessitatis. Parochi vero tenentur toties, quoties rationabiliter expetiti sunt a subditis, qui opportune illud petunt. Vide dicta *Tract. VII. n. 24.* Sed hic quaeritur 1. An Sacerdos simplex, aut simplex Confessarius (quia quoad Parochum vide *dicta Tract. VII. n. 28.*) teneatur cum periculo vitae ad absolvendum moribundum in peccato mortali existentem? Negant *Sot.*, *Sa.*, *Navar.*, *Coninch.*, *et Lugo*, probabile putat, dum ille potest per contritionem sibi consulere; excipit tantum *Coninch.*, si moribundus ea laboraret ignorantia, ut nesciret elicere actum contritionis. Sed sententia verior affirmat cum *Suar. Tourn. Corea et Valen.*, quia licet possit moribundus per contritionem supplere, tamen cum haec sit difficilis, negari non potest, quin si inabsolutus relinquitur, in magno suae damnationis periculo manserit. Unde sit, quod sicut in casu, quo proximus, sine tua absolutione certe peribit, teneris ad mortem certam subeundam, ut eum absolvas, ita in casu, quo ille in probabili damnationis periculo manet, teneris te exponere probabili periculo mortis: nam in aequali periculo quisque tenetur postponere vitam temporalem suam vitae aeternae proximi.

Quaeritur 2. An Sacerdos simplex teneatur ad se habilem reddere pro excipiendis Confessionibus cum videt indigenas suos esse in gravi necessitate spirituali ob Confessariorum penuriam? Apud nullum Auctorem de re morali tractantem hoc dubium inveni discussum, tantum ad manus mihi

pervenit quidam libellus, cui titulus (*Parroco di Villa, p 309*), cujus auctor est R. D. Joseph Jorio, cujus doctrinam, ac pietatem varia opuscula, quae edidit, satis comprobant, ibi ex Italico haec transcribo: *Qui solertia pro audiendis Confessionibus pollet, et observat in suo Oppido Confessariorum penuriam, et videt, aut non frequentari, aut male haberi tale Sacramentum, tenetur illud administrare. Et si aetate non multum processit, tenetur in conscientia ad se habilem reddendum.* Affert idem Auctor auctoritatem *Pat Paronis Societ. Jesu*, viri admodum docti et pii, qui in suis operibus Italicis sic scribit: *Munus meum, qui Sacerdos vocor est. me Praelato meo parere, cum mihi imponit, ut Confessionem excipiam, et legitimo impedimento non praepedior: quia Praelatus potest id mihi praecipere, et ego nullam rationem habeo, ut talentum otiosum teneam. Insuper mihi inest debitum me Episcopo offerendi, ut facultatem Confessiones audiendi ab eo expostulem cum animadverto in gravi necessitate esse populum ob Confessariorum deficientiam.* Et revera (subjungo hic aliquas reflexiones quas animo rependi super hoc puncto, cui parum Sacerdotes animum intendunt): certum est Sacerdotes esse a Deo electos non solum, ut sacrificent, sed etiam principaliter esse constitutos, ut animarum saluti incumbant; sicut enim divinus Pater misit Filium suum pro mundi salute, ita Christus Dominus constituit Sacerdotes, in suum locum suffici, ut pro se legatione fungerentur; *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Joan. 20 21.* Quapropter Sacerdotes vocantur, nunc *Lux Mundi*, nunc *Sal terrae*, nunc *Dei Coadjutores*. Idcirco etiam Trident. *Sess. 24. c. 16.*, praecipuit, ut promovendi ad Presbyteratum *prius ad docendum ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, ac* (nota) *ad ministranda Sacramenta idonei comprobentur*. Et *S. Thomas* dicit quod Dominus ad hunc finem instituit Ordinem Sacerdotum in sua Ecclesia, ut ipsi Sacramenta aliis ministrent. *Et ideo posuit Ordinem in ea, ut quidem aliis Sacramenta traderent.* Praecipua autem obligatio Sacerdotum est circa administrationem Sacramentorum Eucharistiae, et Poenitentiae, dum ideo duplex eis confertur potestas sacrificandi nempe, et absolvendi a peccatis. Et animadvertatur quod Dominus Spiritum Sanctum in Sacerdote infudit praecipue, ut absolvant a peccatis, prout legimus apud *Joan. loc. cit. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Haec cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Itaque cum hoc sit Sacerdotum praecipuum munus, et unus ex principalibus finibus, cur Deus eligit aliquem ad Sacerdotium, dico quod Sacerdos tenetur ad se habilem reddendum ad illud, saltem cum necessitatem cognoscit ob aliorum deficientiam, ne ab Apostolo exprobretur quod in vacuum gratiam recepit.

Hoc posito, quomodo excusabitur a peccato ille Sacerdos qui sua socordia negligit audire Confessiones, aut se habilem reddere ad illas audiendas, cum videt gravem necessitatem, qua Oppidum suum premitur? Ego nescio quomodo iste possit non exprobari a Domino, et immunis esse a poena, quam minatus est in servum pigrum, qui talentum datum negotiationi abscondit, ut habetur *ex Matthaei* 25., qui textus ab Expositoribus (*Cornelio a Lapide*, *Calm.*, *et Trino* cum *S. Ambrosio*) explicatur proprie de iis, qui opera sua procurare possunt, et negligunt salutem animarum: *Notent hoc*

(ait Cornelius) *qui ingenio, doctrina aliisque dotibus sibi a Deo datis non utuntur ad suam, aliorumque salutem ob desidiam vel metum peccandi; ab his enim rationem poscet Christus Dominus in die Judicii.* Admodum terrore plenae sunt comminationes Domini in negligentes Sacerdotes : *Si dicente me ad impium, impie morte morieris, non annunciaveris ei . . . ipse impius in iniquitate sua morietur , sanguinem ejus autem de manu tua requiram. Ezech. 18.* Nec dicant hujusmodi Sacerdotes obligationem suam satis explere si alio modo animabus subveniant , nempe instruendo , corrigendo, orando, non sufficit dico; quia ipsi tenentur succurrere proximis in eo , quod ipsis opus est ad salutem. Si frater ciborum opus habet , non sufficit eum de vestibus providere. Saepe accidit in Oppidulis , quod plures forte non egent instructione, aut munitione, quia forte jam sunt satis instructi , et correcti , sed deest ipsis Sacerdos , qui eorum Confessiones excipiat. Nec valet dicere officium audiendi Confessiones esse opus charitatis, et charitatem non obligare cum tanto incommodo, quia est labor insumendus pro acquirenda scientia requisita ad Poenitentiae Sacramenti administrationem, quia respondetur, quod licet tale exercitium sit charitatis , nihilominus est munus, quod ortum non habet a simplici charitatis motivo, sed ex officio proprio Sacerdotali (ut dictum est) cui ex divina institutione hoc munus adnexum est, et cui Sacerdos satisfacere tenetur, cum id populi necessitas expostulat. Denique neminem juvat se excusare , allegando insufficientiam, et imbecillitatem suam, quoad insufficientiam , suppositis antea dictis, ille tenetur ad studendum, et ad se idoneum efficiendum: quoad autem imbecillitatem , qua quis putaret eum merito excusari , nempe cum humilitatis sensu audiat quid dicit *S. Franc. Sales.* Sanctus appellat falsam humilitatem eorum, qui recusant saluti Animarum vacare, sub colore, quod propriam debilitatem cognoscunt. Dicit totum hoc esse artificium amoris proprii ; et humilitatis perversae qua praetenditur propriam socordiam specioso praetextu colorare. Subjungit , quod Deus nobis aliquid ingenii concedendo, intendit, ut nos illo utamur : unde vere humilem se ostendit , qui illo utitur , et obedit. Superbo nihil audendum est assumere tamquam sibi fidendi; humilis contra animo magno esse debet, quia non suis viribus innititur, sed spem in Deum collocat , cui placet suam Omnipotentiam exaltare in nostra imbecillitate , et ideo concludit, humilem omnia aggredi posse.

CAPUT X.

De Sigillo Confessionis

Sigillum Sacramentalis confessionis est obligatio servandi secretum in omnibus, quae in ordine ad absolutionem Sacramentalem Confessario aperiuntur. Ita communiter.

Differentia, quae intercedit inter sigillum Sacramentale, et naturale est: quod primum in nullo casu sine licentia poenitentis aperire potest , secundum potest in aliquo casu, puta ob bonum commune etc.

Q. Quo jure sit servandum sigillum Sacramentale?

R. Omni jure, et I. Jure Naturae, quia Lex Naturae obligat, ut sub secreto custodiantur, quae alicui sub secreto commissa sunt. Confessario autem sub

secreto commissa sunt peccata revelata, ne poenitenti odiosum, et grave reddatur Sacramentum Poenitentiae. Jure Divino, ut patet ex perpetua traditione, ac consensu Ecclesiae. Jure Ecclesiastico, patet ex Cap. *Omnis utriusque sexus* de poenit. et remiss.: ubi poena depositionis a Sacerdotali officio, ac perpetuae poenitentiae in arcto monasterio peragendae, constituitur violatoribus sigilli confessionis.

Q. Contra quam virtutem peccat Confessarius violando sigillum?

R. I. Peccat contra fidelitatem, et tacitam promissionem secreti. II. contra justitiam, quia haec obligat, ne aliena peccata revelentur. III. Contra Religionem, ob injuriam Sacramento factam; revelatio enim Peccatorum inducit odium contra hoc Sacramentum. Ubi nota, quod haec Religionis violatio parvitatem materiae non suscipit; nam quaevis minima fractio sigilli est graviter Sacramento injuriosa. Bonacina, et communiter,

Q. An possit in aliquo casu Confessarius aperire sigillum Sacramentale?

R. Regulariter loquendo in nullo casu, quantumvis gravissimo, sive boni consequendi, sive mali evitandi, quinimo licet per hoc omnium hominum damnatio impediri posset. Ita communiter. Dixi *regulariter*, quia de licentia poenitentis Confessarius potest, nam haec obligatio per se primo instituta est in favorem Poenitentis, et tota reverentia confessionis,quae in hoc sigillo servando apparet, in eo sita est, ut confessio non fiat onerosa, et odiosa poenitenti. Tamen advertendum, quod licentia ista debet esse expressa, plena, voluntaria, de determinato peccato, et de determinata persona, Salmantic., D. Thom., D. Bonavent., Sanchez, aliique communiter.

Q. An tantum Confessarii tenentur ad sigillum?

R. Non solum Confessarii, sed etiam adstantes quidpiam audientes, interpretes confessionis etc., quia hujusmodi revelatio foret contra reverentiam Sacramenti, et ipsam confessionem redderet odiosam. Ita DD. communiter.

Q. An teneatur ad sigillum qui scriptam confessionem reperiat?

R. Adest dissidium inter Doctores, nam alii affirmant, alii vero, ut Layman, Bonacin. Suarez., Navarr., etc. rectius negant: quia talis scriptura non est confessio Sacramentalis, sed remote, et per accidens ordinatur ad confessionis Sacramentum. Iste tamen talis ex arctissimo naturali secreto tenetur, ita ut neque eam legere potest absque gravi peccato in genere sacrilegii, neque ea evulgare potest, si gravia, diffamantia peccata sint, quia licet ea scriptura non sit Sacramentalis confessio, est tamen via ad eam, et cedit in irreverentiam Sacramenti, ita citati DD.

Q. Quotuplici modo potest violari sigillum?

R. Duplici, scilicet *directe et indirecte*. Primo modo habetur, quando Confessarius aperte, et expresse peccatum confessum, aut aliquid aliud sub sigillo cadens manifestat. Secundo modo violatio habetur,quando licet Confessarius nihil aperte manifestat, verbis tamen, vel signis ita se gerit, ut alter possit venire in cognitionem peccati confessi,et colligere Poenitentem commisisse tale peccatum, cit. Cap. *Omnis utriusque sexus*, ibi: *caveat autem omnino, ut verbo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem*.

Q. Num peccata publica cadant sub sigillo, quando ea ignorat Confessarius?

R. Maxime, quia dum ex sola confessione novit sub sigilli religione coercenda est illorum notitia. Communiter.

Q. Num peccata venialia cadant sub sigillo?

R. Peccata venialia in particulari cadunt sub sigillo, quia poenitentem commisisse illud peccatum, et confessioni illud subjecisse non est per se cognitum. Peccata vero venialia in genere non cadunt sub sigillo, quia manifestum est eo ipso, quo quis confiteatur, et absolvitur, confiteri saltem venialia, sine quibus nemo Mortalium hanc vitam traducere potest. Hinc si Confessarius dicat: *Petrum confessum esse mendacium*, frangit sigillum: non vero, si dicat: *Petrum confessum esse venialia.* Sed si nihil dicat peroptime facit. Ceterum nunquam est immunis a peccato Confessarius, qui hanc facultatem sibi usurpat.

Q. An tantum peccata cadant sub sigillo?

R. Non tantum peccata, sed etiam omnes circumstantiae, et ea omnia, quae ad peccati confessi explanationem dicta sunt, sub obligatione secreti Sacramentalis includuntur, ut si poenitens ad manifestandum aliquod peccatum dixerit, se esse spurium, vel pauperem, vel impotentem etc., quia licet praedicta non sint materia confessionis, tamen in ordine ad confessionem sunt, a qua possunt retrahi poenitentes, si scirent praedicta in aliquo casu posse evulgari. Ita communiter.

Ex hoc oritur I. Frangitur sigillum, si confessarius de Poenitente narrat eum in Confessione omisisse peccatum, quod eum fecisse constat, aut constare poterit: vel si dicat, poenitentem esse sibi molestum suis minutissimis culpis, quia sic redditur odiosa confessio, et indirecte violatur sigillum Confessionis.

II. Violat sigillum Confessarius, si excipiendo, v. g. duorum fratrum confessiones, unum eorum commendet, nullo verbo facto de alio fratre; nam sic de isto aliquid grave videtur innuere, uti ait D. Antoninus, et sic confessioni injuriam inferre, et odium.

III. Frangitur indirecte sigillum: si Confessarius requisitus de testimonio peractae confessionis deneget, eo quia poenitens non fuisset absolutus; nam sic videtur clare significare, se eum non absolvisse. Excipe tamen, si non pro confitendo, sed solum animo ficto pro extorquendo testimonio accedit ad Confessarium, et confitetur, et hanc fictionem plane constat Confessario, nam tunc cum non esset Sacramentalis confessio, posset testimonii schedulam denegare.

IV. Violatur sigillum, si Confessarius dicat de peccatore publico, atque damnato: *hic mihi confessus est*, v. gr. *homicidium* etc., pro quo damnatus est quia Confessionem sic loquendo reddit nimis odiosam.

V. Sigillum exsolvitur, si Confessarius dicat, in hac Congregatione, Collegio, Conventu etc. gravia crimina committuntur, adulteria, veneficia, sodomiae etc., si ille soleat in illa Congregatione, vel Collegio, audire Confessiones, quia sic non solum infamia redundat in eas, sed etiam in Poenitentes, quin resultet ex tali revelatione odium in Confessionem.

Q. Quomodo se gerere debet Confessarius, quando interrogatus a Judice, vel ab alio de auditis in confessione?

R. Quod si Confessarius absolute interrogetur, num sciat tale, vel tale crimen, potest absolute respondere se nescire, etiam juramento adjecto, intelligendo se nescire, uti personam privatam, quamvis interim sciat ad reticendum uti Dei Minister, et Vicarius. Si vero interrogatur praecise, num sciat tale crimen uti Confessarius, tunc, quia non potest mentiri dicendo se nescire, debet tantum respondere, interrogationem hanc esse sacrilegam, injustam, et homini christiano non congruam, et de caetero tacere. Antoine, Layman.

Q. An liceat uti notitia per confessionem acquisita extra confessionem sine poenitentis licentia?

R. Vel habetur aliqua directa, vel indirecta revelatio cognitorum in confessione, ex qua oriri possit talis notitiae ad usum deductae suspicio, aut habetur aliquod poenitentis gravamen etiam temporale, et seclusa quacumque revelatione non licere, etiamsi multo majus gravamen ejusdem Poenitentis ex non usu sequeretur; et ratio est, quia talis notitiae usus parit poenitentibus odium contra Confessionem, uti patet ex Decreto S. Congregationis General. Inquisitionis auctoritate Innoc. XI. edito. Vel nulla habetur revelatio, aut nullum habetur poenitentis gravamen ex usu talis notitiae, et licere, quia nulla injuria infertur poenitenti, nec confessio exinde redditur odiosa. Antoin.

Hinc non potest Confessarius uti scientia Confessionis, v. g. expellendi servum e domo, eo quia in Confessione audivit furari bona sua, licet non directe, tamen indirecte sigillum Sacramentale videtur violari, vel expellendi amicum suum e domo, quem frequenter habere copulam cum nepte sua ex confessione audivit. Sicut, et Episcopus, qui ex confessione audivit, Petrum esse indignum ad beneficium curatum, non potest hoc illi negare, cum solo ejus gravamine; eo quod multo gravius gravamen illi eveuiret, si non uteretur Episcopus notitia Sacramentali. Et Confessarius, vel Superior debet in similibus se talem gerere, tamquam si nihil sciret, audita enim in sola confessione *minus scit*, *quam quae nescit*, inquit D. Augustinus. Et *ex confessione scitum, est quasi nescitum*, dicit D. Thom. in supplem. q. 11. art. 1. ad 1. Postremo illud etiam est animadvertendum, quod statutae poenae in cit. Cap. *Omnis utriusque sexus*, nempe perpetua detrusio in arctum Monasterium, et poena depositionis ab officio sacerdotali contra violantes sigillum Sacramentale, non sunt *latae sententiae*, sed *ferendae*, uti tenent DD. communiter.

CAPUT XI.

De subjecto, et effectibus Poenitentiae

Q. Quinam est subjectum Poenitentiae Sacramentalis?

R. Est omnis, et solus homo baptizatus, qui actuale peccatum commisit: sive mortale, sive veniale, et ratio est, quia hic solus potest clavibus Ecclesiae submittere materiam debitam, quae sunt peccata omnia sive gravia, sive levia. Cum enim hoc Sacramentum institutum fuerit per modum judicii, judicium autem non exercetur, nisi in subditos, cujusmodi est homo baptizatus, qui per Baptismi januam Ecclesiam fuerit ingressus.

Advertendum tamen est, quod Peccator, ut sit sufficiens Poenitentiae sub-

jectum, et ut valide Sacramentum recipiat, debet accedere dispositus, cum dispositio poenitentis constituat materiam proximam hujusce Sacramenti, uti fuso calamo supra diximus, adeoque est necessaria non solum ad licite recipiendum Sacramentum, uti in ceteris Sacramentis requiritur, sed etiam ad ejus validitatem. Habert.

Q. Quinam sunt effectus Sacromenti Poenitentiae?

R. Sunt tres, et I. est justificatio, uti patet ex Trident. sess. 6. Cap. 29. II. Est remissio poenae aeternae, quia homo per Poenitentiae Sacramentum fit ex injusto justus, ut sit haeres secundum spem vitae aeternae, uti ait Trident., sess. cit. Cap. 7., adeoque desinit esse reus gehennae, ac poenae aeternae debitor. III Diminutio poenae temporalis ut ait D. Thomas. in 4. dist. 8. q. I. art. 3., ibi: *In absolutione alicui plus, et minus de poena dimittitur vi Clavium, secundum quod plus ad gratiam se disponit et potest esse tanta dispositio, quod ex vi contritionis tota poena tollatur.* Haec tamen poena temporalis, quae remanet tollitur postea vel per opera poenalia, vel per indulgentias, vel per Purgatorii poenas, Vide D. Thom. loc. cit.

CAPUT XII.

De Reservatione

Q. Quid est reservatio?

R. Est negatio jurisdictionis ad aliquod peccatum absolvendum. Communiter. Hinc reservatio principaliter, et directe afficit Confessarium, vero, et minus principaliter poenitentem. Unde si Confessarius aliquem absolvit a reservatis sine facultate, nulliter absolvit, non solum pro externa politia, sed etiam coram Deo. Trident. sess. 15. Cap. 7. Vide Fagnanum in Cap. *Omnis utriusque sexus* 12. de Poenit., et remiss. n. 78. et seq.

Q. Num datur haec potestas in Ecclesia?

R. Maxime, ut patet ex Trid. sess. 14. can. 11. *Si quis dixerit Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo novam reservationem non prohibere, quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit.*

Q. Quaenam peccata reservari solent?

R. Peccata mortalia, externa, et consummata, nisi aliud in statuto fuisset expressum. Dixi *peccata mortalia externa*, licet enim peccata interna de rigore possent reservari, attamen ex usu, et Consuetudine Ecclesiae non reservantur, nisi externa, cum hoc satis sit ad rectum Ecclesiae regimen. Dixi etiam *nisi in statuto aliud fuisset expressum*, quia aliquando reservari solent etiam peccata non consummata. Sic sola provocatio ad duellum, et ejusdem acceptio expresse reservantur, etiamsi non subsequatur conflictus.

Q. An peccata absoluta per Confessarium non habentem facultatem ad reservata, teneatur confiteri quis denuo, et repetere absolutionem?

R. Vel fecit mala fide, et tenetur, quia invalide recepit Sacramentum ob indispositionem. Vel fecit bona fide, et videndum, vel confessus est peccata reservata, et non reservata cum requisitis dispositionibus, et tenetur tantum

repetere peccata reservata, cum indirecte fuerint absoluta, vel confessus est tantum peccata reservata, et tenetur repetere confessionem eorum Confessario habenti facultatem, quia ex Concil. Trident. patet, quod in Confessario pro absolutionis validitate requiratur jurisdictio.

Q. An Confessarius simplex possit absolvere poenitentem directe a casibus non reservatis, indirecte vero a reservatis?

R. Id quidem posse duobus in casibus I. Si poenitens inculpare oblitus sit aliquod reservatum, aut si bona fide confiteatur illud Confessario non advertenti illud esse reservatum. II. Idem etiam posse in casu magnae necessitatis, puta vitae tuendae, vel famae servandae, aut scandali vitandi uti si oporteat implere praeceptum annnae confessionis, aut Sacrum facere, et omitti non potest sine infamia; quia cum adest necessitas physica, vel moralis, quis excusatur ab integritate materiali. In quo casu remanet poenitens directe absolutus a non reservatis, indirecte vero a reservatis. Praeterea Superiores in his casibus merito censentur non reservari, ne reservatio potius sit in destructionem. Sublato vero impedimento tenetur poenitens adire Superiores, ut directe absolvatur a reservatis. Communiter.

Q. Num possit Confessarius in dubio absolvere poenitentem a reservatis?

R. Si dubitat de sua jurisdictione, seu an hoc peccatum sit, necne reservatum, et proinde an possit, necne absolvere, et tunc absolvere non potest, ne periculo nullitatis Sacramentum exponat. Si vero dubitat de commissione peccati, et adest causa, uti supra dictum ex iisdem rationibus, potest absolutionem impertire.

Q. An peregrinus aliam pergens Dioecesim possit ibi a sui domicilii reservatis absolvi per Confessarium non habentem facultatem in casu, quo ea ibi non sunt reservata?

R. Posse, quando hoc non facit in fraudem reservationis, quia Confessarius non tenetur petere a poenitente locum domicilii, tum quia peregrini aliter non possent confiteri in aliena Dioecesi, quod est contra consuetudinem communem receptam ab Episcopis. Quod ex Const. *Superna* Clemen. X. apparet, et licet ibi agatur, ut patet, de solis Confessariis Regularibus, jure tamen meritissimo idem quoque intelligendum est de ceteris Confessariis Saecularibus, Cajet., D. Antonin., Layman., Cabassut., Cunil. aliique.

Idque etiam patet ex constanti, et manifesta Consuetudine: dicitur autem *migrare in fraudem reservationis*, quando alienam Dioecesim petit ob principalem finem obtinendi absolutionem a reservatis, ac evitandi judicium proprii Pastoris.

Q. An peregrinus possit absolvi a peccatis in proprio domicilio non reservatis quando sunt ea reservata in Dioecesi Confessarii, et confessarius non habet facultatem absolvendi a reservatis?

R. Non potest, quia iste peregrinus in ordine ad confessionem judicatur uti subditus, et ut incola illius loci. Praeterea reservatio afficit primario Confessarium, et peregrinus sortitur forum poenitentiale illius loci, ubi diversatur, licet ad breve tempus, argum. deducto ex Authent. *Qua in Provincia* C. Ubi de criminib. etc., et Cap. *Placuit* 4. caus. 6. q 3. Hinc cum peccata sint reservata in Dioecesi Confessarii, et Confessarius non ha-

bet facultatem, non potest peregrinum absolvere a peccatis reservatis, licet non sint reservata in Dioecesi poenitentis. Suarez, Laym., Stampò, aliique communiter.

Q. An peregrinus, qui est ligatus censura, possit absolvi a Confessario alienae Dioecesis?

R. Vel est a Jure, et non reservata, et potest eum absolvere, ceu patet ex Cap. *Nuper* de Sent. Excomm. Vel est ab homine per specialem sententiam, et non potest, nisi à proprio Episcopo, vel Superiore, ne ordo judicandi pro foro externo perturbetur, quia hujusmodi censura semper intelligitur reservata, neque absolvi potest, nisi ab eo, qui censuram tulit, aut ab ejus Superiore, aut Successore, aut Delegato, Bonac., Laym., aliique.

Q. Num detur casus, in quo potest Confessarius habens facultatem absolvere peregrinum excommunicatum, etiamsi nominatim denuntiatus sit?

R. Maxime, et est quando fixit domicilium in loco longe distanti, quo moraliter loquendo non potest facile pervenire notitia quod sit excommunicatus, et accessus ad Superiorem non est facilis ratione distantiae, vel alterius justae causae. Tunc potest Confessarius, qui habet facultatem illum absolvendi, praestita tamen cautione juratoria, quamprimum possit, se praesentandi Superiori, Layman cum aliis.

Dixi *quando non potest facile pervenire notitia* etc, quia si de facili possit pervenire, tunc ad tollendum scandalum potest tantum absolvi ab Episcopo loci, in quo reperitur, et pro foro externo excommunicatio tolli, ut colligitur ex cit. Cap. *Nuper*.

Q. An casus praetermissi ob oblivionem invincibilem remaneant liberi a reservatione?

R. Maxime, quando Confessio fuit facta habenti facultatem quia habens facultatem absolvendi a reservatis, censetur velle poenitentem legitime dispositum a peccatis liberare quantum potest. Hinc cum possit a peccatis oblitis liberare poenitentem, quoad reservationem, licet non quoad obligationem ea directe confitendi, censetur ipsum velle. Ita Salmantic. aliique.

Q. Si quis obtinet facultatem generalem absolvendi ab omnibus reservatis in hac Dioecesi Neapolitana, a quibus non potest?

R. Ab istis, et I. A collocutione cum Monialibus, vel cum aliis in Monasterio degentibus de obscoenis. II. A casu invitationis ad Ecclesiam Monialium, et Regularium quomodolibet exemptorum, occasione quarumcumque functionum, et solemnitatum. III. A casu expensarum factarum a Monialibus, aliisque in Monasteriis, Conservatoriis etc. ratione officii in quibuscumque functionibus, et festivitatibus. IV. A casibus, quibus est adnexa excommunicatio Papae, et Ordinario reservata. Vide Ciera.

Q. In quam poenam incidit Sacerdos administrans hoc Sacramentum absque approbatione?

R. Si sit Regularis incidit in excommunicationem ipso facto juxta Decreta Sacrae Congregationis. Si vero sit Saecularis praeter hanc excommunicationem, incidit in poenam carceris formalis arbitrio Ordinarii, ita ex Synod. Neapolit. Cap. 7. de Sacram. Poenit.

DE CASU RESERVATO.

Cum excommunicatione in Dioecesi Neapolitana contra loquentes cum Monialibus.

Verba casus sunt: *Loquentes sine nostra, vel Vicarii nostri Monialium licentia cum Monialibus in Monasteriis etiam exemptis, vel cum aliqua, aut aliquibus earum, etiamsi sit Conversa, aut Novitia, sive educationis, sive alterius caussa ibidem commoretur, conjunctis in primo, vel secundo gradu consanguinitatis dumtaxat exceptis; declarantes quod, qui facultatem obtinuerit loquendi cum aliqua praedictarum, non possit data opera, et ex professo cum aliis loqui.* Ex quibus verbis colligitur, quod materia hujusce casus sit locutio sine licentia cum Moniali, vel cum alia quacumque ex caussa in Monasterio commorante, et quod subjectum hujus casus sint omnes, qui loquuntur sine licentia cum Monialibus, vel cum aliis ibi degentibus, modo non sint conjunctae in primo, vel secundo gradu consanguinitatis.

Q. Num incidat in hunc casum, qui loquitur cum Moniali nihil respondente?

R. Maxime, quia verificantur verba casus, nam ibi habetur *loquentes*, et non colloquentes.

Q. Num incurrat hunc casum, qui loquitur cum Moniali de re honesta, sed per signa, vel nutus?

R. Adest dissidium inter DD., nam aliqui cum Diana, Tamburr. etc. tenent non incurrere; quia proprie non loquitur, et ideo non verificatur ly *loquentes*, nam locutio in poenis, et odiosis stricte est facienda. Alii vero uti Januar. etc. tenent incurrere, quia eodem modo manifestatur conceptus verbis, ac signo, vel nutu, ideoque revera habetur totum id, quod in casu prohibetur, est haec explicatio, et sententia Cier., et Quar.

Q. Num ille qui loquitur cum Moniali de re indifferenti per metum, ab hujusmodi reservatione excusetur?

R. Vel loquitur per metum levem, et non excusatur, tum quia metus levis non excusat a peccato, ideoque nec etiam a reservatione, tum quia gesta metu levi, non reputantur gesta metu, L. *Nec timorem* D. de eo, quod metus caus. et concinit Bonifacius in Clement. 2. n. 3. de For. compet., Vel loquitur per metum gravem, et excusatur, quia metus gravis excusat a peccato, cum actio sit mala, quia prohibita, adeoque excusat etiam a reservatione et censura, Ciera dissert. 6. quaest. 2. fol. 135.

Q. Num incurrat hunc casum, qui loquitur cum Moniali affine, puta, cum sorore suae uxoris, vel cum ejusdem filia?

R. Maxime, si sine licentia loquatur, quia in casu tantum excipiuntur Consanguinei in primo, vel secundo gradu, uti patet ex verbis cit. casus.

Q. Num excusantur a reservatione loquentes cum Monialibus per modicum tempus?

R. Excusantur, quoniam sicuti in ceteris praeceptis humanis datur materiae parvitas, ita et in hoc. Quid tanti temporis sit parvitas in hujusmodi locutione non conveniunt Doctores. Aliqui cum Diana putant esse illud tem-

pus, quod requiritur ad recitandum Psalmum *Miserere*. Alii vero, ut Quartus etc. putant esse quadrantem horae. Verum isthaec opinio evasit omnino improbabilis propter declarationem Sacrae Congregationis, quae approbante Clemente IX. anno 1669. declaravit damnandum esse, uti revera damnat illam opinionem, quae a mortali excusaret Regularem per horae quadrantem colloquentem cum Moniali citra Ordinarii licentiam. Quare istud temporis spatium hac in re constituere non potest materiae levitatem. Vide Cier. in praed. cas. Tandem alii, uti Januarius etc. putant esse modica verba, atque haec opinio postrema verosimilior videtur, in quo etiam monet citatus Auctor tales loquutiunculas non debere esse frequentes, nec sine necessitate, quia secus hoc etiam adversaretur fini legis, qui est, ut Monialis expeditior Deo vacet.

Q. Num incurrat hunc casum, qui loquitur cum Moniali jussu Archiepiscopi justa de causa in Conservatorio degente?

R. Incurrit, quia Conservatorium in tali casu est Moniali pro clausura assignatum. Hinc locutio facta cum Moniali ibi morante, habetur uti facta Moniali degente in Monasterio.

Q. Num incurrat hunc casum qui loquitur cum Moniali in domo propria morante ob justam causam?

R. Non incurrere, quia prohibitum est a Synodo Neapolit. loqui cum Moniali in Monasterio existente. Hinc statim ac Monialis a Monasterio egreditur, et moratur in propria domo cessat prohibitio, nisi aliter expressum sit in licentia egressus a Clausura, nam tunc domus pro illa Moniali est veluti Monasterium, ideoque incurritur casus.

Q. In quam poenam incidunt loquentes de obscoenis cum Moniali, vel cum alia, sive in Monasterio, sive in Conservatorio, aut Collegio commorante?

R. Incidunt in excommunicationem nostro Ordinario reservatam, uti patet ex secunda parte cit. casus, ex quo habetur, quod contrahatur talis excommunicatio sive quis egerit de rebus obscoenis per actus impudicos, sive per internuncios. Porro incidunt etiam in excommunicationem, qui deferunt praedictas litteras praedictis personis de obscoenis tractantes.

Q. Quid discriminis intercedat inter hunc casum posteriorem, et priorem?

R. Plura discriminis capita ex utriusque casus lectione, atque collatione colligere cuique facile erit, quae majoris claritatis gratia hic breviter adnotanda.

I. In priori casu solum loquentes cum Monialibus, hic etiam agentes de rebus inhonestis coram aliqua praedictarum sive per verba, aut actus impudicos, sive absentes per litteras, aut internuncios poena reservatae excommunicationis plectuntur.

II. In priori casu solum commorantes in Monasteriis; in posteriori vero comprehenduntur etiam commorantes in Conservatoriis, et Collegiis.

III. In priori casu ex fere communi Theologorum sensu excipiuntur Mulieres, licet alii oppositum sentiant, nam in casu habetur verbum: *Loquentes*, quod complectitur tam viros, quam mulieres. Insuper, et consanguinei in primo, et secundo grado consanguinitatis. In posteriori vero nulli excipiendi sunt, sed omnes sive mulieres, sive consanguinei, sive quicum-

que alii, qui aut cum ipsis, aut coram ipsis de rebus inhonestis colloquantur, aut pertractent, incidunt in poenam reservatae excommunicationis.

IV. Nulla in posteriori casu admittenda causa excusans sive a reatu gravioris peccati, sive a poena reservatae excommunicationis, neque materiae parvitas, neque periculum etiam gravissimi damni incurrendi. At in priori casu aliter se rem habere jam ostendimus.

V. In hoc posteriori casu non solum mittentes litteras, aut internuncios, verum etiam deferentes afficiuntur poena reservatae excommunicationis sive intra, sive extra Monasteria, et Collegia commorentur. Vide Ciera loc. cit. scite disputantem hunc casum Et satis de Poenitentia.

ADDITAMENTA

DE CASIBUS IN NEAPOLITANA DIOECESI ORDINARIO RESERVATIS

Casus reservati, quibus adnexa est excommunicatio ipso facto.

I. Omnes utriusque sexus, et cujusvis status, ac dignitatis personae, quae Haereticorum cujusque sectae coetus adeunt, in quibus conciones, et catechismi, aut quicumque eorum ritus, praesertim a Sancta Catholica Romana Ecclesia damnati exercentur, quoties hujusmodi exercitiis, quovis praetextu, et occasione, etiam simplicis curiositatis, assistunt.

II. Omnes personae utriusque sexus, quae vel per se, vel per alium SS. Altaris Sacramento Chrismate, Oleo Sancto, sive quacumque alia re consecrata, ad Veneficia, Divinationes, Sortilegia, aut ad alium usum, quam fuerint ordinata vel instituta, quomodolibet abutantur: omnesque utriusque sexus, qui de praedictis ad praedictos fines aliquid sumpserint, vel alicui dederint, aut datum acceperint etiam abusu minime subsecuto.

III. Omnes utriusque sexus personae, quae Daemoni spondent obsequium, thus, et Sacrificia offerunt, quamvis absque errore intellectus. Insuper quaecumque, sive suo, sive alterius nomine condunt, aut condere faciunt imagines, anulos, aut quodvis aliud artefactum in quo Daemonem constringant.

IV. Venefici, et Veneficae omnes, Necromantes, Divinatores, Sortilegi, Lamiae, Striges, sivequovis alio nomine nuncupentur, ex utroque sexu, qui cum expressa Daemonis invocatione ad captandam dilectionem, vel odium concitandum, sive ad inveniendos thesauros, aut ad alium finem quemcumque utuntur incantationibus, aliisque maleficiis, sive etiam ligaturis, ut a naturali, et legitimo matrimonii usu conjuges avertant, aut scienter in praefatis cooperantes, aut quovis modo consentientes. Declaramus autem ex praedictis criminibus, in supradictis II. III. et IV. Casibus contentis, excommunicationem Nobis reservatam ipso facto incurrere non solum eos,

qui saepe, et ex arte hujusmodi criminibus operam dant, sed etiam eos qui quomodocumque etiam semel ea perpatraverint.

V. Loquentes sine nostra, vel Vicarii nostri Monialium licentia cum Monialibus in Monasteriis, etiam exemptis, vel cum aliqua, aut aliquibus earum, etiam si sit Conversa, aut Novitia, sive educationis, sive alterius rei causa ibidem commoretur: conjunctis in primo, vel secundo consanguinitatis gradu dumtaxat exceptis. Declarantes, quod qui facultatem obtinuerit loquendi cum aliqua praedictarum, non possit data opera, et ex professo cum aliis loqui. Insuper ii praesertim, qui cum aliqua ex praedictis, aut coram ipsis, tam in Monasteriis, quam Conservatoriis, seu Collegiis commorantibus de rebus obscoenis, per verba, aut actus impudicos praesentes egerint, absentes vero per literas, aut internuncios; necnon viri, aut mulieres, sive intra, sive extra Monasterii, vel Conservatorii, aut Collegii claustra, ac septa qui praedictas literas, vel mandata detulerint.

VI. Omnes in causa criminali, aut civili cum gravi damno alterius falsum deponentes, aut deponendum curantes, nec non inducentes ad falsum deponendum, falsisque testibus, depositionibus, instrumentis, scripturis, tam publicis, quam privatis quomodocumque utentes directe, vel indirecte, in quavis Curia Civitatis, et Dioecesis Neapolitanae. Item, quicumque falsum aliquod impedimentum Matrimonii dolose objecerint: necnon consilium, vel auxilium ad illud dolose objiciendum dantes.

VII. Confessarii omnes etiam Parochi, ad inhonesta personam quamcumque, sive in actu Confessionis, sive ante, vel post immediate, aut praetextu, vel occasione Confessionis, etiam Confessione non secuta, vel extra Confessionem in Confessionalibus sollicitantes, aut quomodolibet cum iisdem impudice tractantes. Respectu Regularium vero censuram suspensionis ab audiendis Confessionibus, quam ipso facto incurrunt Nobis tantummodo reservamus.

VIII. Pariter Confessarii omnes, etiam Parochi attentantes praedictas personas, et quascumque alias, cum quibus extra antedictos casus, quomodolibet impudice versati fuerint a peccatis, quorum ipsi complices sint, nulliter absolvere; qui omnes etiam Regulares, etiam in censuram suspensionis ab audiendis Confessionibus ipso facto incidunt, Nobis tantummodo reservamus.

IX. Incestus cum conjunctis in primo, vel secundo gradu consanguinitatis, vel affinitatis. Mulieres autem si vere sint poenitentes, a quocumque Confessario a Nobis adprobato absolvi possunt, gravi tamen imposita poenitentia salutari, et dummodo occasio proxima facta sit salutaribus mediis moraliter remota.

X. Qui contra dispositionem Sacrorum Canonum Clericos quos noverint, ad forum saeculare traxerint, etiam consentiente reo: extra Casus hac in re, tum in Bulla Coenae Domini, tum in Martini V. Constit. Ad reprimendos Summo Pontifici reservatos (1).

(1) Conventione novissima an. 1818. inter Summum Pontificem Pium VII; et Ferdinandum I. olim Utriusque Siciliae Regem art. XX. cautum.

Archiepiscopi, et Episcopi in exercitio eorum pastoralis ministerii prorsus liberi erunt secundum sacros Canones.

Caussas ecclesiasticas, atque in primis caussas Matrimoniales, quae juxta Cano-

XI. Homicidia, vel mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, Coemeteriis, aut Sacristiis, aut publicis Oratoriis patrantes.

XII. Conficientes cujuscumque generis venena in hominum perniciem: eadem scienter dantes, apponentes, vel quomodolibet propinantes, sive ad hoc qualitercumque cooperantes, vel consulentes, etiam non secuto effectu.

XIII. Cujuscumque conditionis personae, quae libros in Civitatem vel Dioecesim introducunt, vel scienter introductos tradunt, aut traditos recipiunt, sive de eadem Civitate, et Dioecesi extrahant, priusquam a Deputatis nostris fuerint recogniti. Similiter Bibliopolae, qui Bibliothecas emunt, non exhibito prius praedictis Deputatis emptorum librorum cathalogo. Transgressores etiam, de nostra licentia numquam absolvantur, quoadusque libros sine praedictis requisitis introductos, aut emptos recognitione subjecerint. Typographi similiter, et eorum operarii, qui sine nostra, vel Vicarii nostri licentia libros, aut cujuscumque generis folia imprimunt: praeterea Auctores eorum, si typis mandant, vel quicumque mandari faciunt (1).

XIV. Qui in Paschate non communicantes ab aliis dolose accipiunt schedulas, seu chartulas, quae eo tempore distribui solent in Metropolitana, vel in Parochiis, ut fidem Parocho exhibeant de peracta Communione. Item illi, qui easdem non communicantibus quomodocumque accomodant in fraudem, aut utcumque cooperantes.

XV. Falsarii monetarum, videlicet ii qui monetas quomodocumque vitiant, nimirum vel diminuendo, vel fundendo, aut imprimendo cum deteriori liga, aut sine legitimo Principis sigillo.

XVI. Sponsi, et Sponsae post contracta sponsalia, etiam privata inter se, et ante matrimonium legitime celebratum, carnalem inter se copulam habentes: nec non parentes, consanguinei, et affines omnes, aut quicumque domus curam habentes, eamdem carnalem copulam, vel sponsorum cohabitationem, vel pernoctationem, etiam pro una vice permittentes.

CASUS RESERVATI SINE EXCOMMUNICATIONE

I. Blasphemantes Deum, vel B. Virginem ex perversa consuetudine coram pluribus supra quatuor.

II. Exercentes peccatum sodomiae, vel cum brutis coeuntes, ita tamen, ut his luxuriae casibus masculi tantum comprehendantur.

III. Confessarii omnes, etiam Curati ad abscoena quaslibet personas sibi frequenter confitentes, licet non immediate post, vel ante Confessionem inducentes, seu sollicitantes, vel cum iis quomodolibet impudice tractantes.

IV. Medici, qui visitantes in lecto infirmos post tres dies a visitatione non curaverint, ut praedicti infirmi peccata sua idoneo Confessario confiteantur, aut alias non deseruerint, secundum terminos Constitutionum S. Pii V. et Innocentii XI.

nem XII. Sess. 24. Sacri Concilii Tridentini ad Judices ecclesiasticos spectant, in Foro eorum cognoscent, ac de iis sententiam ferent.

Haec dispositio non respicit caussas civiles Clericorum, ex. gr. contractuum, debitorum, hereditatum, quas laici Judices cognoscent, et definient.

(1) Videsis nostras additiones ad Tract. VIII. Cap. V. §. II. *de lectione librorum prohibitorum* Tom. II. pag. 153.

V. Debitores quorumlibet piorum locorum, sive eorumdem administratores, si intra mensem etiam extra judicialiter, requisiti a Rectoribus, Procuratoribus, seu Administratoribus dictorum locorum redditus, et census non solverint.

VI. Non absolvantur Concubinarii, et Concubinae, etiamsi excommunicationis sententia in eos lata non fuerit, nisi facta reali separatione, et thori, et domus, per duos menses se continuerint, vel nisi certo, aut valde probabiliter constet factos physice, vel moraliter impotentes ad reincidendum, aut paulo post esse inter se matrimonium contracturos.

VII. Omnes utriusque sexus, qui a Dominica Palmarum usque ad diem Ascensionis Domini inclusive, Paschalis Communionis praecepto in Cathedrali, vel propria Parochia non satisfecerint, Iuterdicti poenam in Cap. *Omnis utriusque sexus de poenit, et Remiss.* ipso facto incurrunt a Nobis sive facultatem a reservatis absolvendi a Nobis, vel Vicario nostro generali habentibus tantummodo relaxandum, dummodo non fuerint nominatim denuntiati (1).

Praestat heic declarationes adjicere, quae facultatem respiciunt a reservatis absolvendi, quacque extant in Dioecesana Synodo coacta an. 1726. ab Eminentissimo Francisco Pignatelli Archiepiscopo Neapolitano (2).

Declaramus autem praedictis omnibus exceptis, quorum nullam concedimus facultatem propter mortis articulum, Parochos in propria Paroecia, aliosque Confessarios tam saeculares, quam regulares in eorum Ecclesiis, et ubique: pro Sacerdotibus, et infirmis a nobis, vel a Vicario nostro Generali adprobatos, sive adprobandos, audita integra Confessione absolvere posse ab omnibus aliis casibus, et censuris, quae per edicta, aut Synodales constitutiones Nobis, sive Archiepiscopo Neapolitano reservantur.

Monemus autem, et hortamur in Domino Parochos, et Confessarios omnes tam Regulares, quam Saeculares, ut quamvis eis facultatem absolvendi ab aliis reservatis in hoc capite non contentis, vel non expressis, et a tribus etiam casibus in pagella Confessariorum expressis: Parochis vero absolvendi insuper Sponsos brevi contracturos, et eos, qui Paschalis Praecepto Communionis non satisfecerunt, concedamus: graviter tamen ipsi admuneant hanc absolutionem poenitentes hujusmodi de gravitate peccati; et censura, in quam inciderunt, ut dolentes magis poenitentiam agant, et in eadem peccata relabi formident. Satagant igitur ita se gerere in absolvendo, ac si toties a Nobis concedatur facultas, quoties opus sit, et graviora satisfactionis opera imponant, prout de jure in absolutione a reservatis.

Praeterea declaramus, si cui in posterum a Nobis concedetur facultas absolvendi ab omnibus censuris, a casibus Nobis reservatis: a locutione tamen cum Monialibus, sive aliis in Monasteriis degentibus de rebus obscoenis, aliisque ut dictum est, actibus impudicis, numquam intelligi concessam, nisi facta fuerit expressa mentio de ea.

Similiter declaramus sine expressa mentione, et speciali concessione, et deputatione nostra non censeri concessam facultatem absolvendi a casu in-

(1) Ex rescripto S. C. an. 1745. tempus adimplendi praeceptum Communionis pro Neapolitana Dioecesi protractum fuit usque ad Dominicam SS. Trinitatis.

(2) *Par. II. Cap. VI. de Reservatis edit. Rom. pag. 71.*

vitationum ad Ecclesias Monialium, et Regularium quomodolibet exemptorum occasione quarumcumque functionum, et solemnitatum, cui Summus Pontifex voluit adnexam esse excommunicationem sibi, et Nobis tantum reservatam. Nec a casu expensarum factarum a Monialibus aliisque in Monasteriis, Conservatoriis, Collegiis, Domibusque Oblatarum degentibus ratione officii, in quibuscumque functionibus, aut festivitatibus, cujus absolutionem praecepit etiam summus Pontifex esse Nobis tantummodo reservatam. Nec denique a ceteris casibus omnibus, quibus est adnexa excommunicatio Summo Pontifici, et Nobis reservata.

Denique ante XIV. aetatis annum completum neminem censuris hisce, et casibus comprehendi volumus.

DE SACRAMENTO EXTREMAE UNCTIONIS

CAPUT I.

De definitione, institutione, materia, et forma hujusce Sacramenti

Q. Quid est Sacramentum Extremae Unctionis?

R. Est Sacramentum, quo praeter gratiam sanctificantem, datur jus ad auxilia, quae necessaria sunt, ut aegrotus patienter ferat morbi incommoda, et recuperare possit corporis sanitatem, ubi expedierit Animae saluti. Juvenin.

Q. Quisnam instituit hoc Sacramentum?

R. Est de Fide, extremam Unctionem esse verum, et proprie dictum Sacramentum novae legis a Christo Domino institutum. Nam sic docet Concil. Florent. in decreto union, et Trident. sess. 14. de extrema Unctione Cap. 1. ibi: *Instituta est autem Sacra haec Unctio infirmorum, tamquam vere, et proprie Sacramentum novi Testamenti a Christo Domino nostro apud Marcum quidem (Cap. 6.) insinuatum, per Jacobum autem Apostolum, ac Domini Fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum (Jacob. 5) Infirmatur*, inquit, *quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, dimittentur ei.*

Q. Quaenam est materia hujusce Sacramenti?

R. Materia remota, est oleum ex olivis expressum. Materia vero proxima, est unctio eodem oleo facta; Juxta illud Jacobi Cap. 5. *Ungentes eum oleo in nomine Domini.* Quare Trident. loc. cit., ait. *Intellexit enim Ecclesia materiam esse oleum ab Episcopo benedictum; nam unctio aptissime Spiritus Sancti gratiam, qua invisibiliter Anima aegrotantis inungitur repraesentat.*

Q. Quaenam est forma hujus Sacramenti?

R. Sunt sequentia verba: *Per istam Sanctam Unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum, auditum, odoratum etc.* deliquisti: *ita Concil. Trident. loc. cit., et Ritual. Roman. tit. de Extrem. Unct.*

CAPUT II.

De Ministro Sacramenti Extremae Unctionis, et de iis, quibus conferri debet

Q. Quis est Minister hujus Sacramenti?

R. De fide est, solum Sacerdotem esse Ministrum hujusce Sacramenti, juxta haec verba D. Jacobi: *Inducat Presbyteros Ecclesiae.* Quare Tridentinum sess. 14. de extrem. unct. can. 4. statuit: *Si quis dixerit, proprium extremae Unctionis Ministrum non esse solum Sacerdotem, anathema sit.*

Q. Num quilibet Sacerdos possit licite, sicut valide, conferre extremam Unctionem?

R. Minime, nam conferre extremam Unctionem competit solis Parochis, vel delegatis ab illis, Clement. 1. de Privileg. Praeterea Parochus peccat mortaliter, si infirmo petenti hoc Sacramentum negligat aut sine justa caussa differat illi conferre cum probabili periculo, ne sine ipso Sacramento moriatur infirmus, quia in re gravi non praestat id, ad quod tenetur ex justitia. Ita communiter.

Q. Quibus infirmis est impertienda Extrema Unctio?

R. Juxta mentem, ritum, ac traditionem Ecclesiae Latinae Extrema Unctio solis impertienda est infirmis in periculo probabili mortis constitutis, puta causa morbi, vulneris, partus, senectutis etc., nec expectanda est extremae vitae periodus. Quare Eugen. IV. in decreto pro Armenis, ait: *Hoc Sacramentum, nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet.* Idem expresse docet Concil. Trid. sess. 14. Cap. 3. de Extrem. Unct. Praeterea non potest dari hoc Sacramentum iis, qui sine aliqua infirmitate versantur in periculo mortis, ut praeliaturi, in naufragio constituti, morte plectendi, et hujusmodi, quia, quamvis timeatur de ejus morte, non sunt tamen infirmi, quibus solum est administranda extrema Unctio juxta textum D. Jacobi: *Infirmatur quis in vobis.*

Q. An Extrema Unctio possit reiterari?

R. Maxime, nam ita declaravit Trident. sess. 14. Cap. 3., his verbis: *Quod si infirmi post susceptam hanc Unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti subsidio juvare poterunt, cum in aliud simile discrimen inciderint*, attamen Concilium istis verbis satis aperte indicat. Extremam Unctionem non esse iterandam in eodem morbo perseveranti. Habert, Juvenin., Bert., aliique.

CAPUT III.

De effectibus Sacramenti Extremae Unctionis

Q. Quinam sunt effectus Extremae Unctionis?

R. Effectus speciales, et praecipui hujusce Sacramenti sunt quatuor I. Est remissio peccatorum venialium primario, et per se, si quae habet infirmus, nondum aliunde remissa, et remissio mortalium secundario, et per ac-

cidens, nempe si infirmus reperiatur cum peccatis mortalibus a se invincibiliter ignoratis, quatenus bona fide confessus est, sed ob aliquem defectum essentialem a se invincibiliter ignoratum confessio fuit invalida; nam tunc hoc Sacramentum confert per accidens primam gratiam: ita communiter, et colligitur ex Textu D. Jacobi, ibi: *et si in peccatis sit, dimittuntur ei.* Confer Concil. Trident. Sess. 14, Cap. 2. de Extrema Unctione. II. Effectus est alleviare infirmum, textu expresso in cit. Epistola D. Jacobi Cap. 5. ibi: *et alleviabit eum Dominus*. III. Et reliquias peccatorum abstergere, Trid. loc. cit., ibi: *ac peccati reliquias abstergit*. IV. Est liberare infirmum ab infirmitate sua corporali, ubi saluti Animae id expedierit, juxta illud cit. Epistolae: *et oratio fidei salvabit infirmum.*

Q. Quid intelligitur per peccatorum reliquias?

R. Intelligitur propensio ad malum, torpor ad bonum operandum, mentis debilitas ad coelestium contemplationem, Juvenin., Habert.

Q. Quid intelligitur per aegrotantis alleviationem?

R. Intelligitur robur tum ad patienter ferenda morbi incommoda, tum ad resistendum diabolo: nam tunc diabolus omnia suscitat, ut facilius ad finalem desperationem reducat moribundum, juxta illud Apocalip. Cap. 12: *Descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet.*

Q. Extrema Unctio estne necessaria necessitate medii?

R. Minime, quia cum non sit Sacramentum mortuorum, sine ea potest haberi gratia sanctificans, nempe per Baptismum, et poenitentiam. Est tamen necessitate praecepti Divini, et Ecclesiastici, uti clare patet ex verbis cit. Epistol. Canon. *Inducat Presbyteros Ecclesiae.* Ita etiam Ecclesia semper curavit, ne quis non unctus infirmorum oleo exiret ex hac mortalium vita. Quare Concilium Coloniense 1. anni 1586, ait: *Sacra Unctio impendatur cum expositione mandati Apostolici.*

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE SACRAMENTO EXTREMAE UNCTIONIS (1)

Quaeritur, in quo morbi gradu danda est, vel dari potest Extrema Unctio? Quando adest periculum proximae mortis, tunc non dubitatur, quin non solum possit, sed etiam danda est juxta Rit: *debet hoc Sacramentum infirmis praeberi, qui tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur:* et juxta communem DD. cum *Catech. Rom (de Extr. Unct.* §. *9.)* peccat graviter Parochus qui differt Extremam Unctionem usquequo infirmus destituatur sensibus; nam tum ille privatur effectus consequendi salutem tam animae, quam corporis, quam consecuturus fuisset, si tempestive inunctus fuisset: *Gravissime peccant* (dicit Catechismus) *qui*

(1) *Homo apost. Tract. XVII. Cap. 1. §. 7. et seq.*

illud tempus aegroti ungendi observare solent, cum jam omni salutis spe amissa, vita, et sensibus carere incipiat. Idcirco Bened. XIV. in Euchologio Graecorum, sive Rituale Graecis assignato (Vide in Bullar. loc. cit. §. 46.) praecipit, ut hoc Sacramentum praebeatur, dum infirmi *sibi constant, et sui compotes sunt......*

Notandum 1. quod dicit Rit. circa repetitionem hujus Sacramenti: *In eadem infirmitate hoc Sacramentum iterari non debet, nisi diuturna sit, aut cum infirmus convaluerit, iterum in periculum mortis incidit.* Adeoque cum infirmitas non est diuturna, nempe non est febris tabida, hydropisis, et similes, non potest denuo ungi, nisi convaluerit et iterum in aliud vitae discrimen inciderit. Quando autem est diuturna, si ille in eodem vitae periculo perduravit, nec potest quidem denuo inungi, secus autem si illud periculum evasit (non post quatuor, aut quinque dies, sed post tempus notabile, ut communiter dicunt *Conin; Suar; Wig; Bonac; Viva* etc.), et deinde iterum in illud incidit, et hoc scite docet *Bened. XIV.* posse licite practicari etiam in dubio (intellige positivo), quod mutatus sit status infirmi.

Notandum 2. quod Extrema Unctio non est danda pueris ratione expertibus, ut dicit *S. Thomas*, (Suppl. q. 33. a. 4.), et etiam Ritual. Rom., quia in infantibus non potest verificari forma, in qua exprimitur remissio peccati, non quidem originalis (cum hoc remissum sit), sed actualis. *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti* etc. Contra sententia communior, et probabilior est cum *Laym; Nav; Suar; Val; Sa, Escob; Spor; et Ben. XIV.* adversus Sot; Wig; praebendam esse. E. U. pueris ratione pollentibus, licet non adhuc Communionis capaces, dum in Rit. expresse dicatur: *Debet hoc Sacramentum infirmis praeberi qui ad usum rationis pervenerint.* Nec obstat *S. Thomas* loc. cit., ubi dicit *non debet* dari *pueris*; nam intellige rationis expertibus, dum ratio ibi a sancto assignata alia non est, nisi quod ipsi sunt incapaces peccati actualis.

Notandum 3., non esse praebendam E. U. perpetuo amentibus; dico *perpetuo*, quia si aliquod lucis intervallum habent, possunt recte inungi, ut dicit *S. Thomas*: imo dicit Rit. *infirmis, qui dum sana mente essent, illud petierunt, seu verosimiliter petiissent, seu qui dederint signa contritionis, etiamsi deinde loquelam amiserint, vel amentes effecti sunt, vel delirent, aut non sentiant, nihilominus praebeatur.* Sed si suspicatur quod infirmus phrenesim patiens posset aliquid contra Sacramenti reverentiam committere, non est inungendus, *nisi* (ait Rit.) *periculum tollatur* omnino. Hoc periculum tamen probabiliter, dicit *Tamb.* potest removeri infirmum ligando, aut efficiendo, ut ab aliis teneatur. Ebrii qui jam jam morituri sunt, etiam inungendi sunt, ut dicunt *Croix, Gobat, et Lohner*, modo non constet eos in peccato mortali existere, dum Rit. dicit: *Impoenitentibus, et qui in manifesto peccato mortali sunt, et Excommunicatis penitus denegetur.* Dicunt tamen *Conin. Tamb. Lohner, et Croix.* quod vulnerati in aliqua rixa sensibus destituti, possunt sub conditione inungi, dum recte praesumi potest, quod in illo extremo statu eos peccatorum suorum poeniteat, si usus rationis in eis reperitur. Muti autem, Surdi et Caeci a nativitate procul dubio inungendi sunt, etiam in sensibus, quibus privantur; quia licet cum illis non peccassent externe, nihilominus potuerunt peccare co-

gitatione, ita communiter, *Posser. Salm*, *Diana*, *Praepos.* etc. *cum S. Carolo Borrom*; et *S. Thoma*, quicquid dicant *Croix*, et *Gobat.*

DE SACRAMENTO ORDINIS.

CAPUT I.

De definitione, et divisione Sacramenti Ordinis

Q. Quid est Sacramentum Ordinis?

R. Est Sacramentum novae Legis initerabile, quo subjecto capaci cum impressione characteris spiritualis potestas confertur ad Sacramentum Eucharistiae conficiendum, aut circa illud ministrandum, atque ad alia ministeria Ecclesiastica rite, atque ex officio obeunda, communiter.

Q. Num Sacra Ordinatio sit verum Sacramentum novae Legis?

R. Maxime, et est de fide, uti Catholici omnes docent, nam ad Sacramentum tria requiruntur. I. Symbolum externum, seu ritus sensibilis. II. Promissio gratiae. III. Institutio Divina. Haec tria in Sacra Ordinatione habentur. Sane, Symbolum externum apparet in impositione manuum, et oratione sensibili, juxta illud Actor. 6.: *Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, et orantes imposuerunt eis manus*, et Cap. 13. Habetur · *Tunc jejunantes, et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.* Praeterea Concil. Trident. sess. 23. Cap. 3. definit: *Cum Scripturae testimonio, Apostolica traditione, et Patrum unanimi consensu perspicuum sit per sacram Ordinationem, quae verbis, et signis exterioribus perficitur gratiam conferri, dubitare nemo debet, Ordinem esse vere, et proprie unum ex septem Sanctae Ecclesiae Sacramentis.* Tandem can. 3. cit. sess. errores Novatorum profligat, Concin., Juvenin., Bellarmin., aliique.

Q. Quot sunt Ordines?

R. Ordines secundum Theologos, et Canonistas sunt septem, scilicet Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, et Presbyteratus. Ita tamen, quod isti posteriores vocantur Sacri, et Majores. alii quatuor Minores. Trident. sess. 22. Cap. 11.

De officio, et definitione cujusque Ordinis seorsim spectati, vide Habert tom. 7., Juvenin. dissert. 8., et 9. de Sacram. Ordin., Bellarmin., Berti, et Ferr. verb. *Ordo.*

CAPUT II.

De materia, forma, et Ministro Ordinis

Q. Quaenam est materia, et forma Sacramenti Ordinis?

R. Materia essentialis Episcopatus, Presbyteratus, et Diaconatus est impositio manuum, forma vero est oratio eidem adjuncta, nam hic fuit usus perpetuus universalis Ecclesiae in ordinandis Sacris Ministris per impositionem manuum, et orationem. Quare Apostolus 1. ad Timoth. 5: *Manus cito nemini imposueris*, et. Cap. 4: *Noli negligere gratiam, quae in te*

est, quae data est tibi. . . . cum impositione manuum Presbyterii. Materia Subdiaconatus, et minorum Ordinum est porrectio instrumentorum, forma vero est oratio, quae in porrectione horum instrumentorum recitatur. Concina, Stampò, Juvenin.

Q. Quis est Minister Ordinis?

R. De fide est solum Episcopum esse Ministrum Ordinis, uti definit Concil. Trident. sess. 23. can. 7. adversus Novatores: *Si quis dixerit Episcopos . . . non habere potestatem ordinandi, et confirmandi, vel eam, quam habent, esse illis cum Presbyteris communem, anathema sit.* Quare Hieronymus in epistola ed Evagrium id docet: *Quid facit Episcopus, excepta Ordinatione, quod Presbyter non faciat?*

Q. Quinam sunt effectus Sacrae Ordinationis?

R. Duo sunt: Gratia sanctificans, et Character, unde semel valide data iterari non potest, Juvenin.

Atque haec de reliquis Sacramentis dixisse satis. Superest modo, ut de Sacramento Matrimonii distinctius atque accuratius agamus, id enim nostro proposito instituto, quo Moralium disciplinam pertractare, atque illlustrare in animo nobis proposuimus, maximopere necessarium nemo esse poterit, quin videat, ac persentiscat.

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE VOCATIONE DIVINA REQUISITA IN ORDINANDO (1).

Requiritur in Ordinando vocatio divina, de qua cum sit res tanti momenti, unde pendet aeterna salus tam Ordinandorum quam populi christiani, mirum est quod tot Morales Scriptores nullum verbum faciant praeter paucos inter quos fuse et egregie signanter scripserunt de hoc puncto *Habert tom. 7. ex p. 433.* et *P Concin. tom. X. ex p. 42.* quam necessaria sit hujusmodi vocatio, patet ex SS. Patribus et ex ipsis sacris Scripturis, et praesertim ex illo D. Pauli *ab Heb. 5. 4.* ubi: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum Filius meus es tu.* Unde Apostoli, ut in locum Judae alium surrogarent, sic Deum deprecati sunt: *Tu Domine ostende quem elegeris.* Et Christus *Joan 10. 1.* dixit: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, fur est et latro, qui autem intrat per ostium pastor est ovium,* qualis est quidem quivis Sacerdos, dum cuivis Sacerdoti committitur incumbere saluti animarum. Et rursus Joan. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. . .ut fructum afferatis, et fructus vester maneat.* Rursus Lucae 10. *Rogate Dominum messis, ut mittat operarios suos in messem suam.* Illi igitur, qui non vocati a Deo in sacra ministeria se intrudunt, ipsi sunt, de

(1) *Theol. mor. Lib. VI. Tract. V. de Ordine Dub. II. §. XV., et seq.*

quibus per Jeremiam (23. 21.) loquit, *Non mittebam Prophetas et ipsi currebant.* Quo quidem hominum genere, ut ait Catechismus, nihil infelicius ac miserius, nihil Ecclesiae calamitosius esse potest.

Praecipua autem signa divinae vocationis ad statum ecclesiasticum sunt I. Scientia conveniens, de qua jam egimus n. 790. II. Probitas vitae, de qua loquens *Trident. sess. 23. c. 12.* sic ait: *Sciant Episcopi debere ad hos Ordines assumi dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit* juxta illud (Sap. 4. 9.). *Aetas senectutis vita immaculata.* Hinc Apostolus I. *Tim.* 3 *prohibet ordinari neophitos,* idest (ut explicat in d. loco D. Th.) *qui non solum aetate neophiti sunt sed et qui neophiti sunt perfectione.* Quapropter idem S. Doctor 2. 2. qu. 18. art. 1. ad 3. dicit: *Ordines sacri praeexigunt sanctitatem.* Et Suppl. *qu. 35. art. 1. ad 3.* ait: *Ad idoneam executionem Ordinum non sufficit bonitas qualiscumque sed requiritur bonitas excellens.* Hanc rationem de hoc assignans: *Ut sicut illi qui Ordinem suscipiunt super plebem constituuntur gradu Ordinis; ita et superiores sint merito sanctitatis.* Unde sic concludit: *Et ideo praeexigitur gratia quae sufficiat ad hoc quod digne connumerentur in plebem Christi.* Idque prius dixit S. Dionysius (*c. 3. de Eccle. Hierarc.*) *in divino omni non audendum aliis ducem fieri nisi secundum omnem habitum suum factus sit Deiformissimus, et Deosimillimus.* Qui autem habet sanctitatem ordinariam, nempe solam gratiam habitualem non potest quidem dici *secundum omnem habitum suum Deo simillimus.* Ad hoc facit etiam illud celebr. *D. Aug.* dictum: *Aliquando bonus Monachus vix bonum facit Clericum,* et illud aliud D. Hieron. ad Rusticum. *Sic vive in Monasterio ut Clericus esse merearis.* Unde scripsit S. Jo. Chrysost. l. 2. de Sacerdot. c. 2. *Multo major vitae integritas huic (idest Clerico) quam illis* (nempe Monachis *necessaria.* III. Signum est recta intentio, nimirum desiderium vacandi divinae gloriae, et saluti animarum, non autem (ut ait D. Bernardus *Declam. in Evang. Ecce nos* etc. (*honorem quaerendi proprium, aut corporis voluntatem, quae sua sunt, non quae Jesu Christi.* Qui autem sine vocatione, ex talibus signis explorata in sacrum ministerium se intrudit, non potest quidem a gravi praesumptione excusari. En quomodo S. Anselmus *(in cap. 5. ad Hebr.)* super illud Apostoli. *Nec quisque sumit* etc. de hoc loquitur: *Qui enim se ingerit, et propriam gloriam quaerit gratiae Dei rapinam facit, et ideo non accipit benedictionem, sed maledictionem.* Et ratio hujus eruitur ex eo, quod docet D. Th. (p. 4. q. 27. art. 4.), ubi. *Illos, quos Deus ad aliquid eligit, ita praeparat, et disponat ut ad id, ad quod eliguntur inveniantur idonei secundum illud* (2. Cor. 3.) *Sufficientia nostra ex Deo est, qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti.* Ergo ille, qui non ex Deo eligitur, sed ipse se ingerit, non erit idoneus minister, ideo sapienter ait Habert (de Ord. c. 1. §. 2.) quod iste (non sine magnis difficultatibus poterit saluti suae consulere, manebitque in corpore Ecclesiae, velut membrum in corpore humano suis sedibus motum, quod servire potest, sed aegre, et cum deformitate). Unde concludit: (Licet absolute loquendo salvari possit, difficulter tamen ingredietur viam, et apprehendit media salutis). Cum autem hic magno periculo damnationis se exponat, nescio quomodo a culpa gravi excusetur: *Qui sciens* (ait doctissimus Episcopus Abelly *in Opusc. Sacerdos Christian. cap. 4.*), nulla di.

vinae vocationis habita ratione se in Sacerdotium intruderet haud dubie seipsum in apertum salutis discrimen injiceret, peccando scilicet in Spiritum Sanctum, quod quidem peccatum vix, aut rarissime dimitti ex Evangelio discimus.

Huic quidem discrimini tanto magis se committunt Episcopi illi, qui non vocatos ad Ordines sacros promovent ex illo Apostoli (1. Timot. 5.): *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quae verba exponens S. Leo Epistol. (1. alias 87) ad *African.* 2. dicit: *Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis est ille, qui non meruit ordinari?* Hinc Tridentinum, sess. 23. Cap. 7. praecipit Episcopis, ut antequam suos subditos ad Ordines promoveant *institutionem, mores, et doctrinam diligenter investigent, et examinent.* Undique enim in Jure Canonico praescribitur et signanter in Cap. Nullus dist. 24. ut *Nullus Ordinetur, nisi probatus fuerit.* Unde sapienter advertit D. Bernar. ad Ordines admittendos esse tantum *probatos non probandos.* Ad hanc autem probationem ab Episcopo exquirendam non quidem sufficit, quod ipse nihil mali noverit de Ordinando, sed debet fieri certus de ejus positiva probitate juxta sublimitatem gradus, ad quem ille insciat ascendere, ut communiter dicunt *Sotus 4. Sent. Dist. 25.* qu. 1. n. 3. *Sanch. Confess. c. 1. dub. 46. n. 1.* et fusius *Habert., Merbes., Conc. et aliscum D. Th. q. 36. art 4. ad 3.*, ubi dicit: ea minus (idest non solum ut bene explicat Glossa) *hoc requiritur quod nesciat Ordinans aliquid contrarium sanctitati in Ordinando esse, sed etiam exigitur amplius, ut secundum mensuram Ordinis, vel officii injungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum, saltem ex testimonio aliorum.* Qualitas autem promovendorum est illa, quam expressit idem S. Doctor (in 2 2. q. 189. ar. 1. ad 3.), ubi dixit: *Ordines sacri praeexigunt sanctitatem; unde pondus Ordinum imponendum parietibus jam per sanctitatem desiccatis* (nempe ut addit) *ab humore vitiorum* Et N. SS. P. Bened. XIV. in Bulla *Ubi primum sapientissime* sic Episcopos alloquitur: *Studiosa et magna adhibita diligentia investigandum a vobis est, an eorum, qui priorum susceperint ministeria, talis fuerit vivendi ratio, et in sacris scientiis progressio, ut vere digni judicandi sint, quibus dicatur ascende superius cum alioquin expediat in inferiori potius aliquo manere gradu, quam cum suo majori periculo et aliorum scandalo ad altiorem provehi.*

De tali etiam probatione loquens S. Jo. Chrysost. Homil. 16. in Tim. dicit: *Quid est illud cito? Non ex prima probatione, nec secunda, nec tertia, sed ubi consideratio diuturna praecessit exactissimaque discussio, tunc imponito manus. Neque ea res periculo caret, eorum quae ille peccaverit, tu quoque poenam dabis, qui initium dedisti etiam praecedentium delictorum.* Qua de re Episcopi in hac probatione expetenda non debent esse contenti simplici attestatione Parochorum, qui humanis ducti respectibus in hujusmodi attestationibus concedendis facile Clericis indulgent, ne in se attrahant ipsorum odium, eorumque propinquorum, sed insuper ab aliis fide dignis, capta secreta informatione, certi fieri debent non solum, quod initiandus non fuerit malus, nempe quod non fuerit rixosus, non dederit scandalum, frequentando ludos, pravas conversationes, sed etiam quod ille sit positive bonus, scilicet quod vitam agat spiritualem, sit

assiduus in Ecclesiis, Sacramenta frequentet, et Orationem, vivat a saecularibus segregatus, sociis morigeratis comitetur, studio vacet, modesta utatur veste etc. Quod si Praelatus sciverit Clericum alicujus publici scandali nota intinctum fuisse, tunc non satis erit communem probationem de eo exigere: sed opus erit plurium annorum experientia emendationem ejus comprobare; juste enim tunc mutuere debet, ne ille pietatem affectet, ut ad Ordines perveniat, quibus susceptis, ad pristinam redibit pravitatem. Dicet aliquis: si hoc observaretur, deficerent utique in Ecclesia Ministri. Recte respondet ad hoc idem Bened. XIV. in Bulla supra citata ex Conc. Lateran. *Melius est pauciores habere ministros, sed probos, atque utiles, quam plures qui nequidquam sunt valituri*. Utrum autem sit semper deneganda a Confessario absolutio Clerico habituato in vitio turpi occulto, qui vult ad Ordines sacros ascendere, sine praevio continentiae experimento? Vide Dissert. de hoc puncto positam in Tr. de Sacram. ex n. 63. Si autem vocatio divina necessaria est ad Sacerdotium, magis erit necessaria ad officia Episcoporum, et Parochorum de quibus loquens D. Th. (2. 2. qu. 185. art. 1.) dicit, quod, *Si aliquis appetat Episcopatum ratione bonorum temporalium, erit illicitum, si ob celsitudinem gradus erit praesumptuosum, sed appetere proximis prodesse est laudabile secundum se. Verum quia prout est Episcopalis actus habet jam gradus celsitudinem, praesumptuosum videtur quod aliquis praeesse appetat ad hoc quod subditis prosit nisi manifesta necessitate imminente*. Id confirmavit N. SS. P. Bened. XIV. in Bulla novissime edita die 12. Apr. 1753. quae incipit *Inclytum* inquiens: Nec unusquisque ignorare debet a peccati culpa immune non esse desiderium ipsum Episcopatus, quia quamvis desiderium aliis juvandi laudabile est, tamen cum hoc adjumentum praestari non valeat sine ipsa Episcopatus sublimitate, ut plurimum ex vitio in insitae praesumptionis ortum habet.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Matrimonium, de quo disputare nunc adgredimur, Deus ipse ab origine mundi instituit in officium Naturae, et Christus Servator in nova lege, ad Sacramenti rationem, ac dignitatem provexit. De eo itaque acturi inspicienda, ac discutienda nobis erunt quae Matrimonium solent antevertere, ut completa, ac absoluta hujusce rei tractatio haberi possit; nam Nuptiis praeire solent sponsatia, et proclamationes futuri Matrimonii denuntiatrices. Sponsalia quidem semper in Ecclesia praemissa sunt, ut Sponsi ad Sacramenti gratiam compararent, nec temere perpetuo connubii nexu adligarentur, uti patet ex August. lib. 8. Confession. Cap. 3. Ideo de Matrimonio disputaturi, necesse est, ut de Sponsalibus, ac Proclamationibus, quae illud praecedunt, prius inspiciamus. Sit igitur:

CAPUT I.

De Sponsaliorum nomine, natura, et speciebus.

Q. Unde dicta sunt Sponsalia?

R. A spondendo, uti patet ex L. *Sponsalia* 2. D. de sponsalib., ibi: *Sponsalia autem dicta sunt a spondendo*. Hinc ille, qui spondet dare puel-

lam in uxorem, dicitur *Sponsor*, puella alteri promissa dicitur *Sponsa*, L. *Unde* D. tit. eod. Nomine autem sponsaliorum veniunt vel dona, et munera, quae intercedunt inter sponsos, vel dos, quae datur viro, vel denique contractus sponsaliorum. Vide Gellium Noct. Atticar. Cap. 4.

Q. Quotuplicis generis sunt Sponsalia?

R. Duplicis generis, scilicet, de praesenti, et de futuro. *De praesenti* sunt illa, quae non differunt a matrimonio rato. *De futuro* sunt, quae antecedunt matrimonium quaeque dicuntur vere sponsalia et proprie sic dicta, de quibus nunc disserendum. Quare sponsorum nomine in utroque jure magis proprie et frequentius intelliguntur, qui Matrimonium non contraxerunt, sed promiserunt. Neque hodie aliud significatur nomine sponsaliorum, quam sponsalia de futuro, nisi conditio de *praesenti* addatur.

Q. Quid sunt sponsalia de futuro?

R. Sunt *futuri matrimonii promissio mutua, et libera, externis signis expressa, obligationem pariens*. Ita communiter. Dicitur *mutua*; quia non praesumitur una pars se velle obstringere, nisi altera pars acceptet, et repromittat. Dicitur *libera*, ut intelligatur exclusa coactio, et gravis metus; quibus intervenientibus essent nulla sponsalia. Dicitur *signis externis etc.*, ut videatur, quod non sufficiat actus mere internus; sed etiam requiratur, ut promissio sit manifestata per signa, aut verba externa. Dicitur *obligationem pariens*, quia sponsalia duplicem obligationem pariunt, *naturalem*, et *canonicam*.

Jure naturali tenetur quisque stare promissionibus serio, ac deliberate factis, easque servare sub peccato mortali, si materia gravis sit. Quare cum violet obligationem in suo genere gravissimam, nempe sponsaliorum, ideo graviter peccat, qui ab iisdem sine justa causa resilit. D. Thomas in 4. dist. 27. art. 4. Jure Canonico parturiunt sponsalia publicae honestatis impedimentum, quod efficit, ut sponsi inhabiles fiant ad contrahendum cum Consanguineis in primo gradu juxta Tridentini correctionem, Cap. 3. de reform. Matr. sess. 24; non autem cum Affinibus, Cap. *Juvenes*, et Cap. *Sponsam* de sponsalib.

Q. Quinam sunt effectus sponsaliorum?

R. Sunt tres I. Impedimentum publicae honestatis. II. Obligatio contrahendi matrimonium sub gravi, itaut, si injuste resiliat, tenetur alteri parti restituere impensas factas et damna, si quae obvenerint. III. Jus inchoatum ad corpus sponsae, ita communiter.

Q. Quaenam aetas requiritur ad contrahenda sponsalia?

R. Ætas legitima requisita, et sufficiens tam in femina, quam in masculo pro contrahendis sponsalibus est septennium completum. Ita communiter per textum in Cap. *Litteris*, Cap. *Accessit*, et Cap. *Ad dissolvendum* de desponsat. impuber. At non requiritur, ut semper septennium sit omnino completum, cum aliquando usus rationis potest interdum praevenire hanc aetatem. Vide D. Thom. loc. cit., et Fagnan. in Cap. *Ubi non est* de desponsat. impuber. num. 5. Quod quidem et in Matrimonio contingit, Cap. *Tuae nobis* de desponsat. impuber.

Q. Quaenam personae jure habiles sint ad contrahenda sponsalia?

R. Illae sunt, quae habent aetatem legitimam a jure requisitam, sufficientem usum rationis, et non sint aliquo impedimento sive dirimente, sive impediente irretitae.

CAPUT II.

De conditionibus ad contrahenda valide sponsalia de futuro

Q. Quaenam conditiones requiruntur ad sponsalia ?

R. Plures, scilicet ut sint vera, libera, acceptata, mutua, et tandem ut sint inter personas jure habiles, hoc est non irretitas aliquo impedimento, sive dirimente, sive impediente. Quare habens votum castitatis nulliter contrahit sponsalia.

Q. Quotuplici modo sponsalia fieri possunt ?

R. Multiplici modo, scilicet vere, et ficte, absolute, et conditionate, libere, et coacte, tacite, et expresse, per se, et per procuratorem, publice, et clandestine. *Vere* fiunt sponsalia, quando ex utraque parte apponitur verus consensus, et mutuus. *Ficte*, quando habetur fictio in contrahendis sponsalibus. *Absolute*, quando fiunt sponsalia independenter a quacumque conditione, vel circumstantia. *Libere*, quando fiunt sponsalia absque vi, vel metu. *Coacte*, quando fiunt per vim, vel metum. *Tacite*, quando fiunt per signa, vel munera juxta loci consuetudinem. *Expresse*, quando fiunt verbis expressis. *Per se*, quando fiunt per proprias personas. *Per procuratorem*, quando procurator intervenieus pro sponso, vel sponsa contrahit. *Publice*, quando celebrantur sponsalia coram Parocho, vel adhibito instrumento dotali. *Clandestine*, quando sine hisce solemnitatibus celebrantur.

Q. An sponsalia ficte celebrata valeant ?

Ante respons. nota. In sponsalibus triplicem fictionem posse advenire Prima habetur, quando quis promittit absque animo promittendi. Secunda, quando promittit absque animo se obligandi. Tertia, quando promittit absque animo exequendi, hoc notato :

R. Sponsalia prima fictione facta non valent, quia revera non habetur promissio, cum defuerit consensus. Si secunda fictionis specie celebrata fuerint, et nec etiam valent, quia deest essentia promissionis, nempe animus se obligandi. Quod est verum etiamsi ea sint juramento vallata, cum juramentum sit quid accessorium, licet obligent tantummodo virtute Religionis, cum juramentum ob honorem Divini Numinis in testem invocati semper servandum est, quoties servatum non redundet in detrimentum tertii, neque in dispendium salutis aeternae, Cap. *Debitores* 6., et Cap. *Cum contingat* 26. de jurejurando...... Tertia fictione celebrata valent ; quia animus exequendi est quid accessorium, et animus se obligandi est quid principale. Hinc, cum accessorium sequatur naturam sui principalis, dicendum, sponsalia celebrata absque animo exequendi, sed cum animo se obligandi valere. Ita communiter.

Hic nota. Quod si ex supradictis duabus fictionibus damnum parti deceptae irrogatum est, v. g. quia aliud Matrimonium commodum neglexit, atque propterea respuit, compensandum est. Ita communiter per textum in Cap. *Si culpa* 9. de injur. Immo hujusmodi contrahentes verum apponere consensum debent in hisce sponsalibus ad resarciendam injuriam parti deceptae illatam.

Q. Num Liberi obligentur sponsalibus a Parentibus pro ipsis celebratis ?

R. Maxime, atque est casus expressus in jure, nempe si Parentes sponsalia contraxerint pro filiis sive puberibus, sive impuberibus, et ipsi filii vel expresse consenserint, vel tacite, ut si filii praesentes fuerint, nec contradixerint, tunc ex hujusmodi sponsalibus obligantur filii, atque ex illis oritur justitia, sive impedimentum publicae honestatis. Bonifacius VIII. in Cap. unic. de desponsat. impuber. §. *Porro* in VI.

Q. Quid si filii tempore, quo fuerunt contracta sponsalia, fuerint absentes, atque etiam ignoraverint eadem sponsalia?

R. Adhuc ex hujusmodi sponsalibus filios teneri, atque obstringi dicendum est, modo postquam sciverint, vel expresse, vel tacite, scilicet per aliquod factum. Extra praedictos autem casus ex sponsalibus a Parentibus contractis pro filiis, nec ipsi filii obligantur, nec publicae honestatis justitia, sive impedimentum ex illis consurgit, citat. Cap. unic. de desponsat. impuber.

Q. Quid si parentes spondeant pro filiis septennio minorennibus?

R. Non valere sponsalia, nisi per cohabitationem seu alias verbo, vel facto ipsorum liquido appareat illos factos majores septennio in eadem voluntate perdurare, quia sponsalia hujusmodi, quae ab initio nulla fuerunt, per lapsum dicti temporis non convalescunt, cit. Cap. unic.

Q. An ille, qui ficte promittit matrimonium puellae, causa extorquendi ab ea copulam, tenetur eam in uxorem ducere, habita copula?

R. Vel puella est aequalis conditionis, et tenetur eam ducere in uxorem, non ex vi promissionis, sed ex vi damni illati, vel ut alii dicunt ex vi contractus innominati *do, ut des*. Vel non est aequalis conditionis, et non tenetur eam ducere, licet teneatur eam dotare, vel de nuptiis providere; quia in contractibus onerosis solum tenetur quis ex justitia, quod servetur aequalitas, nam in rebus in quibus ad hoc habetur inaequalitas, non tenetur ficte contrahens integre implere, sed solum aequale solvere. Ita communiter cum D.Thoma in 4. dist. 28. q. 1. art. 2. ad 4. contra D. Antonin., aliosque absque ulla distinctione asserentes ficte promittentem non tenere eam ducere, sed tantum eam dotare, vel de nuptiis providere.

Q. Quid dicendum de eo, qui extorsit copulam a vidua sub ficta spe matrimonii?

R. Vel est honestae vitae, et aequalis conditionis, et tenetur rationi damni eam ducere, nam non interest, quod sit corrupta, eo quia matrimonium contrahere cum viduis honestae vitae, nullum dedecus judicatur in hominibus, praesertim nobilibus. Vel non est honestae vitae, et aequalis conditionis, et non tenetur, quia est longe majoris existimationis eam ducere, quam id, quod ab ea accepit, ut si sit meretrix. Sanchez, aliique.

Q. An detur casus, in quo ficte promittens deflorator non tenetur eam ducere, quamvis mulier sit aequalis conditionis et honestae vitae?

R. Maxime, et est quando deflorator ad bonam frugem se recipiens vult statum meliorem eligere, nempe Religionis, et quando ex tali matrimonio sequitur grave scandalum, mala, rixae, discordiae inter Parentes, exitus infelices, quia tunc mulier non est rationabiliter invita, in quo casu promissor tenetur tantum dotare, vel providere de nuptiis, quia non tenetur ex virtute justitiae ad id, quod sine peccato exequi non potest. Sanchez, Concina. Vid. Cl. Muscettola in dissert. Theologico Legali de Sponsalib.

et Matrimon., quae a filiisfamilias contrahuntur Parentibus insciis, vel jusse invitis, Dub. V.

Similiter tenetur damna compensare per pecuniam, et non tenetur ad Matrimonium, quando femina deflorata cum alio fornicetur, quia promittenti fecit injuriam, et recedendi juste dedit causam.

Q. Quid si vir superioris conditionis vere, et sponte nuptias promiserit puellae inferioris conditionis ad copulam obtinendam?

R. Tenetur ad nuptias, nisi grave scandalum ex illis merito timeatur; quia tunc juri suo cessit, et ratione promissionis verae, et acceptatae ad nuptias se obligavit. Quare si aliam ducit, tenetur compensare, quantum feminae intererat, habere ipsum in virum, cum tantumdem damni ei injuste illatum sit; nam per promissionem, et corporis sui traditionem acquisivit jus ad rem promissam, tanquam ad aliquid sibi debitum ex justitia. Layman, Sanchez, aliique.

Q. Ad quid tenetur vir, qui postquam extorsit copulam a muliere sub ficta promissione matrimonii, vult eam ducere, sed ipsa, aut Parentes nolunt matrimonium contrahere?

R. Ad nihil tenetur, quia jam erat paratus eam ducere, et promissionem adimplere, et per ipsum non stetit, quin promissio adimpleretur, Sanchez. Si vero femina sit longe melioris conditionis, nec ei velit nubere, quia aliud sibi dedecus timeretur, juxta Panormitanum tenetur deflorator illam dotare pro damno.

Q. Teneturne fictus promissor ad matrimonium secuta copula, quando puella simulabat se virginem et tamen talis non erat?

R. Minime, tum quia istis causis possunt dissolvi sponsalia valida; tum quia fictio feminae compensatur cum fictione viri, cum utriusque delicta mutua compensatione tollantur, argum. Cap. *intelleximus* 6. de Adulter. In quo tamen casu damnum compensare tenetur, si huic virgini putatae irrogatum sit damnum: communiter.

Q. Ad quid tenetur ille, qui sub promissione matrimonii, consanguineam violavit?

R. Vel impedimentum tale est, quod per dispensationem tolli possit, et tenetur ad dispensationem petendam; quia tali modo potest promissionem adimplere. Vel impedimentum est tale, quod non soleat Pontifex, vel non possit dispensare, et non tenetur ad matrimonium, quia fit moraliter impossibile, sed tenetur compensare injuriam, et damnum, si aliquod illatum sit, reparare.

Q. Num peccet graviter, qui ficte celebrat sponsalia?

R. Maxime, quia decipit Proximum in re gravi, et quia in contractu utrinque obligatorio lex justitiae praecepit, ut uterque vere contrahat, et animum adimplendi habeat (1).

(1) Notandum quod si quis sponsalia cum duabus contrahit, et secunda conscia erat sponsaliorum, quae cum prima inita erant, Matrimonium cum prima erit contrahendum. Si vero erat inscia, aliqui DD. dicunt, quod in casu, quo copula intercessisset cum secunda, sponsus hanc ducere debet. Sed communius, et probabilius dicunt *Nav. Sanch.*, *Led.*, *Bon.*, *Ronc.*, *Elbel*, *Laym..*, *Soto; Holzm.*, *Anacl.*, *Croix* etc. in omni casu ducendam esse primam, quia promissio facta se-

Q. An ignorans obligationem sponsalium, teneatur stare sponsalibus cum tali ignorantia initis?

R. Respondent aliqui minime, quia qui ignorat obligationem ex sponsalibus subsequentem, non habet veram voluntatem promittendi, cum non habeat cognitionem verae promissionis. At rectius, ac probabilius melioris notae Auctores contrarium defendunt, quod ex hujusmodi sponsalibus oriatur obligatio eadem adimplendi, tum quia ex promissione libere facta oritur obligatio, tanquam effectus necessarius, tum quia ille, qui absolute vult aliquid, censetur etiam velle illud omne, quod consequitur ejus naturam, ac proinde, qui sponte, ac libera, atque independenter a quacumque conditione contrahit sponsalia, censetur saltem implicite voluisse adstringi illorum obligationi, ideoque ad illa tenetur.

Q. An ille, qui dubitat, num contraxerit sponsalia, teneatur stare illis?

R. Vel dubium est mere negativum, tunc adhibita diligentia, et facta sufficienti consideratione, si nulla appareat probabilis ratio, unde saltem praesumi possit sponsalia revera fuisse contracta, non tenetur stare sponsalibus, cum hujusmodi dubium rejiciendum sit veluti purus, purusque scrupulus, et conscientiae levis, ac temerariae credulitatis, quae saltem ad Pastoris consilium erit contemnenda, atque explodenda, argum. Cap. *Inquisitioni* 44. De sentent. excommunic.

Si autem dubium erit positivum, tunc standum sponsalibus. Etenim cum in dubio semitam debeamus eligere tutiorem, Cap. *Ad audientiam* 12. de homic., ne quis sese committat discrimini violandi legem sponsaliorum, aut agendi contra judicium propriae conscientiae, quod graviter est illicitum, idcirco urgente dubio positivo de celebratione, aut validitate Sponsaliorum, quod aliter excuti non possit, adstringimur ad illa servanda.

Neque obstat huic adsertioni Celsus in L. *Quidquid adstringendae*, quae est 99. D. de Verbor. obligat, ubi decernitur, quod in adstringendis obligationibus quidquid verbis palam non exprimitur, id censetur omissum. Etenim lex isthaec, quam urgere solent probabilismi Patrocinatores, est intelligenda de Foro externo, in quo Judici mandatur, ut reum stipulationis, seu promissorem non damnet, neque adstringat, nisi ad illud, quod verbis palam fiat illum promisisse. Quod quidem est secundum aequitatis regulas; ut nemo adstringatur, aut damnetur ad aliquid, quod sit ultra promittentis voluntatem verbis expressam. Interim tamen quisque semetipsum convenire debet in judicio conscientiae, atque ubi dubium, quo urgetur, excuti non possit ope illius regulae: *Pro eo standum, pro quo stat praesumptio*, ad tutiora servanda, sive amplectenda adstringitur, ne peccandi periculo quis fiat obnoxius. Quod est in proposito casu, et in aliis consimili-

cundae semper nulla est, et de re illicita, cum jam promissa fuerit priori sponsae; ideoque non tenet, licet juramento firmata fuisset. An autem cum intercesserit copula cum secunda debeat prior cedere ex aequitate? Alii affirmant, sed non improbabiliter *Holzm. Anacl. Guttier, et Pihler* sentiunt, ne teneri quidem ad hoc primam, dum secunda sponsa imbecillitati suae imputare debet incommodum talis damni. *S. Ligorius homo apost. loc. cit.* §. 9.

bus ipso Naturae lumine dictante, atque adeo Lege naturali jubente est servandum (1).

Q. Quid si quis dubitat, num contraxerit animo se obligandi?

R. Potiori jure tunc teneri ad sponsalia servanda, tum quia, ut ajunt, possessio stat pro sponsalibus, tum quia multo magis juxta regulam adductam: *Pro eo standum, pro quo stat praesumptio.* Sed quisque praesumitur illud verbis velle exprimere, quod in animo gerit, atque in mente habet; cum ergo verbis quis expressit se velle obligare ad legem sponsaliorum servandam, praesumendum merito erit illud animo, et mente etiam voluisse, ac proinde contraxisse animo se obligandi. Quod quidem, ut patet, satis esse debet, ut quis ad sponsalia servanda tenetur adstrictus.

Q. Num valeant sponsalia per vim, et metum celebrata, sive potius extorta?

R. I. Si sermo sit de vi absoluta, atque efficaci, tunc pro certo omnino habendum sponsalia esse invalida, cum illa urgente, atque impellente omnino desit consensus, et voluntarium; qui enim per coactionem ad aliquid adstringitur, *magis pati, quam agere videtur.* Cap. *Sacris* de his, quae, vi, metuve etc.

R. II. Si vero contracta fuerint per metum, et tunc ita distinguendum. Vel contracta fuerint per metum levem, et tunc pro validis habenda erunt sponsalia, quia metus levis *vanus* dicitur in jure et *vani timoris justa excusatio non est,* L. 146. D. de divers. Regul. Jur. et L. *Nec timorem* D. de eo, quod met. caus, etc., licet in foro conscientiae, et ille, qui metus causa fuit, teneatur injuriam resarcire, et qui metum passus est, possit etiam ad compensandam injuriam sibi illatam privata auctoritate illa rescindere.

R. III. At si celebrata fuerint per metum gravem injuste incussum a causa libera, ad extorquendum consensum, tunc probabilius dicendum ea non valere, quia non habetur sufficiens, et plena libertas ad hunc contractum requisita, quemadmodum et in matrimonio. Cap. *Cum locum* 14. de sponsalib., et Cap. *Ex litteris* 11. de desponsat. Impuber. Praeterea quidquid decernitur de matrimonio, de sponsalibus quoque sancitum est intelligendum, ubi eadem utrobique occurrunt rationes. At matrimonia coacta, et

(1) Quaeritur 1. An in dubio verborum; aut signi promissionis sponsalium sit potius favendum Matrimonio, an libertati? Alii dicunt Matrimonio, sed probabilius (ut dicit *Viva*) favendum est libertati. Quaeritur 2. An teneretur vi sponsalium qui diceret: *Non ducam aliam, nisi te?* Quidquid dicant alii, verior sententia est, et valde communior *Laym., Castrop., Sanch., Escob., Boss. Holzm. Salm. Anacl.,* quae docet istum non posse aliam ducere uxorem, sed non teneri ad illam ducendam. Teneretur tamen, ut dicunt *Pontius, Viva, et Perez,* si verba essent de praesenti: *Nolo aliam, nisi te.* Mittere annulum, aut alia dona sponsalitia non inducunt sponsalium obligationem, nisi is esset regionis mos, ut docent communiter *Sanch, Castrop., Conc., Bossius, Busemb.* etc. aut nisi praecessisset promissio alterius partis, et altera acceptasset annulum ab illa missum, et communiter *Castrop. Busemb., Escob. Sanch., Silvest, Holzm.,* et alii: aut si missus fuerit a parentibus cum illius consensu, et recte subjungunt *Sanch., Castrop., Boss., Mol.,* etc. Sponsalia autem celebrata inter eos, qui aliquo tenentur impedimento, sub conditione, *si Papa dispensat,* licet non sint valida, obligant tamen ad expectandum usque dum exit, vel videatur dispensationis, si ipsa de facili obtineri possit. *S. Ligorius homo apost. Tract. XVIII. de Mat. Cap. 1. De sponsal., §. 6.*

invita sunt invalida ne tristes illi sequantur exitus, qui de invitis nuptiis sequi consuevere, cit Cap. *Cum locum*, et Cap. *Veniens* 15. de sponsalibus. Cum ergo eadem ratio urgeat in sponsalibus, dicendum sponsalia quoque metu gravi contracta esse invalida.

Quare merito docent Theologi hujusce sententiae Patroni, quod licet sponsalia ob metum gravem celebrata per se, et directe non reperiantur jure Ecclesiastico irritata, censenda tamen sunt irritari indirecte, et per quamdam consequentiam eo quod matrimonium, tali metu celebratum, ipso jure irritum decernitur, cit.Cap. *Cum locum*, et Cap. *Veniens* de sponsalib., siquidem fieri non potest ut quis promissione sua obligetur ad actum, sive contractum invalidum. Vid. Laym. in Tract. de Pact., et contract., cap. 6.

Aut saltem dici poterit hujusmodi sponsalia metu gravi injuste incusso extorta posse rescindi ad arbitrium illius, qui metum passus est. Etenim aequitati valde repugnat, ut alicui adquiratur jus firmum, et stabile adversus alterum, a quo illud per injuriam, et metum gravem incussum extortum fuit. Qua in hypothesi docent communiter Theologi, teste Cuniliati in tract. de sponsalib. §. 1. n. 14. Quod si ille, qui metum passus est, vellet stare promissioni, pars altera resilire nullo modo potest, sed et ipsa stare tenetur, ne ex iniquitate sua commodum suae libertatis reportare videatur. At prior sententia est dicenda probabilior.

Q. Num sponsalia metu gravi celebrata firmentur juramento?

R. I. Certum est juramento minime firmari hujusmodi sponsalia, quia cum juramentum metu gravi extortum non confirmat contractum, est enim quid accessorium contractui, illum relinquit in suo robore, aut nullitate, ac proinde non firmantur juramento sponsalia metu gravi extorta, sive illa dicantur nulla ipso jure, sive tantum rescindibilia ad arbitrium illius, qui metum passus est, Vid. Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 21. n. 1.

R. II. Neque ipsum juramentum hujusmodi sponsalibus appositum obligare virtute Religionis, neque indigere relaxatione, quia dum contractus aliquis prohibetur propter publicam utilitatem, si juramento stabiliatur, juramentum nullam parit obligationem, neque opus erit ejus relaxatione. Sed sponsalia coacta prohibentur propter publicam utilitatem, sicut et ipsum matrimonium, inde enim orirentur rixae, et seditiones inter Conjuges, atque in Republica male consuleretur prolis educationi. Ergo juramentum adjunctum hujusmodi sponsalibus non obligat. Confer Cap. *Si diligenti* de foro compet.

Porro in Cap. *Ex litteris* 11. de desponsat. impuber. puella quaedam duodenis, quae fuerat desponsata, et jurata metu minarum Parentum, h. e. sponsalia contraxerat per metum gravem inducta, et juramento apposito confirmaverat, decernitur non esse cogendam ad servandam obligationem sponsaliorum, licet ad id esset diligenter commonenda. Ergo non tenebatur ad illa servanda neque vi contractus, neque virtute Religionis propter interpositum juramentum. Vid. Sanchez de Matrim. lib. 4. disp. 19. n. 2. et disput. 21. n. 3.

Non desunt tamen Auctores, contrarium sentientes. Vide Cuniliati. Verum proposita a nobis sententia longe probabilior, atque efficacioribus rationibus innixa.

Q. Quaenam libertas requiritur ad sponsalia?

R. Libertas perfecta, quae est sufficiens ad peccatum mortale, quia sponsalia sunt contractus humanus, qui humano modo fieri debet, et sicuti ad matrimonium requiritur perfecta libertas, ita et ad sponsalia, quae sunt via ad matrimonium: communiter.

Q. Quid dicendum, si Tutores, Curatores, vel Fratres promittant, sponsalia pro pupillo, minore, vel fratre tacente, et non contradicente?

R. Sponsalia sunt nulla; etenim illud privilegium est tantum concessum Parentibus, ceu patet ex Cap. unic. de desponsat. impuber. in VI. Ratio disparitatis est, quia pater videtur spondere in commodum filiorum, non vero tutor etc., ita Sanchez, et alii passim, licet Layman teneat, quod praesumitur consentire, quando tutur, curator etc. sit talis persona, quae incommodum, aut favorem puellae spondere videatur.

Q. Num sponsalia a Parentibus pro filiis celebrata valeant tam in foro externo, quam interno?

R. Valent tantum in foro externo, quia Lex praesumit, quod filius, vel filia praesens, dum parens spondit, et omni secluso metu non contradicit, vere, ac proprie consentit. Hujusmodi tamen praesumptio in foro interno non attenditur, unde valide erunt sponsalia in tali foro si filius, vel filia apposuit suum consensum. Neque obstat Textus in Cap. 1. §. *Potest* de desponsat. impuber., ubi dicitur, quod pater filium impuberem matrimonio tradere potest, et filius adepta pubertate illud omnino adimplere debeat; nam ille Textus intelligitur, si filius consensu suo illud ratificet, vel ut ait Glossa cum Abbate, illud matrimonium est adimplendum ex honestate, non vero ex necessitate.

Verum cum isthaec interpretatio Glossae aperte videatur refragari verbis Textus, quae non possunt accipi de sola honestate, cum diserte imponant omnimodam necessitatem, ut patet ex illis verbis: *Omnino debet adimplere*, quod parens promiserat, rectius videtur dicendum hoc fuisse correctum jure novo a Bonifacio VIII. in cit. Cap. unico de desponsat. impuber., ubi decernitur filium impuberem, pro quo forte pater sponsalia contraxerat post adquisitam pubertatem posse ab illis resilire, nec teneri ea implere, nisi tacite, vel expresse in illis consenserint.

Q. Num requiratur praesentia Parochi, et testium ad sponsalia?

R. Non requiritur, quia non datur Lex hoc prohibens, et Concil. Triden. sess. 24 Cap. 1. de reformat. Matrim. irritavit Matrimonium clandestinum, non vero sponsalia, nec porro ad contrahenda sponsalia valida requiritur consensus Parentum, aut eorum, sub quorum cura existunt contrahentes argum. deducto ex Cap. *sufficiat*, causa 27. qu. 2., ibi: *Sufficiat eorum consensus, de quorum conjunctionibus agitur.* Vid. Trident. loc. cit.

Q. Num sponsalia celebrata sub conditione de futuro contingenti valeant?

R. Non valent, nisi post conditionis eventum, eo quia post illam consensus habetur, licet qui sic contrahit, teneatur sponsalibus stare, conditione verificata, et interim non se reddere impotentem: ita communiter.

Q. Quid de eo, qui celebravit sponsalia absoluta, contractis jam sponsalibus conditionatis?

R. Absoluta sunt nulla, quatenus de re illicita, nam res uni promissa non potest alteri promitti. Quin si conditio primorum sponsalium non veri-

ficatur, non tenetur stare sponsalibus absolutis, quia quod ab initio fuit invalidum, tractu temporis non convalescit, Cap. *Non firmatur* de Regul. Jur.

Q. Quid si quis contraxerit sponsalia cum duabus sub conditione, quibusnam tenetur stare?

R. Tenetur stare primis, etiamsi conditio posteriorum sponsaliorum primo eveniat, quia posterior desponsatio neque licita, neque invalida fuit, nam res uni promissa, licet sub conditione, alteri promitti nec poterat, nec debebat.

Q. Quid dicendum de eo, qui ante conditionis eventum carnaliter cognoscit sponsam.

R. Praesumitur remittere conditionem, ideoque sponsalia habentur, uti absoluta, argum. Cap. 6. de condit. apposit., ibi: *Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, et ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, a conditione recedit.*

Q. An sponsalia sub conditione turpi valeant?

R. Regulariter loquendo valent, quia sicut rejicitur à Jure talis conditio in Matrimonio apposita, ita et in sponsalibus; etenim cum sponsalia sint via ad Matrimonium, idem favor est pro illis, ac pro Matrimonio. Hinc si quis dicat: *Contraham tecum Matrimonium si occideris patrem tuum*, sponsalia valent, quia haec turpis conditio rejicitur, sicut et in matrimonio, uti infra videbimus. Laym., Salmanticenses, nisi forte animus contrahentis fuerit serio, atque ex animo talem apponere conditionem, eique suum consensum adligare, quemadmodum et de ipso Matrimonio tradunt Theologi.

Dixi *regulariter*, quia si ipsa conditio sit contraria substantiae Matrimonii, et tunc videndum, vel est adimplenda post contractionem Matrimonii, et non valet, quia si matrimonium sub hac conditione celebratum non obligat, nec obligare debent sponsalia: L. *Oratio* D. de sponsalib., et ita communiter DD. Vel est adimplenda ante Matrimonium, uti v. g. *Si foetum nunc conceptum expuleris,* et valet, et sponsalia sub hujusmodi conditione contracta, impleta conditione, suo robore consistunt, et valent, uti advertunt Sanchez, Henriquez, aliique, quia tunc illa conditio non est contraria Matrimonio, cum non referatur ad tempus Matrimonii.

Q. An filius inconsultis parentibus sponsalia contrahens, ea servare teneatur, dato quod contraxerit illa cum muliere disparis conditionis?

R. Maxime, quia licet ea fuerint illicita, sunt tamen obligatoria, uti patet ex Trident. sess. 24 Cap. 1. de Refor. Matrim., quod derogavit legibus civilibus aliter constituentibus, quia vis istorum dependet ex voluntate contrahentium, et pater mortaliter peccat, si conetur injustam retractationem ei suadere; nam pater non potest dissuadere id, ad quod filius sub mortali est obligatus. Hinc advertendum, I. Quod sicuti pater non potest impedire sine causa filio sponsalia, ita non potest sine causa illum cogere ad sponsalia. II. Filiusfamilias graviter peccat hujusmodi sponsalia contrahendo inscio, et multo magis invito patre.

CAPUT III.

De Impuberum sponsalibus

Q. An sponsalia ab impuberibus facta valent?

R. Partim sunt rata, partim suspensa. Dicuntur *rata*, quia inducunt publicae honestatis impedimentum, Cap. *Litteras* de despons. impuber. Dicuntur *suspensa*, quatenus impuber acquisita pubertate, potest a sponsalibus resilire, Cap. *A nobis*, et Cap. *De illis* tit. eod. Quin impubes, acquisita pubertate possit a sponsalibus resilire, etiam altera parte contradicente; quia hoc est privilegium illis concessum, ne cogantur approbare, quod in tenella aetate fecerunt, cit. Cap. *De illis*, ubi decernitur, quod si impubes altera adhuc existente in minori aetate, cum ad annos aptos Matrimonio contrahendo pervenerit, *reclamaverit, nec in alterum voluerit consentire, judicio Ecclesiae debent ab invicem separari.*

Q. Usquedum potest reclamare impubes, pubertate acquisita?

R. Statim, vel post triduum a die cognitionis pubertatis, quia in Jure dicitur *in continenti* aliquid fieri, quod intra triduum, seu triduo proximo fit, L. *Sententiis* C. de error. Advocat., et L. *Cum specialis* C. de judic., ibi: *Illico autem, idest intra triduum proximum sine ulla dilatione;* secus postea non poterit, quia ex quo non statim contradixit, censetur tacite sponsalia ratificare. Vid. Covarruv., in lib. 4. decretal. part. 1. Cap. 5. §. 1. n. 22. Nec porro possunt impuberes dissolvere sponsalia mutuo consensu, durante impubertate, quia aliter propter aetatis inconstantiam saepe sponsalia contraherent, et dissolverent, nam *si uterque, sive alter antequam ad annos aptos matrimoniis contrahendis pervenerint, reclament, et postulent separari, non sunt audiendi* cit. Cap. *De illis.*

Q. An pubes, qui sponsalia celebrat cum impubere, possit resilire, antequam altera pars pubertatem acquisiverit?

R. Non potest neque ante, neque post pubertatem alterius contrahentis, nisi alter pubes factus, dissolutioni consentiat, *quia cum in eum semel consenserit, amplius dissentire non poterit aliquatenus*, cit. Cap. *De illis*, §. *Utrum mulier*. Et ratio est, quia cum contractus possit ex parte impuberis claudicare, ideo in favorem ipsius tantum potest retractari, sicut, si pupillus sine tutoris auctoritate contractum cum majore ineat, propter dictam rationem illi soli permissum est resilire.

Q. An detur casus, in quo impuberes non possunt resilire a sponsalibus, adepta pubertate?

R. Maxime, et est quando ante aetatem legitimam carnalem inter se copulam habuerunt, cit. Cap. *A nobis*, quia canonico Jure pubes censetur, qui generare potest, licet annorum numerum non expleverit, Cap. *Puberes* de despons. impuber.

Q. An sponsalia ab impuberibus inita juramento firmantur, itaut acquisita pubertate, ab illis resilire non possint?

R. Vel erant proximi pubertati, et non possunt, Gloss. in cit. Cap. *De illis verbo Judicio Ecclesiae*, Sanchez l. 1. de spons. dis. 51. num. 22. Vel non erant proximi pubertati, et adest dissidium inter DD., nam aliqui

tenent non firmari, cum juramentum illis additum, sit quid accessorium: alii vero tenent firmari, quia sponsalia ab impuberibus inita valent, ideoque firmantur juramento, aut saltem dicendum, quod juramentum praestitum ab illis indiget relaxione, ut ejus obligatio cesset. Et haec opinio est probabiliter, dummodo impubes sciverit naturam, et obligationem juramenti. Vide in hanc rem Cap. *Ex litteris*. 1. de sponsalib.

Q. An Matrimonium ab impuberibus celebratum per verba de praesenti habeat vim sponsalium?

R. Maxime, uti patet ex Cap. ultim. de despons. impub., ubi insinuatur ista ratio, scilicet, quia actus ille *valuit, ut potuit,* licet non valuisset *sicut agebatur*: ubi ait Covarruvius hanc regulam esse veram, si id, quod fieri potest, includatur sub eo, quod fit, sicut sponsalia in matrimonio. Immo ex illis oriri impedimentum publicae honestatis decernit ibidem Bonifacius VIII.

Q. An sponsalia incerta sint vera, et proprie sponsalia?

Ante resp. not. Sponsalia incerta sunt illa, quae fiunt cum persona indeterminata, uti si quis dicat filiabus Petri: *Ducam unam ex vobis in uxorem, ipsae similiter repromittunt.* Hoc notato:

R. Minime, nam ex puris, atque etiam certis sponsalibus nascitur publicae honestatis impedimentum, non vero ex sponsalibus incertis, Cap. unic. de sponsal., et Matrim. in VI. Praeterea ista sponsalia evadunt certa, et perfecta, per personae determinationem; nam statim ac ipse se determinat ad contrahendum cum una, statim sponsalia sunt certa, et perfecta, cujusmodi antea esse non poterant, Layman. Collet, aliique.

Q. An ex sponsalibus incertis oriatur obligatio adimplendi sponsalia?

R. Maxime, quia ex vera promissione oritur obligatio; quare cum ipsa sit vera promissio, dicendum, quod ex ipsa oriatur obligatio determinandi personam, et sponsalia adimplendi, aliquam eligendo ex illis, quibus pollicitus quis erit futurum matrimonium. Electio autem, sive determinatio pertinet ad ipsum promissorem, quia in alternativis debitoris est electio, h. e. promissoris. R. J. 70. in VI. Vid. si lubet Sanchez de Matrim. lib. 1. disput. 20.

Q. Num ille, qui contractis sponsalibus cum una, contra fidem priorum sponsalium contrahat secunda, et juramento firmet, immo et sponsam hanc secundam carnaliter cognoscit teneatur stare secundis sponsalibus?

R. Regulariter loquendo non tenetur stare; quia secunda sponsalia continent iniquam promissionem, et juramentum non est vinculum iniquitatis, Sanchez, Sotus, aliique.

Dixi *regulariter*, quia si alicubi non sit acceptum Concil. Trident., sponsalia, quae habent adnexam copulam, habent vim matrimonii, ideoque secunda, sunt valida; nam in hoc casu videtur velle consummare clam matrimonium, Cap. *Is, qui fidem* de sponsal.

Q. Ex quibus causis sponsalia nulliter celebrantur?

R. Ex pluribus, et I. Defectu consensus, ut si fiant per metum, vel ab eo, qui nondum habet rationis usum, Cap. *Si infantes* unic. de desponsat. impub. in VI. II. Per sponsalia jam valide cum una celebrata, uti si quis celebrat sponsalia cum una, postquam cum altera sponsalia contraxit. III.

Per aliquod impedimentum, uti si quis celebret sponsalia cum qua non potest matrimonium contrahere.

CAPUT IV.

De Causis dissolventibus sponsalia

Q. Ex quibus causis possunt sponsalia dissolvi?

R. Ex pluribus, et I. Per mutuum consensum, II Per professionem Religiosam, aut per receptionem Ordinis Sacri. III. Per matrimonium subsequens. IV. Per lapsum temporis. V. Per discessum in longinquum. VI. Per impedimentum dirimens superveniens. VII. Per notabilem mutationem.

Quod possint mutuo consensu dissolvi sponsalia, patet ex Cap. *Praeterea* 2. de sponsalibus, tum quia singuli possint cedere juri suo, tum quia res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur Cap. 1. de Regul. Jur. Quin hoc idem locum habet, quamvis sponsalia juramento fuissent confirmata; etenim de hujusmodi sponsalibus agitur in citat. Cap. *Praeterea*, et decernitur, *quod si ad invicem admittere noluerint, et fidem datam, atque juratam sibi invicem remittunt, hoc in patientia possit tolerari.*

Quod dissolvantur sponsalia per Professionem Religiosam, aut per receptionem Sacri Ordinis patet ex Cap. *Veniens* qui Cleric., vel voventes etc. et Cap. unic. de Voto in VI; quia utraque matrimonii incapacitatem parit, et porro, sicuti per Professionem Religiosam dissolvitur matrimonium ratum, ut patet ex Cap. *Verum*, et Cap. *Ex publico* de Convers. Conjugat., ita multo magis per illam sponsalia dissolvuntur.

Q. Num peccet ille, qui contractis sponsalibus suscipit Ordines Sacros?

R. Minime, quia in sponsalibus semper est imbibita conditio: *Nisi ad meliorem statum transiero*. Ita Henriquez lib. 2. Cap. 14. n. 4., aliique, Sanchez. Tamen notandum, quod iste talis tenetur compensare damna sponsae illata, v. g. quia fecit expensas etc., uti colligitur ex L. *Si pecuniam* D. de conditione pro sponsalibus contrahendis, etc.

Q. Num solo ingressu Religionis dissolvantur sponsalia?

R. Dissolvuntur sponsalia solum ex parte remanentis in saeculo, non vero ex parte ingredientis Religionem, nisi Professione secuta. Innocentius in Cap. cit. *Veniens* qui Cleric., vel vovent. etc. Ratio primae partis est, quia ingrediens Religionem cedit juri suo, ideoque relinquit alteram partem liberam: ratio secundae est, quia aliter daretur locus fraudibus, cum possit aliquis ingredi Religionem, et sic liberari ab obligatione contrahendi matrimonium. Layman.

Q. An dentur casus, in quibus non potest quis licite ingredi Religionem, contractis jam sponsalibus, sed tenetur matrimonium contrahere?

R. Maxime, et est quando sunt legitimandi filii, quos habuit, vel quando est consulendum famae puellae, cum qua quis familiariter tractavit, nam in hisce casibus viget justitiae vinculum, ita communiter.

Q. Quid si quis contraxit sponsalia, quae juramento firmavit, et velit postea ingredi Religionem, num licite possit?

R. Quamvis licite possit, quia non infringit juramentum, dum illud in melius commutat, attamen ad vitandum scandalum, tutius potest matrimonium contrahere, et servare fidem juramenti, et deinde non consummato matrimonio, ingredi, si velit, Religionem. Ita enim respondit Alexander III. in Cap. *Commissum* de sponsalib., ibi: *quia tutius est ei (Religione juramento servata) prius contrahere, et postea si elegerit. ad Religionem migrare, si tamen post primam desponsationem carnalis copula dignoscitur non intervenisse.*

Q. Num votum simplex castitatis faciat, ut sponsalia sint nulla?

R. Vel fuit emissum votum contractis jam spousalibus, et litigium est inter Doctores. Alii enim cum D. Thoma in IV. dist. 38. q. 1. art. 3. dicunt dissolvi sponsalia, quia in isto contractu semper est imbibita conditio: *Nisi ad meliorem statum transierö.* Alii autem dicunt non dissolvi, quia non censetur Deo grata promissio, quae fit cum praejudicio alterius. Vel post emissum votum fuerint contracta sponsalia, et sunt nulla, quia facta post votum, sunt promissio de re illicita, quae non obligat. Quod quidem etiam apertissime probatur ex cit. Cap. *Veniens* qui Cleric. etc., ubi mulieri, quae post sponsalia votum simplex emiserat, ob fidem emeutitam sponsaliorum congrua satisfactio imponitur.

Q. An sponsalia dissolvantur per subsequens matrimonium?

R. Maxime, quia vinculum fortius disolvit minus forte, quamvis priora sponsalia fuerint juramento firmata, textu expresso in Cap. *Si inter* de sponsal., ubi decernitur, quod si inter aliquos sponsalia intercesserint de futuro; atque alius postea mulierem illam per verba de praesenti sibi desponsaverit, *etiam si inter ipsam, et primam juramentum intervenerit* prioris desponsationis intuitu, secundum matrimonium separari non poterit, et Cap. *Duobus modis* 1. de spons. duor., ubi dicitur, quod, qui fidem pactionis alteri datam per sponsalia violaverit aliam ducendo, permanere debet cum illa, quam duxit, *non enim*, ait, *rescindi debet tantum Sacramentum.* Nec obstat Regul. Jur. 54 in VI., *Qui prior tempore, potior est jure*, nam intelligenda est inter eos, qui simili, et aequali jure, ac titulo utuntur.

Q. Num sponsalia dicantur extincta, vel suspensa per subsequens matrimonium?

R. Dissidium est inter Theologos, et Canonistas, nam alii dicunt sponsalia non reviviscere, si illa, cum qua sponsus contraxit matrimonium moriatur quia per matrimonium fuit extincta obligatio; obligatio enim semel extincta, non reviviscit, L. *Qui res* D. de solution., *In perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest*, et Cap. *Quaeris* 129 dist. de consecrat. Et porro obligatio fortior superveniens, extinguit obligationem praecedentem minus fortem.

Alii vero dicunt, et quidem verius, ac probabilius non penitus per dictum matrimonium extinguitur obligatio priorum sponsalium quoad sponsum, qui primam fidem violavit, sed solum suspensam fuisse, ita ut remanente libero teneatur priora spousalia adimplere ducendo primam sponsam, si ipsa velit. Confer Concina Tom. X. fol. 200., et Salmanticenses. de Matrim. Cap. 2. punct. 3.

Q. An dissolvantur sponsalia per lapsum temporis?

Ante resp. nota: duplici modo posse praefigi tempus in sponsalibus, sci-

Q. Num sponsalia dissolvantur per notabilem mutationem ?

R. Maxime, quia si res talis fuisset a principio cognita, non contracta fuissent sponsalia. Quare promissio non obligat ultra intentionem promittentis, Cap. *Quemadmodum* 25. de Jurejur.

Q. Quando habetur mutatio notabilis in sponsalibus ?

R. In pluribus casibus, et I. Si superveniat alicui ex sponsis gravis infamia ob homicidium, adulterium, fornicationem praesertim in sponsa, furtum etc., nam tunc pars innocens potest resilire a sponsalibus, argum. cit. Cap. *Quemadmodum* II. Si cognoscatur sponsus deditus ebrietatibus, luxuriae etc., aliisque gravibus vitiis, vel asperitas morum cognoscatur in sponso, vel nimia saevitia, Cap. *Litteras* de restitut. spolior. III. Si oriantur inter sponsos graves inimicitiae, odia, aliaeque animorum aversiones, argum. Cap. *Praeterea*, et Cap. *Requisivit* de sponsal., vel istae inimicitiae capitales oriantur,, vel timeantur inter Parentes, vel Consanguineos, argum. Cap. *Cum in tua* tit. eod.

Porro dissolvuntur sponsalia, si unus ex sponsis incidat in gravem morbum, lepram, morbum gallicum etc. cit. Cap. *Quemadmodum*: si oculum, nares, aurem, manum deperdat: si unius os graviter male oleat, et medici opera, ac medicinae ope curari non possit praedicta infirmitas: si sponsa evadat notabiliter deformis: si parentes vel illi, qui promiserunt dotem, eam tradere nolunt, Cap. *De illis* de condit. apposit: si unus ex sponsis incidat in gravem jacturam bonorum. Confer. Interpretes ad cit. Cap. *Quemadmodum* de jurejur.

Q. An per fornicationem patratam post sponsalia, dissolvantur sponsalia ?

R. Maxime, ita tamen, quod solum innocens, non vero nocens potest a sponsalibus resilire, ne ex iniquitate sua commodum ferat nocens, cit. Cap. *Quemadmodum*. Quare sponsus fornicarius ad nuptias tenetur, et compelli potest, si sponsa velit stare sponsalibus, quia quod in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum, Regul. Jur. 61. in VI.

Neque obstat Textus in cit. Cap. *Quemadmodum*, ubi decernitur, quod sponsus non possit opponere fornicationem: nam intelligendus est iste Textus de fornicatione praecedente sponsalia, et a sponso prius cognita, quia in laudato Textu dicitur: *Non potest ei opponere fornicationem praecedentem*, ideoque censetur cessisse juri suo sponsus contrahendo cum ipsa sponsalia, et non potest reprobare illum statum, nisi alia superveniente caussa, Cap. *Horrendus* caus. 32. q. 5. Ita communiter DD.

Q. An sufficiunt tantum oscula, vel tactus ad dissolvenda sponsalia ?

R. Sufficiunt, si habeantur ex parte sponsae, quia per hoc fit notabiliter vilior, et timetur de fide in futurum. Quod etiam tenendum ex parte viri, si exercuerit circa aliam actus turpes valde frequentes, itaut merito timeatur, quod sponsus minus sit amaturus sponsam, vel fidem non servaturus. Sanchez, aliique communiter. Immo quamvis sponsa fuisset vi oppressa ab alio, adhuc juxta multos possint dissolvi sponsalia, quia semper vilior fit, et adest notabilis mutatio.

Q. Si ambo sponsi fuerint fornicati, possuntne dissolvi sponsalia, an vero fornicatio compensatur cum alterius fornicatione ?

R. Dissidium est inter DD., tamen probabilior dicendum, quod possint

dissolvi, quia semper sponsa redditur vilior per fornicationem. Nec obstat regula illa Juris: *Paria delicta mutua compensatione tolluntur*, et Cap. *Intelleximus* 6. de Adulter. non enim censeuda sunt paria delicta, cum fornicatio mulieris longe sit turpior, ac deformior (1).

Q. An sponsi committentes fornicationem cum extranea teneantur manifestare Confessario esse sponsos de futuro?

R. Maxime, tam sponsus, quam sponsa, quia ex parte utriusque frangitur fides sponsalium; nam uterque ex vi sponsalium acquisivit jus ad corpus alterius. Layman, Salmanticenses, qui dicunt talem fornicationem continere gravem injuriam contra alium sponsum.

Q. An ad dissolvenda sponsalia ob unam ex causis assignatis requiratur auctoritas Judicis Ecclesiastici?

R. Vel causa est moraliter certa, et non requiritur Judicis auctoritas, nisi ratione vitandi scandalum, si sponsalia publica sint, quia unusquisque habet jus resiliendi ab illis, justa stante causa. Vel est causa dubia, et requiritur Judicis auctoritas; quia ob causam dubiam non est alter privandus jure suo certo, quod possidet.

Q. Num pactum lucrativum adjectum sponsalibus ab altero contrahente, si cum ipso matrimonium contraxerit, valeat?

R. Tanquam nullum esse rescindendum, uti habetur ex L. *Si ita stipulatus* 97. §. *Si tibi* D. de verb. obligat., ibi: *si tibi nupsero, decem dare spondens, causa cognita denegandam actionem puto*, quia ex libidine aut turpi quaestu matrimonium tali modo comparari censetur. Hinc talis promissio tanquam contra bonos mores rescinditur, uti docet Abbas in Cap. *Gemma mulier* 29. de sponsal. num. 6., Sanchez, Laym. aliique communiter.

Q. Num detur casus, in quo valeat talis promissio?

R. Datur, et I. est, quando cessat turpitudinis praesumptio, uti si videtur promissum ratione dotis. II. Ratione donationis ob nuptias. III. Ratione inaequalitatis, uti si senex, vel ignobilis contrahere velit cum juvene, aut cum nobili. IV. Si haec promissio non sit facta ab ipso contrahente, sed ab alio quocumque. Hinc si Cajus promittat Titio centum, si cum Sempronia contrahat, talis, non turpis quaestus, sed liberalis donatio censetur; nam ex ista non tollitur libertas matrimonii, sed ad illud allicitur, L. *Titio* D. de condit., et demonstr.

Q. Num sit licita poena conventionalis in sponsalibus?

R. Vel est apposita contra resilientes simpliciter, et est illicita, atque invalida tum jure Canonico, cit. Cap. *Gemma*, tum Jure Civili, L. *Titia* 134. D. de verbor. obligat., quia haec poena opponitur libertati matrimonii, cum poenae solvendae timor posset cogere nolentem, atque invitum ad Matrimonium. Quin si esset quoque juramento confirmata, adhuc non esset

(1) Jure Dioecesis Neapolitanae cautum *quod Sponsi, et Sponsae post contracta Sponsalia etiam privata inter se, et ante Matrimonium legitime celebratum, carnalem inter se copulam habentes, nec non parentes, consanguinei, et affines omnes, aut quicumque domus curam habentes, eamdem carnalem copulam, vel Sponsorum cohabitationem, vel pernoctationem, etiam pro una vice permittentes*, incidant in excommunicationem Ordinario reservatam Casus XVI.

solvenda, cum vergat in publicum detrimentum. Vel est apposita contra injuste resilientes, et est valida, et licita juxta multos, quia est in favorem matrimonii, et nullo jure haec poena prohibetur, ideoque in utroque foro est solvenda. Layman, aliique.

Q. An licita et valida sit arrharum traditio inter sponsos?

Ante respons. nota arrhas in praesenti argumento accipi pro rebus, quae traduntur in pignus futuri matrimonii, hoc notato :

R. Maxime, eas enim jus approbat tum Canonicum, tum Civile, uti ex multis juribus constat, itaut injuste resiliens a sponsalibus, amittat arrhas : et porro ista traditio est favorabilis Matrimonio, cum tradatur, ut matrimonium celebretur, tum quia sic habetur, in L. *Arrhis*, et in L. *Mulier* 5. C. de sponsalib. Vide Cap. *Tuae nobis* ult. de despons. impuber. Attamen advertendum, quod si aliquid simpliciter tradatur sponsae, censetur sponsalitia largitas, quia ad hoc ut dicatur arrha, opus est ut tradatur in pignus futuri matrimonii. Salmantic., Laym. Vid. Ferrar. verb. *Arrha*.

Q. Cuinam acquiruntur arrhae, celebrato Matrimonio?

R. Illi, qui eas tradidit, tum quia haec est arrharum natura, tum quia sic fit in venditione, nam ea completa, emptor recuperat arrhas traditas in fidem emptionis faciendae, ita DD. communiter.

Q. Quid dicendum si matrimonium non celebretur?

R. Si matrimonium non sequitur ex parte dantis, dans amittit arrhas, si ex parte recipientis, recipiens tenetur ad duplum post sententiam Judicis, dummodo non sit minor, quia minor solummodo tenetur ad arrhas acceptas textu expresso in cit. L. *Mulier* C. de sponsal. Vide Perez. ad hunc tit. C. Si vero oscula, vel tactus intercesserint, et absque culpa tradentis non sequitur matrimonium, tunc etiam arrhae sunt restituendae, quia nullo probatur jure, arrhas acquiri sponsae per oscula, ita Sanchez cum aliis.

Q. An donationes inter sponsos sint permissae?

R. Maxime, quia non opponuntur libertati matrimonii, quae donationes contracto, et consummato Matrimonio pleno jure fiunt donatarii.

Q. Quid si non sequatur Matrimonium?

R. Vel non sequitur culpa donatoris, et dico rem donatam non esse restituendam a donatario. Vel non sequitur culpa donatarii, et dico restituendam esse eamdem rem donatam a donatario. Ast, si matrimonium non sequitur absque culpa utriusque, tunc res donata est restituenda donatori. modo non intercesserint oscula etc., nam in hoc casu est restituenda medietas rei donatae.

DE MATRIMONIO

CAPUT I.

De natura Matrimonii, ejusque proprietatibus

Q. Unde dicitur Matrimonium?

R. Dicitur a ly *Mater*, et *Munium*, seu *munus*, quasi sit *matris munium*, seu *munus matris*. Hinc August. lib. 19. contra Faust. scribit: ***Matrimonium ex hoc appellatum est, quod non ob aliud debeat femina nubere, quam ut mater fiat.***

Q. Quotuplici modo potest accipi Matrimonium?

R. Duplici modo, uti Contractus, et uti Sacramentum. Uti contractus est conjunctio maritalis viri, et mulieris inter legitimas personas, individuam vitae consuetudinem retinens, qua vir, et mulier mutuo inter se tradunt, et acceptant corporum potestatem in ordine ad actum generationis, et se obligant ad mutuo juvandum, et perpetuo cohabitandum, D. Thomas. Uti Sacramentum, est signum sensibile gratiae collatae viro, et mulieri legitimo consensu copulatis ad perpetuam vitae consuetudinem, et ad prolem pie, sancteque educandam, communiter.

Q. Quotuplex est Matrimonium?

R. Triplex est, legitimum, ratum, et consummatum. ***Legitimum*** est illud, quod legitimo consensu inter personas habiles, seu jure non impeditas, celebratur, et *legitimum* dicitur, quia contrahitur juxta leges, quod Matrimonium datur etiam inter infideles. ***Ratum*** est illud, quod includit in se legitimum, sed addit praeterea rationem Sacramenti, per quam majorem firmitatem, ac indissolubilitatem adquirit. Unde ait Innoc. III. in Cap. ***Quanto*** de divort: ***Et si Matrimonium verum inter infidelem existat, non tamen est ratum, quia potest dissolvi***, subnectit Glossa. ***Consummatum*** est illud, quod accedente mutua actuali traditione corporis, et copulatione carnis completur, et consummatur.

Hinc inferas, quod matrimonium mutuo consensu constituitur, ac perficitur, quia nuptias non concubitus, sed mutuus consensus facit, ut ait Ulpianus in L. 3. D. de Regul. Jur., attamen ipsa copula maritali completur, ac veluti integratur. Simile quoddam videre est in contractu emptionis, qui licet mutuo perficiatur consensu, traditione vero consummatur.

Q. An Matrimonium sit unum ex septem Sacramentis a Christo Domino institutum?

R. Maxime, et est de fide, uti patet ex Trid. sess. 24. de reform. matrim. Can. 1., ibi: ***Si quis dixerit Matrimonium non esse vere, et proprie unum ex septem novae Legis Sacramentis a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, anathema sit.***

Q. Quinam sunt Ministri hujusce Sacramenti?

R. Sunt ipsi Conjuges, quia ille dicitur minister cujuscumque Sacra-

menti, qui verborum formam profert, quique Sacramentum conficit. Hinc cum Conjuges, ipsam verborum formam proferant, dicendum, quod ipsi sint ministri. D. Thomas in IV. dist. 26. qu. 2. art. 1. ad 1., Sanchez, aliique.

Q. Quare Parochus adsistit Matrimonio?

R. Assistit uti testis auctorizabilis juxta Trid., nam matrimonium olim celebratum absque praesentia Parochi, erat validum et ratum, uti apertis, ac disertis verbis declarat, ac pronuntiat ipsum Tridentinum sess. 24. de reformat. matrim. Cap. 1.

Q. Quaenam est materia remota, et proxima hujus Sacramenti?

R. Materiam remotam esse Conjugum corpora mutuo tradenda, quia Christus Dominus instituens hoc Sacramentum in nulla re penitus immutavit naturam contractus matrimonialis. D. Antonin., Layman. S. Bonavent. aliique. Materia vero proxima est ipsamet legitima traditio mutua corporum, in ordine ad generationem prolis. Vid. Manstrium Theolog. Moral. disp. 20 n. 9., et 10., aliosque.

Q. Quaenam est forma hujusce Sacramenti?

R. Sunt verba a contrahentibus prolata, vel alia signa externa, verbis aequivalentia, et mutuum consensum internum diserte exprimentia. Praeterea hic consensus debet esse verus, internus, mutuus, de praesenti, per verba aliave signa sensibilia expressus, plene deliberatus, in se liber, et immunis a metu gravi injusto. Ita DD. comm. ex Cap. *Tua nos* 26. et Cap. *Tuae Fraternitati* 25., de sponsal., aliisque ex juribus. Vid. Conc. Florentinum.

Q. Quid si unus ex contrahentibus simulatum animum habeat contrahendi Matrimonium?

R. I. Omni jure nullum est matrimonium, quia deficit consensus, nam simulatus consensus non est verus consensus. Ad rem Ulpianus in L. 3. D. de Reg. Jur.: *Nuptias non concubitus, sed consensus facit.* II. Deceptor duplex grave peccatum committit: primum sacrilegii contra reverentiam Sacramento debitam, secundum injustitiae, quia infert alteri contrahenti injuriam. III. Tenetur apponere verum consensum, et vere contrahere ad tollendam injuriam alteri illatam, quae ad aequalitatem reparari non potest, nisi per matrimonii contractionem veram, et legitimam.

Q. Num dentur casus in quibus deceptor ad Matrimonium non obligatur, sed potest alteri alio modo compensare damna orta ex sua deceptione?

R. Maxime, et est. I. Si decepta finxit se virginem, dum virgo non erat; quia deceptio decepti one tollitur. II. Si timeantur ex tali matrimonio discordiae, rixae, infelices exitus. III. Si deceptor longe eminentioris sit conditionis, dummodo copula non fuerit subsecuta, uti supra dictum est. IV. Si deceptus, cognita deceptione, aliam damni compensationem sponte accepit. V. Si deceptus alii ad matrimonium validum contraxit.

Q. An requiratur ex necessitate Sacramenti, ut consensus requisitus ad matrimonium verbis exprimatur?

R. Minime, nam sufficit, ut sit signis sufficientibus expressus: D. Thom., patet etiam ex Cap. *Cum apud sedem* 23., et cit. Cap. *Tuae* 25. de sponsal.; ubi decernitur mutos, et surdos optime posse matrimonium contrahe-

re; et ratio est, quia ad quemcumque contractum sufficit, quod consensus contrahentium signis, aut verbis exprimatur, ergo et ad matrimonium, cum sit essentialiter contractus.

Q. An requiratur consensus Parentum, ut valide filii matrimonium contrahant?

R. Minime, et est de fide, uti aperte statuit Concil. Trident. cit. sess. 24. de reform. matrim. Cap. 1., et matrimonium a filiis celebratum absque consensu parentum est validum, et indissolubile, ratio est, quia omnis homo legitima aetate, ac ratione praeditus plenum habet dominium sui corporis independenter a Parentibus. Verum tamen est, quod filius siue Parentum consensu contrahens, ubi nulla subsit legitima causa, peccat graviter, ita communiter. Quinimo ex nostris municipalibus constitutionibus filii contrahentes matrimonia sine consensu Parentum possunt a Patre exheredari, et filias dotis denegatione puniri. Vid. Pragmatic. unic. de matrimon. a filiisfam. contrah., edit. ann. 1771.

Q. Ad rite celebrandum matrimonium, quid requiritur?

R. Requiritur I. Legitima aetas, hoc est pubertas, quam in maribus expleto anno 14., in foeminis anno 12. Justinianus definivit, L. ult. C. Quando tutor esse desiu., licet Jus Canonicum permittit matrimonium ante istam aetatem, si sint habiles ad generationem, Cap. *De illis* de despons. impub. Vide S. Isidorum Cap. 3. tit. eod. II. Praesentia Parochi, et duorum testium; secus nullum est matrimonium, Trid. sess. 24. de reform. matrim. Cap. 1.: III. Mutuus contrahentium consensus. IV. Omnis absentia impedimenti.

Q. An matrimonium celebratum per Procuratorem sit validum, et sit Sacramentum?

R. Maxime, uti patet ex Cap. *Procurator* de Procuratoribus in VI., quia quando Christus Dominus evexit hunc contractum ad rationem Sacramenti, non immutavit naturam illius. Quare cum contractus matrimonii poterat, et potest contrahi per Procuratorem tanquam contractus, potest proinde etiam tanquam Sacramentum contrahi per Procuratorem, h. e. Matrimonium a Procuratore contractum valebit etiam uti Sacramentum juxta probabiliorem Theologorum sententiam, cum nihil deesse videretur ad veram Sacramenti rationem.

Q. Quot conditiones requiruntur, ut matrimonium per Procuratorem initum valeat?

R. Ex citat. Cap. *Procurator*, plures I. Ut Procurator habeat speciale mandatum. II. Ut sit de determinata persona. III. Ut non possit alium substituere Procurator, nisi specialem, et expressam licentiam habeat a mandante. IV. Ut mandatum non sit revocatum ante matrimonii contractionem; etenim, quamvis isthaec revocatio non innotuerit Procuratori, vel sponsae, nihilominus invalidum erit Matrimonium cum *illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequiverit*, cit. Cap. *Procurator*. Ultima, ut non excedat fines mandati; quia, quae a mandatario exercentur, excedendo mandatum, censentur facta absque potestate mandantis, L. *Diligenter* D. mandati (1).

(1) Jure Dioecesis Neapolitanae cautum quod causa contrahendi matrimonium per procuratorem sit cognita, nec non adprobata ab Ordinario, vel ejusdem Vicario, Synod. Pignat. part. 2. cap. 9. n. 14:

Quartae conditioni opponi potest. In aliis contractibus revocatio mandati innotescere debet mandatario, aliter contractus ab illo initi valent ex L. *Si mandassem tibi* 15. D. mandati. Ergo etiam matrimonium valet, quando mandatum est revocatum ante contractionem, et revocatio non innotuit mandatario.

R. Negando paritatem, et disparitatem assignando; nam disparitas est, quod in aliis contractibus jus potest supplere partis consensum, in matrimonio vero nulla est potestas sive Civilis, sive Canonica, quae possit consensum deficientem supplere. Ita communiter.

Q. An valeat matrimonium celebratum a Procuratore nomine Petri, qui ante matrimonii contractionem evasit amens?

R. Maxime, quia quando prior consensus non revocatur, semper manet in virtute, uti consensus in Baptismo ante amentiam habitus sufficit ad illud valide recipiendum, si forte in amentiam incidat, Sanchez, Bonacina, Layman, aliique.

Q. An peccat Procurator, qui assistit matrimonio cum peccato lethali?

R. Non peccat mortaliter, quia non est minister, sed ministri instrumentum. Hinc cum minister sit mandans, si non sit in gratia tempore, quo scit verosimiliter nomine sui Procuratorem contracturum, peccat graviter ob indignam Sacramenti matrimonii receptionem. Sanchez.

Q. Num requiratur diversitas sexus ad contrahendum matrimonium per Procuratorem.

R. Minime, quia Procurator in tali casu se habet, uti instrumentum contrahentis ad exprimendum consensum per verba ipsius Procuratoris, quod aeque fieri potest per virum, vel feminam. Sanchez lib. 3. disp. 41. n. 8.

Q. Num matrimonium adjectione temporis initum valeat?

R. Vel tempus fuit appositum pro duratione contractus matrimonii, uti: *contraho tecum pro hoc anno*, et dico matrimonium non valere, quia hoc est contra matrimonii substantiam. Vel fuit appositum ad designandum tempus pro quo quis vult obligari, uti: *Contraho tecum hoc tempore, ut te post mensem habeam in uxorem*, et dico esse suspensum, quia non habetur consensus perfectus ante temporis adventum. Ita Sanchez cum aliis.

Q. An matrimonium initum sub conditione valeat?

R. Vel conditio est de praesenti, uti: *Contraho tecum si pater tuus mortuus sit*, et statim matrimonium validum est, si conditio vera sit, quia istae conditiones non suspendunt consensum, cum non sint verae conditiones. Vel conditio est de futuro contingenti, honesto, et possibili, uti: *contraho tecum, si pater tuus consenserit*, et tunc non valet, nisi verificata conditione; quia non habetur consensus a principio, et suspenditur actus, cui apponitur conditio, Cap. *Super eo* de condit. appos.

Dixi *de futuro contingenti honesto*, et *possibili*, quia si matrimonium sit celebratum sub conditione turpi, aut impossibili, matrimonium valet, quando conditio ista non opponitur bonis substantialibus matrimonii, quia conditio turpis in matrimonio, in ejus favorem a jure rejicitur, Cap. *Si conditiones* 7. de condit. apposit. etc: ubi decernitur, quod conditiones appositae in matrimonio, si turpes, aut impossibiles fuerint, dummodo non sint contra substantiam conjugii insertae, debent propter matrimonii favorem pro non adjectis haberi. Idemque dicas de matrimonio spirituali, scilicet

Professione Religiosa, inita sub modo, vel conditione turpi, aut impossibili, modo non opponatur ejus substantiae.

In quo est advertendum, quod ad hoc ut conditio turpis aut impossibilis rejiciatur a Jure in matrimonio, requiritur, ut *jocose* sit apposita, utque turpis, vel impossibilis a contrahentibus cognoscatur, nam si conditio turpis sit *serio* apposita, aut ut honesta, et possibilis teneatur, matrimonium est nullum, cum non habeatur consensus, et matrimonialem consensum nullum jus supplere potest. Secus tamen est de ultimis voluntatibus, in quibus jus supplere potest consensum. Vide Gonzalez ad Cap. *Si conditionis* 7. de condit. appos.

Dixi *quando conditio turpis non opponatur bonis substantialibus matrimonii*, nam si istis opponatur, matrimonium est nullum, quia nihil potest subsistere sine propria substantia, quod patet ex cit. Cap. Si *conditiones*.

Q. Quaenam sunt bona substantialia matrimonii?

R. Sunt tria, scilicet bonum Sacramenti, quod dicit indissolubilitatem, bonum prolis, scilicet ne impediatur proles, sed suscipiatur, et educetur, bonum fidei, scilicet ut servetur matrimonii fides.

Q. Num requiritur, ut sit deducta in pactum conditio bonis substantialibus matrimonii opposita, ut matrimonium sic factum non valeat?

R. Vel conditio opponitur bono prolis, et fidei, et requiritur, quia si mente retineatur, non nocet matrimonio, quod potest stare sine prole, et fide, ut ait D. Thom., semper ac contrahens habuit animum se obligandi ad matrimonium, ejusque bona, licet sine animo exequendi suam obligationem. Vel opponitur bono Sacramenti, et sufficit, si sit mente retenta, eo quia versatur circa consensum, nam non dicitur matrimonio consentire, nisi qui illud vult ut in se est, perpetuum, et indissolubile, et consensus quocumque modo non habetur, semper reddit matrimonium nullum. Laym., Gonzalez.

Q. Quid de matrimonio celebrato sub conditione cum duabus?

R. Teneri istum stare matrimonio, cujus conditio primo verificatur, quia per conditionis adimpletionem evadit ratum, et absolutum, licet peccet, qui talem matrimonium contraxit. Layman, et Abbas in Cap. *Per tuas* de condit. apposit. Ast si conditiones utriusque matrimonii simul eveniant, neutrum matrimonium est validum, quia incertitudo vitiat matrimonium. Sanchez, Layman, aliique commun. ex Cap. *Ex litteris* 10. de sponsalib., et matrimon. Nec post verificatam conditionem novus consensus requiritur, uti aliqui dicunt, quia contractus celebratus sub conditione honesta pendente in futurum, ea adimpleta, purificatur, et perficitur.

Ita enim absque ulla controversia res se habet in contractibus ex L. *Haec venditio* 7. D. de contrah. empt. Utrum vero hoc idem obtineat in Matrimonio gravis, et satis implexa quaestio est, affirmativam sententiam sequuntur graviores Theologi Laym. Salmanticen., Sanchez, Natal. Alexand., qui etiam refert Clement. VIII., et S. Pium V. ita declarasse, atque in judicio servandum decrevisse. At vero clar. Collet propouit tanquam tutius, cum agatur de Sacramento, ut impleta conditione novus accedat consensus.

Q. Num matrimonium sit indissolubile?

R. Omne matrimonium est indissolubile, uti patet ex Trident. sess. 24. de refor. matrim.: *Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis Parens Divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit . . . . . Itaque jam non sunt duo, sed una caro, statimque ejusdem nexus firmitatem ab Adamo tanto ante pronuntiatum his verbis confirmavit. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

Q. Num possit dari causa, ex qua potest dissolvi matrimonium legitimum?

R. Datur causa, ex qua potest dissolvi quoad vinculum, et est quando unus conjugum convertitur ad fidem, et alter non vult converti, neque habitare cum converso sine Creatoris injuria, h. e. blasphemando, aut sollicitando conversum ad infidelitatem, et quidem ex dispensatione Divina concessa in favorem fidelis, Cap. *Quanto* 7. de Divort. Patet diserte etiam ex D. Paulo 1. ad Corinth. 7., ibi: *Quod si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subjectus est frater, aut soror in ejusmodi,* h. e. nullo conjugali vinculo tenetur, uti intelligendum jubet Innocent. III. in cit. Cap. *Quanto*, adeo ut qui relinquitur, h. e. fidelis ad secunda vota, si voluerit, transire possit: alia quod ad hoc, videbimus disputando de impedimento cultus disparitatis.

Q. An detur casus, in quo dissolvitur quoad vinculum matrimonium ratum, ita ut alter conjux possit novum contrahere matrimonium?

R. Maxime, et I. Dissolvitur per Professionem Religiosam, uti constat ex perpetua Ecclesiae Traditione, quod aperte patet ex Cap. *Verum*, atque ex toto ferme titulo de convers. conjugator. Quare Concil. Trident., anathema dixit illis, qui forte istud pernegare, aut in dubium revocare auderent, Sess 24. de ref. matrim. Can. 6.: *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis Professionem conjugum non dirimit, anathema sit.*

II. Potest dissolvi matrimonium ratum per dispensationem Summi Pontificis, uti patet ex dispensatione facta a Mart. V., et Eugenio IV., teste D. Antonino; a Pio II., et Pio IV. teste Navarra etc., nam si potest Pontifex dispensare in professione religiosa, quae est vinculum fortius, multo magis in matrimonio rato.

Neque obstant verba Christi, Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Neque obstant, inquam, quia haec verba spectant ad matrimonium consummatum, quo solo Conjuges fiunt una caro. Ita PP., et DD. omnes auctoritate Cap. *Ex publico* 7. de convers. conjugat., ubi Alexand. III. consimilia ferme verba Christi Salvatoris hac ratione interpretatur, h. e. tantum de matrimonio consummato. Confer laud. Cap. *Ex publico.*

Q. Quare inter Fideles tantummodo dissolvi potest matrimonium ratum, et matrimonium consummatum non potest?

R. Quia ratum caret integrali perfectione, quae consistit in significatione unius Christi cum Ecclesia per incarnationem, et significat conjunctionem Christi cum anima fideli per gratiam, quae non est indissolubilis, immo amittitur per quodcumque peccatum mortale. Consummatum vero significat conjunctionem Christi cum Ecclesia per assumptam humanitatem quae est indissolubilis, uti notatur in Cap. *Debitum* de Bigam. non ordinand., adeoque matrimonium consummatum habet totam suam integram

suam divisit in alterum, contra naturam pacti matrimonialis, sic ex communi sententia DD. cum D. Thoma, et habetur etiam expresse ex Matth. 19: *Dico autem quia quicumque dimisit uxorem suam, nisi ob fornicationem, moechatur*

Q. Ex quo delicto fieri potest divortium perpetuum?

R. Ex delicto fornicationis Cap. *Gaudemus* de divort., nam frangenti fidem matrimonii, non est fides amplius servanda: ex aliis vero delictis potest fieri divortium ad tempus, scilicet durante causa. Ratio disparitatis est, quia adulterium violat substantiam matrimonii, cetera vero tantum accidentalia violant. Praeterea factum divortium perpetuum potest pars innocens assumere statum perpetuum, h. e. vel profiteri Religionem, vel Ordines sacros suscipere: communiter.

Q. Num facto divortio propter adulterium, si Conjux adulter emendatus sit, utrum debeat revocari?

R. Ordinarie loquendo non tenetur pars innocens ad recipiendum adulterum, quia frangendo semel matrimonii fidem privatus est ille jure exigendi debitum. Praeterea per poenitentiam non desinit quis esse nocens, uti recte advertit. Glossa in Cap. *Admonere* causa 23. quaest. 2. verb. *Poenitentia*.

Dixi *ordinarie*, nam interdum ex honestate, immo ex caritate tenetur recipere emendatum, uti esset, si Conjux emendatus in incontinentiae periculo versetur, nisi ad matrimonii jura a Conjuge innocente iterum admittatur, ac recipiatur: ita communiter ex Cap. *Si vir* de adult.

Q. Num ille qui ratione haeresis alterius Conjugis assumpsit statum perpetuum, puta emisit professionem etc. teneatur redire ad partem jam emendatam?

R. Vel divortium factum fuit auctoritate Ecclesiae, et non tenetur, textu expresso in Cap. *De illa* de divort. ibi: *Si vero judicio Ecclesiae ab eo recessit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendum*: et concordat Cap. *Mulier* de convers. conjugat. Vel fuit factum auctoritate privata, et tenetur ad eum iterum redire, cit. Cap. *De illa*, ibi: *De illa, quae viro suo labente in haeresim, sive judicio Ecclesiae declamavit, videtur nobis, quod mulier ei, cum conversus fuerit, est reddenda, quae etiam si reverti noluerit, compellatur*.

Q. Num Conjux teneatur facere divortium?

R. Regulariter loquendo non tenetur, uti colligitur ex Cap. *Quemadmodum* de jurejur., nam cum hoc sit concessum in favorem Conjugis innocentis, dicendum, quod possit pars innocens cedere juri suo. Permisit enim Dominus, *non jussit*, inquit D. Augustin. de Serm. Domini in Monte Cap. 27.

Dixi *regulariter*, quia dantur casus, in quibus tenetur innocens facere divortium, et I. Est quando divortium requiritur ad salutem delinquentis spiritualem, Cap. *Si vir* de adult., ibi: *Si vir sciens uxorem suam deliquisse, quae non egerit poenitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit, et ejus peccati particeps*. II. Quando adest injuria Proximi, aut periculum damni ab eo incurrendi, uti si ex consortio cum uxore adultera proles incerta redderetur, aut adulterinus filius reputandus esset legitimus. Sed hanc causam, qua vir teneatur divertere ab uxore adul-

tera, plures rejiciunt. Vide Sanchez lib. 10. de Matrim. disp. 13.. et Salmantic. Cap. 16 de Matrim. punct. 1. III. Quando requiritur ad vitandum scandalum, ne maritus videatur indulgere criminі mulieris.

Q. An etiam hoc jus faciendi divortium competat uxori respectu viri?

R. Maxime, quia jus divortii oritur ex conjugalis fidei violatione, ad quam Conjuges aequali jure obligantur.

Q. Quid si facto divortio per judicis sententiam ratione adulterii, conjux innocens postea fornicetur?

R. Ante sententiam Judicis non teneri recipere uxorem adulteram, ita D. Thomas, Sotus, aliique. Sed alii cum Glossa probabilius dicunt teneri, quia ipse etiam irrogavit injuriam fidei maritali, ac proinde haec sua injuria compensat injuriam alterius, et hanc sententiam probant ex argum. Cap. *Ex litteris* de divort., ubi vir, qui post divortium aliam duxerat, restitui jubetur priori uxori, licet adulterii crimine inquinatae, ut vir ei exprobabat, et ipsa mulier id fateri non erubescebat. Idem dic, quando crimen alterius est notorium, et suum adulterium est occultum. Vid. clar. Gonzalez Commentar. in cit. Cap. *Ex litteris*.

Q. Quid si cum Conjuge Conjux sine gravi periculo Animae cohabitare non possit?

R. Quamdiu durat periculum hujusmodi, non solum posse, sed teneri facere divortium, quando aliter malo occurrere non potest, ut colligitur ex Cap. *idolatria* caus. 28. q. 1. Quare faciendum est divortium, si maritus uxorem ad sodomiticum concubitum, vel ad adulteria, vel ad lenocinia inducere, atque impellere directe vel indirecte conetur, vel conjux sit veneficus, et cohabitatio cum illo esse non possit sine periculo Animae, vel corporis. Quin docet D. Thomas, quod potest conjux instituere divortium, si sic faciendo, potest Conjugem retrahere ab aliquo gravi crimine, quo est implicatus, et ratio, quia praevalet bonum commune.

Q. Ad quem conjugem spectant liberi facto divortio inter Conjuges?

R. Ordinarie loquendo debent remanere apud conjugem innocentem, expensis tamen patris, si hic divortio causam dedit. Sin contra, apud Patrem, expensis matris locupletis, saltem post Judicis sententiam. Dixi *ordinarie loquendo liberos relinquendos esse apud conjugem innocentem*, quia excipitur I. Si hic innocens sit infidelis, nam in tali causa tradenda est proles conjugi fideli, licet nocenti. II. Si hic innocens sit pauper, et conjux nocens sit dives. Layman. Verum in secundo hoc casu innocens debet adire Judicem, cui exponendo periculum prolis, si sub cura patris nocentis maneat, ut adstringat partem nocentem ad alimenta pro prole, et interim sit sub cura patris innocentis.

Q. Qua auctoritate potest fieri divortium?

R. Vel adulterium est publicum, et potest fieri auctoritate privata, arg. Cap. *Significasti* 4. de divort.: *Si notorium est, mulierem ipsam commisisse adulterium, ad eam recipiendam vir cogi non debet.* Sanchez, Barbosa, aliique, modo tamen non adsit ratio scandali, nam tunc judicio Ecclesiae faciendum est divortium, uti docet D. Thomas, Bonaventura, et alii communiter.

Vel delictum est occultum, et non potest fieri auctoritate privata quoad habitationem, Cap. *Ex parte* de sponsalib., ibi: *Nemini licet uxorem*

suam sine manifesta causa fornicationis dimittere. et Cap. *Significasti* de divor., quoad torum autem potest fieri auctoritate privata; quia talis negatio debiti est actio privata.

Q. Num possit pars nocens assumere statum perpetuum?

R. Potest I. Quando innocens statum perpetuum assumat, nam si innocens non mutat statum, non potest nocens assumere statum perpetuum, quia divortium nihil incommodi innocenti afferre debet, Sanchez, et DD. communiter. Tamen excipe, quando obtinuit consensum innocentis: II. Quando emendatus semel, atque iterum petiit veniam ab innocente, et ille recusavit, Cap. *Gaudemus* 19. de conversion. conjugat. Et licet in laud. Cap., ubi dicitur, mulier tantum collocanda ad perpetuam poenitentiam, h. e. peragendam in monasterio, neque ex hoc ipso fieri, aut effici Monialem probat, ac docet Gonzalez in dict. Cap. *Gaudemus*, et in Cap. 1. de Regul., non inde tamen deducendum non posse adulteram Religionem etiam profiteri ex praesumpta saltem et interpretativa licentia conjugis innocentis, uti probat Sanchez de Matrim. lib. 10. Cap. 10. n. 15. Profitente tamen conjuge adultera non tenetur conjux innocens profiteri, aut continentiam vovere, quia jura id decernentia non loquuntur in causa divortii perpetui ob jus violatum matrimonii.

Q. Num facto divortio debeatur dos uxori?

R. Vel divortium factum fuit ex licita causa, et debetur, Cap. *Mulieris* de donat. inter vir., et uxor. Vel factum fuit ratione adulterii ab uxore patrati auctoritate Ecclesiae, vel voluntate propria delinquentis, et non debetur, Cap. *Plerumque* tit eod.

Q In quibus causis non potest fieri divortium?

R. In pluribus, et I. Si conjux innocens remiserit injuriam Conjugi adultero, quia jam cessit juri suo, arg. Cap. *Quam periculosum* caus. 7. q. 1., L. *Si maritus* §. *Si negaverit* D. ad L. Jul. de adult. II. Si uterque conjux adulterium commiserit, cit. Cap. *Significasti* de divort III. Si adulterium sit materiale tantum, sive sine culpa commissum, puta per vim, per ignorantiam invincibilem etc., Cap. *Revera* causa 32. q 5., ibi: *Revera non potest caro ante corrumpi, nisi mens fuerit ante corrupta*, et Cap. *In lectum* caus. 34. qu. 1. IV. Si vir fuit uxori causa adulterii, veluti si eam prostituat; vel adulterium permittat, *quia scienti, et consentienti non fit injuria*, Regul. 28. Jur. in VI; vel scit uxoris adulterium, et non contradicit, L. *Cum quid* D. si cert. petat., ibi: *Taciti, et expressi idem est judicium.*

CAPUT III.

De debito conjugali

Q. Quo jure conjuges tenentur simul habitare?

R. De Jure Divino, et ex natura contractus, nam pertinet hoc ad bonum fidei conjugalis, sicut redditio debiti conjugalis pertinet ad idem bonum fidei conjugalis, patet et ex Genesi 2: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una*, et ex matrimonii definitione: *Individuam vitae consuetudinem retinens.*

Q. Quando tenetur conjux reddere debitum?

R. Quando alter petit serio, instanter, et rationabiliter sive verbis expressis, sive tacitis, puta per aliquos tactus, signa, etc. Praeterea tenetur conjux reddere debitum sub mortali, quando non adest juxta causa illud denegandi. Diserte Apostolus 2. ad Corinth. Cap. 7. vers. 3.: *Uxori vir debitum reddat, similiter et uxor viro.* Hinc mortaliter peccat conjux si reddat se impotentem ad debitum reddendum, puta per jejunia, labores, voluntarias pollutiones etc., ita communiter. Vide Sanchez lib. 9. disput. 3. num. 3. et 4., et S. Antonin. part. 3. tit. 1. Cap. 16. §. 10.

Q. An actus conjugales sint liciti ex se?

R. Maxime, et si sint vestiti debitis circumstantiis sunt honesti, et meritorii, quia est remedium ex natura rei ordinatum ad finem bonum, ac honestum, scilicet ad legitimam generis humani propagationem: immo Deus protoparentibus nostris praecepit actum conjugalem, Genesi 2: *Crescite, et multiplicamini.* Dicitur actus conjugalis vestitus, debitis circumstantiis, quando elicitur modo, loco, tempore, et fine debito. Sanchez loc. cit. disp. 1. n. 2.

Q. An ille, qui exercet actum conjugalem ob solam voluptatem, careat omni culpa?

R. Minime, uti patet ex propos. ab Innoc. XI. damnata die 2. Martii 1679. (1). Ratio est, quia non bonum delectabile, quod est naturae sensitivae congruum, sed bonum honestum, quod naturae rationali convenit, debet esse humanarum actionum finis. Licet autem Deus quibusdam actibus vitae necessariis aliquid intermiscuerit voluptatis, ut facilius executioni demandari possent, atque iterari, non inde tamen sequitur, quod voluptas possit esse finis nostrae deliberatae actionis, quod esset injusta ordinis inversio.

Q. Ob quem finem licite, et honeste possit exerceri actus conjugalis?

R. Praecipue ob generationem prolis, nisi per accidens, v. g. ob senectutem, vel sterilitatem haberi non possit. Secundario ad tollendam incontinentiam propriam, vel alterius conjugis: dixit enim Apostolus 1. ad Corinth. 7: *Propter fornicationem* (scilicet vitandam) *unusquisque suam uxorem habeat.* Num autem vacet culpa, si ad sanitatem tantum capiendam liceat conjugio uti, dicendum cum D. Thoma esse peccatum veniale, quia est talis usus praeter finem tum primarium, tum secundarium a Domino intentum in institutione matrimonii. Idem etiam docent multi de eo, qui ad evitandam in se incontinentiae periculum, jure matrimoniali utitur petendo conjugale debitum, quod probant ex Apostolo, qui loc. laud. ad Corinth. post verba adducta, adjungit: *Hoc autem dico secundum indulgentiam,* quando enim indulgentia tribuit, culpam denotat, inquit Augustinus.

Q. Quando conjux non tenetur reddere debitum ratione justae causae?

R. Quando non potest reddi debitum sine notabili periculo salutis corporalis, quando alter conjux in amentia, ebrietate etc. petit, quando conjux petens debitum, adulterium commisit, quia sicuti cessat petendi, ita et reddendi obligatio, quando immoderate, et nimis frequenter petit, quando conjux ante consummationem potest ingredi Religionem, h. e. intra

(1) *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum penitus omni caret culpa, ac defectu veniali.*

duorum mensium spatium, quod ab Ecclesia conceditur Conjugibus ad deliberandum de Religione, intra quod temporis spatium non tenetur ad matrimonii consummationem juxta concordem Theologorum doctrinam innixam auctoritati, Cap. *Ex publico* 7. de convers. conjugat., demum quando loco, tempore indebite petit.

Q. Quibus ex causis non licet petere debitum?

R. Ex communi sententia DD. sub mortali non licere. I. Quando quis vovit castitatem sive ante, sive post matrimonium, Cap. *Quidam* de convers. conjug., nam tenetur servare votum, quantum potest, abstinendo ab omni actu venereo ex justitia indebito. II. Quando quis tempore matrimonii culpabiliter cognoverit consanguineam compartis in primo, vel secundo gradu; nam Ecclesia id graviter vetat ob affinitatem contractam cum Conjuge per incestum, Cap. *Si quis* 1., et Cap. *Tuae* 10. de eo, qui cognovit etc. Excipe si sequatur incestus per ignorantiam invincibilem, vel per vim, quia cum sit quaedam poena, inferri non potest, ubi non adest culpa, cit. Cap. *Si quis* III. Quando quis extra casum necessitatis prolem suam baptizat, aut in Baptismo, aut in Confirmatione tenet, quia contrahit spiritualem cognationem cum uxore, quae impedit petitionem debiti. IV. Quando quis contraxit cum dubio de valore matrimonii, nam iste talis donec dubium prudenter non deposuerit, non potest petere, licet possit reddere alteri comparti, quae bona fide contraxit, Cap. *Dominus* 2. de secund. nupt., et Cap. *In quaestionem* 47. de sent. excom.

Q. Num Conjux possit licite negare debitum intra bimestre alteri Conjugi petenti, dato quod Religionem ingredi nolit?

R. Quod licet detur conjugibus bimestre ad deliberandum de ingressu Religionis, uti patet ex cit. Cap. *Ex publico* 7. de convers. conjug., tamen probabilius dicendum est, quod non possit negare debitum in allato casu, quia Canonica Lex non intendit restringere jus debiti conjugalis, nisi in ordine ad Religionis ingressum, quia si hic cessat, cessat etiam juris restrictio, aliter tamen Clar. Sanchez; attamen Textus bimestre concedens, de ea loquitur, quae cogitabat de Religione.

Q. Num conjux innocens possit a conjuge nocente, ac spoliato proinde jure petendi, petere debitum, v. g. ab incestuoso viro, a viro, qui baptizavit extra necessitatem?

R. Maxime, quia nemo jure suo sine sua culpa privari debet, Cap. *Discretionem* de eo, qui cognov., et Cap. *Tuae fraternitatis* tit. eod., ibi: *Affinitas post matrimonium inique contracta illi nocere non debet, qui iniquitatis particeps non existit.* Verum consultius erit si pars innocens abstineat ab ipsa debiti petitione, quoad ejus fieri poterit, salvo tamen incontinentiae periculo, quod et in cit. Text. non obscure decernitur, cum dicatur ad id partem innocentem esse sollicite, et diligentius commonendam.

Q. Num possit negari debitum eo quia aliter proles multiplicatur, et eam Parentes difficile alere possint?

R. Minime, quia datur petenti occasio pollutionis, et peccati, ideoque infertur illi injuria. Neque timor multiplicandae prolis, cui alendae vix suppetere possunt facultates, potest excusare conjugem negantem a peccato tum injustitiae, tum scandali, quod certum esse videtur apud omnes, et christiana pietas suadet in Deum, qui pascit volucres, et confidentes in

se vere non deserat, juxta illud Prophetae, Psal. 36. v. 25.: *Junior fui, etenim senui, et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quaerens panem.*

Q. Num licitum sit accipere pharmacum ad impediendam generationem, quia uxor experta est se conjici in periculum mortis, si prolem concipiat, et pariat, et tali modo satisfacere viro suo petenti debitum?

R. Minime, nam id directe repugnat principali, ac directo fini matrimonii, qui est generatio prolis. Neque obstat, quod secundum aliquorum sententiam, potest mater foetum nondum animatum expellere pharmaco, non obstat, inquam, quia foetus tunc est, uti actualis aggressor matris, contra quem habet jus mater se defendendi per ejus expulsionem, quod non dicitur de foetu; qui actu non est, sed creditur esse posse. Layman. Huc etiam accedit, quod allata opinio vix sustineri posse videatur, licet illam Theologi docuerint quando quidem nunquam licebit directe procurare abortum foetus inanimis, etiam ad servandam matris vitam.

Q. Num sit licitum accedere ad Uxorem tempore gestationis?

R. Accedere ad uxorem eo tempore, quo illa in utero gestat foetum conceptum, communissime docent non esse peccatum mortale, nisi adsit periculum abortus, ita Theologi omnes duce D. Thoma in IV. sent. dist. 81., qui ait: *Hieronymus vituperat accessum viri ad uxorem impregnatam, non tamen ita quod semper sit mortale, nisi forte quando probabiliter timeatur de periculo abortus.*

Quando autem hujusmodi periculum recte, ac prudenter praesumi possit docet cl. Ligorius num 924.

Negari tamen non potest id esse venialem tantum culpam, uti communius docent Theologi contra Sanchez. Etenim ex doctrina D. Augustini, conjugalis concubitus etiam sedandae concupiscentiae causa, sed tamen cum conjuge, culpam habet venialem.

Q. An sit licitum petere debitum tempore menstrui?

R. Accedere ad uxorem tempore menstrui, uti communissima, et probabilior sententia docet, teste cl. Ligorio n. 925. non esse mortale, sed tamen non excusari a veniali. Quod non sit mortale patet, nam finis generationis per se non frustratur tali concubitu, non tamen caret culpa veniali, quia nolle conjuges expectare tempus generationis aptius brevi adventurum, involvit quandam turpitudinem, atque inordinationem, cum foemina tunc sit inepta commodae receptioni, ac retentioni seminis. In utroque tamen casu graviter moneantur conjuges, ut se abstineant a copula, si fieri potest citra periculum incontinentiae.

Q. Quot peccata committit, qui habens copulam cum muliere, ob periculum concipiendae prolis effundit semen extra vas naturale?

R. Esse manifestam culpam mortalem contra naturam semine emisso impedire generationem, quia Natura ad solam generationem semen destinavit, quod damnabile est in coitu fornicario, et damnabilius perpetratur cum Conjuge, cum sit contra bonum fidei, et prolis, atque etiam esset peccatum contra justitiam, si uxore invita, et dissentiente id fiat, quia lege matrimonii is concubitus debitus est uxori, ex quo sequi possit generatio, cum ad id ordinetur matrimonium. Hujusmodi autem, uti patet, non est concubitus, ubi vir semen effundat extra vas.

Atque hoc fuit peccatum, quo sese inquinavit Onan, qui ne suscitaret semen fratri suo praemortuo, semen effundebat in terra, rem detestabilem faciens, atque idcirco percussus fuit a Domino, Geneseos cap. 38 v. 9 et 10.

CAPUT IV.

De Matrimonii impedimentis

Impedimentum est illud, quod impedit, vel dirimit matrimonium. Hinc duplicis generis sunt matrimonii impedimenta, alia sunt *impedientia*, quae reddunt illicitum matrimonium, licet sit validum, alia sunt *dirimentia*, quae reddunt illud et illicitum, et invalidum, non obstante quacumque ignorantia sive juris, sive facti, communiter.

Q. Quaenam sunt impedimenta impedientia?

R. Sunt ista, quae in hocce versiculo continentur:

Sacratum Tempus, vetitum, sponsalia, Votum.

Q. Quid venit nomine sacrati temporis?

R. Venit tempus illud, quo perdurante quibusdam anni temporibus ex instituto, et praescripto Ecclesiae non potest celebrari solemnitas nuptiarum non vero matrimonium, quod tempus, licet juxta antiquos Canones longius erat, uti patet ex Cap 8. 10., et 11. caus., 33. qu. 4., tamen juxta Trid. sess. 24. de reform matrim. Cap. 10. est ab Adventu Domini usque in diem Epiphaniae, et a Feria quarta cinerum usque ad octavam Paschatis inclusive.

Q. Quid venit nomine vetiti?

R. Vetitum Ecclesiae nihil aliud significat, nisi generalem vel particularem prohibitionem Ecclesiae, aut Episcopi, vel Parochi ex justa, et rationabili causa, contractionem matrimonii prohibentis, usque dum causa, quae impedit, discutiatur a Judice competente, argum. Cap. 1. 2., et 3. de matrim. contr. interdict. Eccles. celebration., et Cap. ult. de clandest. desponsat.

Q. Quid venit per ly sponsalia?

R. Venit, quod quis non potest licite contrahere matrimonium cum aliqua, contractis jam sponsalibus validis cum alia persona, nisi prius sint rite dissoluta, argum. Cap. *Ex litteris*, et Cap. *Duobus modis* 1. de sponsal. duor., ubi dicitur, quod si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet aliam ducere, *si aliam duxerit, poenitentiam debet agere de fide mentita, manet tamen cum illa, quam duxerat.*

Q. Quid venit nomine voti?

R. Venit omne votum simplex castitatis, item votum simplex ingrediendi Religionem, assumendi ordinem sacrum, vel nunquam nubendi, quia directe adversantur statui matrimonii, ideo impediunt illud contrahendum non tamen dirimunt contractum, cum hoc nullo jure expressum reperiatur, Cap. *Consulit*, et Cap. *Rursus* qui Cleric., vel vovent matrim. contraher. poss., et Cap. unic. de vot. in VI.

Q. Quomodo, et quando peccetur contrahendo Matrimonium cum voto simplici castitatis, aut cum voto ingrediendi Religionem, vel nunquam nubendi, aut assumendi Ordinem Sacrum?

R. I. Ille, qui cum voto simplici castitatis matrimonium contrahit, peccat nubendo, et nunquam petere potest ab uxore conjugale debitum, nisi obtenta prius dispensatione ab obligatione voti; reddere tamen valet, ac

tenetur saltem post elapsum bimestre temporis spatium, mortua autem uxore, tenetur abstinere a secundis nuptiis. Horum autem ratio est, quia constante jam matrimonio valide contracto, licet non sine peccato, votum antea emissum servandum erit, quatenus, et quantum poterit sine injuria compartis, Cap. *Quidam* 3. de convers. conjugator.

R. II. Qui matrimonium contrahit cum voto ingrediendi Religionem peccat consummando matrimonium, sive prima vice reddendo, vel petendo, qui redditur inhabilis ad observationem voti, quod implere tenebatur ante matrimonii consummationem. Matrimonio autem semel consummato, matrimoniali jure uti poterit indiscriminatim, sive petendo, sive reddendo quia tunc votum cum evaserit de re impossibili, suspensum manet, donec uxor vel moriatur, vel adulteratur, vel consentiat, vel maritus Religionem ingrediatur, tunc enim veluti reviviscit obligatio voti, ac proinde ad illud implendum vovens adstringitur.

R. III. Qui autem se adstrinxit voto non nubendi, et postea contrahit matrimonium, peccat quidem contrahendo matrimonium, quia directe agit adversus obligationem voti, ut patet. Matrimonio autem contracto, licite, et sine peccato posse petere, ac reddere conjugale debitum communiter docent Theologi. Mortua vero uxore, aliud inire matrimonium non debet, ne novo se peccati reatu obstringat adversus Religionis virtutem iterum violando votum.

R. IV. Qui cum voto suscipiendi Ordines sacros matrimonium contrahit peccat contrahendo, quia contrahendo matrimonium jam fit inhabilis ad votum implendum, cum durante matrimonio etiam nondum consummato, nullum sacrum Ordinem potest recipere, Extravag. *Antiquae* de voto. Quinimo, et consummando matrimonium prima vice, novo se peccato crederem illigare, cum hac ratione omnino fiat inhabilis ad votum. Poterat enim ante matrimonii consummationem Religionem profiteri, ubi per Professionem jam dissoluto matrimonio potuisset votum servare suscipiendo sacros Ordines, quos semel consummato matrimonio recipere amplius non potest, nisi de licentia uxoris, aut in causa adulterii, aut mortis ejusdem. At consummato semel matrimonio, licet posse petere, et reddere non dubitarem, cum votum maneat suspensum. Defuncta vero uxore reviviscit voti obligatio.

Q. Quisnam possit dispensare in impedimentis impedientibus matrimonium?

R. Certum est posse Episcopum dispensare in impedimento Sacrati Temporis, aut Vetiti, ut illis non obstantibus contrahatur matrimonium. At non potest dispensare in impedimento sponsalium, cum illud sit de Jure Naturae. Quin nec etiam Summus Pontifex id potest, nisi gravissima intercedente causa. In impedimento voti perpetuae castitatis, aut ingrediendi Religionem non posse Episcopum dispensare, constat apud omnes, cum sint Sedi Apostolicae reservata. Potest vero dispensare in aliis recensitis votis.

Q. Quaenam sunt impedimenta dirimentia?

R. Sunt ista, quae sequentibus versiculis relatis comprehenduntur a D. Thoma part. 3. q. 50. supplemen.

Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen
Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas,

Si sis affinis, si forte coire nequibis,
Si Parochi, aut duplicis testis praesentia desit,
Raptaque sit mulier, nec parti reddita tutae :
Haec facienda vetant connubia, facta retractant.

Q. Quo jure sint haec impedimenta ?

R. Quinque sunt de Jure Naturae, scilicet error circa personam, consanguinitas in primo gradu lineae rectae, vis absoluta, ligamen, et impotentia antecedens, et perpetua, cetera vero sunt de Jure positivo.

Q. Num omnia sint de jure antiquo?

R. Duodecim sunt de Jure antiquo, duo vero sunt de Jure novo Tridentini, scilicet Parochi, et testium praesentia, ac Raptus.

Q. An Ecclesia habeat hanc potestatem opponendi impedimenta dirimentia?

R. Maxime, et patet ex Tridentino sess. 24. can. 4. *Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit.* Quinimo Concil. Trid. sess. cit. can. 12. generaliter definivit causas matrimoniales spectare ad forum ecclesiasticum, his verbis: *Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos, anathema sit.*

Q. Quale peccatum sit matrimonium contrahere cum impedimento dirimente ?

R. Est peccatum mortale, cum sit violatio Legis justae in re magni momenti, ut omnes Doctores tenent, probabilius est etiam esse peccatum mortale sacrilegii, quia taliter contrahentes ad velandum suum scelestum contractum, ritibus, ac nomine matrimonii abutuntur, non sine ejus injuria, ac irreverentia.

Q. Num detur casus, in quo nulliter contrahens non peccat ?

R. Maxime, et est, quando metus gravis, et cadens in virum constantem cogit aliquem in matrimonium invalide,et tantum exterius consentire, iste enim non peccat, cum revera non habet animum contrahendi, sciens se absolute, efficaciterque non posse, sed tantum promittendi, quatenus ex sua parte potest. Layman.

Neque dicas, quod si esset verus hic casus, daretur locus proposit. 29. ab Innoc. XI. proscriptae (1). Neque dicas, inquam, quia propositio damnata loquitur de vera simulatione Sacramenti, quatenus quis ponit veram materiam, et formam Sacramenti, et tamen non intendit, neque vult facere Sacramentum. At in casu proposito non ponitur neque materia, neque forma Sacramenti matrimonii ; nam contrahens non tradit corpus suum, neque apponit consensum tradendi, ideoque non simulat Sacramentum.

Q. Quot peccata committit, qui contrahit matrimonium cum aliquo impedimento dirimente ?

R. Peccat mortaliter I. Contra praeceptum Ecclesiae II. Contra Religionem, quia infert injuriam Sacramento matrimonii. III. Contra justitiam, quia decipit compartem, quae credit valide contrahere, dum nulli-

(1) *Urgens metus est causa justa Sacramentorum simulationem administrandi.*

ter contrahit. IV. Contra Religionem, quia indigne, seu indisposite quantum est de se, atque effective recipit Sacramentum.

Q. Num incidant in aliquam poenam?

R. In aliquibus casibus incidit in excommunicationem nemini reservatam, uti patet ex Clementina *Eos, qui* unic. de consanguinit., et affinit. Casus istius Clementinae sunt. I. Qui celebrat matrimonium cum consanguinea, vel affine usque ad quartum gradum. II. Qui in sacris constitutus matrimonium celebrat. III. Religiosus, vel Religiosa matrimonium celebrantes.

Q. Quaenam est differentia, quae intercedit inter excommunicationem Clementinae, et illam, quae opponitur a Synodo Dioecesana Neapolitana contra committentes incestum?

R. Haec est: prima non est reservata, secunda est reservata Ordinario Neapolitano quoad viros, nam quoad mulieres licet sit reservata, tamen ex benignitate Ordinarii, a quocumque Confessario potest absolvi, imposita salutari poenitentia, et remota occasione. Ad contrahendum primam, requiritur contractio matrimonii, ad secundum requiritur copula. Prima extenditur usque ad quartum gradum, secunda usque ad secundum sive consanguinitatis, sive affinitatis.

§. I. *De impedimento erroris*

Q. Quid est error in matrimonio, et quotuplex?

R. Est acceptio unius personae pro alia. Duplex est, ***circa personam***, ***et circa qualitatem***. Primus habetur, cum quis intendit contrahere cum Theresia, et contrahit cum Berta, quae loco illius se offert, secundus habetur, cum quis credit contrahere cum Theresia vestita aliquibus qualitatibus, quas revera non habet, uti cum virgine, divite etc., et ea est deflorata, et pauper, Cap. *Quod autem* caus. 29. q. 1.

Error tam circa personam, quam circa qualitatem potest, esse et ***antecedens***, seu dans causam contractui, et ***concomitans***, seu incidens in contractum, et ***consequens***. Primus habetur, cum quis credit contrahere cum una, et contrahit cum alia, et si scivisset esse aliam, nullo modo contraxisset. Secundus habetur, cum quis credit contrahere cum una, et contrahit cum alia, tamen si scivisset esse aliam, adhuc contraxisset, sed non tam de facili. Tertius habetur cum quis credit contrahere cum una, et contrahit cum alia, tamen in contractione dubitabat, et noluit diligentiam adhibere, hinc:

Q. Num matrimonium celebratum per errorem valeat?

R. Vel fuit celebratum per errorem circa personam, et matrimonium est nullum Jure Naturae defectu consensus, sive error sit antecedens, sive concomitans, nam animus contrahentis non est in quamcumque mulierem, sed in illam, quam credebat, et in mente sua decreverat, quae cum non sit, deficit proinde animus, seu intentio, et consensus contrahentis, cap. *Tua nos* de sponsalib., et Cap. *Sufficiat* causa 27. qu. 2.

Vel fuit celebratum per errorem circa qualitatem, et est validum, cum habeatur consensus substantialis circa illam personam, cum qua contrahitur matrimonium, et error circa qualitatem non tollit voluntarium abso-

lutum, sive consensum substantialem circa personam sive antecedens, sive concomitans, sive consequens sit error. Ita communiter ex cit. Cap. *Quod autem* caus 29. qu. 1., ubi dicitur *quod error fortunae, et qualitatis, conjugii consensum non excludit. Error vero personae, et conditionis*, (nempe servilis) *conjugii consensum non admittit.*

Q. Daturne casus, in quo error est circa qualitatem, et matrimonium est nullum?

R. Maxime, et I. Est, quando error qualitatis redundat in personam, uti si quis contrahere intendat cum primogenita, et contrabit cum secundagenita, quia error circa talem qualitatem impedit consensum circa personam, quae fuit determinata per talem qualitatem. II. Est, quando qualitas est apposita sive verbis expressa, sive in mente ipsius contrahentis, tanquam conditio, *ut accipio te in uxorem, si sis dives;* quia consensus conditionatus non subsistit, non subsistente conditione, cui alligatur. Etenim omnis contractus sub conditione honesta de praesenti initus, conditione non subsistente nullus est, L. *Cum ad praesens* 37. D. de reb. credit., et L. *Cum in secundo* D. de injusto rupt. Vide D. Thom. in IV. dist. 30. quaest. 1. art. 2. ad 5., Sanchez lib. 7. disp. 18. n. 21.

§. II. *De impedimento conditionis*

Q. Quando habetur hoc impedimentum conditionis?

R. Quando liber ex ignorantia celebrat matrimonium cum serva, vel e contrario, textu expresso in Cap. *Ad nostram* 4. de conjug. servor. Quod impedimentum fuit appositum ad tollendam inequalitatem, nam liber plenam sui corporis potestatem traderet alteri Conjugi, et haec, quia serva plenam sui corporis potestatem tradere non posset, neque ad individuam vitae consuetudinem se obligare, cum esset sub potestate domini.

Q. Num matrimonium initum a persona libera cum serva scienter valeat?

R. Valet, ut aperte patet ex Cap. *Proposuit*, et cit. Cap. *Ad nostram* de conjug. servor., nam volenti, et consentienti nulla fit injuria. Sanchez, aliique. Praeterea non peccat, quia contrahit matrimonium cum serva, quia non datur lex hoc prohibens, sed solum incidit in irregularitatem, Can. *Si quis* 15. dist. 34.

Q. Num matrimonium initum a libero cum serva ex ignorantia concomitanti, puta si scivisset esse servam, adhuc contraxisset, valeat?

R. Non valet, quia non adest actualis consensus, liber, et voluntarius cedendi juri suo, nisi forte actualiter haberet animum contrahendi cum ea, etiamsi esset ancilla. Salmanticenses, Bonacina, aliique.

De natura, et qualitate servorum, vide interpretes juris Civilis fuse hanc tractantes materiam.

§. III. *De impedimento Voti*

Q. Ex quo voto oritur hoc impedimentum?

R. Oritur ex voto solemni, quod est duplex, scilicet votum solemniza-

tum per susceptionem sacri ordinis, et per professionem in Religione approbata emissam, argum. Cap. unic. de vot. in VI.

Q. An haec duo vota dirimant matrimonium eodem modo?

R. Minime, nam primum votum, scilicet sacri Ordinis, dirimit matrimonium contrahendum, non autem dirimit matrimonium jam prius contractum, quamvis nondum fuerit consummatum, uti definitum fuit a Joanne XXII. in Extravag. *Antiquae* de vot. Secundum votum, scilicet professionis, dirimit matrimonium etiam contractum ratum, textu expresso in Cap. *Verum* 2., et Cap. *Ex parte* 14. de convers. conjugat., et Trident. sess. 24. de Matrim. Can. 6. *Si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.*

Q. Quare Ecclesia vult, ut per professionem matrimonium ratum dirimatur, et non per susceptionem Ordinum sacrorum?

R. Quia per primam censetur fieri perfectissima traditio sui ipsius, et reciproca obligatio cum Religione, ideoque mors quaedam spiritualis, ac veluti alterum spirituale matrimonium uti docet Divus Thomas, cui merito prius secundum carnem initum cedere debet, quae perfecta traditio, ac spiritualis mors in susceptione sacri Ordinis non reperitur.

Q. In quibus casibus vir potest recipere sacros Ordines post contractum matrimonium?

R. In duobus casibus, et I. Ex licentia uxoris. II. Ratione justi divortii, uti supra diximus. Attamen, ut maritus possit recipere sacros Ordines ex uxoris licentia, vel ingredi Religionem post matrimonii consummationem, constat requiri licentiam liberam uxoris spontaneam, et expressam, et ut uxor voveat castitatem perpetuam, Cap. *Conjugatus* 5. de convers. conjugat., et ut ab Episcopo licentia petatur, licet haec licentia non sit de substantia, sed solum de praecepto; quare, ut licite id fieri possit, requiritur ex consuetudine consensus Episcopi, Can. *Si quis* caus. 27. q. 2., et Cap. *Praeterea* de convers. conjug.

Q. Num ista uxor, viro profitente Religionem; aut recipiente sacros Ordines, teneatur ingredi Religionem?

R. Vel est juvenis, et tenetur ob periculum incontinentiae. Vel est senex, et non tenetur, nisi adsit periculum incontinentiae, vel maritus fiat Episcopus, quia tunc tenetur ingredi Religionem, et profiteri, Cap. *Sane* 6. de convers. conjugat. Ita DD. communiter, teste Sanchez.

Q. Quid si conjux altero inscio, vel invito post consummatum matrimonium profiteatur Religionem?

R. Professionem esse invalidam, quia cum Conjux vinculo conjugali adstrictus, sui corporis potestatem non habeat juxta Apostoli sententiam, nihil habet, quod ad Religionem deferat. Quare altero Conjuge ipsum repetente, tenetur iste Religionem professus e Monasterio egredi, atque ad conjugem suum redire, immo nec etiam mortuo altero Conjuge tenetur, aut cogendus est ad Monasterium regredi, licet arcendus sit, atque prohibendus ab ineundo secundo matrimonio, et primo perdurante carnale debitum exigere non potest, cum simplici castitatis voto: quo se obligare potuit altero inscio, aut invito, maneat adstrictus. Quae omnia constant ex Cap. *Quidam* 3., et Cap. *Placet* 12. de convers. conjugat.

Q. Quid si de licentia Conjugis facta fuerit Professio, at non servatis aliis a jure praescriptis solemnitatibus?

R. Professionem esse validam, quamvis illicitam, quia cum intercesserit conjugis consensus, alter Religioni obligare sese potuit, quod sufficit ad validam Professionem; est tamen illicita, cum fuerit emissa contra juris praescriptum, Cap. *Ex parte* 9. de convers. conjugat. Vid. cl. Gonzalez. Commentar. in Cap. 1. de convers. conjugat.

Interim animadvertendum profecto erit, quod licet Conjux, qui alteri consentiente professionem emittat, valide profiteatur, poterit tamen repeti a conjuge remanente in saeculo, et revocari a monasterio modo non ingressa fuerit Religionem, nec emiserit votum castitatis, Cap. *Praeterea* 1. de convers. conjugat., ubi decernitur, quod viro Religionem profitente, *nisi etiam uxor ad Religionem transierit, aut castitatem perpetuo servare promiserit, vir potest, et debet a Monasterio revocari*, ac revocatus carnale debitum reddere, non tamen potest petere. Mortua vero uxore aliud Matrimonium inire valide non potest, Cap. *Ex parte* tit. eod.

Q. In quam poenam incidit ille, qui post susceptionem Sacri Ordinis celebret matrimonium.

R. Incurrit ipso facto excommunicationem, et irregularitatem, Cap. *Si qui Clericorum* 1. de Cleric. conjugat., et Clement. unic. de consanguinit., et affinit, ibi: *Clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonium contrahentes. . . . . . Excommunicationis sententiae ipso facto subjacere decernimus.* At si post contractum matrimonium recipiat Ordines sacros, etiam incurrit irregularitatem: quae durat etiam uxore mortua, usque dum ab ea absolvatur, cit. Extravag. *Antiquae*; et ratio est, quia indigne suscipit sacros Ordines. Quare isthaec irregularitas est ex indigna susceptione Ordinum, cum prior irregularitas sit ex defectu Sacramenti, h. e. ex bigamia similitudinaria.

Q. Num ille, qui post contractum matrimonium ratum suscipit Ordines sacros, teneatur ingredi Religionem, et profiteri, ut possit votum adimplere?

R. D. Antoninus, aliique tenent partem affirmativam, tamen dicendum est non teneri, tum quia in cit. Extravag. *Antiquae* solum habetur, quod a Dioecesano Episcopo admoneatur, ad id faciendum, tum quia multo plus est ingredi Religionem, quam servare castitatis votum simpliciter. Sanchez. Salmant., aliique.

Q. Num peccet contra castitatem, qui post susceptionem Ordinis sacri de licentia uxoris, eam postea carnaliter cognoscit?

R. Maxime, et tam ipse, quam mulier sacrilegium committunt, nam uterque amisit jus se amplius cognoscendi, et ambo peccant contra Religionis virtutem ob voti violationem.

Q. Num ille, qui recipit Ordines per metum gravem cadentem in virum constantem, ad castitatem teneatur?

R. Vel non habet animum recipiendi sacros Ordines, et non tenetur, quia in tali casu nulla est Ordinatio, ac proinde nullum est votum. Vel habet animum Ordines recipiendi, et adest dissidium inter DD. Aliqui putant teneri ad castitatem, ac proinde non posse valide matrimonium contrahere; quia accessorium, quod est votum, sequitur sui principalis naturam,

quod est Ordo. Alii vero tenent non esse obligatum ad votum, ideoque posse licite, et valide contrahere matrimonium, quia Ordinatus, nonnisi ex voto tenetur ad castitatem, nam votum gravi metu extortum est irritum, uti colligitur ex Cap. *Perlatum* 1. de iis, qui vi met. caus. etc. Verum illa potior ac probabilior videtur sententia, quae docet tum in hoc, tum in alio proxime adducto casu utrumque teneri ad castitatem saltem ex praecepto Ecclesiae, ideoque non posse praedictos contrahere matrimonium, nisi obtenta dispensatione.

Tamen advertendum, quod in hisce supradictis casibus jam expositi est intelligendum de illo, qui adepta aetate, vel post ordinationem metu factam non ratificavit, aut verbis, aut exercendo munus ordinis hoc modo recepti. Salmantic. Praeterea tenetur ad castitatem ille, qui in receptione sacrorum Ordinum nesciebat illis adnexum castitatis votum, quia qui vult aliquem statum, vult etiam ea, quae illi statui sunt adnexa. Communiter.

Q. Quanti temporis spatium conceditur conjugibus ab Ecclesia, ut possint de Religioso instituto capessendo deliberare?

R. Bimestre, intra quod non tenentur reddere debitum, cum ambo non habeant jus petendi, Cap. *Ex publico* 7. de conv. conjug. Ubi adverte, quod si bimestre, vel aliud majus spatium temporis transeat, et matrimonium non fuit consummatum, si Religionem Conjux, invito Conjuge, profiteatur, valida erit professio, licet illicita, uti aliqui putant, quia injuriam infert alteri Conjugi remanenti, et propterea matrimonium nondum consummatum dissolvitur, ut adnotat Glossa in cit. Cap. *Ex publico*. Immo nec etiam illicita videtur hujusmodi professio, nec alteri Conjugi injuriosa, quia cuique liberum est, et licitum post consensum legitimum de praesenti, altero etiam repugnante, eligere Monasterium, in eoque profiteri, dummodo inter eos carnalis commixtio non intervenerit, quia cum non sint effecti una caro, satis potest unus ad Deum transire, et alter in saeculo remanere, Cap. *Verum* 2 de convers. conjugat.

Q. Num uxor, quae per vim fuit cognita carnaliter a suo viro, nondum elapso bimestre, possit ingredi Religionem, et profiteri?

R. Potest, etiam invito suo viro, quia nemo injuste debet expoliari suo jure. In quo est advertendum, quod vir peccavit consummando sic matrimonium, et non potest porro amplius hoc matrimonium dissolvi, quia jam sunt facti una caro. Cap. *Verum*, et Cap. *Conjugatus* de convers. conjug. Vid. Pontas verb. *Votum* cas. 2.

Q. Num valida sit Professio emissa a viro post consummationem matrimonii absque licentia uxoris, vel cum licentia, sed extorta per dolum, vel metum gravem?

R. Est irrita, Cap. *Quidam* de convers. conjugat., quia non potest corpus obligatum uxori obligari Monasterio; quare aliter inferretur gravis injuria illi. In quo est advertendum, quod iste talis tenetur redire ad Conjugem, et tenetur reddere, sed non potest petere, quia licet illud votum non valeat uti solemne, valet tamen uti simplex, cit Cap. *Quidam*, et cap. *Placet* tit. eod.

Q. Num soluto matrimonio per mortem, teneatur Religionem ingredi?

R. Minime, cit. Cap. *Quidam*, quia corpus obligatum uxori, Monasterio obligari non potuit, et obligatio, quae non subsistit a principio, tractu

temporis non convalescit, et cit. Cap. *Placet* habetur: *Consultius esse, et congruentius, si vanitatibus saeculi derelictis ad Monasterium redeat; si tamen ad hoc induci non potuit, non credimus*, inquit Pontifex, *ipsam invitam cogendam*.

Q. An datur votum simplex, quod dirimit matrimonium?

R. Maxime, et est votum emissum a muliere, quae dedit licentiam viro recipiendi Ordines sacros, uti patet ex Can. *quia sunt* 10. dist. 28, quod est Gregorii I. responsum, et Cap. *Feriatim* 14. distinct. 42., quod est Leonis IX. responsum.

§. IV. *De impedimento Cognationis*

Cognatio triplex est, scilicet Carnalis, Spiritualis, et Legalis

De Cognatione carnali

Q. Quid est Cognatio carnalis?

R. Est vinculum personarum ab eodem stipite, carnali propagatione descendentium, seu quarum una descendit ab altera, ita communiter a DD. definitur.

Dicitur *vinculum*, quia consanguinei, cum ab eodem sanguine oriantur, majori amoris, et familiaritatis nexu connectuntur. Dicitur *personarum*, id est rationalium creaturarum, inter quas solum reperitur consanguinitas, quaeque sunt capaces veri amoris. Dicitur *carnali propagatione*, quia non contrahitur consanguinitas per quamcumque dependentiam ab alio, sed per carnalem descendentiam.

Q. Qua ratione assignatur hoc impedimentum?

R. Pluribus de causis I. Ob reverentiam, quam consanguinei sibi mutuo debent propter sanguinis communionem. II. Ad removendum periculum incestus, a quo valde arcet impotentia contrahendi matrimonium inter se, nam alioqui cum consanguinei inter se multum familiariter versentur, et invicem utantur, et continuo se invisent, si adesset spes contrahendi matrimonium, nimis latus pateret aditus incestibus. III. Ad amicitiae vincula, ac foedera protendenda, seu connectenda cum extraneis.

Q. Quid est stipes?

R. Est illa persona, a qua aliae personae, de quarum cognatione tractatur, carnali propagatione descendunt. Cognatio per lineas, et gradus distinguitur.

Q. Quid est linea, et quid gradus?

R. Linea est ordinata series personarum ab eodem stipite descendentium. Gradus est distantia cognatorum. Linea duplex est, *recta*, et *transversalis*, seu *collateralis*.

Q. Quid est linea recta?

R. Linea *recta* est collectio eorum, quorum unus ab altero descendit; quae si fiat descendendo, v. g. a patre ad filium, ac nepotes, dicitur *linea recta descendentium*, si vero fiat ascendendo, v. g. a filio ad patrem, Avum etc., dicitur *linea recta ascendentium* Linea *transversalis*, seu collateralis est collectio eorum, qui ab eodem stipite descendunt, tamen unus

non descendit ab alio, puta fratres, aut germani, aut consobrini, et hujusmodi.

Q. Quotuplex est linea transversalis ?

R. Duplex est, *aequalis*, et *inaequalis*. Prima est illa, quae habetur inter personas aequaliter distantes a communi stipite, uti duo fratres, duo patrueles etc. Secunda est illa, quae habetur inter personas a communi stipite inaequaliter distantes, uti patruus et nepos.

Q. Quaenam sunt regulae, quibus uti debemus ad computandos gradus ?

R. Tres regulae assignantur a D. Thoma in suppl. q. 54. art. 1. una pro linea recta, altera pro linea transversali aequali, et ultima pro linea transversali inaequali.

Prima haec est, *Tot sunt gradus, quot sunt personae, dempto stipite*, uti nepos distat ab avo duobus gradibus, nam pater, filius, et nepos sunt tres personae, dempto stipite, scilicet Avo, remanent duae personae, ac proinde duo gradus.

Secunda pro linea transversali aequali est: *Collaterales tot gradus distant inter se, quot a communi stipite absunt.* Hinc duo fratres uno gradu distant inter se, quia uno gradu distant a communi stipite, scilicet a patre.

Tertia pro linea transversali inaequali est: *Collaterales tot gradibus distant inter se, quot remotior distat a communi stipite*, uti patruus, et nepos, nepos distat a patruo duobus gradibus, quia ipse, qui est persona remotior, distat a communi stipite duobus gradibus.

Q. Num eodem modo computentur gradus a jure Canonico, ac a jure Civili.

R. Minime, nam Jus Civile in linea recta, et transversali una regula utitur. Jus vero Canonicum in linea recta tenet eamdem regulam, quae dat Jus Civile, minime vero in linea transversali aequali, et inaequali; quia pro unaquaque dat suam regulam, ut supra exposui. Praeterea Juris Canonici computatio habet locum in matrimoniis, in successionibus vero Juris Civilis computatio.

Q. Num consanguinitas sit impedimentum dirimens de jure naturae ?

R. Certum, atque exploratum apud omnes DD. esse impedimentum dirimens Jure Naturae in primo gradu lineae rectae; quia maxima reverentia debetur principio familiae, cui repugnat actus matrimonialis ob conjunctionem cujusdam turpitudinis cum eo actu, per quam fiunt conjuges una caro, et quamdam aequalitatem adquirunt inter se. In aliis vero gradibus adest litigium inter DD.; nam quidam tenent esse impedimentum de Jure Naturae usque in infinitum, et probant ex L. *Nuptiae* 53. D. de rit. nuptiar., ibi: *Nuptiae consistere non possunt in eas personas, quae in numero parentum, liberorumve sunt, sive proximi, sive ulterioris gradus sint usque in infinitum.* Ita etiam Bellarminus, et ratio est, quia viget eadem ratio, quae viget pro primo gradu, non enim est majus principium familiae pater, quam avus.

Quidam vero tenent esse tantum de Jure Naturae in primo gradu, in aliis vero de Jure positivo, et probant ex Cap. *Gaudemus* de divort; ubi Innoc. III. docet infideles, qui ad fidem convertuntur, non esse separandos a Conjugibus, si in secundo, aut tertio gradu contraxerint. Ita D. Thomas, et

alii. Licet in cit. Cap. *Gaudemus* agi videatur de illis, qui matrimonia contraxerint in secundo, vel tertio gradu lineae transversalis; attamen certum est, quod consanguinitas in quolibet gradu lineae rectae irritat matrimonium saltem de Jure humano, ut patet ex Nicolao I. ad Consulta Bulgarorum Cap. 39., ibi: *Inter personas, quae Parentum, liberorumve locum inter se obtinent, nuptiae contrahi non possunt, veluti inter Patrem, vel Avum et neptem, et usque in infinitum.* Vide Gonzalez in cit. Cap. *Gaudemus.*

Q. Usque ad quem gradum extenditur consanguinitatis impedimentum in linea transversa?

R. Antiquitus extendebatur hocce impedimentum usque ad septimum gradum, et hoc viguit usque ad saeculum XII. At hodie ex Concil. Lateran. constitutione sub Innocent. III. celebrati extenditur usque ad quartum gradum inclusive, Cap. *Non debet*, et Cap. *Vir* ult. de consang., et affinit.

Q. In quam poenam incidit ille, qui contrahit matrimonium cum consanguinea, vel affine sua?

R. Incidit in excommunicationem nemini reservatam, cit. Clementin. *Eos qui* de consanguin. Praeterea si scienter contraxit tale matrimonium ex Concil. Trid. sess. 24. Cap. 5. debet separari a tali matrimonio absque ulla spe consequendae dispensationis: *Non enim est dignus qui Ecclesiae benignitatem experiatur, cujus salubria praecepta temere contempsit.*

De Cognatione spirituali

Q. Quid est cognatio spiritualis?

R. Est propinquitas personarum orta ex susceptione, vel administratione Sacramenti Baptismatis, aut Confirmationis.

Q. Inter quas personas hoc impedimentum contrahitur?

R. Inter baptizantem, et baptizatum, baptizatique patrem, et matrem, inter patrinos, et baptizatum, baptizatique patrem, et matrem, et sic etiam de Confirmatione. Trident. sess. 24. de reform. matrim. Cap. 2.

Q. Quaenam conditiones requiruntur, ut patrini cognationem spiritualem contrahant?

R. Plures requiruntur, et I. Est, ut teneatur infans in baptismo, hinc si quis teneat infantem jam domi baptizatum, quando supplentur solemnitates in Ecclesia, cognationem hanc non contrahit, quia non tenet illum in baptismo. II. Ut teneat infantem in primo Baptismo; hinc si teneat illum in rebaptizatione, cognationem hanc non contrahit, quia secundus non est verus baptismus juxta Regulam Juris 52. in VI. *Non praestat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum.* III. Ut teneat puerum in baptismo solemni; hinc si teneat illum, dum ob necessitatem domi baptizatur, cognationem non contrahit, uti constat ex Trident. loc. cit.; aliter tamen Auctor decisionum Casuum conscientiae juxta mentem, et jussu Benedicti XIV. verb. *Baptismus* relate ad cognationem spiritualem, at mihi probabilior videtur communis sententia, quam retulimus, quamque hac in re praefert cl. Sanchez. IV. Ut suscipiat puerum a sacro fonte, h. e. de manibus baptizantis, statim ac est baptizatus, Can. *Post susceptum* caus. 30.

qu. 4., vel teneat illum, dum baptizatur. V. ut habeat intentionem suscipiendi, nempe praestandi munus patrini, sive expressam, sive tacitam. VI. Ut non adsit error personae; hinc si quis per errorem teneat filium Pauli, quem existimat filium Petri, cognationem non contrahit, quia habet intentionem praestandi munus patrini quoad filium Petri, non quoad filium Pauli.

Tandem requiritur ut sit baptizatus, cum sit impedimentum de Jure ecclesiastico, et si loquamur de Patrino Confirmationis, requiritur ut sit confirmatus, Can. *In Baptismate* 102. de consecrat. distinct. 4 *In Baptismate*, inquit, *vel in Chrismate non potest alium suscipere in filiolum ipse, qui non est baptizatus, vel confirmatus*, quae verba designare invaliditatem actus, quantum ad effectum spiritualis cognationis, probat Sanchez lib. 7. disput. 60. Quare si patrinus Confirmationis, confirmatus non sit, non contrahit cognationem, uti declaravit S. Congregatio die 13. Junii 1654., et ut sit designatus vel ab aliis curam habentibus.

Q. Quaenam conditiones requiruntur, ut baptizans contrahat hanc cognationem?

R. Duae requiruntur, scilicet ut sit baptizatus, et ut revera baptizet. Ast si in domo baptizat in casu necessitatis, etiam contrahit cognationem. Sacr. Congreg. Concil. in dub cognat. spiritual. 5. Mart. 1678.

Q. Num ille, qui tenet puerum cum voluntate fungendi munere Patrini, sed absque voluntate contrahendi cognationem, hanc contrahat?

R. Maxime, quia qui vult principale, vult et accessorium; hinc cum principale sit animus praestandi munus patrini, et accessorium animus contrahendi cognationis vinculum, dicendum, quod contrahat hanc cognationem; quia habet voluntatem fungendi munere Patrini, licet non habeat voluntatem contrahendi, nam cognatio resultat ex officio Patrini, cui est adnexa cognatio ex statuto Ecclesiae.

Q. Num mandans, vel mandatarius contrahat hanc cognationem, si mandat ad suscipiendum aliquem in nomine suo?

R. Contrahit mandans cognationem, quia acta per procuratorem reputantur ipsius mandantis, nam qui per alium facit, per seipsum facere videtur, quod etiam patet ex Cardinalium declaratione, teste Navarro, et Fagnano.

Q. Quot personae possunt infantem tenere?

R. Unum vel unam, vel ad summum unum, et unam, uti ex Trident. sess. cit. Cap. 2., qui debent esse designati, ut jam diximus.

Q. Num sponsus de futuro possit matrimonium contrahere cum sua sponsa, dato, quod baptizet, vel teneat ejusdem filium?

R. Vel baptizat, et non potest, etiamsi ignoranter faciat, quia jam contraxit impedimentum, quod dissolvit sponsalia: vel tenet, et videndum: vel ignoranter tenet, cum ignorantia scilicet facti, et potest contrahere, quia habetur error circa personam, et non habetur intentio praestandi munus Patrini, quoad filium sponsae, ac proinde non habetur cognatio: vel scienter tenet, et non potest ob impedimentum jam contractum, Cap. *Veniens* 6. de cognat spiritual.

Q. Quid dicendum, si conjux baptizat filium ex ignorantia, vel teneat in baptismo?

R. Jure petendi non privatur, si ignoranter fecerit, Cap *Si vir* 2. de cognat. spiritual., nam prohibitio ista cum sit in solo Jure ecclesiastico fundata, ille, qui ignoranter fecerit, ab eodem excusatur, Sanchez.

Q. Num infidelis, qui baptizat filium fidelis, possit cum ea contrahere, dato quod veniat ad fidem?

R. Maxime, quia tempore quo baptizavit non erat capax cognationis, quoniam erat ipse sine Baptismo; cum enim in Christo spiritualiter per Sacramentum Baptismi genitus nondum fuisset, nec etiam cognationem spiritualem contrahere potuit. Ita D. Thomas, quo duce communi calculo hanc sententiam docuere Theologi, neque istbaec cognatio postea per Baptismi susceptionem consurgit, quia fundamentum, quo unice innititur istiusmodi cognatio, scilicet Baptismus, non amplius existit licet alii contrarium opinentur.

De Cognatione Legali

Q. Quid est cognatio, seu affinitas legalis?

R. Est vinculum, sive propinquitas personarum orta ex adoptione perfecta. Ita communiter, et argum. L. *Adoptivus* D. de Rit. Nuptiar.

Q. Quid est adoptio, et quotuplex?

R. Definitur a D. Thoma in supplemento quaest. 57. art. 1. *Extraneae personae in filium, aut nepotem legitima assumptio*. Dicitur *extraneae*, scilicet quae non fit ex descendentibus adoptantis, ac proinde sub ejus potestate non resideat.

Duplex est adoptio, una dicitur *perfecta*, seu *Adrogatio*, et est illa, quae fit auctoritate Principis, qua adrogatus necessario succedit adroganti tam ex testamento, quam ab intestato, et transit in potestatem adrogantis, §. *Sed hodie* Instit. de Adopt. et L. 2. C. eod. Alia dicitur *imperfecta*, et est illa, quae fit cujuslibet Judicis competentis auctoritate, cum tamen apud illum plena actio, idest merum, et mixtum imperium. Vide Sanchez, et L. *Si quis* 1. C. de Adoption., et tantum succedendi jus habet ab intestato, cit. §. *Sed hodie*, ita ut, si in testamento non vocetur heres, non potest dicere de nullitate testamenti, et per eam non discedit a patris naturalis potestate.

Q. Quinam sunt effectus adoptionis perfectae, seu adrogationis perfectae?

R. Sunt tres, scilicet I. Impedimentum dirimens matrimonium inter certas personas. II. Adoptatus adoptione perfecta succedit ex testamento, et ab intestato. III. Transit pleno jure in potestatem adoptantis. D. Thom. loc. cit.

Q. Quinam sunt effectus imperfectae adoptionis?

R. Sunt tres I. Nullum parit impedimentum, uti docent melioris notae Theologi post D. Thomam, teste Sylvio. Vid. Pontas Dictionar. cas. Conscient. cas. 1. II. Adoptatus non transit in potestatem adoptantis. L. 2. §. ult. D. de Adopt., et Gloss in Cap. unic. de cognat. legal. III. Solum succedit ab intestato, unde adoptans potest per testamentum de bonis suis disponere in favorem alterius sine laesione, et injuria adoptati, cit. §. *Sed hodie*.

*

Q. Quaenam conditiones requiruntur ad adoptionem perfectam, seu adrogationem ?

R. Istae requiruntur. I. Ut adoptans sit masculus. nam foemina adoptare non potest, nisi ex speciali Principis concessione, §. *Foeminae* Instit. de Adop. II. Ut adoptans et adoptatus sint sui juris. III. Ut adoptans sit major 25. annis, si loquamur de adoptione imperfecta, cum minor 25. annis sua bona nequeat administrare, aliter vero in adrogatione; etenim adrogare nequit, nisi qui annos quadraginta jam implevit, et ut adoptatus saltem sit 17. annis minor suo adoptante, §. 4. Instit. tit. eod. IV. Ut adoptans possit naturaliter gignere filios, hinc castrati adoptari non possunt, §. 9. Instit. tit. eod. Ultima, ut persona extranea, quae adoptatur, praesens sit adoptanti, et in adoptionem consentiat. Quare non potest fieri per litteras, vel Procuratores. L. *Neque*, et L. *Post mortem*, §. *Neque* D. tit. eod.

Q. Inter quas personas contrahitur cognatio legalis ?

R. In linea recta contrahitur inter adoptantem, et adoptatum, adoptatique descendentes usque ad quartum gradum, si sint in ejus potestate tempore adoptionis. In linea per modum affinitatis contrahitur inter adoptatum, et uxorem adoptantis. In linea transversali contrahitur inter adoptatum, et filios ac nepotes adoptantis, legitimos, et naturales, durante patria potestate. Hinc fratres, et sorores adoptivi, si sint ex diversis familiis, valide possunt contrahere inter se matrimonium, cum non contrahant cognationem legalem.

In quo est advertendum, quod prima, et secunda est perpetua, ita ut semper duret, cum reverentia, vi cujus istiusmodi impedimentum est, inter hujusmodi cognatos semper durare debet: tertia vero est temporalis, h. e. tamdiu durat, quamdiu durat patria potestas. Ita apud Layman ex cit. L. *Adoptivus*, et L. *Per adoptionem*, D. de Rit. nupt.

Q. Ex qua adoptione contrahitur haec Cognatio ?

R. Ex perfecta adoptione, quia jura dicunt induci cognationem legalem per adoptionem absolute, et simpliciter talem, talis non est imperfecta, cum sit dispositio ad veram adoptionem. Sanchez, Laym, Concin., D. Thom., aliique communiter ex cit. L. *Adoptivus* et L. *Per adoptionem*. Licet autem hujusmodi impedimentum Jure Civili fuerit inductum, fuit tamen adprobatum Jure Canonico, uti patet ex Cap. unic. de cognat. legal., quod est Nicolai I. responsum ad consulta Bulgarorum.

Q. Num sit certum, quod cognatio legalis in linea recta eatendatur usque ad quartum gradum ?

R. Minime, nam aliqui tenent extendi usque ad primum, et dicunt contrahi istam cognationem etiam ab illis omnibus, qui reperiuntur tempore adoptionis sub potestate adoptati. Ita Palaus, Sanchez, aliique. Alii vero tenent extendi usque ad quartum gradum descendentium, quia cognatio legalis introducta est ad similitudinem cognationis carnalis; hinc sicuti ista extenditur usque ad quartum gradum, ita et illa. At Concina rejicit hasce duas diversas opiniones, quia dicit, quod hoc impedimentum nunc contrahitur, nunc protrahatur in linea recta, quod variis exemplis illustrat.

Hinc Titius adoptavit Bertam, potest ducere Sejam Bertae filiam, quia Seja nunquam fuit sub patria potestate Titii, cum nunquam fuerit sub potestate Bertae, ex quo non datur patria potestas in foeminis; quia foeminae in

neminem jus patriae potestatis habere possunt §. *Foeminae* instit. de adoptionib.

Praeterea Titius adoptavit Cajum habentem sub potestate Bertam filiam, nequit Titius Bertam ducere, quia ob Caji adoptionem loco filii, Berta fuit quoque sub potestate Titii loco neptis, §. 11. Inst. tit. de adop. Vide Concina in not. fol. 237. tom. 10.

Q Num adoptans contrahat valide matrimonium cum sorore, aut matre adoptati?

R. Maxime, quia inter tales dicta cognatio non habetur, cum soror, aut mater non descendat ab adoptato.

Q. Num adoptans possit contrahere cum filia adoptati?

R. Vel ista filia erat sub patria potestate tempore adoptionis et non potest, quia habetur legalis cognatio, vel non erat, et potest, quia cognatio non habetur.

Q. Num adoptans possit contraher e cum filia adoptati, post sui Patris adoptionem, nata?

R. Potest, quia ista temporeadoptionis non erat sub patria potestate. Praeterea filia adoptati valide contrahit cum filio adoptantis, quia inter ipsos non habetur cognatio legalis. Porro adoptatus potest contrahere cum filia illegitima adoptantis, quia, illegitimi non censentur esse in potestate sui patris, §. ult. instit. de Nupt. Adhaec adoptatus valide contrahit cum Berta ab eodem Patre adoptata, quia etiam inter ipsos non habetur talis cognatio. Etsi adoptans emancipet suam filiam vel ante, vel post adoptionem, potest adoptatus cum ea contrahere matrimonium, quia jam per emancipationem expiravit cognatio. Idem quoque dicendum, si Titius adoptivus fuerit emancipatus, quod apertissime comprobatur ex cit Cap. unic. de cognat.. legal., ubi decernitur, quod *si qua per adoptionem mihi soror esse coepit, quamdiu durat adoptio inter me, et ipsam nuptiae consistere non possunt;* etenim hoc impedimentum ex hac tertia adoptionis specie resultans tantum temporale est.

§. V. *De impedimento criminis*

Crimen, ob quod contrahitur hocce impedimentum, est delictum contra fidem matrimonii patratum, ex quo timetur mors conjugis. Quod fuit introductum, ne desumeretur ansa machinandi mortem conjugis spe futuri matrimonii. Quando autem, et quomodo istiusmodi impedimentum contrahatur Ecclesiasticae Sanctiones declarant, et praesertim patet ex Cap. *Si quis vivente* caus. 31. qu. 1., et Cap. *Laudabilem* de convers. Infidel.

Q. Ex quo crimine hoc oritur impedimentum?

R. Ex homicidio cum conspiratione, ex adulterio cum homicidio, ex adulterio cum promissione matrimonii, et ex adulterio cum matrimonio attentato. Ubi nota, quod sufficit homicidium ad impedimentum inducendum, etiamsi ad illud moralis tantum causa data sit, nempe mandato, consilio etc., cit. Cap. *Si quis vivente.*

Q. Quaenam conditiones requiruntur ad contrahendum hoc impedimentum ratione homicidii cum conspiratione?

R. Plures, I. Ut matrimonium antecedens fuerit validum II. Ut adsit con-

spiratio ex parte utriusque III. Ut sequatur mors conjugis. Ultima ut sequatur causa contrahendi matrimonium cum ipsa, argum. cit. Cap. *Laudabilem*, et Cap. *Si quis vivente*.

Q. Num maritus, qui uxorem occidit, contradicente, vel nesciente puella, cum qua matrimonium contrahere desiderat, possit cum ea valide contrahere?

R. Maxime, quia impedimentum in casu non habetur, nisi etiam praecesserit adulterium, quia non adest conspiratio ex parte puellae, cit. Cap. *Si quis vivente*.

Q. Num ille, qui ex conspiratione exoneravit scoplum causa occidendi Petrum, possit cum ejus uxore contrahere, si leviter eum vulneravit?

R. Potest, si mors Petri non sit secuta ex vulneratione, sed ex incuria Medicorum, vel ex alia causa, quia non est secuta mors ratione conspirationis.

Q. Num ille, qui dedit mandatum ad occidendum Petrum causa contrahendi cum ejus uxore, possit cum ea contrahere, secuta morte Petri post illius revocationem?

R. Vel revocatio innotuit mandatario, et potest, quia censetur factum culpa mandatarii: vel non innotuit, et non potest, quia culpa mandantis fuit factum. Ast si mandatarius occidat Petrum non vi mandati, sed ob aliam caussam, puta, ob injuriam a Petro acceptam, potest mandans contrahere matrimonium, quia homicidium non est factum ex vi mandati. Layman.

Q. Num ille, qui ratam habet occisionem Petri factam nomine sui possit contrahere cum ejus uxore?

R. Potest, tum quia ratihabitio cum sit facto posterior, nullum omnino influxum, neque physicum, neque moralem potuit praebere in ipsum homicidium, tum quia non est expressum, quod sola ratihabitione hoc impedimentum contrahatur, communiter.

Q. Quaenam conditiones requiruntur ad contrahendum hoc impedimentum ratione adulterii cum homicidio?

R. Plures, I. ut matrimonium antecedens fuerit validum. II. Ut adulterium sit perfectum, et formale, hoc est ab utraque parte cognitum. III. Ut occisio facta fuerit causa contrahendi matrimonium. IV. Ut adulterium, et homicidium concurrant constante eodem matrimonio, Cap. *Significasti* 6. de eo, qui duxit in matrim., et cit. Cap. *Si quis vivente*, et Cap. *Laudabilem*, at si una ex istis deficiat conditionibus, impedimentum non habetur.

Q. Num ille, qui post copulam habitam cum Seja occidit ejus virum, possit cum ea contrahere dato, quod copula fuerit habita ante matrimonii consummationem?

R. Minime, quia semper verificatur adulterium, quia matrimonium antecedens fuit validum, et non requiritur, ut sit consummatum. Quare accedente etiam homicidio dubitandum non est quin supradictum impedimentum incurratur. Quod quidem aperte colligi poterit ex sacris Canonibus, qui hoc impedimentum decernentes sive ex adulterio cum homicidio, sive cum matrimonio attentato, nunquam exposcunt matrimonii consummationem, Cap. *Ex litterarum* de eo, qui duxit in matrim., et Cap. *Super eo* tit. eod.

Q. Num ille, qui occidit virum Franciscae post adulterium cum ea commissum, possit cum ea contrahere, dato, quod Seja nunquam habuit intentionem contrahendi cum adultero?

R. Minime, quia non requiritur conspiratio, et haec est differentia, quae intercedit inter impedimentum criminis ex homicidio, et ex homicidio cum adulterio simul; quia ad primum requiritur conspiratio, ad secundum vero non, et aliunde satis verificatur, ut patet in casu proposito, adulterium cum homicidio, atque id factum causa matrimonium contrahendi.

Q An ille, qui occidit maritum adulterae causa fruendi ea liberius, possit postea cum ea contrahere?

R. Maxime, quia homicidium non fuit commissum causa contrahendi matrimonium. Praeterea qui occidit propriam uxorem causa contrahendi cum aliqua indeterminata, potest postea cum adultera contrahere, quia homicidium non fuit commissum causa contrahendi cum adultera, communiter.

Q Num ille, qui commisit adulterium cum quatuor uxoribus diversis, possit cum una ex iis contrahere, dato, quod occidit propriam uxorem, causa contrahendi cum una ex iis?

R. Maxime, quia verificatur homicidium commissum esse causa contrahendi cum adultera. Ast si quis occideret propriam uxorem suasu Liae, cum qua habuit copulam, ut contraheret cum Seja, potest postea cum eadem Lia contrahere, quia homicidium non fuit patratum causa contrahendi cum adultera, Layman, Concina.

Q. Quaenam conditiones requiruntur ad contrahendum impedimentum criminis ratione adulterii cum promissione matrimonii?

R. Plures, I. Ut matrimonium antecedens fuerit validum, et utrique cognitum. II. Ut adulterium sit perfectum, et formale. III. Ut tam promissio, quam adulterium habeatur vivente eodem Conjuge, sive promissio praecedat, sive sequatur adulterium. IV. Ut promissio sit signis exterioribus expressa: serio, et absque fictione facta, atque ut sit ab altero acceptata, Cap. *Significasti nobis*, Cap. *Veniens*, et Cap. *Si quis* 8. de eo, qui dux. in matrim., ubi speciatim decernitur, quod si quis, uxore sua vivente fide data, promisit se aliam ducturum, si nec antea, nec postea legitima uxore superstite cognoverit eamdem, non erit eorum matrimonium, quando cum illa post uxoris obitum contraxit, dirimendum.

Q. Num ille, qui cognovit mulierem, eo, quia existimabat eam solutam, possit cum eo contrahere, mortuo illius viro, dato, quod promiserit eam ducere in uxorem, postquam cognovit esse uxoratam.

R. Maxime, quia non verificatur adulterium formalem cum promissione matrimonii, communiter.

Q. Num ille, qui promisit matrimonium puellae, quia existimabat solutam, possit cum ea contrahere, mortuo illius viro, si cognoverit carnaliter eam, dum sciebat esse uxoratam?

R. Minime, quia verificatur promissio, et adulterium, nam per copulam videtur ratificata promissio, communiter.

Q Num ille, qui cognoscit uxoratam, possit cum ea contrahere, mortuo illius viro, si ante copulam revocaverit promissionem?

R. Maxime, quia non habetur promissio, et adulterium simul: si vero revocaverit promissionem post adulterium, non potest contrahere matri-

monium cum adultera, mortuo illius viro: quia jam contraxerunt impedimentum, cum habeatur connexio inter promissionem, et adulterium. Concina, Layman, aliique.

Q. Num quis possit contrahere cum adultera, si ficte illi promiserit matrimonium, mortuo viro, contrahendum?

R. Adest dissidium inter DD. Tamen Layman, Henriquez, aliique, et sequuntur Salmanticenses num. 62. tenent posse in casu ficte promittentem cum adultera matrimonium contrahere; et ratio est, quia sicut requiritur verum adulterium, ita et vera promissio, atque hoc juxta probabilem sententiam. Ceterum probabilior sane videtur sententia Sanchez etiam in praedicto casu fictae promissionis, dum tamen exterius serio fiat, et serio acceptetur, incurri hoc impedimentum; quia ratio, qua innituntur Canones inducentes hoc impedimentum est, ne spe futuri matrimonii ad mortem conjugis captandam inducantur: quae ratio aeque militat in adducto casu.

Q. Quaenam conditiones requiruntur ad contrahendum hoc impedimentum ratione adulterii cum matrimonio attentato?

R. Plures, I. Ut matrimonium antecedens fuerit validum, et utrique parti notum. II. Ut adulterium sit formale, et perfectum. III. Ut adsit matrimonium attentatum, ita ut contrahatur matrimonium de praesenti, vivente altero conjuge, argum. Cap. *Propositum* 1., et Cap. *Veniens* 7. de eo, qui duxit in matrim.

Q. Num requiratur, ut adulterium sit antecedens?

R. Minime, sed sufficit, ut sit subsequens, et per consummationem matrimonii attentati, quia semper verificatur adulterium, et matrimonium attentatum, Cap. ult. de eo, qui duxit etc.

Q. Num controhatur hoc impedimentum ab eo, qui post adulterium commissum cum Francisca, cujus vir creditur vivus, qui e vivis excessit, et attentat cum ea contrahere matrimonium?

R. Minime, quia non habetur adulterium a jure requisitum, ut patet ex cit. Cap. *Significasti*: quod etiam dicendum, quando vir existimatur mortuus, qui revera est vivus.

Q. Titius invenit propriam uxorem turpiter agentem cum Cajo, et dicit illi, aut contrahas cum ea uxore, aut te occidam, et ille, ne occidatur, contrahere attentat, num mortuo Titio, possit Cajus ducere in uxorem adulteram?

R. Potest, quia non habetur attentatio requisita a Jure, eo quia non fuit omnino voluntaria, communiter.

Q. Quid dicendum de Infidelibus, qui contraxerunt ista delicta in infidelitate, num possint inter se matrimonium contrahere, vi ambo veniant ad fidem?

R. Maxime, quia ista delicta fuerunt commissa extra Ecclesiam, et cum hoc impedimentum sit de Jure Ecclesiastico, tantum subditos Ecclesiae ligat, Cap. *Quanto* de divor.

Q. Quid de fideli, qui cognovit uxoratam infidelem, et matrimonium contrahere attentavit, num possit cum ea contrahere dato, quod baptismum recipiat?

R. Minime, quia licet Ecclesia non possit punire infidelem, potest tamen fidelem inhabilitare ad contrahendum cum complice delicti, argum.

Cap. *Laudabilem* 1. de convers. Infidel. Idem dicendum, si mulier fidelis maritum occidat, ut nubat gentili ad fidem converso, habita cum illo conspiratione occidendi, vel commisso adulterio, uti patet ex constitut. Coelest. III. in cit. Cap. *Laudabilem*, ubi omnino vetat, ne christianae quaedam mulieres nubant Saracenis, qui, dum in captivitate essent, eorumdem viros insidiis, et machinationibus ipsarum occiderunt, licet postea earum studio Saraceni ad Fidem Catholicam accessissent, tamen decerni nec illis mulieres matrimonialiter adhaerere debere, nec si adhaeserint esse tolerandas, *non enim hic dispensatio*, inquit, *sine periculo posset admitti, cum tale damnum tali lucro Ecclesia compensare non velit.*

Q. Quid si Infidelis, vivente uxore, promittat mulieri infideli matrimonium, et postea ambo ad fidem conversi, carnalem inter se copulam habent?

R. Possunt inter se matrimonium inire, quia facinus commissum extra Ecclesiam, ab Ecclesia non punitur. Ita Sanchez, et Layman. Probabilius tamen videtur contrahere impedimentum; nam non retractata promissione, et habita copula, videntur in copula ratificare promissionem.

§. VI. *De impedimento disparitatis cultus.*

Tunc habetur hoc impedimentum, quando homo baptizatus cum non baptizata, etiam catechumena, matrimonium contrahit, uti colligitur ex Can. *Cave* caus. 28. q. 1. ibi: *Si Christiana sit, idest catechizata sit* (ut ait. Glossa) *non est satis, nisi ambo initiati sint sacramento baptismatis.* Quod impedimentum est ex solo Jure Ecclesiastico, per universalem antiquissimam consuetudinem vim legis habentem, non tamen ante VI. Saeculum inductum, nam S. Monica, teste D. Augustino ejus filio, lib. 9. Confess. Cap. 9., viro infideli nupsit, quod non fecisset quidem nisi fuisset permissum.

Q. Quo jure sit illicitum matrimonium contractum cum hoc impedimento?

R. Est illicitum omni Jure, ita ut peccent mortaliter fideles contrahentes cum infidelibus regulariter, et communiter, nam in hac cum infideli matrimonii contractione habetur periculum subversionis ob nimiam communicationem cum infideli: habetur etiam damnum prolis, nam cum summa difficultate Christiano ritu, ac more educari potest, et cultui Dei addici; hinc Ecclesia declaravit nullum ob recensitum impedimentum.

Q. Num validum sit, et licitum matrimonium a baptizato cum haeretica contractum, vel e contrario?

R. Est validum, sed illicitum mortaliter. Primum patet ex Cap. *Decrevit* de Haeretic. in VI., ubi decernitur dotes mulierum, quae scientes, et volentes viris haereticis nupserint, esse quoque confiscationi obnoxias, at matrimonia cum illis inita nullo jure irrita, aut irritanda pronunciat. Secundum sumitur ex Can. 14. Concil. Calcedon., aliisque Conciliis; nam inter istos, licet disparitas cultus non habeatur, cum ambo sint Baptismo abluti, atque initiati, tamen subversionis periculum habetur, D. Thomas, aliique communiter.

Q. An dissolvatur matrimonium in infidelitate initum, si uterque conjux ad fidem convertatur.

R. Minime, tum quia non est ratio, ut in praesenti casu dissolvatur, cum ambo veniant ad fidem, tum quia fides non destruit matrimonium, sed perficit. Immo secundum communiorem sententiam efficitur ratum, indissolubile, ac induit rationem Sacramenti pur susceptionem Baptismi, et in cit. Cap. *Gaudemus* §. ult. habetur : *Si conversus ad fidem, et illa conversa sequatur, antequam propter causas praedictas legitimam ille ducat uxorem, eam recipere compelletur.* Vide, si lubet, Gonsalez ad cit. Cap. *Gaudemus*.

Q. In quibus casibus dissolvi potest matrimonium infidelium per conversionem unius ad fidem, et potest conversus matrimonium aliud celebrare?

R. In hisce tribus casibus, I. Quando infidelis non vult habitare cum fideli, ex hoc praecise, quia est factus fidelis. II. Quando infidelis vult habitare, sed cum injuria Creatoris, scilicet cum blasphemiis in fidem Christi III. Quando invitat fidelem ad aliquod peccatum mortale. Ita communiter ex 1. ad Corinth. 7., et Cap. *Si infidelis* caus. 28. q. 2. Ratio est, quia aliter fidelis teneretur absque sua culpa vitam coelibem ducere, et sequeretur, quod jugum Christi esset grave, si omnes suam fidem amplecteutes ad castitatem observandam adstringerentur: *Num enim servituti*, ut ait Apostol. 1. ad Corinth. c. 7. *subjectus est frater aut soror in hujusmodi*, h. c. non impeditur in praedictis casibus, quominus aliud Matrimonium iuire possit. Confer Cap. *Gaudemus* de divort.

Q. Quo tempore dissolvitur matrimonium in infidelitate factum, si unus venia: ad fidem?

R. Tempore, quo infidelis jam baptizatus cum alia fideli matrimonium celebret. Ex quo colligitur, quod si conversus uon ineat aliud matrimonium, non potest infidelis aliud matrimonium contrahere, quia jus dissolvendi matrimonium legitimum est solum concessum in favorem fidei, non autem infidelitatis, communiter.

Hinc inferas I. Quod si uxor infidelis, marito ad fidem converso, alias nuptias celebravit, ille autem postea ad infidelitatem revertatur, restituenda est ipsi uxor sua, si aliam post baptismum non duxerit, quia primum matrimonium nondum fuerat solutum.

II. Si uxor infidelis post conversionem mariti, aliud matrimonium contrahat, viro converso ad nullas alias nuptias transeunte, si ipsa mulier postea convertatur ad fidem, debet ista, deserto posteriore marito, adhaerere priori, nisi Papa dispenset, quia primum matrimonium adhuc perseverat, cum nondum fuerat solutum.

Q. An dissolvatur matrimonium, dato, quod infidelis conversus ingrediatur Religionem, et profiteatur?

R. Maxime, quia si matrimonium ratum, quod est vinculum fortius dissolvitur per Professionem, multo magis matrimonium legitimum, quod est vinculum minus forte. Sanchez, Bonavent. Minime vero, si recipit sacros Ordines, quia non viget ratio jam allata.

Q. An licitum sit infideli converso habitare cum altero conjuge infi-

deli, si velit hic habitare sine Creatoris contumelia, et inductione ad peccatum?

R. Tenetur cohabitare ne Apostoli Pauli doctrinae adversetur.

Q. Ad quem spectant filii tempore infidelitatis procreati, quando venit ad fidem?

R. Vel isti filii sunt doli capaces, et relinquendi sunt in propria libertate: vel non sunt doli capaces, et sequi debent fidelis conditionem, cit. Can. *Judaei.*

Q. Quid si infideles matrimonium contraxerunt cum impedimento dirimente, et postea ambo veniant ad fidem?

R. Vel impedimentum erat dirimens solum Jure Ecclesiastico, et matrimonium in infidelitate initum fit ratum, ac verum per susceptionem fidei; quia in infidelitate contrahentes, Canonum constitutionibus non obstringebantur. Vel impedimentum erat dirimens jure naturae, et sicut antea, ita et postea matrimonium est nullum, cum Juri Naturae quisque obnoxius sit et illud nemo potest derogare, cit. Cap. *Gaudemus.*

Q. Quid si conjux fidelis jam in apostasiam a fide incidit, num pars innocens matrimonium aliud contrahere possit?

R. Minime, quia primum matrimonium fuit ratum ac indissolubile, etiamsi nondum consummatum, unde non potest aliud matrimonium contrahere, sed potest solum divortium instituere, cit. Cap. *Quando* tit. eod., ubi decernitur, quod si alter fidelium conjugum vel labatur in haeresim, vel transeat ad gentilitatis errorem non credimus, *quod in hoc casu is, qui relinquitur. vivente altero, possit ad secundas nuptias convolare*, quia matrimonium consummatum Christianorum est indissolubile. Si matrimonium est ratum, et non consummatum potest pars innocens si velit, ingredi Religionem, et profiteri, et ita solvi hujusmodi matrimonium ut dictum est.

Q. Quid si Gentilis polygamus cum pluribus uxoribus suis convertatur ad fidem, cui uxori ex illis pluribus debet adhaerere?

R. Cum Innocentio in cit. Cap. *Gaudemus,* quod sit compellendus, ut aliis relictis, primae uxori adhaereat, quia jam persistit primum matrimonium, nec per fidei susceptionem dissolutum.

§. VII. *De Impedimento Vis*

Vis duplex distingui solet, altera dicitur absoluta, et est illa, quae tollit omnino voluntarium et afficit partes exteriores, altera dicitur secundum quid, et est illa, quae minuit voluntarium, et afficit partes interiores, quae dicitur metus, his positis:

Q. An matrimonium initum per vim, valeat?

R. Vel loquimur de vi absoluta, et est nullum Jure Naturae defectu consensus, argum. Cap. *Abbas,* Cap. *Ad audientiam,* et cap. *cum dilectus* de his, quae vi metusve etc., ubi decernitur, quod ea, quae vi metusve causa fiunt, *carere debent robore firmitatis,* cit. Cap. *Ad audientiam.* Vid. D. Thom. in 4. dist. 29. q. 1.

Vel loquimur de vi secundum quid, puta de metu, et videndum, vel loquimur de metu levi, et est validum, quia metus levis in Jure pro nihilo reputatur. Ita communiter ex L. *Metum autem,* etc. ex L. *Nec timorem* 7.

D. de eo, quod met. caus. etc., vel loquimur de metu gravi, et est nullum Cap. *Cnm locum* 14. de sponsalibus, et L. 1. D. tit. eod. nam non habetur ea libertas, quae a jure ad matrimonium requiritur.

Q. Quaenam sunt conditiones, quae requiruntur ad metum gravem, ut matrimonium per talem metum initum non valeat?

R. I. Tres, I. Ut metus sit ab extrinseco, idest, ab homine incussus. Hinc si quis ob metum a gravi infirmitate incussum contrahit matrimonium valide contrahit, cum metus non sit ab extrinseco, et per injuriam, sed ab infirma animi dispositione, de qua nemo dolere potest, ac conqueri sibi illatam injuriam. II. Ut sit injuste incussus, h. e. ab eo, qui non habet facultatem incutiendi. Hinc si pater inveniat filiam turpiter agentem cum Petro, et dicit: *aut contrahas, aut accusabo te apud Judicem*, matrimonium valet, si per talem metum contrahatur cum sit justus, non vero si Pater dicat Petro: *aut contrahas, aut te occidam*, quia tunc est injustus, III. Ut sit ad extorquendum consensum. Cetera vide in Tractatu de Actibus humanis in Cap. *de vi, et metu*, ne actum agam.

Q. Num matrimonium per metum reverentialem initum valeat?

R. Vel metus hic conjunctus fuit cum minis, ac saevitia, quarum executio prudenter timetur, et non valet, quia est timor gravis mali, et habetur uti metus gravis. Vel metus reverentialis non sic procedit, et matrimonium valet, quia ille metus habetur ut levis, qui pro nihilo reputatur. Layman, Collet. Idem dic de precibus importunis.

Q. Num matrimonium celebratum per metum incussum a Judice secundum allegata, et probata, valeat in casu, si coram Deo non habeatur delictum?

R. Minime, nam licet Judex ex parte sua juste procedat, tamen ex parte patientis injuste procedit. Hinc quia jura irritantia matrimonium ad justitiam contrahentis accedunt, dicendum, matrimonium in casu esse nullum, Basilius, Salmanticenses, aliique. Nec matrimonium metu gravi initum juramento firmatur, quia a Jure est nullum, quatenus contra bonum commune, Sanchez.

Q. Num matrimonium ex gravi metu initum, cohabitatione ratificetur, et convalidetur?

R. Convalidatur per spontaneam cohabitationem, etiam sine copula, Cap. *Ad id quod* 21. de sponsal., quia spontanea cohabitatio est signum sufficiens novi consensus, qui solus ad matrimonii valorem desiderabatur. Requiruntur autem hae conditiones, I. Ut cohabitatio sit spontanea, scilicet cohabitet, postquam sublata est timoris gravis incussa causa. II. Ut cohabitatio sit aliquo modo diuturna. III. Ut pars metum passa sciat matrimonium contractum fuisse nullum. IV. Ut adhuc perseveret consensus partis, quae metum incussit, Collet.

Q. Num matrimonium hoc, copula firmetur?

R. Vel copula habetur animo fornicario, et non firmatur, quia non apponitur consensus. Vel habetur affectu maritali, et firmatur, modo sciat fuisse nulliter celebratum matrimonium; nam est signum sufficiens consensus appositi in matrimonio per metum contracto. D. Thomas, D. Bonavent., aliique.

Q. An peccet, qui metu gravi coactus consentiat in matrimonio?

R. Non peccat mortaliter, quando verba apponit materialiter absque vero consensu, tum quia non infert injuriam Sacramento, cum non apponit neque materiam, neque formam, tum quia non infert alteri injuriam, quia non tenetur in tali casu per verum consensum illi correspondere. Bonacin., Salmantic., aliique. At ille, qui talem metum infert, duo peccata committit, unum contra justitiam, quia per injuriam extorquet ab alio rem difficilem, et indebitam, uti matrimonium, alterum contra reverentiam Sacramento debitam.

Q. An parentes possint cogere filios, vel domini servos ad matrimonium contrahendum?

R. Per se non possunt, quia matrimonium juxta D Thom. est quaedam perpetua servitus, a qua sumus liberi a natura, et ideo sola voluntate possumus illi nosmetipsos subjicere. Dixi *per se*, quia per accidens possunt, puta si virginem defloraverint, vel sit matrimonium necessarium ad reconciliandam pacem communem; nam in hisce casibus juste coguntur, et sunt irrationabiliter inviti, cum ad illud teneantur, Salmanticens., aliique.

Q. In quam poenam incidunt illi, qui cogunt aliquem ad matrimonium contrahendum?

R. Domini temporales, et Magistratus habentes jurisdictionem in foro exteriori, cogentes injuste suos subditos, aut quoscumque alios ad matrimonium, incurrere in excommunicationem nemini reservatam ipso facto, uti patet ex Trid. sess. 24. cap. 9.

Tamen est advertendum. I. Quod ad incurrendam istam poenam non requiritur metus cadens in virum constantem, sed sufficit metus, aut coactio sufficiens ad peccatum mortale, quia Concil. Trid. non vult excludere solum coactionem per metum sufficientem ad dirimendum matrimonium, sed quamcumque aliam tollentem omnimodam voluntatem contrahendi.

II. Sub hac poena non veniunt Episcopi, qui non sunt domini temporales, habentes jurisdictionem in foro saeculari, neque Imperatores, aut Reges, quia sunt exprimendi, ut comprehendantur sub aliqua poena, uti est praxis Tridentini.

Q. In quam poenam incidunt cogentes foeminam ad Religionem?

R. Etiam incidunt excommunicationem nemini reservatam, quae non tantum est contra cogentes ad Monasterium, sed etiam ad sumendum habitum, vel ad profitendum. In quo est sciendum, quod comprehendantur sub hac excommunicatione omnes sive laici, sive Clerici, sive Regulares, cujusvis dignitatis, non tantum cogentes, sed etiam auxilium, consensum, vel favorem dantes. Idem dicendum de illis, qui impediunt voluntatem virginum, aliarumve mulierum accipiendi velum, vel emittendi votum sine justa causa. Trident. sess. 25. cap. 18.

§. VIII. *De impedimento Ordinis.*

Q. Quid est impedimentum Ordinis?

R. Est impedimentum, quo Clerici in sacris Ordinibus constituti fuerunt ab Ecclesia inhabiles redditi ad valide contrahendum matrimonium, Cap. *De Diacono*, et Cap. *Ex litterarum* de Cleric. conjugat. Attamen advertendum, quod Ordo sacer dirimit matrimonium contrahendum, non

vero contractum, licet tantummodo ratum, neque consummatum, quod solum dirimit solemne Professionis votum. Vide quae dicta sunt in impedimento Voti, ubi fuso calamo hanc materiam disputavimus.

Q. Quid dicendum, si ligatus ordinis Sacri vinculo contrahit matrimonium?

R. Matrimonium est nullum, et incurrit ipso facto excommunicationem, et Irregularitatem, Cap. *Si qui Clericum* 1. de Cleric. conjugat, et Clement. unic. de consanguin., et affinit., ibi: *Clericos in sacris Ordinibus constitutos matrimonium contrahentes....... excommunicationis sententiae ipso facto subjacere decernimus.*

§. IX. *De Impedimento Ligaminis*

Hoc impedimentum habetur, quando quis vivente priore Conjuge contrahit cum altera matrimonium. Quod impedimentum est de jure naturae, et Divino, tum quia res uni tradita non potest alteri tradi, tum quia contrahere cum pluribus repugnat paci, et quieti domus. Quod autem Juri Divino, et Naturali hoc adversetur, patet ex Matth. 29., Marc. 10., Luc. 16., et ex Concil. Trid. sess. 24. de Sacram Matrim Can. 2 *Si quis dixerit, licere christianis, plures simul habere uxores, et hoc nulla lege Divina esse prohibitum, anathema sit.*

Q. Quaenam est differentia inter Polygamiam, Polyandriam, et Monogamiam?

R. Haec est, nam *polygamia* est conjugium unius viri cum pluribus uxoribus simul retentis *Polyandria* est conjugium unius uxoris cum pluribus viris simul retentis. *Monogamia* est conjugium inter unum, et unam tantum.

Q. An Polygamia sit licita?

Ante resp. nota: Polygamia duplex est *simultanea*, et *successiva*. *Simultanea* est, quando vir eodem tempore plures uxores retinet. *Successiva* est, quando mortuo priore conjuge, solutoque matrimonio alter conjux convolat ad secundas, ulterioresque nuptias, hoc notato:

R. Polygamia simultanea, veluti Jure Naturali, et Divino contraria, interdicta omnibus hominibus ab ipsis Mundi incunabulis fuit. Quare Lamech, qui plures legitur habuisse uxores reprehenditur in Scripturis, Genes. Cap. 4. v. 9. In hac tamen cum veteribus Patriarchis post diluvii tempora Deus dispensavit ad populi propagationem, et quorumdam mysteriorum significationem. Hinc Innocentius in cit. Cap. *Gaudemus* §. 3 docet: *Quod nulli unquam licuerit plures simul habere uxores, nisi cui fuit Divina revelatione concessum.* Et multo magis post Christi legem prohibita fuit, atque interdicta omnibus omnino hominibus, ceu patet ex Cap. 19. Matth., ubi Christus matrimonium revocans ad primam institutionem polygamiam interdixit illis verbis: *Et erunt duo in carne una.* Quae Christi lex universalis complectens, atque adstringens omnes homines, et Christus, quando hunc evexit contractum ad Sacramenti dignitatem, praescripsit unitatem et perpetuum vinculum; patet etiam ex Trident. sess. 24. De Matrim. Can. 2.

Polygamia successiva est licita, et permissa. Diserte Paulus 1. ad Co-

rinth: *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit, quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat, tantum in Domino:* patet etiam ex Concilio Nicaeno 1. Can. 8.

Q. Num Polyandria sit licita?

R. Esse illicitam Jure Naturae nemo est, qui non videt; nam opponitur primario fini matrimonii, nempe generationi, quia *una foemina a pluribus viris foetari non potest*, ait Augustinus de bon. conjugat. Cap. 17. n. 20., ad quam ex primaria sua institutione matrimonium fuit institutum, ideoque a nullo potest fieri dispensatio, immo nec a Deo dispensatum unquam fuisse, probant D. Thomas in 4. dist. 33, q. 1. art. 1., et Augustinus loc. citato.

Q. An secundum matrimonium sit vere Sacramentum gratiam conferens?

R. Maxime, uti patet ex Trid. loc. cit. Can. 1., ubi statuitur, matrimonium inter fideles contractum esse vere Sacramentum gratiam conferens.

Q. Num poenae Jure Civili statutae ad secundus nuptias transeunti, Canonico Jure sublatae sint?

R. Maxime, quia hae poenae repugnant libertati matrimonii. Hae aetem poenae erant, quod mulier, intra annum ab obitu mariti nubens, esset infamis etc. At remanserunt illae poenae, quae favorem liberorum respiciebant, quia poenae non sunt, sed provisiones liberorum ac favores, uti certe illae sunt, quae continentur in L. *Foeminae*, et L. *Hac edictali* C. de secund. nup.

Q. Qualis certitudo requiritur de morte viri, ut possit mulier cum altero matrimonium inire?

R. Requiritur moralis certitudo arbitrio prudentum existimationis. Hinc non sufficit, ut per multum tempus vir in longissimum discesserit, nisi certus nuntius de ejus obitu habeatur, uti colligitur ex Cap. *Dominus* de Secund. nupt., Sanchez, Bonac., aliique.

Q. An sufficiat dictum unius testis jurati?

R. Minime, quia si in aliis rebus minoris ponderis non sufficit dictum unius testis, multo minus in hac re adeo gravi et periculosa, nisi tamen ille testis sit conjunctus cum conjecturis, vel adminiculis, quia quando probatio integra, et plena adhiberi nequit, satis est, si plena fiat per conjecturas, L. *Non omnis* de re militar.

Q. Quid dicendum, si habita morali certitudine, mulier cum alio contrahat, et postea primus vir appareat?

R. Debet redire ad primum, et relinquere secundum cit. Cap. *Dominus* de secund. nup., et Nov. 177. Cap. 11., nam secundum matrimonium fuit nullum ob impedimentum ligaminis. Praeterea bona fides licet excuset a peccato, non reddit tamen, neque reddere potest actui valorem. Communiter.

§. X. *De impedimento honestatis*

Publica honestas est propinquitas personarum orta ex matrimonio rato, vel ex sponsalibus celebratis per verba de futuro. Quod impedimentum Jure Canonico est introductum ob publicam morum honestatem. Ita communi-

ter, et argum. Cap. *Juvenis*, Cap. *Audientiam* et Cap. *sponsam* de Sponsalib., ubi decernitur, quod sponsam alterius *nullus consanguineorum aliquando sibi matrimonio potest copulare*, etiam usque ad quartum gradum juxta Juris antiqui sanctiones, aliter tamen Jure novo Tridentini, uti mox dicemus. Idem quoque decernitur in Cap. unic. de sponsal., in VI. et expressius in cit. Cap. *Ad audientiam*, *ubi dicitur quod sponsam fratris frater non potest habere.*

Q. Usque ad quem gradum hocce impedimentum extenditur?

R. Usque ad quartum gradum si loquamur de matrimonio rato: si vero loquamur de sponsalibus, extenditur usque ad primum Trident. Sess. 24. de Reform. matrim. Cap. 3. Tamen sciendum, quod de Jure antiquo extendebatur hoc impedimentum tam in sponsalibus, quam in matrimonio usque ad quartum gradum, quod de Jure novo Tridentini hoc jus fuit correctum, et moderatum quoad sponsalia solum, non vero quoad matrimonium, uti expresse declaravit S. Pius V. constit. incip. *Ad Romanum.*

Q. Ex quibus sponsalibus oritur hoc impedimentum?

R. Ex sponsalibus validis, certis, et absolutis, cit. sess. 24. licet de jure antiquo oriebatur etiam ex sponsalibus invalidis, cit. Cap. unic. de sponsalibus., modo non erant invalida ex defectu consensus, vel quia in praejudicium priorum sponsalium.

Q. Ex quo matrimonio tale oritur impedimentum?

R. Ex matrimonio rato valido, et etiam ex matrimonio rato nullo, modo non sit nullum defectu consensus, vel quia in praejudicium priorum sponsalium, quia ita erat statutum jure antiquo, a quo non est recedendum, nisi ob jus novum, quod in praesenti non datur, uti Theologi, et Canonistae docent. Palaus, Sanchez, Gonzalez, Salmanticenses, aliique communiter.

Q. Num ex matrimonio invalido, quia per errorem circa personam inito, impedimentum publicae honestatis oriatur?

R. Minime, quia est nullum defectu consensus. Quare si quis celebrat matrimonium cum Lia, credens contrahere cum Caja, Liae sorore, potest quidem postea cognito errore cum Caja matrimonium contrahere, non obstante matrimonio antea contracto cum ejus sorore, cum istud matrimonium sit nullum ob defectum consensus. Idem dic de matrimonio contracto ex metu gravi, vel cum ebrio, furioso, amente, cit. Cap. unic. de Sponsalib. in VI.

Q. Num ex matrimonio invalido ob impedimentum criminis, oriatur impedimentum publicae honestatis?

R. Oritur, quia non est nullum defectu consensus. Hinc si quis contrahat matrimonium nullum ob criminis impedimentum, non potest cum sorore illius, cum qua prius matrimonium contraxerat, matrimonium inire ob publicae honestatis impedimentum. Idem dicendum de aliis consanguineis prioris mulieris usque ad quartum gradum, cum ad hunc gradum extendatur impedimentum.

Q. Num ille, qui contraxit sponsalia cum una, et deinde matrimonium cum altera, valide contraxit?

R. Vel contraxit matrimonium cum consanguinea sponsae in primo gradu, et invalide contraxit ob impedimentum publicae honestatis ortum ex

sponsalibus. Vel contraxit cum extranea, et valide contraxit, licet illicite, quia sponsalia respectu extraneae sunt impedimentum impediens, Collet, Antoin., aliique.

Q. Num ille, qui contraxit matrimonium cum sorore sponsae, possit cum sponsa deinde contrahere?

R. Maxime, quia ex illo matrimonio non fuit contractum impedimentum publicae honestatis quoad antecedentia, h. e. quantum ad propria sponsalia, quia fuit in praejudicium priorum sponsalium, licet contrahatur hoc impedimentum quantum ad alia sponsalia consequentia, cit. Cap. unic. de sponsalib. Layman lib 5. tract. 10. part. 4. Cap. 9. n. 3, et 5. modo non intercesserit copula.

Q. Num valide contrahat matrimonium quis cum consobrina suae sponsae?

R. Maxime, quia impedimentum, quod oritur ex sponsalibus, extenditur usque ad primum gradum, uti supra diximus. Hinc si quis contractis sponsalibus cum Berta, contrahat matrimonium cum consobrina Bertae, licet illicite, tamen valide contrahit, quia non habetur publicae honestatis impedimentum, quod cum ex sponsalibus oriatur, primum gradum non excedit: Consobrina vero sponsae est tantum in secundo gradu cum illa, uti patet.

Q. Num matrimonium celebratum cum sorore sponsae valeat, dissolutis sponsalibus mutuo consensu?

R. Non valet ob impedimentum publicae honestatis ex sponsalibus ortum, quia licet sponsalia possint mutuo consensu dissolvi, non possunt tamen ab impedimento jam contracto sponsi contrahentes liberari, quia hoc impedimentum fuit inductum ab Ecclesia independenter ab eorum voluntate, atque est perpetuum, quod proinde durare debet etiam dissolutis sponsalibus. Confer Fagnan. in lib. IV. decret. in Cap. *Ad audientiam* de sponsalib. n. 29.

Q. Titius contraxit sponsalia cum Berta, deinde matrimonium cum sorore Bertae in primo gradu, et postea cum consobrina illius, num ex sponsalibus ortum sit impedimentum, num ex primo matrimonio, num ex secundo?

R. Ex sponsalibus est ortum, ex primo matrimonio est ortum quoad subsequentia, non vero quoad antecedentia: ex secundo matrimonio est ortum quoad antecedentia, et subsequentia. Hinc dicendum, quod iste talis non possit matrimonium contrahere cum prima ob impedimentum ortum ex secundo matrimonio, non cum secunda ob impedimentum ortum ex sponsalibus; non cum tertia ob impedimentum ortum ex primo matrimonio, cum ex hoc oriatur publica honestas, quoad subsequentia.

Q. Titius celebrat sponsalia conditionata cum Antonia, deinde absolute cum sorore matrimonium, num matrimonium valeat?

R. Valet, quia ex primis sponsalibus non oritur publica honestas, quatenus conditionatis, ideoque validum dicendum matrimonium contractum; quod apertissime constat ex Cap. unic. de sponsalib. in VI. Idem dicendum si quis contraxerit sponsalia conditionata cum una, deinde contra fidem istorum contraxit alia sponsalia absoluta cum ejus sorore, quia tunc neque ex primis sponsalibus oritur impedimentum, quia sunt conditionata, neque ex secundis, quia sunt illicita, et invalida, adeoque non impeditur

quominus saltem valide matrimonium contrahere possit cum alia eorumdem sorore.

Q. Quaenam est differentia inter matrimonium nullum ex defectu consensus, et nullum, quia in praejudicium priorum sponsalium ?

R. Haec est, nam ex primo non oritur impedimentum neque quoad antecedentia, neque quoad subsequentia, ex secundo non oritur quoad antecedentia, oritur vero quoad subsequentia, cit. Cap. unic. de sponsalib. in VI., hoc est potest redire ad primam sponsam injuste relictam, sed non potest contrahere cum ceteris consanguineis sponsae usque ad quartum gradum, ita communiter.

§. XI. *De Impedimento Affinitatis*

Affinitas est propinquitas personarum orta ex copula carnali. Ubi est advertendum, quod non interest, num carnalis copula habetur cum muliere sponte, ac scienter cognita, an cum ignorante, ebria, aut coacta, sed sufficit, ut fiat per seminis effusionem in vase naturali foeminae sufficiente ad generationem, uti docent DD. in Cap. *Discretionem*, et Cap *Fraternitatis* de eo, qui cognov. consanguin., qui vir, et mulier per hujusmodi conjunctionem efficiuntur una caro, et id non tantum in legitimo conjugio juxta illud Geneseos 2., sed etiam in fornicatione, ut ait Apost. 1. ad Corinth. 6.: *Qui adhaeret meretrici unum corpus efficitur*. Ex his ergo dicitur, quod ex copula cum mortua non contrahitur affinitas, quia non sufficit ad generationem haec commixtio.

Q. Usque ad quem gradum extenditur hoc impedimentum ?

R. De Jure antiquo affinitas dirimebat matrimonium usque ad septimum gradum, uti patet ex Cap. *Nullum* et Cap. *Æqualiter* caus. 35. quaest. 3; tamen postea fuit restrictum usque ad quartum gradum hoc impedimentum, modo perveniat ex copula licita, Cap. *Non debet* 8. de consanguinit. et affinit., quia si pervenit ex copula illicita extenditur solum usque ad secundum gradum, uti expresse statuit Concil. Trident. sess. 24. de refor. matrim, Cap. 4.

Q. Quare dicitur affinitas ?

R. Quia dicta est *a fine*, nam duae cognationes, quae divisae inter se sunt, per nuptias copulantur, et altera ad alterius cognationis finem accedit, uti perbelle ait Ictus in L. 4. §. 3. D. de gradib., et affin.

Q. Quomodo computantur gradus affinitatis ?

R. Haec est regula, cujus ope gradus affinitatis computantur: *Quo gradu quis est cognatus marito, eodem est affinis uxori, et vicissim*. Nota tamen, quod vir, et uxor non dicuntur affines, sed principium affinitatis, sicut Pater et Mater, dicuntur principium consanguinitatis. Antoine.

Q. Num consanguinei viri fiant affines cum consanguineis uxoris, et e contrario ?

R. Minime, quia affinitas non parit affinitatem, uti definitum fuit in Concil. Later. IV. sub Innoc. III., et expresse habetur. in Cap. *Non debet* de consanguin. et affin. Hinc duo fratres possunt contrahere cum duabus sororibus ex alia familia. Pater, et filius possunt contrahere cum Matre, et filia alienae familiae, Cap. *Quod super* tit. eod. Item ducere aliquis potest

Matrem, vel filiam Vitrici, aut Novercae suae, quia inter hasce personas nulla adest affinitas per se, et directa, quae valeat matrimonium dirimere, sed tantum aliqua affinitas per accidens, quae nihil nocet matrimonio. Layman.

Not. Ad cognoscendum, num in aliquo casu adsit affinitas directa, vel per accidens, haec regula tenenda est: si neque vir cognovit carnaliter consanguineam mulieris, cum qua ille nuptias vult contrahere, neque mulier carnaliter cognovit consanguineum viri, tunc si quae inter eos affinitas est, ea per accidens tantum est, matrimonii contractum non impediens. Layman.

Q. Quo Jure sit hoc impedimentum?

R. Ex copula illicita certum est esse de Jure Ecclesiastico in omni gradu, sive loquamur de linea recta, sive de linea transversali, quia ex ista de jure naturae nulla nascitur affinitas, L. *Non facile* D. de gradib affinitat.

Ex copula vero licita in primo gradu lineae rectae aliqui dicunt esse de jure naturae. Vid Pontas verb. *Dispensatio matrim.* cas. 3., qui docet si quando dispensatum fuisset in hujusmodi impedimento, dispensationem veluti subreptitiam causatam fuisse: aliqui vero, et quidem probabilius dicunt esse de Jure Ecclesiastico, et probant ex Concil. Arelatensi, in quo prohibetur matrimonium cum Privigna, et cum Noverca relicta Patris. Ceterum certum est, quod in ceteris gradibus hoc impedimentum sit de jure Ecclesiastico, ceu tenent DD. omnes Vide Sanchez de matrim. lib. 7. disput. 66.

Q An infidelis, qui habet copulam fornicariam cum infideli, possit matrimonium inire cum sorore, matre. filia, etc. illius, si ambo veniunt ad fidem?

R. Maxime, quia illa affinitas est de Jure Ecclesiastico, ideoque isti in infidelitate non contraxerunt tale impedimentum, quia legibus Ecclesiae non tenebantur, secus vero si copula conjugalis in infidelitate processisset, quia affinitas ex hac copula contracta, est vinculum naturale, quod non contingit in copula fornicaria. Vide Sanchez. loc. cit. disput. 65.

Ast si fidelis habet copulam fornicariam cum femina infideli, non potest celebrare matrimonium cum sorore illius conversa, quia pars fidelis jam impedimentum contraxit, et Ecclesia vult, ut fideles in casu contrahant hanc affinitatem, ut ex ipsius praxi patet.

Q. Quid si conjugatus habeat copulam cum consanguinea Conjugis intra secundum gradum?

R. Iste privatur jure petendi, uti rescripserunt Coelestinus III. Cap. 4., et Innoc. III. Cap. 10. de eo, qui cognovit etc., quia jam per copulam contraxit affinitatem cum sua conjuge, licet reddere teneatur. At si habeat vir copulam fornicariam cum proneptc uxoris, jure petendi non privatur, cum non contraxerit ex hac copula affinitatem cum sua uxore, quia ex copula fornicaria exorta affinitas non extenditur usque ad tertium gradum ex novissima Tridentini sanctione: proneptis autem cum uxore est tantum in tertio gradu, uti patet. Haec affinitas vocatur a Theologis, et Canonistis *affinitas superveniens.*

Q. Quid si incestus fuit materialis, v. g. uxor per vim est oppressa a consanguineo viri, vel vir per alterius dolum accedit ad consanguineam uxoris, ratus accedere ad uxorem ipsam?

R. Non privatur jure petendi, cit. Cap. *Discretionem* tit. eod., ubi dicitur, quod nec affinitas, quae post contractum matrimonium legitimum inique contrahitur, ei debet objici, qui hujus iniquitatis particeps non existat: *Cum suo jure non debeat quis sine sua culpa privari.* Ubi notat Glossa, quod haec affinitas non ex rei natura affert impedimentum usui conjugali, sed in poenam delicti ex ecclesiastica constitutione, ideoque ubi cessat delictum, cessat etiam hocce impedimentum, Layman.

§. XII. *De impedimento Impotentiae*

Q. Quid est impotentia?

R. *Est illa, qua nequit copula matrimonialis haberi per penetrationem vasis naturalis foeminae, et effusionem seminis intra illud, ad generationem prolis aptam.* Toto tit. de frigid., et malefic.

Impotentia multiplex est, et I. dividitur in *absolutam*, et *respectivam.* Prima habetur, quando quis est impotens respectu omnium, secunda, quando quis est impotens respectu alicujus. II. Dividitur in *perpetuam*, et *temporalem.* Prima est, quae nequit tolli sine miraculo, vel sine peccato, vel sine periculo vitae. Secunda est illa, quae potest tolli mediis licitis, et ordinariis, sive naturalibus, sive supernaturalibus, uti precibus, et exorcismis Ecclesiae. Dividitur ultimo in *antecedentem*, et *subsequentem*, seu *supervenientem.* Prima est, quae ante matrimonii contractionem jam aderat. Secunda est, quae post contractionem matrimonii habetur.

Q. Quaenam impotentia est impedimentum dirimens?

R. Impotentia perpetua, et antecedens, sive cognita, sive ignorata, Cap. *Consultationi* 4. de frigid., et malefic., quia talis impotentia est semper contra naturam, et essentiam matrimonii, quia repellit corporis traditionem ad copulam conjugalem apti, aeque traditio est de essentia matrimonii. Praeterea quamvis matrimonii usus non sit de ejus essentia, tamen potentia ad usum est ipsi essentialis, uti scite ait D. Thomas in IV. dist. 34. q. unic. art. 2. ad 1. ibi: *Quamvis actus carnalis copulae non sit de essentia matrimonii, tamen potentia ad hoc est de essentia ejus.*

Dixi *impotentia perpetua, et antecedens*, quia si sit temporalis, non dirimit matrimonium, Cap. *Fraternitatis* tit. eod. Hinc si quis celebrat matrimonium cum constituta in articulo mortis, valide contrahit, nec etiam si sit consequens, quamvis matrimonium non sit consummatum, quia quod semel ratum fuit, licet non consummatum, non dirimitur ulla superveniente impotentia, Can. *Hi qui* 25. caus. 32. q. 7.

Q. Quo Jure habetur hoc impedimentum?

R. Jure Naturae, et Ecclesiastico. Quod sit de Jure Naturae, patet, quia matrimonium consistit in mutua traditione potestatis corporis in ordine ad copulam generationi aptam, quae in casu non habetur, cum impediatur per impotentiam perpetuam; nemo enim potest dare quod non habet, nec perpetuo impotens ad copulam potest ad eam se obligare; *Impossibilium nulla est obligatio*, *L. Impossibilium* 185. De Regul. Jur., et Cap. *Nemo* potest tit. eod. in VI. Quod sit de Jure Ecclesiastico, patet ex tit. de frigid., et malefic. Ex dictis ergo inferes, quod non solum graviter peccat, qui cum impotentia hujusmodi contrahit matrimonium, sed etiam graviter peccat ille, qui

contrahit cum dubio talis impotentiae, quia exponit Sacramentum periculo nullitatis.

Q. Quid si aliquis dubitet, num impotentia praecesserit, vel subsecuta fuerit matrimonium?

R. Praesumendum esse praecessisse, quando nunquam copula haberi potuit, et nullis indiciis ostendi queat, quo tempore fuit contracta impotentia. Abbas in cit. *Fraternitatis* de frigid. et malefic.

Q. Quid si dubitetur num impotentia sit perpetua, vel temporalis?

R. Quamvis in hoc casu contrahi non possit matrimonium, quia exponitur Sacramentum sine necessitate periculo frustrationis; tamen, si jam sit contractum, conceditur conjugibus spatium trium annorum ad experientiam. Nov. 21. Cap. 6., et Cap. 5. de frigid. et malefic., et hoc medio tempore conari possunt ad copulam, etiam si per accidens sequatur pollutio, quo completo, si durat impotentia, nullum est matrimonium, cit. Cap. 5. Quae doctrina tenenda est, quando dubitatur; nam si certo constet, quod impotentia sit perpetua, statim facienda est separatio, quia tunc non est opus experientiae, Sanchez, Layman, aliique.

Q. Num permissi sint tactus, oscula etc. conjugibus, quando evadunt post matrimonium impotentes?

R. Sunt permissi ad ostendendum affectum conjugalem, et ad sedandam concupiscentiam, modo tamen non habetur periculum pollutionis, uti tenent aliqui DD. cum Sanchez: quod ita intelligendum, quando tactus sunt pudici, et partium honestarum.

Q. Quid si impotentia antecesserit?

R. Conjuges statim esse separandos saltem quoad torum ad evitandum pollutionis periculum. Quod si tamen inter se vivere, et cohabitare volunt, tamquam frater, et soror, semper ac ab illicitis abstineant, potest hoc eis permitti, Cap. *Laudabilem* de frigid., et malefic.

Q. Quid si habeatur impotentia ad generandum, sed non ad coeundum, ut accidit sterilibus?

R. In hoc casu matrimonium est validum, uti patet ex parentibus Joannis Baptistae, qui licet erant steriles, verum, et validum conjugium habuerunt, neque etiam unquam sterilibus ab Ecclesia fuit prohibitum matrimonium: et ratio est, quia non obstante sterilitate, adhuc potest esse copula per se apta generationi, licet haec per accidens non sequatur, Sanchez, Layman.

Q. Num matrimonium ab eunucho, vel a spadone celebratum valeat?

R. Est nullum defectu seminis prolifici, nam isti sunt orbati utroque teste, quod fuit declaratum a Xysto V. in sua Bulla incip. *Cum frequenter*, edita ann. 1587. Idem dicendum de illis, quibus desunt testes, vel iis, qui, licet integras habent partes, semen tamen prolificum emittere nequeunt ob naturalem frigiditatem, vel complexionis debilitatem, ita ut semen non possit emitti in vas mulieris, ita communiter. Quod non est dicendum de eo, qui tantum uno teste est orbatus, quia iste potest emittere verum semen, quod ad generationis negotium proficiendum valeat, uti praxis, et experientia docet. Vide Zachiam lib. 1, quaest. medic. legal. Cap. 1. 3, et 4.

Q. Quid dicendum si matrimonium fuerit solutum, eo quia unus con-

jux existimabatur impotens perpetuo ad coeundum, qui revera talis non erat?

R. Licet fuerit solutum matrimonium Ecclesiae auctoritate, et contractum fuerit aliud matrimonium, tenetur tamen iste talis redire ad primum matrimonium, quia Ecclesiae sententia nitebatur falso supposito, sive falsa praesumptione, quae profecto in foro conscientiae cedere debet veritati, cit. Cap. *Laudabilem*, et Cap. *Fraternitatis* de frigid., et malefic.

Excipe I. Si impotens factus sit potens per solum miraculum, quia statim ac, quod impotens reddatur potens per miraculum, non sequitur impotentiam fuisse temporalem, arg. Cap. *Fraternitatis*.

II. Quando impotentia tollitur ope doemonis, vel per media illicita, puta per incantationem etc., nam impotentia, quae naturali, et licito modo tolli nequit, perpetua dicitur.

III. Quando impotentia respectiva est perpetua, v. g. ob arctitudinem vasis naturalis determinatae mulieris, quia respectu hujus est, et maneat matrimonium nullum, quamvis cum alia postea hujusmodi defectu nimiae arctitudinis minime laborante copulam perfectam habere possit, Sanchez lib. 7. Cap. 99. n. 18. Confer Gonsalez, et Fagnanum in Cap. *Fraternitatis* de frigid. et malefic. Verum si plura de hoc cupis, lege Sanchez loc. cit., et D. Thomam in supplem. q. 58. art. 1. ad 5., aliosque saniores Theologos, et Canonistas.

§. XIII. *De Impedimento Clandestinitatis*

Matrimonium secundum Sanchez, Salmanticenses, et communiter potest dupliciter dici clandestinum, scilicet *improprie*, et *proprie*. Primum est illud, quod fit absque denuntiationibus. Secundum, quod fit absque praesentia proprii Parochi, vel alterius Sacerdotis de ipsius Parochi, vel Ordinarii licentia, et duorum saltem testium, Trident. sess. 24. de reformat matrim. Cap. 1.

Q. Num matrimonium clandestinum valeat?

R. Vel loquimur de clandestinitate *impropria*, et est validum, licet illicitum. Vel de *propria*, et est nullum in iis Regionibus, et locis, in quibus est receptum Tridentinum, uti patet ex cit. sess.

Q. An matrimonium clandestine factum valeat, quando celebratur, absque Parochi, et testium praesentia ob urgentem necessitatem?

R. Non valet absque Summi Pontificis dispositione, nam licet necessitas excusat a praecepto Ecclesiae, tamen non potest facere validum, quod est irritum, neque habiles, qui sunt jam inhabiles. Sanchez, Layman, aliique communiter.

Q. Num Parochus Catholicus licite assistere potest matrimoniis haereticorum?

R. Maxime, quia non apparet ratio, cur non debeat assistere, non quia illi sunt excommunicati, nam cum sint tolerati, potest cum eis haberi communicatio ex Concilio Constantiensi, non quia irrogat injuriam Sacramento, nam ipse Parochus non ministrat, cum minister non sit, sed tantum tanquam testis assistit: hoc in sententia illorum, qui volunt Parochum testem auctorizabilem, non eorum qui asserunt Parochum ministrum. Ut-

cumque tamen se res habet, sine urgenti causa assistere non decet, alioquin peccaret.

Q. Num matrimonium celebratum a peregrino clandestine, eo quia in loco proprio non est receptum Tridentinum, valeat, licet in loco ubi celebratur, vigeat Tridentini lex?

R. Minime, sive habeat animum permanendi, sive non, quia peregrinus ex omnium omnino Theologorum sententia tenetur Legibus et Consuetudinibus locorum, per quas transit, quoad contractus, et solemnitates illorum, nam ratione contractus quilibet sortitur forum in loco contractus, communiter.

Q. Num matrimonium celebratum clandestine ab eo, qui e loco ubi est receptum Tridentinum, transit ad locum, ubi non est receptum, valeat?

R. Regulariter loquendo valet, quia quoad solemnitates contractus standum est legibus locorum, in quibus celebratur, juxta illud :

Si fueris Romae, Romano vivito more;
Si fueris alibi, vivito, sicut ibi.

Dixi *regulariter*, quia si in fraudem transierit, nullum est matrimonium, uti patet ex declaratione Cardinalium, confirmata ab Urbano VIII. anno 1627. die 12. Augusti.

Q. Coram quo Parocho debent Vagi inire matrimonium?

R. Coram Parocho illius loci, in quo versantur, dum contrahunt, quia nullus alius est proprius eorum Parochus, qui debet praemittere diligentem inquisitionem, et licentiam obtinere ad Episcopo, uti habetur ex Trid. sess. cit. Cap. 7., ibi : *Parochis praecipit, ne illorum matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi, obtinuerint.*

Q. Quinam Parochus debet assistere matrimonio?

R. Parochus proprius utriusque, vel saltem alicujus contrahentium; quod manifeste constat ex Tridentino. Sic enim declarasse Sacram Congregationem Concilii referunt Sanchez lib. 3. disp. 19. n. 4., et Fagnan. lib. 1. Decretal. Cap. *Quoniam* de constitut. n. 5. (1).

(1) Plura heic observatu digna :

I. Benedictus XIV. Arch. Goano rescripsit, quod sufficiat ad adquirendum quasi domicilium pro contractione matrimonii spatium unius mensis. *Append. II. tom. IV. Bullar. ejusd.*

II. S. C. in una Florentina censuit : *quod Parochus ruralis non est verus Parochus, quando rus itur causa recreationis, vel pro rusticanis negotiis. Apud Bened. XIV. Notif XXIII. n. 7.*

III. Cum Jure cautum sit, quod *relegatus in eo loco, in quem relegatus est, interim necessarium domicilium habet* (*L. Filii ff. ad municipal.*): hinc sapientissime praescripsit idem Bened. XIV. quod carceri mancipati vel perpetuo, vel ad tempus coram Parocho loci, in quo ii extant, matrimonium contrahere possunt. Excipiuntur vero illi, qui ibidem temporarie morantur non ratione poenae, sed dumtaxat custodiae, ideoque coram Parocho proprii domicilii Matrimonium inire debent. *Notif. cit. n. 2.*

IV. Praeterea infirmi, qui in xenodochiis curantur cum urgeat mortis periculum, tempusque desit probandi status libertatem, ex Episcopi licentia coram Capellano

Q. Num requiratur, ut Parochus sit Sacerdos, ad hoc, ut possit matrimonio assistere?

R. Non requiritur, uti patet ex Tridentino, quod cum saepe faciat mentionem de Parocho, nunquam dicit debere esse Sacerdotem, adeoque valet matrimonium, si illo assistat Parochus minoribus ordinibus initiatus. At Adnotator Fulgentii Cuniliati oppositum defendit: verum rationes, quas adfert, non tanti sunt ponderis, ut hanc communem infirment sententiam. Licet Parochus non possit dare licentiam non Sacerdoti matrimonio assistendi, atque si secus fecerit, matrimonium est ipso jure irritum. Vide Sanchez, tamen delegare potest facultatem alicui Sacerdoti ut matrimonio assistat. Trid. loc. cit.

Sed non valet si assistat Sacerdos spe futurae ratihabitionis ipsius Parochi, vel praesumendo, quod Parochus consentiat in ejus assistentiam, quia jurisdictio delegata non acquiritur sine consensu actuali Delegantis. Delegans autem talem consensum non habet tempore assistentiae cum rem ignoret: neque convalescit per subsequentem consensum, quia quod a principio nullum fuit, tractu temporis non convalescit. Layman.

Q. Num Parochus irregularis, aut excommunicatus, suspensus, vel interdictus possit valide assistere matrimonio?

R. Parochus irregularis, excommunicatus etc. etiamsi vitandus, valide assistit matrimonio, dummodo a beneficio non est privatus, quia assistere matrimonio, non est actus jurisdictionis, vel administrationis, sed res actus testimonii ex Juris dispositione ad matrimonii substantiam requisitus. Id tamen certum est, quod Parochus excommunicatus, vel suspensus, alteri Sacerdoti licentiam assistendi matrimonio nec valide, nec licite committere potest, quia haec commissio esset exercitium jurisdictionis, qua ille privatus est.

Q. Num peccet Parochus iste excommunicatus, suspensus etc., qui matrimonio assistere praesumit sine necessitate?

R. Litigium est inter DD., nam aliqui tenent peccare mortaliter, quia in re gravi, et sacra contra prohibitionem Ecclesiae communicat cum aliis. Alii vero negant, quia cum sit suum munus communicat cum aliis in re necessaria ad aliorum utilitatem requisita, quae non est exercitium Ordinis, nec Sacramenti administratio, sed solum actus testimonii, Sanchez, Salmanticenses, aliique. At prior sententia est probabilior, ac Juri conformior, eamque prae ceteris sectatus est, atque amplectitur, Clar. Ligor.

Q. Num detur casus, in quo matrimonium est celebratum coram aliquo Sacerdote, qui non est Parochus, et valet?

R. Maxime, et est, quando habetur titulus coloratus Parochi, et error communis. L. *Barbarius Philippus* D. de offic. Praetor., nam in hoc casu

ipsius loci contrahere possunt: si vero ipsi convaluerint, nequeunt cohabitare, nisi constet de statu libero. *Notif. cit. n. 12. et 17.*

V. Adhaec puellae expositae coram Parocho loci, ubi extat hospitium, Matrimonium ineant. *Notif. cit. n. 14.*

VI. Tandem Virgines in Monasteriis degentes, si domicilium necessarium non habeant patris, matris, aut fratris, coram Parocho loci, ubi religiosae extant Domus, nuptias celebrare possunt. *Notif. cit. n. 17.*

supplet Ecclesia illius jurisdictionem, quae deficit, uti patet ex Cap. *Infamis* caus. 3. quaest. 7.

Q. Num valeat matrimonium celebratum coram Parocho per vim adhibito ?

R. Valet, uti patet ex declaratione Cardinalium, teste Fagnano in Cap. *Quoniam* de constit.; nam hoc non obstat valori matrimonii, quia Tridentinum non requiritur consensum Parochi, sed ejus praesentiam.

Q. Quinam possunt esse testes matrimonii ?

R. Infantes ante pubertatem, si sint judicii capaces, et intelligant, quid agatur, infames, excommunicati, foeminae, consanguinei, infideles, immo etiam ipsi parentes, familiares, servi, etc.; quia Concilium nullas qualitates in testibus requirit, et si aliquis defectus in testibus adest, suppletur defectus auctoritate,et Parochi praesentia;sine tamen gravi necessitate non admittantur, nisi personae adultae, graves, sed bonae famae.

De clandestino matrimonio improprie dicto

Q. Quot denuntiationes requiruntur ad matrimonium ?

R. Tres, uti aperte patet ex Trident. Tamen advertendum, quod potest Episcopus justa de causa denuntiationes remittere, vel omnes, vel aliquam, prout videbit expedire ad vitandam infamiam, pudorem sponsorum, scandalum, rixas, discordias, periculum incontinentiae, damnum imminens, etc., cum id commiserit Tridentinum prudentiae suae.

Q. Num praetermissio denuntiationum sit lethaliter peccaminosa tum Parocho, tum ipsis contrahentibus ?

R. Maxime, quia violant praeceptum Ecclesiae in re gravi, ad gravia mala impedienda editum. Sed stante justa causa, scilicet ob bonum commune, vel particulare, et non potest haberi facilis recursus ad Superiorem, non esset peccaminosa haec omissio,quia leges Ecclesiae non obligant cum gravi incommodo.Palaus, Sanchez, Layman, aliique, qui tamen advertunt, quod illae supplendae sint post matrimonium ante consummationem, ne impedimentum fortasse subeat, et copula sit fornicaria. Ubi adverte, quod Parochus in tali casu non dispensat in denuntiationibus, quia non habet tale jus, sed solum ex Epikeja declarat in tali casu legem denuntiationum non obligare.

Q. In quam poenam incidunt Parochi, qui denuntiationes omittunt ?

R.De Jure communi est suspendendus Parochus ab officio per triennium Cap. *Cum inhibitio* 3. §. ult. de clandestin., desponsat. De Jure vero Dioecesano Neapolitano incidit in poenam carceris arbitrio Ordinarii, et in poenam centum ducatorum, distribuendorum dotandis puellis ejusdem loci. Vid. Synod. Neapolit.

Q. Quid si differatur matrimonium post multum tempus a denuntiationibus ?

R. Faciendae sunt denuo denuntiationes ob impedimenti affinitatis periculum. Praeterea denuntiationes faciendae sunt in propria Paroecia, et quando sponsi sint diversae Paroeciae, in utraque sunt faciendae, quia illi, qui sunt de Paroecia mulieris fortasse nesciunt impedimentum viri, et e contrario.

Q. Quaenam impedimenta sunt manifestanda?

R. Impedimenta sive impedientia, sive dirimentia, tam occulta, quam manifesta, et etiam orta ex delicto, vel infamia; nam unusquisque tenetur respondere Superiori legitime interroganti. Quare si quis extra confessionem impedimentum novit, tenetur sub gravi illud revelare ex Ecclesiae praecepto immo ex naturali, nam agitur de bono communi, de salute Proximi, et de valore Sacramenti.

Quod si impedimentum revelando immediate Parocho oriretur infamia, tenetur sciens monere prius sponsum, ut matrimonio abstineat, dein, si nolint abstinere, poterit Parocho deferre impedimentum, quia Parochus cognito impedimento, debet a matrimonii assistentia abstinere, et Episcopum monere de impedimento suborto, et cognito.

Q. Num sit manifestandum impedimentum, quando non potest probari?

R. Maxime, quia ad ipsum spectat deferre, et ad Parochum, vel Praelatum spectat probare. Immo unus testis fide dignus matrimonium impedit, Cap. *Cum in tua* 27. de sponsalib.

Q. Num Parochus, qui conjungit, vel benedicit sponsos alterius Paroeciae sine licentia proprii Parochi, incidit in aliquam poenam?

R. Manet tamdiu suspensus, quamdiu ab Ordinario proprii Parochi absolvatur, uti patet ex Trident. sess. 24. Cap. 1., et si sit religiosus incidit in excommunicationem Papae reservatam. Clementin. 1. de Privileg.

§. XIV. *De impedimento Raptus*

Jam sermo fuit in Tractatu de peccatis de Raptu, prout est species luxuriae: solum hic disputatur de eo, uti est impedimentum matrimonii.

Raptus est violenta foeminae abductio de loco ad locum matrimonii causa: cujus duplex est species, una, qua persona invita, per vim abducitur, altera, qua persona consentiens, sed invitis parentibus abducitur, vel curatoribus, sub quorum potestate est. Secundum plerosque solus raptus, quo abducitur foemina invita est impedimentum dirimens, non autem secundus raptus, quia Tridentinum voluit, ac decrevit, ut cessaret impedimentum, si rapta separata esset a raptore, et in loco tuto, ac libero constituta consentiret habere in virum ipsum raptorem, et cum eo matrimonium contrahere: nec exegit, ut restitueretur parentibus, curatoribusque, quo certe exigere debuisset, si raptum etiam seductionis voluisset inter matrimonii impedimenta numerari, Sanchez lib. 7. disput. 13. n.13. Confer Gonzalez in Cap. *Cum causam* 6. de Raptorib.

Q. Num matrimonium celebratum a raptore cum rapta valeat?

R. Est nullum, etiamsi rapta postea consentiat in matrimonium ipsum; si vero rapta a raptore separatur, et in loco tuto, ac libero posita consentiat, matrimonium valeat, textu expresso in Trident. sess. 24. de reform. matrim. cap. 6

Q. Num matrimonium celebratum a Cajo cum puella, quam ipse rapuit nomine Titii, valeat?

R. Valet, quia puella libere contrahit cum Cajo mandatario, et respectu Caji non dicitur rapta, Layman.

Q. Num matrimonium celebratum a sponso raptore cum sponsa rapta, eo quia injuste resilire volebat a sponsalibus, valeat?

R. Non valet, quia semper non habetur libertas ad matrimonium requisita. Ita Salmanticenses contra nonnullos alios contrarium defendentes.

Q. Num ille qui rapuit meretricem causa contrahendi matrimonium, incidat in poenas de Jure Canonico?

R. Maxime, quia semper destruitur libertas. At raptus non dirimit matrimonium, si solis importunis precibus foemina abducatur, nisi preces tales fortasse fuissent, ut violentiae aequipararentur. Barbosa super Trident. sess. 24. de reform. matrim. Cap. 6. n. 2., Bonac. de matrim. q. 4. punct. 8. n. 5., et 6.

Q. Num raptus annullet sponsalia, sicut et matrimonium?

R. Maxime, quia lex correctiva, et poenalis extendenda est, ubi militat eadem ratio. Hinc cum eadem ratio militet in sponsalibus, ac in matrimonio, cum sponsalia enim petant libertatem, dicendum, quod sponsalia per raptum facta etiam sunt nulla.

Q. Num foemina rapiens virum incidat in istas poenas?

R. Minime, quia Tridentinum voluit favere fragilitati foeminarum, quae sunt magis expositae violentiis, et leges poenales non comprehendunt ea, quae rarissime fiunt, qualis est hic casus, nisi clare exprimant. Insuper advertendum, quod raptus, quo foemina virum rapit non dirimit matrimonium. Barbosa loc. cit., et Sanchez. Ratio est, quia Concilium loquitur solum de raptore, et non de raptrice; unde tale decretum, utpote odiosum, et poenale, non est extendendum ad raptricem, argum. deducto ex Cap. 25. de Regul. Jur. in VI., ibi: *Odia restringi, et favores convenit ampliari*, et argum. Cap. 22. tit. eod. in VI., ubi decernitur, quod non debeat aliquis alterius odio praegravari.

ADDITAMENTA

DE MATRIMONIO

Quum Matrimonium in ipsa Naturae conditione firmissimum fundamentum habeat, statimque ab Orbe condito a Deo ejusdem Naturae Auctore humano generi propagando fuerit sancitum (1), hinc sapienter docet Magister Sententiarum (2): *Est* (matrimonium) *non qualecumque inventum, aut Jure gentium, aut civili constitutione inductum, sed vinculum Natura magistra, ejusque parente Deo praecipiente, ante peccatum quidem in officium, postea vero etiam in remedium concupiscentiae rebellis firmatum.* Hoc autem conjugii foedus, quod fuerat tum in Lege Naturae, tum in Lege scripta sanctissimum, Christus Servator noster in Evangelica Lege ad Sacramenti rationem extulit, voluitque habere vim gratiae sanctificantis, di-

(1) Gen. 2. 18. et seq.
(2) Lib. IV. dist. 26. cap. 1.

vina virtute superaddita, producendae (1). Nec ipsiusmet naturam ille immutavit, ita ut contractus a Sacramento distingui possit, quasi isthaec sint duo diversa, sed effecit, ut sacramentalis dignitas, et gratia coelestis ipsis contractui naturali accederet. Qua de re unus, idemque Naturae contractus, conditionibus ab Ecclesia praescriptis munitus, Sacramentum evadit, quod gratiam in contrahentes ex opere operato abunde parit.

Jamvero si Matrimonium inspiciatur ut simplex societas ab ipso Deo, Naturae Auctore constabilita, primisque legibus a so latis confirmata, illud profecto in nudo contrahentium consensu consistit, et soli Tribunali Dei subest: si ut civilis contractus, civilibus quoque legibus constituuntur illa omnia, quae Matrimonium ipsum praecedunt, comitantur, et sequuntur. Si vero ut societas a Religione consecrata, cum illud sit novae Legis Sacramentum, conditionibus dumtaxat ab Ecclesia praescriptis, quae sola Jure divino potestatem in Sacramenta habet, iniri potest. Quamobrem docet divus Thomas (2): *Matrimonium in quantum est in officium Naturae, statuitur Jure Naturae: in quantum est in officium communitatis, statuitur jure civili: in quantum est Sacramentum, statuitur Jure divino.*

Quod autem ad Civiles leges spectat: eae profecto Catholicae Religionis jura sarta tecta servando, dumtaxat civiles effectus, qui ex eodem promanant, dirigunt, ac proinde conventiones nuptiales, filiorum civilis ordo, jura, successiones in bona adscendentium, aliaque id genus civilibus sanctionibus in Societatis utilitatem reguntur.

Hisce praemissis, e re nostra duximus gravissimis doctrinis, quas Auctor noster in medium protulit nonnullas Canonico-Civiles recentiores leges, quae Matrimonium respiciunt, heic adnectere.

Et principio de Matrimoniis mixtis pauca expendere fas, jusque erit.

Sane conjugium *mixtum* illud est, quod contrahit *catholicus* cum *acatholica*, vel e converso: *acatholici* vero ii dicuntur, qui etsi baptismo lustrati, christiano tamen nomine perperam gloriantur, quippe qui aut in haeresim misere prolapsi, aut in schisma: et veluti membra, quae corpori non adhaerent, vitam habere nequeunt, ut rivi a fonte secreti arescunt, ramique ab arbore praecisi germinare non valent, ita quotquot sunt extra visibilem Catholicam Ecclesiam, salutem assequi non possunt.

Profecto connubia ista ob periculum perversionis, et apostasiae, quod catholico, prolique nasciturae instaret, absque Summi Pontificis dispensatione, quae dumtaxat ob gravissimas rationes datur, illicita prorsus esse, tum Conciliorum canones, tum Pontificum decreta inde usque a primis Aerae Christianae temporibus lata, apertissime demonstrant. Ne vero instituti fines praetergrediamur, heic recensere omittimus canones XV. Illiberitanum, XI. Arelatensem, LVII. Nicaenum, XII. Cartaginensem III., LXII. Trullanum, aliosque, illum solummodo adferendo, quem Chalcedonensis Oecumenica Synodus sanxit: *neque copulari debet nuptura haeretico, aut judaeo, vel pagano, nisi forte promittat se ad orthodoxam Fidem persona orthodoxae copulanda transferre* (3).

(1) Conc. Trid. Sess. XXIV. Can. 1.
(2) *4. sent. dist. 24. Quaest. 1. art. 1. ad 4.*
(3) *Ex versione Dionysii Exigui apud Arduin. Acta Concil. T. II. col. 607.*

Hinc autem Chalcedonensem canonem Summi Pontifices latis legibus confirmarunt, praesertim S. Leo M. (1), Stephanus IV. (2), Nicolaus I. (3). At heic observare ne pigeat quae recentiori aetate ab Apostolica Sede in hanc rem sunt constituta.

Et sane Benedictus XIV. expresse ait: *Pontificiae auctoritati injuria fit ab iis, qui illius interventu opus non esse contendunt, ut matrimonia inter partes, alteram catholicam, et alteram haereticam licite contrahantur* (4), idemque ille sanxit sua Constitutione *Magnae nobis* ad Primatem Archiepiscopum, et Episcopos Coloniae missa die 29. Jun. 1748. (5).

Tum Pius VI. in Rescripto ad Card. de Franckenberg Arch. Mechliniensem sub die XIII. Jul. an 1782; veteris ecclesiasticae disciplinae vestigiis inhaerendo, declarat Parochum catholicum, si conjugia mixta impedire nullo pacto valeret, eisdem materialem suam exhiberet praesentiam hisce conditionibus:

I. Ut tali matrimonio non assistat in loco sacro, nec aliqua sacra veste indutus: ut etiam nullas Ecclesiae preces recitet, neque ullo modo conjugibus benedicat.

II. Ut pars haeretica scripto, ac juramento coram testibus promittat se permissuram, ut pars catholica Religionem suam libere exerceat, prolesque omnes in eo instituat.

III. Ut similiter pars catholica eodem modo promittat se hoc praestituram, ut compartis conversionem efficaciter procuret (6).

His adde instructionem, quam edidit Congregatio Card. Concilii Tridentini interpretum die XV. Junii an. 1793; et ab eodem Pontifice Pio VI. adprobata:

« Catholicum prae omnibus, vel Catholicam Parochi moneant, quod con» trahendo matrimonium cum acatholica, vel acatholico, valide quidem » contrahant, sed illicite.

» Atque hinc plane consequitur nullo actu positivo ipsos posse isthaec » matrimonia probare, aut suo expresso consensu, et auctoritate confirma» re. Quapropter si cogantur in hac temporum conditione, et propter leges » in transactione Religionis anni 1673. praescriptas, matrimoniis Catholico» rum cum muliere acatholica assistere, satagant, ut se mere passive ha» beant, atque tanquam inviti audiant dumtaxat utrumque consensum, ve» rumtamen abstineant omnino a precibus recitandis, a benedictione imper» tienda, atque ab omni alio Ecclesiae ritu adhibendo.

» Caveant insuper ne in publicandis matrimoniis mixtis religionem ex» primant contrahentis acatholici, sed contrahentium tantum enuntient no» mina, et cognomina.

» Abstineant rursus a concedendis dimissoriis, ubi secundum canones » Ecclesiae Catholicae canonicum aliquod impedimentum sit inter contra» hentes. »

(1) *Ser. LXXXII.*
(2) *Apud Baron. ad an. 770. epist. ad Carolum, et Carolomannum.*
(3) *Resp. ad Consult. Bulgar. n. XXII.*
(4) *Bened. XIV. de Synod. Dioeces. Lib. IX. cap. 3. n. 3.*
(5) *Const. Magnae nobis in ejusd. Bullar. tom. 2.*
(6) *In Rescript. cit. apud Moser de imped. mat. pag. 179.*

Adhaec Summus Pontifex Pius VII. in Rescripto ad Galliarum Episcopos sub die XVII. Febr. an. 1809. diserte inquit (1): « Quare si a uobis petitioni huic respondendum nuncesset, responsum certe nostrum a constanti » hujus S. Sedis regula, et Praedecessorum nostrorum exemplo, agendique ratione dissidere non posset ». Et Pius VIII. tum in Brevi sub die XXV. Mart. ann. 1830. (2) tum in instructione, quam eidem adjecerat, Praedecessorum sanctiones de hisce conjugiis apertissime confirmavit.

Coronidis tandem loco referre duximus auream in hanc rem allocutionem Gregorii XVI., qui Petri Cathedram felicissime tenet, quemque Deus maximo Catholici Orbis bono diutissime incolumem servet.

« Quis porro, inquit (3), futurum putaret, ut pontificia isthaec declaratio (Pii VIII.), indulgentissima licet, et semel atque iterum per regium in » Urbe oratorem accepta, *eo sensu adhiberetur, qui inconcussa Catholicae* » *Ecclesiae principia perverteret, et hujus Apostolicae Sedis menti penitus repugnaret?* Verum quod nemo unus fingere, aut excogitare posset, » quodque vel leviter suspicari crimen fuisset, *id artificioso saecularis potestatis impulsu* factum est. Vix rem non sine maxima animi molestia » novimus, nihil distulimus, quin expostulationes Nostras iis, ad quos pertinebat deferendas committeremus, una simul declarantes quanta Nos ex » Apostolico munere teneret necessitas fideles opportune monendi, ne illud » ab sancta hac Sede profectum arbitrarentur, a quo ipsa plane abhorret. » Cumque ita Nobis fuisset responsum *veluti nullo querelae Nostrae inniterentur fundamento*: epistola accessit alterius ex praedictae regionis » Praesulibus, qui instante morte redditurus aeterno Judici rationem villicationis suae, misso ad Nos apographo instructionis traditae ab Episcopis, urgente civili Gubernio, accurate significabat *se*, *damna gravissima exinde Ecclesiae oritura laesosque illius canones divinae gratiae* » *lumine inspicientem, errorem, cui subscripserat, libera mente motuque* » *proprio retractare*. In curam proinde statim incubuimus, ut perlato ad » Serenissimum Regem germano istius apographi exemplo, magis magisque innotesceret Nos initam a memoratis Episcopis rationem interpretandi Apostolicas Praedecessoris Nostri litteras, utpote Ecclesiae principiis, » ac legibus adversantem, omnino reprobare (4).

» Haec autem secreta conventio, quae prius a Confluentibus (vulgo *Cobbentz*) nuncupata est, ex qua prodiit *instructio* reipsa locum habuit Berolini 19. Jun. 1834. inter Bunsen, et Arch. Coloniensem Com. de Spiegel. Illa porro eadem est, de qua Bunsen Borussiae Orator apud S. Sedem interrogatus ex officio respondit « Non seulement l'existence d'une » telle instruction est moralement impossible mais *qu'il a le certitude positive que cette pretendue instruction* n'a *jamais existé* » Cf. *Exposit.* » cit. Doc. VI. Huic conventioni, ac instructioni inde emissae subscripserunt praeter Arch. Coloniensem Spiegel Episcopi Trevirensis Paderbor-

(1) *Rescript. cit. ad Episcopos, et Vicarios Capitul. Galliar. apud Moser loc. cit. p. 194.*
(2) In cit. exposit. III. pag. 5.
(3) *In allocutione habita die X. Decemb. an. 1837. Cf. esposiz. di fatto: Docum. n. XVI.*
(4) *In Expos. Doc. XVI.* pag. 84. et seq.

» nensis, et Monasteriensis. Cumque ab ephemeride Aschaffenburgensi an.
» 1836. n. 125. cum nonnullis mutationibus pubblicata esset, iidem Epi-
» scopi, qui ei subscripserunt, in hac ipsa ephemeride n.150. declararunt
» hoc documentum *opus perfidum esse cujusdam calumniatoris!* Cf. *lettr.*
» *cit. Sur l' affaire de Cologne* Paris 1838. p. 33. E septem vero articu-
» lis, ad quos illius conventionis instructio redacta fuerat excludebantur
» conditiones duae, quibus unice positis Pius VIII., ut diximus, pro sua
» potestate declaraverat connubia isthaec mixta iniri licite posse, scilicet
». 1. seria admonitio facienda parti catholicae de gravi crimine, quo se ob-
» stringeret contra Canonum leges tale matrimonium ineundo, 2 promis-
» sio ab eadem praestanda, qua polliceretur fore, ut soboles omnis Catho-
» lica Religione institueretur.

Hactenus vero dicta haud ita accipias, quasi conjugia mixta nunquam a Romanis Pontificibus permissa fuerint. Namque ob gravissimas rationes, et sub praescriptis conditionibus, quae, ut supra innuimus, tum catholicum sponsum respiciunt, ut scilicet vires exerat suas, ut pars acatholica ad veram ecclesiam convertatur, tum prolem nascituram, ut in Catholica Religione instituatur, isthaec connubia a Petri Successoribus indulta, nemo unus ignorat. Ita Clemens VIII., licet aegre Duci Barensi indulsit, ut matrimonium cum Catherina Henrici IV. Galliae Regis sorore haeretica contraheret: et Urbanus VIII. Henricae Ludovici XIII. sorori potestatem fecit, ut nuberet Carolo I. Angliae Regi, aliique passim in Germania, Anglia, Hollandia etc. (1).

Sed haec satis sunto. Qui vero plura nosse aveat, Theologos adeat, qui rationibus non modo a multiplici canonum auctoritate, sed etiam a Jure Naturae, et Divino positivo petitis, malevolorum quorumdam audaciae, qui mixtas nuptias promovere vellent, pro viribus obsistunt.

Praeterea haeic addenda duximus quae de matrimonio *Conscientiae* sapientissimus Pontifex Benedictus XIV. sanxit Litteris Encyclicis *Satis vobis die XVII. Nov. an. 1741*

Revera matrimonium istud coram Ecclesia iniri debet, nempe coram Parocho, aut alio Presbytero ab Episcopo specialiter delegato, et duobus testibus, qui arcani silentii lege adiguntur, ac proinde verum esse Sacramentum, quidquid frustra deblaterent Protestantes, nemini impervium. Occultum tamen illud manet, tum quia denuntiationes omittuntur, tum quia in libro ordinario Parochi minime describitur. Ne vero hujusmodi matrimonium luctuosos habeat exitus, et gravia mala inde exoriantur, iisdem Litteris cautum, ut Episcopi, nisi justa, gravi, et urgenti caussa hanc nuptiarum celebrationem minime permittant (2). Illud quoque animadvertendum est, quod hujusmodi Matrimonium effectibus civilibus minime gaudet (3).

Tandem illa subnectere praestat, quae in Codice novissimo Utriusque Siciliae Regni de Matrimonio sancita fuerunt.

Ac primo filiifamilias ante XXV. aetatis annum, filiaeque ante XXI. Matrimonium inire probibentur absque parentum consensu (4): immo exa-

(1) *Confer Bintherim in Diss. de Matrim. mixtis pag. 46.*
(2) *Videsis Benedictum XIV. indicatis Litteris Satis vobis Bullar. tom. 1. n. 55. edit. Rom.*
(3) *Cod. Civ. Part. 1. Tit. V. art. 189.*
(4) *Cod. Civ. Part. 1. Tit. V. art. 163.*

cta hac aetate, triplicem obsequiosum actum parentibus invitis rite praestare tenetur (1): quibus confectis, ipsis liberum erit nuptias in faciem Ecclesiae celebrare. Quod si contrahentium pater e vita excesserit, aut in illorum nuptias consensum praestare nequiverit, tunc et Avi paterni, et Matris consensus requiritur: si vero isti dissentiant, sufficiet consensus Avi paterni (2). Rursus si sponsi vel adscendentibus sint orbati, vel si hi extent, suam voluntatem aperire nequeant, tunc illis potestatem facit lex cognatos, et adfines, quibus praeest Judex, in consilium adhibendi, et ab his consensus praestabitur. Demum filii mere naturales nullo, recognitionis actu a parentibus ingrate donati, ante XXI. suae aetatis annum a speciali Tutore, quem Judex ipsis constituet, consensum in nuptiis contrahendis exquirent. Illud autem observatu dignum, quod Matrimonium absque parentum consensu contractum validum omnino sanxit Trident. Synodus (3).

Tum Jure cautum, quod ante celebrationem matrimonii praemittendae sint civiles denunciationes (4): quae tamen imminente alterutrius contrahentis vitae periculo, et ab ipsis praestito jurejurando nullum legitimum impedimentum extare, omitti possunt (5). Adhaec requiritur coram Officiali Municipali actus status civilis, qui utique est solemnis promissio nuptias in faciem Ecclesiae contrahendi (6). Atvero ex hujusmodi promissione nulla sponsis datur actio ad matrimonium contrahendum, sed solummodo ad indemnitatem illi non denegatur jus, qui nullam dederit causam a nuptiarum celebratione recedendi (7). Denique si matrimonium contrahatur in faciem Ecclesiae absque indicata promissione, validum sane erit, at nullum jus civile pariet inter ipsos conjuges, nec inter filios nascituros, quia civilibus caret effectibus (8).

Quod vero cognationem civilem spectat: prohibetur matrimonium I. inter adoptantem, et adoptatum, vel adoptati descendentes II. inter adoptantem, et conjugem adoptati III. inter adoptatum, et adoptantis conjugem IV. inter adoptatum, et adoptantis filios, licet adoptivos (9). Cum vero matrimonii impedimenta constituendi potestas Catholicae Ecclesiae Jure divino insit (10): quod jus vel a prima aetate ipsa exercuit: hinc duo veluti corollaria deduces: alterum, quod impedimentum istud Jure civili invectum, et ab Ecclesia receptum, et adprobatum (11) dirimens prorsus evasit inter personas designatas n. I. II. II.: alterum, quod si matrimonium contrahatur inter adoptatos, et adoptantis filios, licet adoptivos, validum illud erit, quia deest ecclesiastica sanctio; at effectibus civilibus minime gaudebit, quippe quod civilibus legibus adversatur.

(1) *Ibidem art. 166.*
(2) *Ibidem art. 164.*
(3) *Sess. XXIV. Cap. 1. de reform. Matr.*
(4) *Cod. Civ. Tit. II. art. 68.*
(5) *Cod. Civ. Tit. V. art. 179.*
(6) *Cod. Civ. Tit. II. art. 77.*
(7) *Ibidem art. 78.*
(8) *Cod. Civ. art. 189.*
(9) *Cod. Civ. art. 159; et 160.*
(10) *Trid. sess. XXIV. Can. XII.*
(11) *Can. I. Cap. XXX. quaest. 3. Cap. unic. de Cognat. legali.*

APPENDIX

De potestate dispensandi in recensitis impedimentis.

Certum est, quod impedimenta Juris naturalis, et Divini nulli subjaceant dispensationi, cujusmodi sint impedimentum erroris circa personam, impedimentum vis, impedimentum ligaminis, impedimentum consanguinitatis in primo gradu lineae rectae, et impedimentum impotentiae absolutae, ac perpetuae. Ab illis ergo impedimentis Ecclesia potest dispensare quae Jure Ecclesiastico constituta sunt, quia qui Legem condidit, ab eadem eximere subditos valet.

Q. Quid est dispensatio?

R. Est actus legitimus justa de causa eximens aliquem a Lege.

Q. Quinam potest dispensare jure ordinario in impedimentis dirimentibus?

R. Potest Summus Pontifex in impedimentis de Jure Ecclesiastico, quia qui legem condit, potest illam abrogare, argum. Cap. *Proposuit* de concess. Praebend. tamen Pontifex ex praesumpta Dei voluntate, aliqua urgente gravi necessitate, dispensare potest super impedimentis de jure Divino dirimentibus, quando originem trahunt a voluntate humana, et ad Deum referuntur, Hostiens. in Cap. *Non est* 5. de voto, D. Thomas in IV. dist. 38. q. 1. art. 4. Vide Conradum in praxi dispensat. lib. 8. Cap. 10. n. 18.

Q. In quibus impedimentis Cardinalis Poenitentiarius dispensare potest?

R. Potest in impedimentis tantum occultis in foro conscientiae, et omnino gratis, excepta consanguinitate ex quovis gradu, atque affinitate ex copula licita, atque etiam cognatione spirituali occulta pro matrimoniis contrahendis, et secundo ejusdem gradu, h. e. tam consanguinitatis, quam affinitatis dictae pro contractis, quia hanc obtinet facultatem a Summo Pontifice; at de potestate dispensandi circa impedimenta matrimonii legi poterit Bulla Benedicti XIV. incip. *Pastor Bonus.*

Q. Num possint Episcopi in impedimentis matrimonii dispensare?

R. Regulariter loquendo non possunt; quia omnia impedimenta Jure Ecclesiastico dirimentia sunt introducta decreto Summi Pontificis, aut Concilii Generalis, ideoque Episcopi uti inferiores Papae, et Concilio Generali nequeunt legibus dispensare.

Dixi *regulariter*, quia ex delegatione Summi Pontificis possunt in impedimentis occultis post matrimonium contractum et consummatum detectis dispensare, concurrentibus nonnullis conditionibus, scilicet, I. Ut matrimonium sit in faciem Ecclesiae contractum, praemissis denuntiationibus. II. Ut adsit bona fides saltem ex parte unius. III. Ut sine scandalo separari nequeant, vel juxta multos sine gravissimo damno. IV. Ut non possit facilius haberi recursus ad Pontificem ob paupertatem, vel ob aliam causam, vel probabile periculum peccandi contrahentibus imminens. Ita communiter; quae tamen dispensatio valet tantum pro foro conscientiae.

Q. Quid requiritur, ut quis dicatur mala fide contrahere?

R. Juxta Salmanticenses non requiritur tantum, ut sciat factum, v. g.

contrahere cum consanguinea uxoris mortuae, sed etiam ut sciat jus, quod irritat tale matrimonium.

Q. An dentur casus, in quibus Episcopus potest dispensare, etiam ante contractionem matrimonii?

R. Dantur, et I. Est, quando imminet mors alicujus, et est necessarium matrimonium ad legitimandos filios, ad evitandum foeminae infamiam, vel gravia damna. II. Quando foemina nobilis est parata tali die contrahere matrimonium, et illo, vel proximo die confitetur, et in confessione manifestat habuisse copulam cum consanguineo viri, et divisio matrimonii est illi gravis causa infamiae, nec habetur via eam evadendi, si tunc non celebretur matrimonium, communiter. Confer Conrad. lib. 3. Cap. 4. in praxi dispensat.

Q. An dentur casus, in quibus Episcopus potest dispensare extra casum necessitatis?

R. Maxime, scilicet in impedimentis supervenientibus matrimonio jam contracto ob affinitatem, cognationem spiritualem, votum simplex castitatis, posse Episcopum dispensare, ut possint invicem Conjuges petere debitum, uti patet ex Consuetudine. Salmantic., Sanchez, Bonac., Concina, aliique.

Q. An requiratur causa ad validam dispensationem?

R. Dispensatio concessa a Summo Pontifice absque causa est valida in impedimentis de jure ecclesiastico, quia qui legem condit, potest et illam abrogare. Dispensatio vero concessa ab Episcopo sine causa est nulla, quia inferior non recipit potestatem dispensandi in lege Superioris ad sui beneplacitum, sed solum in ordine ad prudentem dispensationem. Quare dispensando sine causa utpote excedens limites suae commissionis, quia non censetur Superiorem ei delegasse potestatem dispensandi sine causa, nihil proficiet, atque irrita manebit dispensatio.

Q. Quae expressio falsitatis reddit nullam dispensationem?

R. Illa, quae rationabiliter movet Summum Pontificem ad dispensandum, itaut illa falsitate non exposita, Pontifex non dispensaret, Sanchez, Concina, aliique.

Q. An consanguinei, vel affines, et spirituali cognatione conjuncti, vel publica honestate, petendo dispensationem debent exprimere copulam incestuosam notoriam ante matrimonium habitam?

R. Quod licet adsit litigium inter DD., tamen affirmativam sententiam sequimur, tum quia ita declarasse Sacram Congregationem ajunt Conradus, Barbosa, aliique, tum quia ita habetur ex stylo Romanae Curiae vim juris habente. Sanchez, Palaus, aliique. Sed quid si copula sit occulta, num recurrendum sit pro illa ad Sacram Poenitentiariam? affirmant Sanchez, et alii dicentes hanc esse praxim, et docentes, quod exprimendum.

Q. Num sit exprimendum, quod copula ad facilius dispensationem obtinendam habita sit a contrahentibus dispensationem petentibus, etiamsi sit occulta?

R. Est manifestanda haec intentio, si exponenda erit copula, tanquam causa obtinendi dispensationem, quia semper Ecclesia detestatur dolosas, et malitiosas machinationes contra sua praecepta, et quia difficilius in casu dispensat. Immo Salmanticenses advertunt non esse manifestandam, quando

talis intentio fuit tantum mente concepta, quia talis intentio non subjacet Ecclesiae potestati.

Verum Salmanticenses hac parte non audiendos nec sequendos reor, qui etiam docent copulam non esse necessario exprimendam in dispensationis petitione. Et sane si haec intentio, sive spes facilius obtinendi dispensationem, cum qua fuit habita copula, explicanda decernitur juxta stylum inveteratum Curiae, etiam si illa ex parte unius tantum adfuerit, uti probat, ac docet Pyrr. Conrad, in praxi dispens. Apost. Lib. 8. Cap. 1., aperte inde patet illam esse manifestandam, etiam si animo tantum illa fuerit concepta. Qua in re subjicitur Ecclesiae potestati ipse actus externus tali circumstantia affectus, h. e. copula habita cum animo dispensationem obtinendi.

Q. Qualis manifestatio requiritur quoad impedimenta, ut dispensatio non sit subreptitia?

R. Requiritur manifestatio omnium impedimentorum, quae obstant matrimonio, et contrahentibus. Hinc si quis velit contrahere matrimonium cum Berta, quae sibi consanguinea, vel affinis, et occidit virum ejus causa contrahendi ex conspiratione cum Berta inita, tenetur in supplicatione exprimere omnia ista impedimenta, nam aliter obtinet dispensationem de uno, et non de altero. Porro sunt exprimendi gradus consanguinitatis, vel affinitatis; an sint in linea recta vel transversali, an cognatio sit carnalis, an spiritualis; et si loquamur de criminis impedimento, an sit ex machinatione, an ex adulterio etc., sicuti etiam an publica honestas sit ex matrimonio rato, vel ex sponsalibus, et ratio est quia istae sunt causae, quibus Pontifex solet facilius, aut difficilius dispensare, aliis, atque aliis adjunctis limitationibus.

Q. Num opus sit, ut exprimatur, an affinitas sit ex copula licita, vel illicita?

R. Maxime, quia hic est stylus Curiae, stylus enim Curiae facit jus. Hinc porro quando fit mentio affinitatis, intelligitur de affinitate ex copula licita, uti notat Vincent. de Justis. Quare si sit illicita copula, et hoc non exprimitur, dispensatio est nulla. Ubi nota, quod etiam hoc exprimendum est, num affinitas sit in linea recta, vel obliqua.

Q. Num Parochus possit assistere matrimonio, quando scit, contrahentes esse irretitos aliquo impedimento?

R. Vel scit illud extra confessionem, et non potest, etiam si impedimentum sit occultum, quia tenetur in tali casu illud manifestare Episcopo, et Parochus tenetur assistere matrimonio valido, non autem nullo, ne contrahentes maneant in perpetuo damnationis statu, uti colligitur ex Cap. *Cum inhibitio* ult. de clandest. dispensat. Vel scit in Sacramento confessionis, et tenetur assistere; nam non potest extra confessionem uti scientia, et notitia in confessione habita, ne confessio reddatur onerosa, et odiosa, qui tamen monere tenetur illum in confessione ne contrahat, Sanchez, Bonac., aliique communiter.

Q. Num requiritur ad convalidandum matrimonium nulliter initum, ut denuo celebretur coram Parocho, et testibus?

R. Vel matrimonium fuit nullum ratione clandestinitatis, et est convalidandum coram Parocho, et testibus: vel fuit nullum ratione alterius impedimenti, et dico, vel Parochus, et testes sciunt, vel scire possunt extra confessionem, matrimonium esse nullum, et etiam est convalidandum coram

Parocho, et testibus, quia aliter Parochus, et testes non possunt testificar de validitate matrimonii, juxta Tridentinum; vel Parochus, et testes hoc nesciunt, neque adest periculum, quod in posterum sciant, vel deducatur ad notitiam publicam, et non requiritur denuo praesentia Parochi, et testium, uti patet tum ex praxi, et usu Ecclesiae, tum ex declaratione Cardinalium, teste Ladesma, et Sanchez, licet non desint DD. contrarium sentientes. Quod si adsit periculum, quod impedimentum publicetur, tunc requiritur praesentia Parochi, et testium ad matrimonium convalidandum, tum ut evitetur scandalum, tum etiam ne alter Conjugum probato postea impedimento petat matrimonium declarari nullum fuisse, ut cum alio contrahere possit.

Q. Quaenam causae assignari possunt pro obtinenda dispensatione super impedimento consanguinitatis, vel affinitatis?

R. Plures, quarum aliae dicuntur honestae, quae scilicet solent esse, quando locus originis, vel domicilii ita angustus est, ut mulier oratrix nullum in eo possit reperire virum paris conditionis, nisi consanguineum, vel affinem. II. Est bonum pacis inter familias etiam privatas gravibus odiis inter se discordes, atque invicem adversas, et contrarias confirmandae vel instaurandae. III. Est aetas puellae annum vicesimum quartum excedentis. IV. Periculum vitae, si scilicet contrahendo cum consanguineo, vel affine periculum effugiat vitae. V. Timor defectionis, ac recessus a recta, et catholica fide: uti cum scilicet inter haereticos versantur catholici, ne cogantur isti cum illis contrahere. VI. Conservatio illustris familiae, magnarumve divitiarum in eadem cognatione.

Aliae autem causae dicuntur infamantes, quae scilicet inducunt Oratoribus aliquod dedecus, quarum I. Est, quando viciniae scandalum contrahentes dederunt, ob nimiam inter se familiaritatem in agendo habitam, etiam seclusa copula, ita ut nisi contrahentes inter se copulentur, Oratrix non reperiet alium virum, cui nubet.

II. Quando adfuit copula, et prolis conceptio, itaut scandalo non possit occurri, nisi per matrimonii contractionem utriusque partis consanguinitatis, vel affinitatis vinculo conjunctae.

III. Quando matrimonium est contractum, et invicem separari non possunt sine scandalo, vel gravi dispendio, et pro hac causa explicandum num scienter, vel ignoranter matrimonium contraxerunt, num praemissis, necne denuntiationibus.

Not. justa causa relaxandi Canones, aut necessitas, aut utilitas est, uti supra explicavimus, non quidem privata, sed publica, quatenus nempe majus bonum redundet in Ecclesiam ex venia Canonis concessa. Ad rem Bernardus lib. 3. de considerat. Cap. 10. ait: *Deinde quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur, ubi necessitas urget, excusabilis est dispensatio, ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est, utilitas dico, communis, non propria.* Verum si plura de hac materia cupis, confer attente Pyrrhum Conradum, Vincentium de Justis, Fagnanum, et cl. Auctorem Appendicis de dispensation. Matrimonial. in additionibus Theologiae praticae Hyacinti Stampò tom. 5.

Hic quippe sit finis hujusce Tractationis, atque etiam universi Theologici curriculi, quod D. O. M. adjuvante, atque opitulante feliciter emensi sumus.

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE FORMULIS AD OBTINENDAM DISPENSATIONEM SUPER IMPEDIMENTIS MATRIMONII (1).

Maxime huc refert adnotare formulas ad obtinendam dispensationem a Poenitentiaria super praefatis impedimentis, aut votis, aut irregularitatibus.

Si petatur dispensatio super impedimentis matrimonii, intus a parte superiori: *Eminentissime, et Reverendissime Domine*. Circa medium.

N. N. cum carnaliter cognovisset quamdam mulierem, dedit fidem de Matrimonio contrahendo N. N. ejus sorori. Et quoniam impedimentum est occultum, et matrimonium, si cum proefata sorore non contraheretur, magnum eveniret scandalum; quapropter suppliciter orat Em. V., ut ei dispensationem benigne indulgeat. Responsum dignetur mittere Neapolim (aut Neapoli Salernum) ad Rev..., (hic exprimitur nomen, et cognomen) *Confessarium approbatum. Et id pro gratia habebit* etc. Si vero Matrimonium est jam contractum poterit sic scribere. N. N. *ignarus (aut conscius) impedimenti, contraxit cum muliere, matrem* (sive *sororem*), *cujus jom antea carnaliter cognoverat, sed cum impedimentum sit occultum, ideoque cum nequeat sine scandalo separari, supplicat Em. V. pro absolutione, et dispensatione. Responsum, etc.*

Circa vota castitatis, aut Religionis: *N. N. cum castitatis voto sit obstrictus, et cum in gravi versetur periculo incontinentiae, suppliciter orat Em. V, ut dignetur oratori a praefato voto dispensationem indulgere, quo matrimonium contrahere possit* etc.

Circa irregularitates: N. N. *Sacerdos incurrit irregularitatem ob homicidium (aut abortum, aut violationem censurae)*, etc., *et cum ei immineat periculum infamiae, si a celebrando se abstinet, ideo supplicat etc.*

Foris vero in superscriptione: *Eminentissimo ac Reverendiss. Domino. Colendiss.*

Domino Cardinali Poenitentiario Majori
Romam

Confessarius vero, cui commissa est dispensationis executio, in dispensando, absolutione Sacramentali impertita, hac formula uti poterit: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi concessa dispenso tecum super impedimento primi (seu secundi, seu primi, et secundi) gradus proveniente ex copula illicita a te habita cum sorore mulieris, cum quam contraxi-*

(1) *Homo apost. Tract. XVIII. De Sacr. Matr. Cap. II. Punct. VII. de dispens. super imped. Mat.* §. *88. et seq.*

sti, (aut contrahere intendis), *ut matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovato consensu, et prolem si quam, suscipies, (vel suscepisti) legitimam declaro in nomine Patris* etc. Sed si dispensatio est a voto castitatis, dicet: *Insuper votum castitatis, quod emisisti ut valeas matrimonium contrahere, et illo uti, in opera quae tibi praescripsisti dispensando commuto in nomine* etc. Si autem non obstante voto castitatis, aliquis jam Matrimonium contraxisset, dicet: *Item non obstante castitatis voto, quod emisisti in matrimonio remanere, et debitum conjugale exigere possis, auctoritate Apostolica tecum dispenso in nomine* etc.

Si quis autem scire cupiat quibus facultatibus S. Poenitentiaria gaudeat in dispensando ab impedimentis matrimonii, in casibus Papalibus, censuris, irregularitatibus, votis, juramentis, restitutionibus incertis vid. Tract. XIX. n. 158.

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE MATRIMONII IRRITI REVALIDATIONE (1).

Hic praenotandum 1. Matrimonium probabiliter validum, habendum esse certe validum, quia praesumitur Ecclesia certe dispensare in impedimento, quoties adest vera probabilitas de Matrimonii valore, ut dictum fuit *Tom. I. Tract. I. n.* 27. Praenotandum 2. (uti dictum est hic n. 29.) ad revalidandum matrimonium nullum ex defectu occulto; sufficere consensum solum externum sponsorum, omissa assistentia Parochi, et testium: illa enim jam adfuit. Itaque hic notandum impedimentum tunc dici occultum juxta *Fagnanum*, cum non est notum nisi 4. aut 5. personis loci, sed *Lambertini* cum *Trident. Navar. Thesaur., et Syro,* dicit esse occultum, licet sit cognitum 7. aut 8 personis. Caeterum dicunt *Nav., Sanch., Azor. Avil. Salmant. Reginald. Molin. Tournel. Bonac. Castrop. Tolet.* etc. communissime dictum, aut factum tunc dici occultum, cum non est notum, nisi majori parti Religionis, Paroeciae, aut Viciniae, ubi morantur saltem 10. personae; et mihi constat S. Poenitentiariam dispensasse in quodam casu, quo impedimentum erat cognitum 10. personis. Hoc tamen intelligi debet quoties prudens non adsit timor, ne impedimentum fiat publicum quia tunc non potest dispensari impedimento, uti occulto: licet esset notum tantum duabus personis, uti dicunt *Layman., Sporer, Croix Hurtad* etc. Et idem dicit *Fagnanus* observandum, cum in clausula S. Poenitentiariae dicitur *omnino occultum*, ut poni solet in impedimento *criminis*. Contra dicunt *Sanchez, et Lambert. cum Bonac. de Leone Girib, Tiburt. Navar.*, et pluribus aliis, quod aliquando factum est publicum materialiter, quia jam viciniae cognitum est, sed formaliter est occul-

(1) *Homo apostol, Tract. XVIII. de Sacr. Matr. Punct. VI. §. 77. et seq.*

tum, quia ignoratur tale impedimentum; et tunc potest etiam ad Poenitentiariam pro dispensatione concurri tanquam occultum.

His positis quaeritur 1. An revalidandum sit matrimonium coram Parocho, et testibus cum tempore, quo contractum fuit conjuges erant conscii impedimenti? Affirmant *Sanchez Ledesma, et Croix*, et alii probabiliter, quia tunc illi non fuerunt testes de valore matrimonii, sed potius nullitatis. Sed probabilius negant *Coninc. Tambur. Gobat.*, et alii, quia eorum assistentia a Tridentino non praescripta fuit ad testificandam Matrimonii validitatem, sed ad ejus celebrationem, ne quis (ut exprimit Concilium) fraudulenter plura matrimonia ineat, immo hic est Stylus Sacrae Poenit.

Quaeritur 2. An qui ficte contraxit, teneatur ad revalidandum Matrimonium per verum consensum? Affirmant *Castropal. Roncagl. Concina, Salmant.* etc. dicendo quod cum una pars jam corpus suum tradiderit per consensum, tenetur altera pars, ut aequalitatem servet, tradere etiam corpus suum per verum consensum. Sed probabilius *Sanchez. Navar. Henriq. Arag. Hurtad. Gutt.* etc. negant (modo matrimonii revalidatio non requiritur ad reparanda damna ex dolo illata): ratio est, quia deficiente consensu alterius, contractus fuit nullus, et per consequens nulla intercessit alterius partis traditio, adeo ut eadem pars remaneat in eo casu libera, non secus ac nunquam consensum dedisset.

Quaeritur 3. An qui ficte, aut metu contraxit (quo casu Matrimonium est nullum ut diximus n.64) si velit matrimonium revalidare, verum praestando consensum, teneatur alteri parti manifestare matrimonii nullitatem? Negat sententia communior cum *Sanchez. Lessio, Navar. Laym. Tournely, Roncaglia Bonac. Salmant.* et aliis pluribus cum *S. Antonino, et S. Thoma*, qui loquendo de Matrimonio metu inito dicit: ***Ex consensu libero illius qui primo coactus est, non fit Matrimonium, nisi in quantum consensus praecedens in altero, adhuc manet in suo vigore; unde si dissentiret non fieret matrimonium*** (1). Igitur si metum passus consensum praestat, jam matrimonium revalidatur. Ratio est, quia in contractu Matrimoniali non est necessaria simultas physica consensuum, sed sufficit moralis, nempe ut una pars consensum suum praestet, dum alterius partis consensus semel praestitus adhuc perseverat in aliquo effectu, nimirum per copulam materialem, aut per cohabitationem. Idem tenet *P. Cuniliati* cum *S. Bonaventura, Paludano, et Soto*, atque non obstare timorem quod si requireretur pars de novo consensu forte non daret; nam hic dissensus interpretativus non est verus dissensus, et interim perseverat consensus semel praestitus. Id quod fortius urget pro hac sententia sunt duo Canones, qui pro ea adducantur. Primus est in Cap. *Insuper 4. Qui matrim. accus.* etc. ubi in Argumento sic habetur: ***Invita desponsata postea sponte cognita contra matrimonium non audiatur.*** Secundus est *in Cap. Ad id 21. de Sponsalib.* ubi dicitur: ***Quamvis ab initio invita fuisset ei tradita, tamen, quia postmodum per annum ibi cohabitans consensisse videtur ad ipsum est cogenda redire.*** Itaque juxta hos textus spontanea copula, vel cohabitatio aequivalet libero consensui. Advertendum vero cum *Sanchez., Navar. Tournely* etc. ad hoc, ut

(1) Suppl. quaest. 47. n. 4. ad 2.

pars liberum ponat consensum, oportet ut sciat nullum fuisse Matrimonium. Secunda autem sententia absolute tenet quod ad revalidandum Matrimonium manifestanda est alteri parti ejus nullitas, ita dicunt *Castropalaus*, *et Hurtadus* apud *Salmanticenses*, et praesertim *Pontius* cum *Comitolo*, qui refert super hoc quamdam declarationem Clementis VIII., qui consultus in simili casu sic respondet. Ratio, quia consensus partis, qui libere eum praestitit ab initio fuit nullus, cum ceciderit super materiam inhabilem: unde cum materia postmodum habilis facta fuerit, ad Matrimonium reconvalidandum novus requiritur consensus sensibilibus signis praestandus, quando quidem primus cum fuerit invalidus perseverare non potuit. *Cardinalis Lambertini* sentit quod cum agatur hic de valore Sacramenti: omnino haec secunda sententia tenenda est, tanquam tutior, tanto magis, quod idem *P. Sanchez* (ut ait), qui oppositam tuetur probabiliorem vocat. Ratio caeterum supra adducta videtur, equidem satis fundata. Sed contra non video, quomodo responderi possit testibus supra relatis, et praesertim secundo *in cap. Ad id de Sponsal.*, ubi casus fuit quod puella quaedam prius invita nupsit, deinde judicans Matrimonium nullum, ad secundas transierit nuptias; at quia per annum cohabitaverat cum primo viro, praecipit Pontifex, ut ad eum rediret, urgente praesumptione, quod sua longa cohabitatione jam consensum praestiterit: *Quamvis ab initio* (repeto verba textus) *invita fuisset ei tradita, tamen quia postea per annum ibi cohabitans, consensisse videtur, ad ipsum est cogenda redire.* Papa igitur non habuit pro vera rationem *Pontii*, quod consensus libere praestitus a viro, eo casu per se nullus esset, tamquam cadens super materiam inhabilem, sed potius ut verum habuit, quod ille mariti consensus moraliter perseverans,et se conjungens cum consensu postmodum praestito a muliere per suam cohabitationem, jam primum conjugium revalidaverant, et ideo praecepit ad ipsum mulierem redeundam esse. Quod autem ad Declarationem Clementis in contrarium adductam, respondet *Roncaglia*: vel de ea non satis constare, vel Pontificem eo casu ut privatum Doctorem fuisse locutum.

Quaeritur 4. An cum Matrimonium est nullum ob aliquod impedimentum, ut revalidetur novo consensu, sublato impedimento per dispensationem utraque pars conscia esse debeat nullitatis? Affirmant *Poncius Less. et Castrop.* cum *Guttier Hurt., Comit*, et aliis: quia prior consensus praestitus a parte, quae ignorabat impedimentum, fuit nullus: posterior vero ejusdem partis etiam nullus est, siquidem cum ignoret nullitatem Matrimonii, licet praestet consensum, errat ideo in substantiam dum intendit consentire in conjugem jam suum. Contra *Sotus*, *Palud. Ledes. Rodriq. Ang.* etc. dicunt non esse necessariam Scientiam nullitatis Matrimonii, sed sufficere simplicem consensum praestitum a parte inscia aut expresse, aut saltem signis externis, quia licet prior consensus fuerit nullus ob impedimentum ab Ecclesia oppositum, attamen fuit validus lege Naturae; quare sublato impedimento, sufficit prior consensus, qui jam perseverat in effectu per copulam conjugalem, aut per cohabitationem, aut per alia signa externa. Et revera *Lambert.* (postmodum Benedictus XIV.) refert quoddam Breve Clementis XI. 1701. 2. April., ubi Papa revalidavit quaedam Matrimonia aliquarum Nationum, quae nominabantur *Procueles* et *Quartarones* nulliter contracta, quin novum exquisierit consensum. Su-

per hoc punctum quidquid dictum sit in Opere Morali, nunc dicimus, quod stante declaratione Benedicti XIV. edita die 27. septemb. 1755., novissime a me inspecta in *Tom. 4.* Bullar. nuperrime typis dato *pag. 346.* ubi dicitur facto casu, quod quidam vir contraxit nulliter Matrimonium ob impedimentum consanguinitatis sed bona fide, et conabatur illud roborare inscia uxore ob scandalum quod timebatur separationis, Pontifex dispensasse, et simul etiam declarasse (vide ibid. §. 7.): quod cum non agatur de impedimento orto jure divino, vel naturali, ut cum datur consensus, vivente altero conjuge, aut si est servus ignotus, aut erratur in persona, sed jure Ecclesiastico; in eo casu posse quidem Papam Matrimonium roborare dispensando a novo consensu praestando a parte ignorante impedimentum, pro valido habendo consensum, quem illa in principio dedit, qui consensus lege Naturae erat validus, tunc enim Papa aufert impedimentum in radice Matrimonii retrotrahendo contractum ac si a principio nullum adfuisset impedimentum. Juvat hic verba Benedicti adnotare: ***Porro gratia concessa importat dispensationem in radicem Matrimonii, quae a Romanis Pontificibus concedi consuevit, urgente magna causa, et quando agitur de impedimento Matrimonii, ortum habente non a jure Divino, aut naturali, sed a Jure Ecclesiastico, et per eum non fit, ut matrimonium nulliter contractum non ita fuerit contractum, sed effectus de medio tollantur, qui ob hujusmodi Matrimonii nullitatem ante indultam dispensationem atque etiam in ipso Matrimonii contrahendi actu producti sunt.*** Caeterum cum haec specialis Papae dispensatio, non intercedit, non est recedendum in praxi a prima sententia, potissimum quia S. Poenitentiaria in concedendis dispensationibus pro revalidandis Matrimoniis nulliter contractis expresse apponit Clausulam: ***Ut dicta muliere*** (aut viro) ***de nullitate prioris consensus certiorata, uterque inter se de novo secrete contrahere valeant.*** Et haec ut probabilius ait ***Lambert.*** est conditio positiva, non autem simplex instructio, uti contendebant ***Sanch. Bonac.*** etc., nam juxta juris peritos ablativum absolutum importat veram conditionem, sicut habetur ***ex L. A testatore ff. de Condit.*** etc. Hoc tamen intelligitur extra casum urgentis necessitatis, quia in casu, quo si patefacta nullitate Matrimonii timeretur periculum mortis, aut infamiae, aut scandali ob separationem, tunc observetur quod dicetur ***Tom. III. Tract. XX.*** n. 57., ubi dicetur in eo casu posse Episcopum dispensare, et cum necessitas non pateretur moram, juxta id quod dicunt plures DD., potest Confessarius declarare legem impedimenti tunc non obligare, adeo ut possit Matrimonium contrahi, omissa dispensatione.

Quaeritur 5. Si exigendus est consensus a parte inscia (juxta primam sententiam praecedentis quaesiti) quomodo exigendus est? Communis est sententia cum ***Sanch. Card. Holzm.*** sufficere parti consciae impedimenti, eo per dispensationem sublato, sic dicere: ***Tempore quo contraxi tecum, ego verum consensum non praestiti, cum nunc praesto, vis etiam tu eum praestare?*** quia consensus datus a parte inscia in hoc casu jam non penderet a primo, et recte potest dici, quod consensus nullus, cum contractus sit nullus, non est verus consensus. Ita pariter puto cum ***Busemb. Salman. Caj., Navar. et Trull.*** sufficere, si dicatur: ***Ego dubito de valore Matrimonii nostri, renovemus consensum***: quia eo casu consensus reno-

vatus jam esset independens a primo. Admittunt etiam multi DD. *dicere*, *Dic mihi, si Matrimonium nostrum fuisset nullum, intendis nunc denuo mecum contrahere?* Hunc modum ego non admitterem, nisi tantum cum pars ignara ob talem interrogationem de nullitate Matrimonii in suspicionem veniret, aliter consensus illius dependeret a primo, et non esset sufficienter validus juxta in superiori quaesito dicta. Alii autem admittunt, etiamsi diceret: *Si non me accepisses, acciperes nunc?* Aut *Pro mea consolatione de novo consensum praestemus nostro Matrimonio*. Sed istis modis ego penitus non assentior, dum in ipsis consensus certo non facit, ne dependeat a priori. Et tanto minus admittere possum, quod tenent aliqui sufficere solam copulam maritali affectu praestitam. Hoc dumtaxat admittunt. *Sanch. Tourn. Bon. Sot. Cajet. Coninch. Salmant.*, *Ronc.*, *Instruct. pro Confess. Tyronibus*, et alii communiter in solo casu necessitatis, nempe cum alii modi adhiberi nequeunt sine periculo gravis damni, ut dictum est supra num. praeced. Nec obstat tunc clausula *certiorata parte requisita a S. Poenitentiaria*, quia in tali casu necessitatis praesumitur, ut sentit *Lambertini* cum *Tiburt. Navar.* loc. cit. Ecclesia velle omitti talem conditionem, uti moraliter impossibilem, cum contra sit valde fundata sententia, quod sufficiat ad revalidandum matrimonium nulliter contractum sola copula, aut cohabitatio voluntaria, uti habetur *ex cap. Ad id de sponsal. Cap. Insuper qui Matrim. accus. etc. et ex Cap. significavit de eo qui dux.*, et ubi dicitur, quod per cohabitationem, aut copulam conjugalem spontaneam subsequentem Matrimonium nulliter contractum ob vim, aut metum, roboratum esse intelligitur. Vide n. 80.

FINIS TOMI IV, ET ULT.

INDEX

TRACTATUUM CAPITUM ET ADDITIONUM

QUAE IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR

TRACTATUS XII.

De Censuris

TRACTATUS XIII.

De Irregularitate

TRACTATUS ULTIMUS.

De Sacramentis in genere

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE BAPTISMI, ET CONFIRMATIONIS SACRAMENTO.

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE EUCHARISTIA

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE SACRAMENTO POENITENTIAE

ADDITAMENTA

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE CASU RESERVATO

ADDITAMENTA

DE SACRAMENTO EXTREMAE UNCTIONIS

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE SACRAMENTO ORDINIS

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

DE SACRAMENTO MATRIMONII

DE MATRIMONIO

ADDITAMENTA

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO

ADDITAMENTA EX S. LIGORIO